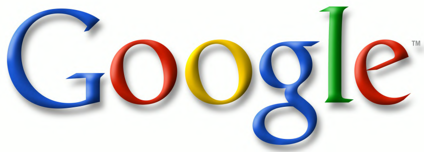

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

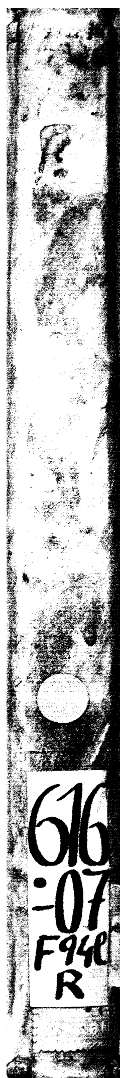
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

616
:07
F94e
R

616-08
F94l
R

ERRATA RECENTIORVM MEDICORVM, LX. NVMERO, ADIECTIS eorundem confutationibus, in Studiosorum gratiam, iam primum ædita.

Leonardo Fuchsio Medico, Authore.

Haganoæ in ædibus Iohannis Secerii.
ANNO M. D. XXX.
Mense Martio.

ΝΙΚΙΤΗΣ ΟΒΣΩΠΟΙΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Εἰ καὶ ἐπισταμένως εὔγλωσσος ἔγραψεν Ὅμηρος
  ὑμνῶν Ἰλιακὸν Δαρδανίων πόλεμον.
πολλῶν δ' ὀνήτῆρα βροτῶν ἀντάξιον ἄλλων
  τῆς παιωνίδος πληθόμενον σοφίης.
οὐδὲν ἀκεστορίης γὰρ ἔδωκε βροτοῖσιν ἄρειον
  Ζεὺς ὑψιβρεμέτης ἀθανάτων βασιλεύς.
ἣ νούσους πολυπήμονας ἀνθρώποισιν ἰᾶται
  ἄλγεσι γυιοβόροις κάρτα μαραινομένοις.
ἥτ' ἐδίδαξε πλεῖς ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσειν
  παντοδαπῶν ἀχέων ἄλκαρ ἀλεξίκακον.
ἥτ' ἀρετὴν βοτάνων, ῥιζῶν τε φυτῶν τ' ἐπέδειξε
  οἷς ὀδύνη παύεται ἕλκεά τ' αὐτόφυτα.
τίς νύ τοι ἐν κρυεροῖο ἀρωγητῆρα πόνοιο
  ἤσατο βροτῶν μὴ πολυζηλότατον;
ἀλλὰ πάλιν μέγα πῆμα κακὸς, δήλημα μέγιστον,
  ἔργα δ' ἀκεστορίης μηδὲν ἐπιστάμενος.
ὃς μήτ' οἰκείας παιήονός ἐστι γενέθλης
  υἱεὺς, μήτ' ἔρνος γνήσιον, ἀλλὰ νόθος
τῶν αὐ[illegible]θμητος κακοήθεα σώματα πληθὺς
  ἐξακέων, λαῶν ἔθνεα πολλὰ φονεῖ
τῶν γοῦν ἀνδροφόνων θυμόφθορα σφάλματα δείκνυ
  Φούξιος ἰητρῶν δεύτερος Ἱπποκράτης.
ὅστις ἄρ' οὐκ ἐθέλεις πολλοὺς ἄϊδι προϊάπτειν
  νουσαλέους φονικοῖς χείρεσι φθειρόμενος
ταῦτα νεογράπτου μάστευε νοήματα βίβλου
  κάρτα σὺ μὴ σφῆλης πάντα διδασκομένης.

ILLVSTRISSI-
MO, CHRISTIANISSIMOQVE PRINCIPI AC DOMINO, D. GEOR-
gio Marchioni Brandenburgensi, Stetensium ac Pomeraniæ Duci, & Norimbergæ Burggrauio, Domino suo Clementissimo, Leonardus Fuchsius Medicus S. P. D.

ON SVM NESCIVS, Illustrissime Princeps, quantum Tuæ Celsitudini ob non uulgarē in me munificentiam ac fauorem debeam. Quid enim, ut reliqua taceam, a Tua Celsitudine munificentius gratiusq; contingere potuisset, q̃ quod a uariis peregrinationibus, quibus semper fere obnoxium esse conueniebat, me feceris immunem? quæ non semel equidem, sed iterum atq; iterum a dulcissimo literario ocio traxissent inuitum. Intelligebas sane in tempore, admodum molestas esse mihi multifarias istas profectiones, exososq; fore equestres illos strepitus, ob id studiis me consuetis committendum curasti, a quibus non sine magna molestia me distrahi animaduerteras. Verum, utcunq; munificentiã tuam expertus sim, attamen hactenus grati hominis officium erga Celsitudinem Tuam optare magis licuit, q̃ præstare. Malueram etiam aliquanto præstare serius, modo plenius. At ne frustra, citraq; fructum omnem, hoc quicquid est temporis, quo a profectione mihi ferias esse uoluisti, perdere me suspicareris, citius hoc quod animo uoluebam perficere conatus sum. Et cum, Plinio lib. xxix. capite primo teste, nullum sit in Medicina mendatio periculum maius, quando in ea uel minimum erratum citra uitæ humanæ detrimentum esse nequit, commode me facturum duxi, si recentiorum Medicorũ errores, & eos quidem præcipuos, nam omẽs quis posset?

in unum uolumen colligerē, collectosq́ Celsitudini Tuę dicarem: partim ut intelligeres me interim, dum peregrinatione abstineo, minime esse ociosum, utq́ animum meum laudibus tuis impense fauentem, tuæq́ munificentiæ haud immemorē declararem: partim etiā ut ex inclyti tui nominis præfatione lucubrationibus iisce meis fauoris nonnihil conciliarem. Quas enim ad te adfero, tanto maius patrocinium postulant, quanto plures sunt habituræ, qui easdem mire exosas habebunt. Eo autem libentius hanc scribendi prouinciam delegi, quod a nostra professione non esset aliena, quando trito etiam Græcorum prouerbio præceptum sit, Quam quisq́ norit artem, in hac se exerceat: præterea etiā, quod Studiosis nonnihil hoc meo labore prodesse sperauerim. Quare nemo existimet me id operis sumpsisse animo uel calumniandi, uel uenandæ gloriæ studio, uerum solius ueritatis amore, mortalitatisq́ tantum iuuandæ caussa, quando ætati nostræ circa uera remedia caliganti, & futuræ posteritati non parum conducere arbitratus sum, si Medicæ artis Studiosi hoc pacto in meliorem uiam reducerentur. Minime igitur factum, ut uiris, quantum illa ferebat ætas, doctis, multæq́ lectionis detraherem, sed ne in omnibus simpliciores, nominis authoritate decepti, eorundem subscriberent sententiæ, cum nullius nomini quantum ueritati sit deferendum. Proinde, etsi antea per Leonicenum uirum in omni disciplinarum genere doctissimū, exactissimiq́ iuditii hominem, ac per alios quosdam magni nominis uiros, non pauci Medicorum errores libris æditis mundo proditi sint, attamen eosdem non omnes qui hic habentur, nec ordine aliquo, sed ut passim sese obtulerunt, attigisse certum est. Insuper omnia hic, ut aiunt, rudius ac planius, q̄ apud illos docentur. Quare ut omnes ordine quodam, & uno uelut fasce concinnatos haberent ueritatis Studiosi, hoc quicquid est laboris subire uolui. Et si magnitudo rei nonnihil deterruerit, tamen quod quouis labore ac instantia me assequi posse confidebam, detrectandum non censui, potissimum cum constaret bonos quosuis primos illos meos conatus ueluti quædam præludia non esse aspernaturos. Morosos uero ueteris inscitiæ propugnatores, barbariæq́ sordibus contaminatos Medicos, cum uniuerso Sophistarum cœtu, nihil moror, quando omni penitus eruditione atq́ iuditio careant, nec quicquā quod ipsi non didicerunt pensi habeant. Quibus certe multo iustius asini auriculas Dii dederint

derint, quàm Midæ, repertis enim frugibus glandem defendunt, nec cum Gryllo in hominem redire uolunt, ut quibus in sterquilinio, Suum more uersari perpetuo placet. Quod equidem nō alio nomine, Galeno scribente, fit, nisi quoniā ueram speculationem non nouerunt, nunquam incipere, ut eandem discant, erubescūt. Cæterum uidebunt Cumani isti asini, utcunq; inscitiam ad tempus occultent, fieri non posse, quin aliquando promineant aures, utcunq; etiam texerint, prodantq; Lampsacenū rudentem. Blandos nanq; sermones, egregias nugas, Thrasonicam iactantiam, magnificam pompam, annulos multos, & quicquid est effœminatorum morum, si detraxeris, non Medicos, sed meros carnifices, sutoresq; deprehendes. At faxint Superi, ut aliquando Catonis exemplo passim hoc Medicorum, circumforaneorumq; genus urbibus proscribatur. Reliquum est, Princeps Illustrissime, ut hoc studiorum meorum monumentum hilari atq; exporrecta fronte suscipias, idq; a maleuolorum uenenatis dentibus, alienæq; uirtutis osores strenue defendas. Studium meum ac animi mei promptitudinem erga Celsitudinem Tuam declarare uolui, quam Iesus Christus, Optimus Maximus, mihi tuisq; omnibus diu seruet incolumen. Vale, Mense Octobri. Anno a nato Christo. M. D. XXIX.

Lib. viij. The. Meth cap. iij.

ELENCHVS SIVE INDEX BREVIS, EORVM quæ in toto opere continentur.

QVAE IN TOMO PRIMO.

Ignoraue

QVAE IN TOMO SECVNDO.

QVAE IN TOMO TERTIO.

FINIS.

AD MEDICAE ARTIS STVDIOSOS, ac ueri Amatores, Præfatio.

NIHIL PROFECTO IN uita humana periculosius, nihil tam pestilens atq; noxium, q̃ teneras mentes his imbui, quę operepretium fuerit aliquando dediscere. Nam Galeno scribente, qui in praua doctrina altus est, hic geminum tempus requirit: alterum in quo prauas opiniones dediscat, alterũ in quo melioribus se exerceat. Hinc est quod Timotheus clarus in arte tibiarum, Quintiliano teste, a discipulis parum apte prius edoctis, geminam quoq; mercedem exigebat, unam quidem ut bona artis doceret, alteram ut dedoceret ineptias. Proinde prudenter admodum fecerint professioni Medicæ nomina daturi, si optima quęq; primum discenda sibi proposuerint, ne olim in dediscendo multo maiori sit opus opera, quam in discendo. Tenaciter enim, Quintiliano referente, inhærent animis nostris ea quæ a rudibus annis percepimus, & hæc ipsa magis pertinaciter, quę deteriora. Quod & Horatius significauit dicens, Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu. Optima uero sibi discenda proponent, si magis a fontibus q̃ lacunis, e Gręcis q̃ Arabis, e ueteribus q̃ iunioribus hauriendam saluberrimam hanc artẽ duxerint. Nam apud illos pura omnia, erudita, ac cum summo delectu iuditioq; deprompta, adeoq; nihil quod Aristarchi uirgula dignum sit offendent. Apud hos autem præter inconditam quãdam & ineptam dictionem, linguæq; balbutiem, non modica sunt, sicut ex ijs nostris lucubrationibus constabit, quæ multis obelis digna sunt, ac plus q̃ Διὸς διὰ πασῶν a ueritate dissidentia. Non est autem quod in uniuersum damnandos atq; reijciendos Arabes, recentioresq; putem, quando & in ijs non pauca sint, quæ probanda maxime censeam. Verũ cum magno admodũ in istis legendis delectu

VII. The. Meth. cap. III

Libro III. cap. III.

Libro I. cap. I.

opus sit, eosdem non nisi prius ex ueteribus nacto iuditio, proponendos duco: ita enim quid candidum, quid atrum in his sit, facile studiosi deprehendent. Id quod prudentissime etiam admonuit Galenus ita differens, Oportet eum qui melius alijs quicquam sit intellecturus, statim & natura & suæ doctrinæ rudimentis multum alios excellere: ubi uero ad adolescentiam peruenerit, ueluti curioso quodam ueritatis amore rapi, ac si numine aliquo foret afflatus: & neq; diem neq; noctem intermittere properando, ac summa intentione disciplinam earum rerum appetendo, quæ sunt ab illustribus authoribus ueteribus traditæ. Vbi uero illas perdidicerit, tunc iuditium adhibere, atq; examen diurnum, & quæ nam sibi inuicem consentiant, quæ ue discordent, diligentius considerare, atq; ita hæc quidem eligere, illa uero repudiare. Atqui uidemus hoc seculo, fœlicissimā hanc discendi rationem esse penitus inuersam, adeo ut pessima primo loco discamus, optima autem uel omnino negligimus, uel tenuiter saltē, idq; in postremis, attingimus. Hinc factum, ut peruerso quorundam iuditio, pessimi pro optimis, crassi pro eruditis irrepserint, ita ut neglectis optimorum authorum placitis, hic Auicennam sibi delegerit, ille uero Arnoldū quendam mordicus tenuerit: alter item Sauonarollam exosculatus sit: atq; adeo unusquisq; quocunq; sua adactus est insania ac inscitia, huc delatus est, putans sese hoc pacto Medicinam per compendium assequi posse. Ea causa istorum etiam animis tam pertinaciter, imo tam peruicaciter, insedit, atq; infixa est opinio, ut piaculum ducant, uel latum unguem ab eo quem imitandum proposuerunt, dissentire, adeoq; immemores illius Luciani in Hermotimo, οὐδὲ τῶν λοιπῶν δὲ τὸν λόγον ποιήσομεν, ἔνθ' ἂν ἡμᾶς οἱ πόδες φέρωσιν ἐκεῖσε ἄπιμεν, Innumeris errorum labyrinthis impliciti, ad ueri cognitionem peruenire non potuerunt. Ne autem perpetuo in tanta rerum caligine uersarentur Medicæ professionis studiosi, uolui nonnullos Recentiorum, Arabumq; authorum errores in unū compilare uolumen, ut ex istis quid posthac de prædictis sentiendum sit plane intelligant, discantq; Leonem ex unguibus æstimare. Neq; temere me facturum existimaui de tot celebratis uiris iudicare, cum ueritate ipsa nihil habeam antiquius. Digessimus autem opus uniuersum in Tomos tres, in quorum primo errata quę ad herbarum, plantarum ue, ac reliquæ materiæ medicæ notitiam attinēt, tractamus. In secundo uero, quę ad medendi methodum.

In tertio

In tertio, quæ ad Anatomiam seu sectionẽ membrorum corporis pertinent, attingimus. Cæterum ne mirentur Studiosi, & hi maxime qui nihil nisi eleganter dictatum audire patiuntur, me passim Barbaros citando, barbara eorundem dictione usum, id enim non sine causa a me factum sciant. Nam mihi uolenti Barbaros refellere, licitum etiam esse arbitratus sum, his uti uocabulis quibus ipsi in suis libris utuntur: ne si aliter ꝙ ipsi fuero locutus, non tam uidear latinitatem affectasse, quantum uerborum studio bonos authores oppugnare tentasse, ac per calumniam reprehendisse. Adde, quod eorundem uerba referendo, neq; diligentiam neq; fidem in me desiderare possint aduersarij. Præterea Galeni etiam testimonio si quando usus sum, semper iuxta barbaræ æditionis capita usus sum: idq; ideo, ut hoc quoq; pacto satisfieret ijs qui noua ac latina carent. Ita & Dioscoridem nunꝙ fere non iuxta latinam Marcelli Virgilij Florentini, uiri undecunq; doctissimi, æditionem citauimus, ut ne ijs quibus Græca ignota sunt, mendax uidear. Iam, Dijs bene uolentibus, recentiorum Medicorum errata ex ordine recensebimus, primumq; ea quę ad herbarum ac materię medicę notitiam spectant. Nisi enim earundem exactam cognitionem quis tenuerit, alia pro alijs remedia exhibere continget.

ERRATA

TOMVS PRIMVS, ERRORES CONTInens, qui ad Plantarum, Medicæq́ rei notitiam spectant.

ERROR PRIMVS.

ALoe non aperit uenas, neq́ cit sanguinem, quemadmodum multi, Mesue authoritate, seducti existimant, sed easdem magis occludit, sanguinem quoq́ undequaq́ fluentem sistit.

Animaduertant studiosi eum morem me semper obseruaturum, ut primum eius authoris uerba, qui reliquis errandi occasionem præbuit, recenseam. Dein uero, citra omnia uerborum lenocinia, eorundem confutationem subijciam. Verba itaq́ Mesue unde præsens promanauit error offendũtur libro eius de Simplicibus medicamentis, Cap. i. de Aloe, ubi hunc in modum
„ scribit, Aloe uenarum orificia apertione sanguinẽ spargente ape
„ rit. Et paulo post, Estq́ maxime nocens hæmorrhoidibus & ano.
Quantum autem a uero errauerit Mesue, nemo est, nisi talpa cæcior sit, qui nesciat, quando certum sit ueterum omnium testimonio Aloen habere uim & naturam adstringendi, & sanguinis eruptiones compescendi. Id quod in primis monstrat Dioscorides,
„ qui lib. iii. cap. xxiiii. in hanc scribit sententiam. Ἀλόη δύναμιν
„ ἔχει στυπτικήν, καὶ μεθ' ὕδατος ψυχροῦ πινομένη, αἵματος ἀναγωγὰς
„ ἐπέχει. αἱμορραγίας τε ἵστησι τὰς δὲ αἱμορροΐδων. Id est, Aloe uim ha
„ bet adstringẽdi, & cum aqua frigida pota sanguinis excreationes
„ cohibet. Quinetiam sanguinis eruptiones ex hæmorrhoidibus
„ factas sistit. Et confirmat eadem Galenus lib. vi. de Simplicibus medicamentis cap. xxiii. ita scribens, Et glutinat fistulas profun
„ das, & ad cicatricem perducit ulcera quæ difficile sanantur, & ma
„ xime ea quę fiunt in ano & genitalibus. Apertius uero prædictis
„ authoribus Mesue uerba confutat Plinius libro naturalis historiæ, xxvii. cap. iiii. ita differẽs, Aloe sanguinis excreationes si modicæ sint,

sint, drachmæ pondere ex aqua: si minus, ex aceto pota sedat. ”
Vulnerum quoq; sanguinem, & undecunq; fluentem sistit per se ”
uel ex aceto. Hęmorrhoidum quoq; abundantiam leniter sistit.
Item Auicenna lib. ii. cap. lxvii. in hunc modum scribens:
Aloe quando ponitur cum uino dulci super hæmorrhoidas, & fis ”
suras ani, tunc sistit sanguinem currentem ex eis. Præterea Gale ”
nus lib. iiii. Therapeuticæ methodi cap. iiii. ubi profluuij sangui
nis curationem ex professo tractat, nullum efficacius remedium
ad sistenda sanguinis profluuia esse docet, q̃ id quod ex parte alo
es conficitur. Eius autem hæc sunt uerba, Optimum omnium ”
quæ noui medicamentorum, quo etiam ad cerebri membranarũ ”
hæmorrhagias tutissime utemur, est quod nunc subijciam. Thu ”
ris pars una, Aloes partis unius semissi miscetur, mox cum uten ”
di tempus instat, tantum huius cum oui candido subigitur, quan ”
tum mellis reddat crassitudinem, hoc dehinc leporis mollissimo pi ”
lo excipitur, deinde tum uasi ipsi, tum ulceri toti liberaliter impo ”
nitur. Vtitur etiam eodem medicamine Galenus libro de uenæ se
ctione in glutinanda arteriæ incisione, adeo ut sole clarius sit Alo
en ex natiua proprietate neq; aperire uenas, neq; sanguinem cie-
re. Quod uero aliquando sedis uenas aperire uidetur, hoc ex ac
cidenti fit, quoniam uidelicet excrementa biliosa id sua acritudine
agentia ad ea loca mouet. Id quod & ex aliis medicinis fieri Gale-
nus lib. vi. Aph. xlvii. scribit, ita inquiens, Huic homini ex purga ”
tione ambo hæc optima eueniunt, quod scilicet & superfluitates ”
expelluntur, & quod ex acritudine eorum quæ excernuntur, pau ”
latim aperitur os uenæ, quam uocant hæmorrhoidam. Proinde
male admodum Mesue uiribus Aloes tribuit, quod magis bilio
sis excrementis, id sua acritudine agentibus, erat tribuendum.

ERROR II.

ERrant tota uia Medici, qui Arabum ac recenti-
orum Mannam, a Græcorum non secernunt,
cum illi soluendi, huic uero adstringendi uis insit.

Mannam Arabum atq; recentiorum, qua nunc passim ad molli endam aluum nobilium utuntur, esse diuersam a Græcorum, ex eo primum liquet, quod eam, teste Auerroe Cordubense, post Galeni tempora in usum medicorũ uenisse constet. Insuper quod etiam diuersa sit eius a Manna Græcorũ operatio, Arabum enim

Manna medicina est, aluum molliens, Græcorum uero potius adstringens. Arabum uero mannam mollire aluum, diutina iam experientia comprobatum est, ob id prolixiori demõstratione non opus habet. Mannam autem Græcorum adstringendi ui esse præditam, testatur in primis Dioscorides libro primo, cap. lxxx. de Manna ita tradens: μάννα δὲ λιβάνου δόκιμος ἐστιν ἡ λευκὴ καὶ καθαρὰ ἔυχονδρος. δύναμιν δὲ ἔχει τὴν καὶ ὁ λιβανωτός. Id est. Manna thuris probatur, quę candida & pura, uelutcꝫ thus grumosa est Thuri autem eandem uim habet. Thus uero habere uim adstringendi, & cruenta uulnera glutinandi, satis ex capite lxxviii. lib. primi Dioscoridis liquet. Item Mannam adstringere multo clarius indicat Galenus lib. v. Thera. metho. cap. iiii. in hunc modũ scribens, Est autem Manna medicamentum quod magis q̃ thus adstringit. Idem quocꝫ docet lib. Thera. metho. xiii cap. ii. dicens, Manna est purgamentum thuris, leui adstrictione prædita, atcꝫ hoc etiam nomine thure ipso ad nonnulla utilior. Thus enim puris tantum mouendi facultatem obtinet, ut pote nullam adstringendi uim habens. Mannæ uero, etiam corticis thuris paululum est admixtum, unde scilicet adstringendi uim habet. Ex quibus *iam satis constat Mesuen, tribus locis falso Galenum citasse.* Primo de *simplicibus medicamentis* capite de Manna, ubi Galenum mãnam cum Scammonia permiscuisse scribit. Secundo, eodem libro capite de Scammonia, ubi iterũ impudenter Galenum Scammoniam cum sexcuplo mannæ miscuisse asseuerat. Tertio, in Antidotario suo ubi de medicinis solutius agit, confectionem quandã de Manna ex Galeni inuentione describens. Certum enim admodum est, Mannam hanc de qua scribit Mesue, Galeni temporibus in usu Medicorum, ut diximus, non fuisse, proinde nec de ea quicquam scribere potuit, incognita enim prorsus erat. Vel si ullus eius apud Galenũ antiquoscꝫ usus aut mentio fuit, certe non sub ea uoce fuit, sed potius sub uoce mellis aerei. Quamuis, ut errore decimo quinto clarissime ostendemus, hoc mel aereum alio nomine Saccharum dictum fuit. Præterea ex prædictis facile iudicabũt studiosi quantum Petrus Crinitus, lib. xxv. de honesta disciplina cap. vii. cæcutiuerit. Is enim, & si alias oculatissimus sit, tamen Mannam græcorum eandem esse cum Arabum astruere nihil ueritus est. Idcꝫ talibus argumentis ostendere conatus est, quæ magis, si ad iudicium exigas, diuersum probabunt. Proinde, caueant

medicæ

medicæ professionis Studiosi, nominis Mannæ similitudine decē pti, eandem apud Græcos & Arabes recentioresq; esse existimēt, animaduertantq; Antiquis in thure semper, in aerio autem melle nunq; usum eius uocis fuisse.

ERROR III.

CAEcutiunt Medici, qui Rheubarbarum nostrum, ab antiquorum per omnia diuersum esse non animaduertunt.

Per Rheubarbarum nostrum, ne nominum te fallat ignorantia, intellige id quo nunc passim utuntur Medici. Per antiquorum uero quod Dioscorides, Galenus, atq; Plinius, & qui istis uetustiores, describunt accipe. Considerandum autem præcæteris erit, quod uulgus Medicorum Rheubarbarum, & Punici Rauedseni uocant, hoc Galenus interdum Rheon, aliquando Rhiam, interdum etiam Rheon ponticum, Dioscorides Rha, & iuxta quosdam Rheon, secundum alios Rhian, Plinius Rhacoma, Celsus radicem ponticam appellat. Quod ideo admonendum duxi, ne nominum diuersitate quis deciperetur. Verum Rheubarbarum, quo nunc passim officinæ utuntur, & quod Mesue describit, esse diuersum ab eo, quod Antiqui depingunt, manifestum fit ex eius notis, quæ ab ijs quę in eo offenduntur, quod ab antiquis describitur, sunt omnino diuersæ. Nam Rheon antiquorum, teste Dioscoride lib. iii. cap. iii. ἐστι ῥῖζα μέλαινα, κενταυρείῳ τῷ μεγάλῳ ἐοικῦια. μικροτέρα μέν τοι καὶ ἐνερευθεστέρα, ἄοσμος, χαύνη, ὑπόκουφος. Hoc est, Radix est nigra, maiori Centaurio similis, minor tamen, & magis rubens, sine odore, fungosa, seu laxa, nec ponderosa. Subscribit & Galenus libro de simplicibus medicamentis ad Paternianum cap. CCxxviii. ita inquiens, Rheon quod a quibusdam Rheon ponticum dicitur, radix est magna, & nigra, fungosa, leuis, odore carens, gustu calefaciens, & leniter adstringens. Nec dissentit Plinius lib. xxvii. cap. xii. ita scribens, Rhacoma affertur ex his, quæ supra Pontum sunt regionibus, Radix Costo nigro similis, minor, & ruffior paulo, sine odore, calefaciens gustu, & adstringens. Ea uero quæ iam in usu est medicorū, uehementissimum odorem habet, nullumq; cum Costo nigro

similitudinem gerit. Et præter id quod odorata est, leuis etiam non est, immo quanto grauior, tanto melior a Ioanne Mesue & ab omnibus putatur. Adde quod istarũ quoq; diuersus est usus. Antiqui enim sua ad uentris purgationem non utebãtur, sed ad plerosq; usus alios adhibebant, quos operæpretium non est hoc loco referre, quando ex Dioscoride, Plinio, Galeno, reliquisq; facile disci possunt. Certum tamen est huic maximam, & præcipuam uim adstringendi fuisse. Ita Auicenna quoq; lib. ii. sui Canonis cap. DLXXXV. purgandi uim Rheubarbaro non adscribit, id quod facit & Fen xvi. Cano. iii. Tract. i. Cap. iiii. sed Rheubarbarum inter medicinas adstringendi uim habentes, ut passim quoq; alias enumerat. Nam quantum ipse sciam, nunq; Rheubarbaro usus est Auicenna tanquã medicamento purgante. Nostri uero secuti Ioannem Mesue inter cætera purgantia medicamina tanq; præcellentissimum suum Rheubarbarũ collocant, nec enim uim purgatoriam minorem Agarico habet. Quod & uerum esse non solum Mesues, sed etiam Auerrois, ac recentiorum omnium authoritate, ipsaq; experientia didicimus. Accedit ijs omnibus quod nostrum non a Ponto, ut ueterum, sed ab extremis meridionalis Indiæ partibus ad nos uehitur. Quæ singula certe satis, superq; declarant nostrum Rheubarbarum ab antiquorum esse penitus diuersum. Nam si in eo de quo scribunt uim purgatoriã antiqui inuenissent, procul dubio silentio non præterijssent. Hoc non animaduertens Auerrois ille Cordubensis, satis impudenter Galenum notat, eo quod constringere uentrem, scripserit Rheon. Vnum adhuc præterire, non potui, scribit Ioannes Manardus, reconditæ eruditionis uir, libro suarum epistolarum medicinaliũ sexto, se a Sigismundi regis Sarmatarum medicis didicisse, in eo bello quod contra Moschos fortissime rex gesserat, repertum esse aliud Rheon, cõmuni quidem satis simile, sed penitus inodorum, quod dubio procul fuit id, quod ueteres pingunt. Omnes enim antiquorum notæ in eo deprehenduntur. Affertur namq; ex ijs quæ supra Pontum, uel Bosphorum sunt regionibus, prope uidelicet Rha flumen, radix nigra, & costo nigro exterius, magno Centaurio interius similis, minor tamen, & ruffior, sine odore, calefaciens gustum, & adstringens, laxa, subleuis, & dum masticatur pallida, & ad crocum uergens. Quare non est quod posthac hæsitent studiosi, Rheubarbarum nostrum ab antiquorum in uniuersum differre.

Error

RRROR IIII.

ERrant impudentissime, qui Sanguinem Draconis uulgo dictum, Sideritidis herbæ succum esse adserũt, quãdo uerius metallũ dici possit, in uniuersum enim cum Dioscoridis Cinnabare cõuenit.

Omnes fere nostra ætate Medici Serapionis, atq; Auicennæ errorem sequentes, id genus Sanguinis Draconis, quod nunc passim in usu habetur, succum herbæ cuiusdam arbitrantur, quæ a Græcis Sideritis: a ferro, quoniam glutinandis uulneribus apta præcipuum in bello haberet usum, uocata est. Verum eosdem esse falsos, manifestissime ostẽdit Dioscorides Lib. iiii. Cap. xxxii. Nam is de Sideritide herba, omnibusq; eius generibus plenissime scribens, ex nulla eiusdem specie talem exprimi succum, edocuit, quo Medici pariter, atq; Pictores ad suum utriq; opus uterentur, quod tamen si uerũ fuisset, nullo pacto silentio prçteriisset. Quare multo probabilius est ita de Sanguine Draconis statuere, quod sit eius generis metallum, quod a Dioscoride Cinnabaris dicitur. Nam huic omnes Cinnabaris notæ, quas recenset Dioscorides Lib. v Cap. lxiii. conueniunt. Quemadmodum enim Cinnabari pretium ingens est, ut post Dioscoridem quoq; testatur Plinius Lib. xxxiii. Cap. vii. eoq; pictores uariandis in pictura lineis, ac Medici ad ea quç sanguinem sistunt, utuntur: ita duplicem hunc & in pictura, & medicina usum compertum habemus in eo quod purum Sanguinem Draconis appellant. Nam rarus inuentu est, atq; difficilis, nec minus carus, q̃ legitur fuisse apud antiquos, & hoc quando syncerus, atq; incorruptus uenundatur. Etenim qui passim in Seplasiariorum officinis uenalis habetur, adulterinus est, licet eum pro uero in medicinæ usu recipiamus, ut pleraq; etiam alia, sicut in sequentibus fusius narremus. Sentit nobiscum exactissimi iudicii uir, Nicolaus Leonicenus in epistola ad Angelum Politianum. Nemo autem existimet Cinnabarim Dioscoridis esse eam, quam nos uulgo Cenabrium uocamus, ea enim factitia est, ex argento namq; uiuo conficitur, uenenumq; est. Dioscoridis uero minime factitia est, neq; uenenis cõnumeratur. Quod ideo admonendum duxi, ut hoc pacto medicinæ Candidatos ab exitiali errore reuocarẽ, ne scilicet, si Cinnabarim in Receptis, sic enim suas compositiones uocant, scriptum inuenirent, pro ea nominis similitudine decepti, Cenabrio nostro uterentur, quod

uenenũ esse manifestũ est. Cur autẽ Cinnabarim hanc Dioscoridis Sanguinẽ Draconis nominẽt, ea ratio in promptu est. Nanq; durat adhuc antiquorũ quorũdã in hoc nomine persuasio, ac opinio, qui Cinnabarim illã, quę ad usum picturę, & medicinę adhibetur, ex draconũ, atq; elephantorũ sanguine permixto fieri, putauerũt. Hoc q̃d Dioscorides ĳs uerbis indicat, ἐστι δὲ καὶ βαθύχρουν.
,, ὅθεν ἐνόμισάν τινες αὐτὸ εἶναι αἷμα δράκοντος. Id est, Profundi colo-
,, ris est. Eamq; ob causam crediderũt quidam, Draconis Sanguinẽ
,, Cinnabarim esse. Opinionẽ hanc uolgarem secutus est & Plinius libro paulo ante citato. At eam de Sanguine Draconis opinionẽ esse falsam, liquet ex eo potissimũ, quod Dioscorides de Cinnabari nõ libro secũdo inter medicinas ex animaliũ sanguine sumptas, sed potius quinto inter metalla tractauit. Galenus quoq; medicus nobilissimus, suo de Simplicibus medicaminibus libro ix. Cinnabarim inter metallica recensuit. Auerrois pariter in Lib. v. Colliget Cap. xliii. Sanguinem Draconis inter metalla connumerat, adeo ut luce meridiana clarius sit, Sanguinem Draconis non succum, sed potius metallum esse.

ERROR V.

DElirant Medici, inq; pernitiem certam hominis tendunt, qui Auicennam secuti, Napellũ exitiale uenenum in potu propinandum putant. Radicis uero Pentaphylli succum, contra uenena potentem, tanquam pernitiosum atq; mortiferum damnant.

Auicenna Cap. DIII. secundi Canonis scribit Napellum esse uenenum perniciosum, destruens bibentem se. At mox oblitus eorum quę scripsit, capite eodem hunc potari suadet, dum inquit, Delet albaras linitum & bibitum. Quid quæso absurdius aut dici aut scribi potuisset ab homine qui reliquorum se magistrũ facit? Annotandum itaq;, quod nostræ ætatis Herbarĳ Napellum nominant, hoc a Græcis latinisq; Aconitum uocatur. Et id Plinio Lib. xxvii. Cap. ii teste, omnium uenenorum est ocyssimum. Quod etiam confirmat Galenus Lib. de Simplicibus Medicamentis Cap. xx. ad Paternianum dicens, Aconitum ualde uenenatũ esse, Ita & Dioscorides Lib. iiii. Cap. lxxi. Aconitũ inter uenena recenset

recenset, dum ait, κτείνει παρδάλεις καὶ σῦς τε λύκους καὶ πᾶν θηρίον κρεαδίοις ἐντιθέμενον καὶ παραβαλλόμενον. Hoc est, Enecat Pantheras, sues, lupos, bestiasque omnes inspersum carnibus, & illis in cibo appositum. Hinc cauendum ne in potu aut cibo sumatur. Id quod Paulus Aegineta ijs uerbis monuit, ἀκόνιτον δὲ μὲν παρδαλιάγχες σηπτικῆς καὶ δηλητηρίου δυνάμεως ἐστὶν, ὅθεν αὐτὸ οὐ ληπτέον ἔξωθεν μέντοι ἐπὶ τῶν σαπῆναι οἰομένων σαρκῶν χρηστέον αὐτῷ. Quod est, Aconitum quidem cognomento Pardalianches exedentem, & letalem uim habet. Eamque ob causam intus cauendum est. Foris tamen in carnibus quas exedi oporteat uti licet. Ita & reliqui omnes Aconitum laudant, si abstergendum aliquid sit ex corpore, nullus autem unquam præter Auicennam, in potu propinandum docuit. Cæterum idem Auicenna ii. Canonis Libro, Cap. DLIIII. succum radicis Pentaphylli medicinam perniciosam esse docet. Eius autem hæc sunt uerba, Succus radicis eius est medicina perniciosa. At quam falsa docuerit, ostendunt ea quæ de eo succo Dioscorides Lib. iiii. Cap. xxxix. in hunc modum scribit. ὁ δὲ χυλὸς τῆς ῥίζης ἁπαλῆς ποιεῖ πρὸς τὰ ἐν ἥπατι καὶ πνεύμονι πάθη καὶ τὰ θανάσιμα. Id est, Facit & radicis recentis succus ad iecoris, pulmonisque uitia, & letalia uenena. Quod & Apuleius Madaurensis cap. ii. de herbarum uirtutibus indicat, cum ad morsum serpentis herbam Quinque folium potam, ac contritam mire utilem esse, scribit. Quæ si uera, ut nemini dubium esse scio, certe ex diametro cum Auicennæ sententia pugnant. Hæc & si manifesta fere omnibus sint, attamen quia multis errandi occasionem dederunt, ideo hoc loco admonere duxi. Nam Sauonarola celebris sua ætate Medicus, radicem Pentaphylli non aliam ob causam non ausus est in quartana propinare, nisi quia damnaretur a principe. Ita & Iacobus de Dondis, cognomento Aggregator, huius radicis succum inter uenena perniciosa ex Auicennæ authoritate numerat. Tantam habet Auicenna apud nostri sæculi Medicos authoritatem, ut medicinam mortiferam faciat salutarem, salutarem uero perniciosam, adeo ut non immerito, rei grauitate commotus, Leonicenus raræ eruditionis uir, in hunc modum exclamauerit, Miseret me humanæ uitæ, quam uideo quotidie sub Auicenna, non tanquam principe, sicut iuniores Medici appellant, sed tanquam sæuo tyranno, periclitari. Proinde ex eo intelligent Studiosi, quantum insaniant

hi qui malunt cum Auicenna, aut aliquo alio, cuius uerba pro oraculis habent, errare, q̃ cum his, qui medicinam a fontibus hauriũt, recte sentire. At satis ea de re in prefatione nostra dictum est.

ERROR VI.

ERrant Iuniores ferme omnes, qui Buglossam nostram pro uera ac antiqua ad Medicine usum adhibent, cum tamen antiquorum Buglossus nostra sit Borago.

Missas hic facio diuersas ac pugnantes inter se recentiorum de Buglossa atq; Boragine sententias, ex quibus facile æquus lector æstimabit, eosdem nihil horum intellexisse, atq; adeo nihil mirum si reliquis etiam errandi occasionem præstiterint. Vnum autem hoc ostendam, Buglossum nostræ ætatis non esse antiquorum Buglossum, sed eam quam nos Boraginem uocamus. Nostram uero Buglossam esse eam herbã quam græci Cirsion, & propter magnã quam habet cum Buglosso similitudinẽ, aliquãdo Buglossum magnã, appellant. Commutatæ nanq; inuicẽ duarũ herbarũ appellationes sunt, quæ enim huic & illi notæ uiresq; tribuũtur, mutatis hac ratione plãtis magis conueniẽt. Quod equidẽ nõ aliunde certius nisi ex ambarũ descriptionibus deprehẽdi potest. Buglossi autẽ descriptio apud Dioscoridẽ lib. iiii. cap. cxix. hec est. Βούγλωσσον ἔοικε δὲ φλόμῳ. φύλλον χαμαιπετὲς, τραχύ τε καὶ μελάντερον, ὅμοιον βοὸς γλώσσῃ, ὅπερ καθιέμενον εἰς τὸν οἶνον εὐφροσύνου δοκεῖ εἶναι. Quod est, Buglossus Verbasco similis, folia in terram decidua, aspera, nigrioraq;, bubulæ linguæ similia, quæ quidem in uinum deiecta, uoluptatem & lætitiam animi facere creduntur. Paulus præterea Aegineta in sexto de Buglosso itidẽ scribit, dicẽs, Βούγλωσσον ὑγρόν τε καὶ θερμόν ἐστι τῇ κράσει. ὅθεν τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνην ποιεῖν λέγεται. Id est, Buglossum humidum calidumq; temperamento est, eamq; ob causam uino iniectum, lætitiam animi facere dicitur. Galenus quoq; Lib. vi. de Simplicibus Medicamẽtis Cap. lxxxiii. nihil a Pauli uerbis dissentit. Quod & Plinius Lib. xxv. Cap. viii. facit, dum ait, Iungitur huic Buglossus boum linguæ similis, cui præcipuum quod in uinum deiecta, animi uoluptates auget, & uocatur Euphrosynon. Iam ista

si quis

si quis sub examen uocauerit, sole clarius uidebit, Buglossum hanc ueterum, esse nostram Boraginem. Nam iuxta Dioscoridis descriptionem folia aspera & nigriora Boragini nostræ magis quam Buglosso competunt, quæ albicante folio penitus est. Quodque Buglosso nullus non ex antiquis lætitiæ & uoluptatis spem, si in uini pocula demittatur, tribuit, Boragini passim adscribitur. Iactatque quotidie gens nostra ad cordis hilaritatem multo eius cibo utendum esse. Porro Marcus Cato Cap. xl. sui de re Rustica operis, insitionem arborum docens, cum instituisset quatenus & quomodo surculos inseruisse & circumligasse oporteat, addidit, Insuper lingua bubula obtegito si pluat, ne aqua in librum permeet, eam linguam insuper librum alligato, ne cadat. Ex quibus sane constat in operiendo truncæ & insitæ stirpis rotunda sectione, rotundiore potius quam longiore folio uti præcepisse, at Boraginis tale est: eius uero quæ nunc Buglossus habetur, longa folia sunt, ideoque operiendæ rotundæ stirpi minus apta. Ex iis quoque colligitur caput CCCCXXXVIII. secundi Canonis de Buglossa seu lingua Bouis apud Auicennam esse caput de Boragine nostra. Nam herbam esse habentem lata folia & cordis confortatiuam scribit, quæ singula a nostra Buglosso sunt aliena, at Boragini penitus cognata. Itaque non immerito Auicenna notat sui seculi Medicos, quod non uera Buglossa uterentur, sed alia quæ non easdem utilitates haberet. Cæterum quod Buglossus nostra sit ea herba quam Græci Cirsion uocant, ex eiusdem quoque descriptione ostendemus. Dioscorides autem Libro iiii. Cap. CX. eandem ita depingit. Κίρσιον τὰ δὲ φύλλα βουγλώσσῳ ἐμφερῆ ἔχει. δασέα μετρίως καὶ μακρότερα. ὑπόλευκα. ἀκανθώδη τοῖς πέρασι· ὁ δὲ αὐτὸ τὰ τοῦ καυλοῦ περιφερές. δασὺ καὶ ἐπ' αὐτοῦ κεφάλια ἀκροπόρφυρα. ἐκπαππούμενα. Hoc est, Cirsion folia Buglosso similia habet, leniter hirsuta, longiora tamen, albicantia, & in extremitatibus aculeata. Quod uero in caule summum est, circinnatum, hirsutumque capitula habet in summo purpurea, quæ postremo in pappos euanescunt. Haud aliter describit Plinius Lib. xxvii. Cap. viii. inquiens, Cirsion cauliculus est tener duum cubitorum, triangulo similis, foliis spinosis circundatus, spinæ molles sunt, folia Bouis linguæ similia, minora, subcandida, & in cacumine capitula purpurea, quæ soluuntur in lanugines. Considera iam an non singula hæc Buglosso nostræ conueniant? Si enim folia expendes, ea certe

in Buglosso longiora, uel ut Plinius ait, minora, in Boragine autẽ decurtatæ rotunditatis, & multo maiora sunt. Purpurea item in summo caule capitula, quæ in Cirsio describunt, eius potius sunt quæ Buglossus nunc dicitur q̃ Boraginis, quæ ceruleos habet flores. Confer itaq; iam cum naturæ exemplaribus utriusq; historiã, carptasq; ex horto Buglossum & Boraginem diligenter contemplare. Sane prior illa Buglossi historia nostræ ætatis Boragini respondebit, posterior autẽ Cirsij, Buglosso nostrę undiq; cõueniet. Sunt enim Buglossi folia longiora q̃ Boraginis, albicant illa, hæc contra nigricant: illa surgunt & per se stant in altum nitentia, Boraginis in terra iacent. Quare consulto fecerint Medici, cum Buglossam ex ueterum authoritate ad usum Medicinæ adhibuerint, si Boraginem potius nostrã, q̃ illam quæ passim Buglossa nuncupatur, receperint.

ERROR VII.

HAllucinãtur nostri temporis Medici, eo quõd herbam Eupatorium nominãtam, pro Agrimonio recipiunt: at pro Eupatorio herbam uulgarem, de qua nulla apud priscos fit mentio, ad usum Medicinæ adhibent.

Fuerũt, & adhuc sunt magnæ inter Medicos dissensiões de Eupatorio & Argemone, quam corrupto uocabulo passim Agrimoniam nominant. Nam ex ueteribus quidam, quos Dioscorides etiam notat, putauerunt Eupatorium esse ueram Argemonẽ, cum tamen ab Eupatorio in uniuersum differret. Qui equidem error ad nostra usq; secula durauit. Herbam enim quæ uera est Eupatorium, omnes nostræ ætatis Medici Agrimoniam esse credũt. Idq; uerum esse ex Eupatorij notis a Dioscoride Lib. iiii. Cap. xxxviii. traditis, manifestissime deprehendere licet. Quæ quidem tales sunt. εὐπατώριον πόα ἐστὶ φρυγανώδης, ῥάβδον ἀναφέρουσα μί-
„ αν, λεπτὴν, ξυλώδη, ὀρθὴν, μέλαιναν, ἔνδασυν, πηχυαίαν, ἢ καὶ μεί-
„ ζονα. φύλλα δὲ ἐκ διαστημάτων, ἐσχισμένα μάλιστα που εἰς ε΄. μοί-
„ ρας ἢ καὶ πλείους, τοῖς τοῦ πενταφύλλου ἢ κανάβεως μᾶλλον ἐοικότα.
„ αὐτὰ δὲ ὑπομέλανα πριονοειδῶς ἐξ ἄκρων ἐντετμημένα. σπέρμα
„ δὲ περιπέφυκεν ἀπὸ μέσου τοῦ καυλοῦ, ὑπόδασυ, κάτω νενευκὸς, ὡς ἤ
τοῖς.

τοῖς ἱματίοις ἐνίσχεσθαι ξηρανθέν. Id est, Eupatorium herba est fruticosa, singularis exit ex ea uirga tenuis, lignosa, recta, nigra, pilosa, cubitalis & aliquando maior, folia habet per interualla partibus diuisa quinq; fere, aliquando tamen pluribus, Quinq; folij Canabisue folijs similia. Nigricant, & hæc etiã serræ modo in extremitatibus incisa. Semen fert medio cauli adnascens, in terram annuens, adeo hirsutum ut uestibus siccatum hęreat. Insuper quia Plinij Lib. xxv. Cap. vi. descriptio omnino cum Dioscoridis quadrat, proinde commodum duxi eandem huic subijcere, ait enim, Eupatoria regiam authoritatem habet, caulis lignosi, nigricantis, hirsuti, cubitalis, aliqñ & amplioris, folijs per interualla quinque folij aut Canabis, per ambitũ incisis quinq; partito & ipsis plumosis, radice superuacua. Iam si ueritatis diligens indagator, eas notas Agrimoniæ nostræ accommodauerit, huic certe in uniuersum competere cõperiet. Est enim in ea singularis uirga, lignosa postq; aruit durities, plumosa undiq; asperitas, color nigricans, & folia per interualla pendentia, serræ modo incisa, adeo ut hanc esse uerã antiquorũ Eupatoriũ nemo nisi Leberide cæcior sit, nõ intelligat. Minime autẽ mirũ recentiores Medicos ea in re esse lapsos, cũ enim Arabes sequantur authores, eisq; in describẽdis plantis fidẽ maximã adhibeant, qui & ipsi alius aliter de eadẽ re tradiderũt, facile illis errãdi ansam exhibuerũt. Auicenna nanq; Eupatoriũ scribit esse herbam aromaticam, habereq; folia Canabis, florem Nenupharis. At quod aliam ab Agrimonia nostra herbã esse Eupatoriũ significet, quis est qui non agnoscat? Constat enim herbam uulgo Agrimoniã nuncupatã neq; esse odoratam, neq; habere florẽ sicuti Nenuphar, immo ita exiguũ, ut uel Nenuphari, uel eius flori collatus, nullam ipsius habeat similitudinem. Mesue pręterea Eupatoriũ folijs Centaureæ minoris, floribus subcitrinis longitudinis paucæ constare, dicit. Quod certe tam simile uero est, q̃ Centaurij folia Canabinis, & subluteus color albo similis est. Porro quod omnium maximum est, non sine magna temeritate Mesue Eupatorio uim purgatoriam adscribit, nullus enim ueterum nec Auicenna quidem, quicq; tale, ne per somnium etiam, de eodẽ cogitauit. Immo Dioscorides contrariã magis uim in eo prædicat dicens, σπέρμα δ' ἡ πόα μετ' οἴνου πινόμενα, δυσεντερικοῖς καὶ ἑρπετοπλήκτοις ὠφελεῖ. Quod est, Semen & herba ipsa cum uino pota, dysentericis & morsis a serpentibus opitulantur. Hoc etiam Plini

us confirmat scribens, Semen Eupatorij dysentericis in uino potũ auxiliatur unice. Ex istis manifestum admodum est, Arabes Auicennam maxime, qui & alias modicam simplicium medicamentorum habuit notitiam, atq; Mesuen, Eupatorium uerum nunq̃ cognouisse: atq; adeo nihil mirum si neq; eorundẽ imitatores. Proinde studiosis in dies orandum est, ut bona fortuna in uerum peritumq; incidant authorem, quando Galeno Lib. iii. de Potentijs naturalibus Cap. xiiii. teste, in quemcunq; quispiam primum inciderit præceptorem, talis efficitur, non expectans aliquid aliud ab eo quod didicit amplius addiscere. Hinc tandem haud aliter q̃ Medicus ille olim Romanus omnia sua sorti committunt, monentes ægros ut præcentur, quo Dij sua cuiq; remedia secundet. Hoc profecto si Iuniores Medici animo uolutassent, exq; fontibus magis q̃ riuulis, bonis q̃ malis præceptoribus, Medicam artem hausissent, in eum errorem non incidissent, ut Eupatorio pro Agrimonia uterentur, sed ueram magis Argemonem ad usum Medicinæ accommodassent, cuius iam, quoniã prorsus ignota, omnis apud nostræ ætatis Medicos usus perijt.

ERROR VIII.

PErniciosissime errant Medici, qui Auicennã sequentes, Harmel non esse rutam syluestrem opinantur, sed in pilularum de hermodactylis ac fœtidarum confectionem cicutæ semen, quod nemo uenenum esse ignorat, huius loco admittunt.

Auicenna Fen vi. Cano. iiii. Tract. iii. Cap. xxxiii. hunc in modũ scribit, Ruta syluestris nõ est Harmel, ut quidã existimauerunt. Quæ sane uerba non paucis errandi occasionem præbuerunt, quod passim Harmel pro Cicuta interpretati sunt. In quem etiam errorem interpres Auerrois quinto Colliget lapsus est, dum impudentissime Harmel cicutam interpretatur, non animaduertens quod eo loco Auerrois Harmel calidam & siccam in tertio ordine scribat, cicuta autem inter letalia uenena frigiditate sua enecantia numeretur a Dioscoride, Galeno, Plinio ac alijs. Dioscorides nanq; Lib. iiii. Cap. lxxiii. de Cicuta ita scribit. ἔστι δὲ ἐν κώνειον τῶν φθαρτικῶν κατὰ ψύξιν ἀναιροῦν. Id est, Cicuta inter letalia frigiditate enecans est, Galenus uero Libro de Simplicibus medica

medicaminibus, semen Cicutæ præ omnibus alijs frigidissimum
esse testatur. Plinius autem Lib. xxv. cap. xiii. de ea in hunc mo
dum disserit, Semini & folijs cicutæ refrigeratoria uis, quæ si ene ,,
cat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Quare a tam ,,
crasso errore nullo pacto uindicari potest interpres ille quisquis
tandem fuerit. At conniuendum erat, nisi is error etiam officinas
nonnullas occupasset. Nam ijsce oculis Antidotarium uetustum
admodum uidi, quo ad annos non paucos ad conficienda medi-
camina usus est Pharmacopola quidam, in quo semper Harmel
pro cicutæ semine interpretatum erat, nec animaduertit errorem
donec per me tandem admonitus fuit. Quod uero Harmel non
sit semen Cicutæ, sed ruta syluestris manifestissime indicant ea quæ
scribuntur a Dioscoride Lib. iii. cap. xlix. de ruta syluestri in hanc
sententiam, καλοῦσι δὲ τινὲς πήγανον ἄγριον ἅρμαλα. Quod est,
Vocãt quidam agrestem rutam Harmala. Itidem scribit Galenus
Lib. vii. de simplicibus Medica. cap. CXIX. dicens, Rutam syl ,,
uestrem quidã appellant Harmala. His accedit quod descriptio
Harmel apud Auerroim Cordubensem in totum conuenit rutæ
syluestri. Ait enim Harmel calida & sicca est in tertio ordine, inci- ,,
dit humores crassos, prouocat urinam & menses, ualet dolori co- ,,
xendicum, & pituitam purgat. Has proprietates omnes Galenus ,,
maxime, Dioscorides & Plinius Rutæ syluestri tribuunt. Galenus
enim libro de simplicibus medica. cap. CCxxiij. de Ruta ita scri-
bit, Vrinam & menstrua prouocat Ruta, colicq; dolorem sedat. Di-
oscorides autẽ lib. iij. cap. xlix. ita inquit: Apposita menses & Vri-
nam cit, & cum uino pota, quartanas finit. Sanat agrestis Ruta iti- ,,
dem coxendicis dolores quadraginta diebus pota. Auicẽna præ- ,,
terea secundo canone. cap. CCCxl. omnes prædictas commodi- ,,
tates Harmel adscribit dicens, Est incisiua & subtiliatiua, est bona
dolori iuncturarum, & sciaticæ cum desuper linitur. Prouocat uri- ,,
nam & menstrua, & confert colicæ uentosæ. Proinde mirum est ,,
istorum deinde in quarto Canone non fuisse memorem. Insuper ,,
cum Ruta syluestris, ut ex ueterum testimonijs traditur, habeat
uim incidendi & discutiendi lentos & tenaces humores in articu
lorum doloribus, certum est eam utilius adhiberi ad catapotiorũ
de hermodactylis confectionem, q̃ cicutam: quando hæc sua fri
giditate eosdem potius augere possit, q̃ tollere: illa uero sua calidi
tate magis incidere atq; discutere, adeoq; uitium quod ex tenatiũ
humorum multitudine prouenit, auferre. Accedit ijs, quod etsi

Galenus Lib. quinto de Simplicibus medicamentis probet quædam uehementer frigida hebetandi sensus gratia, ubi impatibiles crucient dolores: usum tamen cicutæ in totum damnat, ut quæ non solum frigiditate, sed etiam superflua humiditate sit pernitiosa. Nemo deniq; ueterum Cicuta aliter usus est q̃ quod extrinsecus eam apposuerit, nullus autem eorum intra corpus adhibere iussit. Id quod omnium maxime ostendit Dioscorides de Cicutæ usu in eam scribens sententiam. ἔστι δὲ πολύχρηστον εἰς τὴν ὑγιαστικὴν χρῆσιν. μιγνύμενον ἐπιτηδείως τοῖς ἀνωδύνοις κολλυρίοις ὁ χύλισμα. ἐρπητάς τε καὶ ἐρυσιπέλατα καταπλασθὲν σβέννυσιν. ἡ δὲ πόα καὶ ἡ κόμη λεῖα καταπλαττομένη τῶν διδύμων ὀνειρωττοῦσι βοηθεῖ. παρείησι δὲ καὶ αἰδοῖα καταπλασθέντα, καὶ γάλα σβέννυσι. μαστούς τε ἐν παρθενίᾳ κωλύει αὔξεσθαι καὶ διδύμους ἀτρόφους ποιεῖ τῶν παιδίων. Id est, Multos habet in medicina usus. Collyriis quæ somno dolorem leuant, commode miscetur succus. Extinguit idem sacros ignes, & quæ serpunt. Quinetiam concisa herba comaq; eius mox testibus emplastri modo imposita, nocturnas libidinum imagines in somno auertit. Languent genitalia emplastri modo imposita. Lac extinguit, & in uirginibus mãmarum incremẽta compescit, et puerorũ testes nutrimẽto augeri prohibet. Plinius quoq; loco paulo supra citato, præter prædicta Cicutæ nihil tribuit, adeo ut satis iam constet Harmel non esse cicutam, sed potius rutã syluestrem. Caueant itaq; posthac medicinæ candidati, ne pro semine rutæ syluestris cicutã, cuius succo Plinio lib. xxv. Cap. xiii. teste olim Athenienses ad mortem in publicis & capitalibus iudicibus utebantur, ad medicinæ usum adhibeant. Non sit, per Apollinem oro, tanti unus accentus, ut quum Harmel apud Arabes scribatur cum aspiratione, ut quidam nugantur, significet Cicutam: cum uero sine aspiratione, rutam syluestrem: quãdo interdũ ex tantilla notula hominum uita periclitetur. Verum Harmel descriptio potius ad ueterum notas exigatur, ita enim mox apparebit esse rutam syluestrem.

ERROR IX.

HAllucinatur Mesue plane pueriliter, Aloën mixtam melli minus purgare, eandemq; stomacho nocere asserens.

Mesue

Mesue libro suo de simplicibus Medicamentis, Capite de Aloë in hanc scribit sententiam, Aloë mixtum cum melle est minoris solutionis. Et paulo post, Et adhuc etiam est conturbatiuum, faciẽs dolorem uentris, & nocens stomacho. Imitatus est autẽ hoc loco, ut alias fere ubiq;, Auicennã, qui Lib. ii. Cap. lxvii. ita de Aloë scribit, Permixtio ipsius cum melle, minuit uirtutem eius. At nihil istis falsius dici potuisse, nemo, arbitror, sanæ mentis est, qui non intelligat, quando ex diametro cum ueterum placitis, ratione denique & experientia pugnent. Quantum enim ad primum attinet, quis est qui nesciat melli suapte natura inesse uim subducẽdi uentrem? Et ut morosis ueteris inscitiæ propugnatoribus, qui sua mordicus tenent, satisfiat, ecce id ueterum testimoniis comprobabimus. Hippocrates libro de morbis qui extra, de melle ita docet, Mel autem cum cæteris sumptum nutrit, coloremq; bonũ facit, solũ uero potius emaciat q̃ reficiat, lotium enim cit, supraq; modũ purgat. Item Galenus lib. iii. de alimentis, Capite xxxviii. inquit, Mel habet quandam acritudinem, qua ad egestionem excitat uentrem. Dioscorides etiam Libro. ii. Cap. lxxiii. ita scribit ἔστι μέλι δ' ὠμὸν, φυσῶδες, κοιλίας καὶ βηχὸς ἐρεθιστικόν. Quod est, Crudum mel inflat aluum, & tussim proritat. Paulus præterea Aegineta Libro. i. Cap. xcvi. ait, Mel coctum magis alit quam aluum subducat: non coctum, contra. Subscribit Paulo Alexander Aphrodiseus sectione II. Proble. lxvi. inquiens, Mel incoctũ tergit & purgat, coctum alere tantum potest. Adde quod Paulus utitur etiã melle Cap. vi. addeijciendã aluũ puerorũ, inquit enim, Porro si pueri aluus adstricta fuerit, mel cibo adiectum dabis. Si itaq; mel se solo uentrẽ subducere potest, Aloë, cur non idem plus efficeret, additũ alteri quod similẽ uim obtinet. Hinc est quod Psellius libro primo de uictus ratiõe, in capite de iis quæ uentrẽ citant, Damascenis, itemq; aliis ut aluum plus subducant mel adijci præcipiat. Ait enim, Damascena humida & arida melle confecta, madefacta, ut plus teneãt mellis, mansaq; solitaria. Si bis mellis compositio absorbeatur, plus subducit q̃ si dulce uinum potites. Quod uero Aloë iuncta melli plus subducat aluum, testatur in primis Dioscorides, ubi supra, ita scribens. μετὰ ῥητίνης δὲ καταπινομένη ἢ ὕδατος ἢ μέλιτος ἑφθοῦ ἀναληφθεῖσα κοιλίαν λύει. Hoc est, Cũ resina aqua ue aut cocto melle excepta aluum pota soluit. Id quod Plinius etiam lib. xxvii. cap. iiii. confirmat dicens, Deuorantur pilulæ cum mellis decocto, aut terebinthina resina, ad purganda

interiora. At quid opus in re manifesta plus æquo uerbosum esse? Pergemus itaq; ad secundum, mõstremusq; Aloen nõ obesse stomacho, ut Mesue insanit, sed eundem magis roborare. Hoc quod docet Galenus Lib. vi. de simplicibus medica. Cap. xxiii. „ in eum modum scribens, Aloe est præ omnibus aliis medicinis „ stomacho accommodata atq; utilis. Quod & Dioscorides subse„ quentibus uerbis significauit, μιγὲν δὲ τοῖς ἄλλοις καθαρτικοῖς, „ ἧσσον κακοςόμαχα ποιεῖ. Id est, Aloe mixta aliis quæ purgando „ sunt, minus noxia ea stomacho reddit. Prædictis subscribit Oriba„ sius in Compendio medicinæ Cap. de Aloe inquiens, Aloe acutũ „ quidem non est catharticum, stomacho autẽ aptissimum. Plinius „ quoq; Lib. xxvii. Cap. iiii. ita scribens, Confirmat stomachum „ Aloe, adeo ut nulla uis contraria infestet. Ex istis satis liquet quantum a uero aberrauerit in describenda Aloe Mesue, cuius equidẽ plura adhuc alia sunt errata, quorum aliqua errore undecimo attingemus.

ERROR X.

ERrant Medici, qui Cassiam Græcorum, ab Arabum ac recentiorũ diuersam esse non intelligũt.

Cassia qua nostri passim nunc ad aluum leniendam utuntur, antiquis penitus incognita fuit: uel si cognita fuit, certe eam in medicinæ usu non probauerunt, quando nullus aliquam de ista mentionem faciat, sed tantum de quadam specie ligneæ, quæ σύριγξ id est, fistula ab eisdem nominatur. Quapropter diligentius aduertendum, ne cum in libris Græcorum Cassiam fistulam scriptum inueniemus, alteram putemus intelligi, de qua Arabes atq; recentiores loquuntur. In quem sane errorem Leonicenus, uir dignus cui multum deferant bonarum literarum cupidi, in epistola ad Menochium, plerosq; ex medicis iunioribus incidisse scribit, seq; cognouisse ait, qui cortice Cassiæ fistulæ Arabicæ, ad citanda mẽstrua uterentur, cum Cassiam ligneam potius ad eundem usum recipere debuissent, ex Dioscoridis ac aliorum Græcorum medicorum authoritate. Et cum nullus ferme sit Medicorũ qui non sciat ligneam dictam, ab alia Cassia arabica esse diuersam, non necessariũ duxi plura de istac re cõmentari. Si qui tamen forent, qui ista non caperent, illi utriusq; descriptiones conferant, & mox quod diximus deprehendẽt. Vnũ tamen, quod maiori reprehensione dignũ est, hic præ

hic præterire non potui, hoc ſcilicet. Non animaduertunt noſtri ſeculi Medici uulgarem noſtrã Caſſiam ligneam, a uera multum abeſſe, tetra enim eſt, inodora & penitus aſpernanda, immo nihil habet quare Caſſia putari debeat, id quod Dioſcoridẽ atq; Pliniũ legenti, remq; ipſam in manu habenti, facile cõſtabit. Dioſcorides etẽ Lib .i. Cap.xii. de eligenda uera ac optima Caſſia ita ſcribit. ἐκλέγου δὲ τὴν ἔγκιρρον, εὔχρουν, κοραλίζουσαν, στενὴν λίαν, μακρὰν καὶ παχεῖαν, τοῖς συριγγίοις πλήρη. δηκτικὴν ἐν τῇ γεύσει, καὶ στύφουσαν μετὰ πολλῆς πυρώσεως ἀρωματίζουσαν, οἰνίζουσαν τῇ ὀσμῇ. Quod eſt, Eligito rubeſcentem, amabili coloris bonitate præditam, corallio lapidi ſimilem, anguſtam ualde, longam craſſamq;, & fiſtulis plenam, erodentem in guſtu, & cum feruore aliquo adſtringẽtem, aromatum modo odoratam, uini odorem referentẽ. In eandam ſententiam & Oribaſius Lib .ii. de uirtute ſimplicium ſcribit. Eligenda Caſſia eſt quæ rubea eſt, boni coloris, corallio ſimilis, tenuis, nitida, ualde longa & pinguis in fiſtulis, & in guſtu erodens, ſtiptica cum igne multo, uelut aromatum ſimilis odore. Vbi, ut obiter moneam, nõ dipticis legendum, ſed δηκτικὴ id eſt, erodẽs Nec diſſentit a dictis Plinius Lib. xii. Cap .xix. Addeq; Caſſia tenuitate corticis, odore, & guſtu adeo ſimilis eſt Cinnamomo, ut duplum eius Dioſcoride & Galeno libro de ſimplicibus medicamentis ad Paternianum cap.lxxiii. teſtibus, pro Cinnamomo poni poſſit, quorum certe nihil in Caſſia noſtra deprehenditur, adeo ut uix credibile ſit noſtrã hanc eſſe ueram Caſſiam, ſed eam magis quam Dioſcorides falſo Caſſiam appellatam eſſe ſcribit, mirę cum reliqua ſimilitudinis, quæ guſtu nec acri, nec odorato, inhærentemq; medullæ corticem habentem deprehenditur. At relinquimus iſta ueritatis exquiſitoribus diligentius penſitanda.

ERROR XI.

HAllucinatur Meſue in præſcribendo doſim Rheubarbaro, Epithymo, Scammoniæ, Polypodio atq; Euforbio.

Meſue in ſuo de ſimplicibus medicamentis libro Cap. de Rheubarbaro, potionem Rheubarbari infuſi eſſe ad decem uſq; drachmas, triti uero ad quatuor ſcribit, cum tamen Dioſcorides & Auicenna, cuius Meſue Simia eſt, duas drachmas non tranſcendant.

Dioscorides nanq; Lib. iii. Cap. iii. de Rheubarbaro ita differit,
» δώσεις δὲ ὁμοίως τοῦ ἀγαρικοῦ πρὸς ἕκαστον πάθος, τῇ αὐτῇ ὁλκῇ.
» Id est, Dabis autem Agarico similiter in singulis morbis, eodem pondere. Dandum uero de Agarico esse præcedenti capite non ultra drachmas duas idem Dioscorides præcipit. Auicēna deniq;
» Lib. II. Cap. DLXXXV. inquit, Potio Rheubarbari sit dra-
» chmæ duæ. Itaq; cauendum esse ex iam dictis constat, ne Mesuen sequentes, ad decem usq; drachmas semel exhibeamus, in quo certe nōnulli peccantes, ad extremum periculum ægrotātes deduxerunt. Insuper in capite de Epithymo, idem Mesue docet septē drachmas pulueris Epithymi dari, cum tamen plus q̄ quatuor non exhibēdas præcipiat Dioscorides Lib. IIII. cap. CLXVIII de Epi-
» thymo ita scribens. πινόμενον δὲ σὺν μέλιτι κάτω καθαίρει φλέγμα
» καὶ χολὴν μέλαιναν, ἰδίως ἁρμόζον ἐπὶ μελαγχολικῶν καὶ ἐμπνευ-
» ματουμένων ὀξυβάφου πλῆθος πρὸς ὁλκὴν < δ΄ σὺν μέλιτι καὶ ἁλσὶ
» ὀλίγῳ ὄξει. Hoc est, Potum uero cum melle, pituitam bilemq; ni-
» gram per inferna purgat, priuatim melācholicis & inflationibus
» accommodatum acetabuli mensura usq; ad drachmas quatuor cū
» melle saleq; ex modico aceto. Idem etiam Oribasius in Compēdio
» medicinæ, docet ita scribens, Dabis cum uino duplici penso dra-
» chmas tres & adhuc amplius, & cū melle salis admiscebis cochlea
» rium medium. Consentit Auicenna lib. ii. cap. ccxxix. inquiens,
» Potio Epithymi sit aurei quatuor. Quare iuxta ueterū præscripta de Epithymo plus q̄ quinq;, uel ad summum sex, idq; in paucissimis non exhibeamus. Præterea in capite de Scāmoniæ, ultra grana duodecim nō esse propinandum ex Scāmonia adserit. At Dioscoridis authoritate plus dare licet. Nam is ad obolos duos usq; et ad quatuor etiā accedit in eiusdē exhibitiōe, lib. enim. iiii. cap. clxi.
» de scāmonia hoc modo scribit. δύναμιν δ᾽ ἔχει ὁ ὀπὸς ληφθεὶς σὺν
» μελικράτῳ, ἢ ὕδατι πλῆθος < ἢ τεσσάρων ὀβολῶν καθαίρειν κάτω χολὴν
» καὶ φλέγμα. εἰς δὲ τὸ λῦσαι τὴν κοιλίαν ἀρκέσουσιν ὀβολοὶ β΄.
» Quod est, Vim habet Scammonij liquor, sumptus cum mulsa
» aqua simplici ue aqua drachmæ aut obolorum quatuor pondere
» per inferna bilem & pituitam purgare, ad soluendam uero aluum
» satis sunt oboli duo. Est autem obolus, ne quem uocabuli uis deci
» piat, dimidius Scrupulus: atq; adeo Plinio lib. xxii. cap. xxxiiii.
» quoq; subscribente, oboli sex, pondere drachmam atticam, quā

utuntur

utuntur Medici, efficiunt, hoc est, Scrupulos tres. Quod uerū esse
Q. Rhemnius lib. suo de ponderibus & mensuris iis carminibus
manifeste indicat. Semioboli duplum est obolus, quem pondere ,,
duplo, Gramma uocant, Scrupulum nostri dixere priores. Lap- ,,
sus itaq; est Angelus Politianus, uir multa facundia & acri iuditio
præditus, in suarum epistolarum Lib. x. Cap. xiii. de ponderibus
in hanc sententiam scribens, Minimū pondus est, qui latine Scru ,,
pulus, & idem græce ὀβολὸσ dictus. Nec enim obolus idem quod ,,
Scrupulus, quando is sola tertia pars sit drachmæ. Scrupuli enim
tres drachmam unam cōstituunt, obolus uero sexta drachmæ tan
tum pars est, ut paulo ante ex Plinio monstrauimus, proinde fieri
non potest ut cum Scrupulo idem sit. Sed ut redeamus eo unde
digressi sumus, Oribasius etiam in Cōpendio medicinæ drachmā
integram Scammonij exhiberi posse asserit, ait enim: Pura autem ,,
datur penso drachma una. Et sunt nostro æuo multi, qui scrupulū
integrum Scammoniæ sine noxa biberunt. A Sarmatis uero &
Turcis modus etiam Dioscoridis tuto exceditur. Hæc ideo recen
senda duxi, nō ut Scythicis illis medicis, qui fortissimis pharma-
cis ægros non paucos neci tradunt, patrocinarer: sed ut haberent
ueritatis Studiosi, si quando Mesue præscriptū necessitate excesse-
rint, quod aduersarijs obtruderent. Cæterum Polypodij potionē
scribit Mesue esse ad aureos quatuor usq;. Verum nec ea in re obse
quendum ei est, siquidem integra untia per se parū purgat, ut ex-
perientia ipsa docet, ob id multa confutatione non eget. Præterea
Mesue in capite de Euphorbio ex Dioscoridis authoritate scribit
aureum unum Euphorbij interficere. Quo equidē in loco, ut alias
sæpe, in hoc uiro fides requiritur, nusq̄ enim apud Dioscoridem
inuenitur, ut patet uniuersum caput lxxxviii. lib. iii. de Euphor-
bio percurrenti. Apud Paulum autem Æginetam capite pro-
prio reperitur drachma una pituitam & aquam educere. Et apud
Oribasium in Compēdio medicinæ idem docetur, triobolū tamē
tantum Euphorbij propinandum dicit. Triobolum autem, teste
Budæo lib. v. de Asse et partibus eius, alio nomine hemidrachmiū
dicitur. Porro Auicenna secundo Cano. cap. ccxxxvi. non unū
aureum interficere ait, sed magis drachmas tres. Auicenna quoq;
Fen i. Cano. iii. tract. v. cap. vii. de Incubi cura, drachmæ uni Eu
phorbij, Scāmoniæ tertiam partem drachmæ, & quartā colocyn
thidos adiungere docet, uirtute forti existente. Quod iterum nō

dico, quod tantam quantitatē exhibendam suadeam, sed ideo ne plus æquo timeant Medici, maxime ubi ueterum accedat authoritas.

ERROR XII.

IGnorāt nostræ ætatis Medici, Mesuen Arabesque reliquos imitantes, quid sit radix quam pro Turbit officinæ uendunt, tanta est in iis rebus, quæ sunt in usu frequentissimo, Medicorum incuria.

Annotādum est in primis authores Græcos de ea radice sub nomine Turbit nihil penitus scripsisse. Barbara enī uox est Turbit, & a posterioribus medicis quæcunque ea sit sic appellata. Nam quod apud Dioscoridem Lib. iiii. Cap. clvi. de Pityusa hæc uerba græca inserta sunt, ἣν καλοῦσι τούρπιτ, Id est, Quam uocant turbit, id a posterioribus factum est, & Dioscoridi adiectū, ea enim in nullis ueteribus græcis aut latinis leguntur codicibus, nec etiam legi debent. Proinde cum græci nihil de ea certi tradant, necesse est nostræ ætatis Medici eius radicis descriptionem ab Arabis petant. Quod et si tentauerint, nō est tamē quod certi quicquam de ea radice apud eosdem offendere queant, quando quid per Turbit intellexerint difficile, imo ferme impossibile, fuerit diuinare. Aliud enim de ipso scribit Serapio, aliud Mesue. Serapionis equidem hæc de Turbit uerba sunt, Turbit est planta quæ in littore maris nascitur, in locis scilicet quæ mare cooperit quando crescit: quādo uero est tranquillum non tangit ea, non enim nascitur intra aquam nec procul ab ea. Habet folia similia foliis plantæ, quæ dicitur Arasatis, (quāuis hoc uerbum corruptum sit ac pro eo legēdum Isatis) nisi quia sunt crassiora. Habet stipitem duobus palmis longum, diuisum in summitate. Flos eius mutat colorem suum ter in die, quia mane est albus, & meridie declinans ad purpureum colorem, in uesperis uero fit rubeus. Radix uero eius odorifera est, & alba, quæ quando masticatur calefacit linguam. Quod si uerum hoc est Turbit a Serapione Mauritano descriptum, certe nihil a Tripolio differt, nam omnia quæ Serapio de turbit scribit, ea Dioscorides ac Plinius Tripolio tribuunt. Dioscorides nanque lib. iiii. cap. cxxvi. de Tripolio ita disserit. Τριπόλιον φύεται ἐν παραθαλασσίοις τόποις, οὓς ἐπικλύζει ἡ θάλασσα καὶ ἀποχωρεῖ, οὔτε δὲ ἐν ξηρῷ οὔτε ἐν θαλάσσῃ.

φύλλα

φύλλα δὲ ἔχει ἰσάτῃ παραπλήσια, παχύτερα μέντοι· καυλὸν σπιθαμιαῖον, ἄνωθεν ἐπεσχισμένον. ταύτης ἱστορεῖται τὸ ἄνθος τρὶς τῆς ἡμέρας μεταβάλλειν τὸ χρῶμα, πρωῒ μὲν λευκὸν, κατὰ δὲ τὴν μεσημβρίαν πορφυρίζον, ὀψὲ δὲ φοινικοῦν. ῥίζα λευκή. εὐώδης, θερμαντικὴ γευομένῳ. Id est, Tripoliũ nascitur maritimis locis, quo fluctus peruenit & regreditur, nõ tamen in arida neq; in mari. Folia habet Isatidi similia, crassiora tamen. Caulem dodrãtalem in summo se diuidentem, Fertur flos eius ter quotidie mutare colorem. Matutino enim albet, Meridie purpurescit, Vespere puniceo colore fit. Radix illi est candida, odorata, gustu feruida. Plinius uero lib.xxvi. cap.vii. Tripolium in hũc modum depingit, Tripolium in maritimis nascitur locis, ubi allidit unda, neq; in mari, neq; in sicco, folio Isatidis, crassiore, palmo alto, caule in mucrone diuiso, radice alba, odorata, calida gustu. Hinc Pandectarij deprehenditur error, qui in suis Pandectis, multa mendatiorum plaustra continentibus, duo facit capita, unum de Tripolio Dioscoridis, alterum uero de Turbit Serapionis, quasi Turbit apud Serapionem sit aliud a Tripolio Dioscoridis. Verum Serapionis Turbit, quod idem est, ut iam ostendimus, cum Tripolio Dioscoridis, non esse Turbit quo nunc passim officinæ utũtur, ex eo manifestum fit, quia radix Tripolij secundum Dioscoridem & Pliniũ odorata est: qua uero nos utimur pro radice Turbit, ea omnino odore caret, proinde Serapionis Turbit esse non potest. Quod autẽ Turbit Mesue non sit Tripolium apud Dioscoridẽ, adeoq; diuersum ab eo quod Serapio describit, facile ex eiusdem uerbis animaduerti potest. Inquit enim, Turbit est radix herbæ cuius folia sunt, sicut folia ferulæ, minora tamen, & est ex habentibus lac. Horum nanq; nihil in Serapionis Turbit deprehendere licet. At nec Turbit descriptio, secundum Mesue, ex genere habentiũ lac constare potest. Nam si uera esset, consequeretur Turbit a Mesue descriptum uel esse aliquam speciem Tithymalorum, uel radicem Pityusæ, quorum tamen neutrum astrui potest. Sunt etenim septem Tithymalorum species, Dioscoride Lib.iiii. Cap. clv. teste, sed nulla earum esse potest Turbit a Mesue pictum. Siquidem nulla ex illis habet folia similia ferulæ, qualia habet Turbit Mesues, ut constat ex Dioscoride singulas Tithymalorum species per folia, ac flores, & reliquas notas describente. Neq; Turbit a Mesue designatũ Pityusæ lactariæ herbæ radix dici potest, folio enim piceæ

cõnstat, non ferulæ: quemadmodum ex lib. iiii. cap. clvi. Diosco
,, ridis liquet, cuius de Pityusæ hæc sunt uerba. αὐίησι δὲ καυλὸν πή
,, χεως μείζονα, πολυγόνατον, φυλλαρίοις ὀξέσι λεπτοῖς, κατειλημμέ
,, νον, ἐμφερέσι τοῖς τῆς πίτυος. Quod est, Caulem ex se mittit cubito
,, maiorem, multis geniculis intersectum, acuminatisq; foliolis ue-
,, stitum, piceæ similibus. Nec dissentit Plinius Lib. xxiiii. Cap. vi.
,, dicens, Pityusam quidam in Tithymali genere numerant, frutex
,, est similis piceæ. Accedit iis quod hæc radix Pityusæ non Turbit a Se
rapione, sed Scebram, id est, Esula nuncupatur: id quod palam
fiet cõferenti ea quæ Serapio de Scebram ex Dioscoridis authori-
tate scripsit. Quod si uero quis contendat Turbit a Mesue descri-
ptum esse posse uel Lathyrin uel Peplion, quãdo & illas inter lacta
rias herbas cõnumeret Dioscorides, is sciat neutrum fieri posse,
cum utriusq; radix a Dioscoride censeatur inutilis. Videant iam
ueritatis amatores quot difficultates, & quidem inexplicabiles oc
currant Medicis, Arabum placita sectantibus, hi enim non mo-
do a Græcis, sed a se ipsis quoq; dissentiunt. Proinde, si ueritatem
rimari animus est, omnino satagendum ut folium uiride inspicia-
tur, & an sit folio Isatidis, aut ferulæ simile: uel etiam neutro, dili-
gentius consideretur. Scribit autem Ioannes Manardus, exacti iu
dicij uir, primo suarum Epistolarum libro, se a fide dignis intelle-
xisse, quod ea radix qua pro Turbit utimur, ex planta accipiatur, quæ
folio Myrti constet. Quod si uerum est, certe secunda Tithymalo
,, rum species erit. Hæc enim ut scribit Dioscorides τὰ φύλλα ὅμοια
,, ἔχει μυρσίνῃ. Id est, folia habet Myrto similia. Clarum itaq; ex iam
dictis utrosq;, & Serapionem & Mesuen, aberrasse. Plura ea de re
legito apud Leonicenũ in Epistola ad Hieronymum Menochiũ.

ERROR XIII.

ERrant Medici, qui Arabum authorũ Sandara
chã, a Græcorũ esse diuersam nõ animaduertũt.

Arabes uniuersi Sandaracam esse gummi scribunt, quod alio
nomine Vernix appellatur. Id quod in primis Serapio indicat ita
,, scribens, Sandaraca est gummi calidæ & siccæ cõplexionis, & est
,, simile Karabe, sed non est ita durum, & in eo est parum amaritu-
,, dinis, & affertur a terris Christianorum. Græci contra & Latini
per Sandaracham lapidem metallicum intelligunt. Fuitq; quon-
dam

dam Græcis & Latinis scriptoribus duplex Sandaracha. Metallica pluribus locis fossilis, Galeno enim Libro de simplicibus Medicamentis ad Paternianum Cap. cxxxix. teste, affertur a Ponto, Cappadotia, & Cilitia, & est lapis ignei coloris. Plinius quoque Sandaracham lib. xxxiiii. cap. xviii. inter Metalla cõnumerat dicens, Inuenitur & in aurarijs & in argẽtarijs Metallis, melior quo magis ruffa, quoq; magis uirus redolens, ac pura friabilisq;. Dioscorides etiam Lib. v. Cap. lxxvi, inter metalla de Sandaracha agens, hunc in modum inquit, Σανδαράχην δὲ προκριτέον τὴν κατακορῆ πυῤῥὰν εὔθρυπτον, εὐλεαντόν τε καὶ καθαρὰν, κινναβαρίζουσαν τὴν χρόαν ἔτι δὲ θειώδη ἀποφορὰν ἔχουσαν. Id est, Eligenda Sandaracha est, quæ ad satietatem flammeo colore ruffescit, fragilis, plana, puraq;, & cinnabaris colore aliquo, sulphuris etiam uirus olens. Altera deinde fictitia & adulterina Sandaracha est, quæ ex cocta cerussa fit, qua fœlicius pictores q̃ medici usi sunt. De qua Plinius Libro quinquagesimo quinto, Cap. vi. ita scribit, Fit adulterina & ex Cerussa, in fornace cocta. Et Victruuius septimo suæ architecturæ commentario, Cerussa, inquit, cũ in fornace coquitur, mutato colore ad ignem incendij Sandaracha fit. Lapsos itaq; arbitror Arabes, q Sandaracam esse gummi putauerunt, cũ eandem ueteres omnes inter lapides metallicos connumerarint. Id quod ex eo etiam colligi potest, Arabes omnes uires quas Prisci ueræ Sandarachæ, quæ metallum est, tribuunt, suæ quoq;, quæ Gummi est, adscribunt, quod fieri non posset si diuersæ essent. Vix enim duas res inuenies quarum uirtutes ex æquo sibi conueniẽt. Quod autẽ Arabes easdem, quas Græci suæ Sandarachæ tribuerint, facile ostendemus ex iis quæ utriq; de ea scripserunt. Inter Græcos autem Dioscorides hæc tradit de Sandaracha. δύναμιν δὲ ἔχει καὶ ὄπηξιν τὴν αὐτὴν τῷ ἀρσενικῷ. θεραπεύει δὲ καὶ ἀλωπεκίας ἀναληφθεῖσα ῥητίνῃ, καὶ λέπρους ὄνυχας σὺν πίσσῃ ἀφίστησι, καὶ πρὸς φθειριάσεις σὺν ἐλαίῳ ποιεῖ, φύματά τε σὺν στέατι διαφορεῖ. ἁρμόζει καὶ δὲ πρὸς τὰ ἐν ῥισὶ καὶ στόμασιν ἕλκη, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ἐξανθήματα σὺν ῥοδίνῳ, καὶ πρὸς κονδυλώματα. δίδοται καὶ ἐμπυϊκοῖς σὺν οἰνομέλιτι, καὶ ὑποθυμιᾶται σὺν ῥητίνῃ καὶ πρὸς παλαιὰν βῆχα, διὰ σίφωνος ἑλκομένης τῆς ἀτμοῦ τῷ στόματι. φωνήν τε ἀποκαθαίρει ἐκλειχομένη σὺν μέλιτι, καὶ ἀσθματικοῖς σὺν ῥητίνῃ καταπότιον δίδοται. Id est, Vires cocturamq; easdem Auripigmento

habet. Resina excepta capilli defluuia sanat. Cum pice scabros pellit ungues, pediculosis ex oleo prodest, panos cum adipe discutit. Narium & oris ulceribus accommodata est, & cum Rosaceo caeteris pustulis & condylomatis. Datur & contra purulentas excreationes cum mulso, & contra ueterem tussim, cum resina incēditur per fistulam uapore eius in os attracto. Vocem purgat cum melle lincta, & suspiriosis cum resina deuoratur. Eadem uero inter Latinos Plinius, ubi supra, de Sādaracha quoq; scribit, inquiens, Valet purgare, sistere, excalfacere, perrodere. Summa eius dos septica. Explet alopetias ex aceto illita. Additur oculorum medicamētis. Fauces purgat cum melle sumpta. Vocem lympidam & canoram facit. Suspiriosis tussientibusq; iucunde medetur, cum resina terebinthina in cibo sumpta. Iam istis Arabum de Sandaraca placida confer, & nihil quod a praedictis pugnet offēdes. Sed ne plus aequo uerbosior sim, unus Auicēna, qui Lib. II. Cap. DCXXVII. de Sandaracha in hanc sententiam scribit, sufficiat, In ipsa est stipticitas & proprietas retinendi sanguinem. Desiccat fistulas quando cum ea suffumigatur. Eius fumus prohibet catarrhos. Fluxum deniq; sanguinis & asthma humidum sua exiccatione arcet. Vtūtur ea luctatores, ut difficultatem anhelitus non incurrant. Quare, ut finem tandem faciam, errasse Arabes uerisimile est, Sandaracam gummi statuētes, cū ex ueterū decreto potius lapis sit metallicus.

ERROR XIIII.

HAllucinantur Medici Iuniores, Theriacā, nobile antidotum, non a feris, sed Tiro nuncupantes, cuius etiam cum certa nō habeatur scientia, nihil mirum, si eos non praestet effectus, quos de ea ueteres pollicentur.

Frigidum plane est Barbarorum commentum Theriacam nō ἀπὸ τῶν θηρίων, Hoc est, a feris, cōtra quorum uenena exhibetur, aut quae in eiusdem compositione miscentur, sed a Tiro serpente, quem huic antidoto addere oporteat, nomen traxisse. Frigidius autem multo est q Nicolaus ac eius imitatores eandem Galenen a Galeno Medico dictam existimant, quum potius, teste Galeno in suo de Theriaca ad Pamphilianū libro, a tranquillitate quā aegris afferre solet, sic nominata sit, γαλήνη enim Graecis trāquillitas est.

Verum

Verum ad ista tanq̃ leuioris operæ cõniuendum erat, nisi maiora in huius antidoti compositione errata cõmitterent. Nam neq; serpentem illum norunt, quem Tirum uocant, neq; pleraq; alia, quæ in eadem cõpositione iungũtur. Eum enim serpentẽ ex Aegypto usq; petunt, cum tamen in media ipsa Italia magna eius copia repe riatur. Neq; enim Tiri nomen in libris Arabum aliud significat, q̃ eam serpentis speciem, quã Græci ἔχιδναν, nos uiperam appellamus. Adeoq; uidẽtur Arabes, quod nomẽ est generis apud Græcos, tribuisse speciei. Cum enim uipera θηρίον, id est, feræ species sit, Arabes tamen Viperam pro Therio tirum, corrupto uocabulo appellarunt. Qui em̃ a Galeno trochisci siue pastilli Theriaci nũcupãtur, qm̃ in ipsis Theriæ, idest Viperę, que e genere ferarũ sunt commiscentur, ab Nicolao in descriptione Theriaces Andromachi trochisci Tiri appellantur. Quod uero nihil aliud in libris Arabum significet Tirus q̃ uiperam, uel eo potissimũ argumento, pbatur, q quæcunq; Serapio de Tiri carne conscripsit, & q̃ nam modo ad usum medicinæ paretur, et quos nam præstet effectus, hæc omnia a Dioscoride, Galeno, & Paulo de uipera serpẽte traduntur. Proinde mirum admodum est multos nostri seculi Medicos, hæc uaria in diuersis interpretamenta parum diligẽter intuentes, quom aliquando Tirum, aliquãdo uiperam in medicorum libris lectitarent, non nominum tantum, sed animalium quoq; diuersitatem esse existimantes, alios trochiscos e Tiro, alios ę uipera credidisse: Tirumq; esse peregrinum serpentem, qui apud Aegyptios tantum reperiatur, atq; adeo nõ aliunde q̃ ex Memphi optimam ad nos Theriacam apportari, arbitratos esse. Cũ tamen, ut paulo supra annotauimus, passim in Italia reperiatur Tirus seu uipera, uolgoq; dicatur, Maralsus, quæ certe nomenclatura nec barbara est, nec citra rationem excogitata. Quippe a Marsorum populis interpretatione etymologica duci nomen uidetur, quia id genus maxime cõsectaretur Marsi, circunferrẽtq;. Quod ne quis cõfictũ nullo authore arbitretur, indicat equidem id Aulus Gellius Lib. xvi. Noctium atticarũ cap. xi. dicẽs, Gens in Italia Marsorum orta fertur a Circes filio Marso, propterea Marsis hominibus, quorũ dũtaxat familia cum externis cognatiõibus nõdum etiam permixtæ, corruptæq; sunt, ui quadam genitali datum, ut serpentium uirulentorum domitores sint, incentionibus herbarũq; succis faciant medelarũ miracula. Plinius quoq; lib. 17. ca. 2 author est Marsos a

Circes filio ortos, ob idq; affuisse illis ingenitam uim contra serpen-
tes. Quod idem innuit & Virgilius lib. vii. Aeneid. iis uersibus,
,, Quin & Marruuia uenit de gēte Sacerdos, Fronde super galeam,
,, & felici comptus oliua, Archippi regis iussu fortissimus Vmbro,
,, Vipereo generi, & grauiter spirantibus hydris, Spargere qui som
,, nos, cantuq; manuq; solebat, Mulcebatq; iras, & morsus arte le-
uabat. Syllius quoq; Italicus libro octauo de Marsis ita loquitur,
,, Hæ bellare acres norāt, ac Marsica pubes, Et bellare manu, & Che
,, lydris cantare soporem. Vipereumq; herbis hebetare, & carmine
dentem. Lubēs hic prætereo errores Auicēnæ quos in Theriaces descriptione cōmisit, sicut est q bis repetit Centaurium, ac Pentaphyllon prætermittit, de quibus omnibus, si placet, Nicolaū Leonicenum, uirum in omni doctrinarum genere exercitatissimum, legito. Nos in præsentiarum hoc solum demonstremus, q nostra ætate ueræ Theriaces nō habeatur certa cognitio, quando multa existant simplicia medicamenta, ad eiusdem compositionem necessaria, quæ nostro hoc æuo neq; a Græcis, neq; a Latinis, nedū a Barbaris cognoscantur. Quemadmodum sunt Balsamus, Myrrha, Rheon, Amomum, Cinnamomum, Cassia, Schœnianthos, Dictamnum, Petroselinon, Scordion, Thlaspi, Hedychroum Malagma, quod Alindaracaron Arabes uocant. Aspalathon, Calamus odoratus, & alia multa. Primū oim uerum Opobalsamū uel ad nos nō affert: uel si affert, tanti precij existit, ut totius antidoti precium præuertat. Duodecim enim drachmas, præter id quod in Hedychroo apponi debet, tota Andromachi compositio recipit, ut uidere licet apud Galenū libro de cōmoditatibus Theriaces ad Pisonem. Vix etiam credibile syncerum, & recens ad nos apportari, quādo Dioscoride, & Galeno testibus multifariam adulteretur balsami liquor. Argumento est, quoniam is qui ad nos affertur, colore, odore, substantia, longe a uero distat. Quod mox cōperiet, qui eundem cum Dioscoridis, aut Galeni descriptione contulerit. Insuper non optima tātum, uerum etiam bona Myrrha caremus. Nam quæ passim Myrrhæ loco habetur, nō uidetur esse uera, nō enim odorata est, ut ea quam Dioscorides Lib. i. Cap. lxxv. describit, sed pro odoris suauitate teterrimū uirus obolet. Rheubarbarum porro nostrum ab eo quod Antiqui descripserunt esse diuersum errore tertio ostendimus. Verum Amomū, hoc est quale
,, Dioscorides describit Libro primo Cap. xiiii. λευκὸν ἢ ὑπέρυθρον.
,, σπέρματος πλῆρες, ὅμοιον βοτρυδίοις, βαρὺ, σφόδρα εὐῶδες, λιχ

εὐρῶπον

εὐρῶτος, καὶ δριμὺ, δάκνον τὴν γεῦσιν, ἁπλοῦν τὴν χρόαν καὶ οὐ ποικίλον. Id est, candidum, modice ruffum, ſemine plenum, uuarum racemis ſimile, ponderoſum, ualde odoratum, ſine Carie, acre, guſtum erodens, ſimplici non uario colore, nõ arbitror eſſe quod paſſim in officinis uendunt. Præterea Manardus, uir non uulgariter doctus, lib. vi. ſuarum Epiſtolarũ medicinalium, contendit id quod paſſim ex India, præcipue a Luſitani regis claſſe in Europam inuehitur, non eſſe uerum Cinnamomum: idq; Galeni dictis ex Lib. de ſimplicibus medicamẽtis oſtendere conatur. Cuius nimirũ ſententiæ ut non prorſus accedo, ita nec in uniuerſum repugno. Nam Dioſcoridem expendenti facile animũ ſubit opinio, ex tot generibus Cinnamomi non optimum ad nos aſportari, maxime ſi quis noſtrum cum eo quod bonitate alia omnia antecedit, cõmiſerit. Cæterũ Caſſiam, qua nunc officinæ utuntur, non eſſe ueram quam Dioſcorides, ac alii ueteres deſcribũt, oſtenſum eſt errore decimo. Idem quoq; in Schœni flore, quem noſtri barbaro uocabulo Squinantum uocant, accidit. Nam qui paſſim in officinis proſtant, feſtucæ magis ſunt q̃ flores. Lemnia etiam terra ſiue ſigillata, quæ paſſim uenditur, nec facie nec uiribus ueræ ſimilis exiſtit, quæ deber eſſe rubri coloris, mũda non ualde lenis, guſtu non mordax, ſed modicæ aſtringens, tenax aliquo modo & lubrica, ita ut in aqua reſoluta, ſimilis fiat molli ceræ. Portatur ex Lemno inſula Græciæ, a qua Lemna uocata eſt, formulis paruis, quæ antiquitus, teſte Galeno lib. ix. cap. ii. de ſimplicibus medicamentis, imagine Dianæ ſigillabantur, unde & Lemnum ſigillũ a Grecis appellatur. Commentitium uero eſt quod Dioſcorides Lib. v. cap. lxvii. ſcribit incolas eam terram in paſtillos cõformãtes figura capræ ſignare. Nam Galenus cum aliarum rerum quæ ſunt in medicinæ uſu, tum huius præſertim terræ ſigillatæ diligentiſſimus ueſtigator: ut qui, quemadmodum de ſe ipſo ſcribit, lõgis itineribus ad Lemnam inſulam nauigarit, ob nullam aliã cauſſam, niſi ut Lemnium & quomodo naſceretur, & quale nam eſſet, oculis contemplaretur, Dioſcoridẽ nominatim perſtringit, ſignariq; Dianæ, non capræ ſigno a Sacerdote eius hanc terram adſerit. Falſum etiam eſt quod tradit idem Dioſcorides Lemniæ terræ caprinum miſceri ſanguinem, id quod Galenus eodem etiam loco docet. Proinde Galenus Dioſcoridi in Lẽniæ terræ hiſtoria per omnia fere contrarius eſt. Verũ Galeno tanq̃ oculato teſti ea in re magis q̃ Dioſcoridi accedendũ eſt. Dictamno inſuper omnino ca-

remus. Dioſcoride nanq; teſte Lib.iii.cap.xxxiii. δίκταμνος πόα ἐστὶ κρητικὴ δριμεῖα, λεία, ὁμοία γλήχωνι. μείζω δὲ καὶ γναφαλοειδῆ τὰ φύλλα ἔχει. ἐριώδη τινὰ ἐπίφυσιν οὔτε δὲ ἄνθος οὔτε καρπὸν φέρει. Quod eſt, Dictamnus herba eſt Cretenſis ſapore acri, habens leuorem ſimilis Pulegio, maioribus tamen foliis, tomentoſis lanoſaq; pube obductis. Non florem, non ſemen fert. Accedit Plinius qui Lib.xxv Cap. viii. de Dictamno in hunc modum ſcribit, Dictamnũ oſtẽdere, ut indicauimus, uulneratæ, eo ſtatim decidentibus telis. Non eſt alibi q̃ in Creta, ramis prætenue, Pulegio ſimile, feruens & acre guſtu, foliis tantum utuntur. Flos nullus ei eſt, aut ſemen, aut caulis, radix tenuis & ſuperuacua. Cum itaq; ex ueterum deſcriptione uera Dictãnus flore, caule, et ſemine carere debeat, noſtra hæc uulgaris qua paſſim utimur, iſtis maxime abundat. Radicem item tenuem & inutilem cum uera habeat: noſtra cõtra magnã, et quę ad uſum ſola, neglectis foliis, uenit: quę equidem imponenda theriacæ eſſent, non radix. Deniq; cũ Dictãnus in Creta priuatim naſcatur, ut præter Dioſcoridem & Pliniũ, xii. Aeneidos Virgilius quoq; ita canens indicat, Tum Venus indigno nati cõcuſſa dolore, Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida, Puberibus caulem foliis, & flore comantem, Purpureo: nõ illa feris incognita capris. Gramina cum tergo uolucres hæſere ſagittæ, non eſt certe q eandem habeamus niſi rurſus Venus ab Ida deportet. Porro plures quoq;, ne dicam omnes noſtræ ætatis Medici, Petroſelinũ opinantur eſſe id genus herbæ, quod ubiq; ferme in hortis naſcitur. Qua in re oſtendunt uulgarem ſe potius quandam habere herbarum notitiam, q̃ eam quam Dioſcorides, Galenus ac reliqui ueteres medicæ rei authores ſuis in libris, poſteris reliquerunt. Nã Petroſelinũ, ut Lib.iii. Cap.lxxi Dioſcorides ſcribit φύεται ἐν μακεδονίᾳ, ἐν ἀποκρήμνοις τόποις, σπέρμα ἔχον ἐοικὸς ἄμμι, εὐωδέστερον δὲ καὶ δριμὺ καὶ ἀρωματίζον. Id eſt, naſcitur in Macedonia præruptis locis. Semen habet Ammi ſimile, odoratius tamen acre & aromati ſimile. Id quod & Galenus libro ſuo de ſimplicibus medicamentis ad Paternianum cap.ccxx. indicat dicens, Petroſelinum naſcitur circa ſaxa, & optimum eſt Macedonicum. Proinde eius ſemen quod miſcendum theriacæ iuſſit Andromachus, non eſt id quod paſſim in hortis naſcitur, ſed quod in Macedonia præruptis & ſaxoſis locis producitur. Acceſſit iis omnibus error uulgatiſſimus, ut quoniam Scorodon ſignificat apud

Græcos

Græcos alliũ, pro Scordio alliũ ſylueſtre, non modo in Theriaca, ſed & in pluribus aliis compoſitionibus, accipiant: adeoq́ factũ ut non ſolum herbam ipſam Scordion uocatam amiſerimus, ſed etiam uocis ipſius ſignificatum, allium ſylueſtre eius loco, nominis ſimilitudine decepti, accipientes. Verum, aliud eſt σκόροδον ἄγριον, id eſt, Allium ſylueſtre, aliud σκόρδιον herba, quæ ut Dioſcorides Lib. iii. cap. cxvii. ſcribit, φύεται ἐν ὀρεινοῖς τόποις καὶ ἑλώδεσι, φύλλα ἔχον ἐοικότα χαμαίδρυϊ, μείζονα δὲ καὶ οὐκ οὕτως ἐντετμημένα τὴν περιφέρειαν, ποσῶς τῇ ὀσμῇ σκορδίζοντα, στύφει καὶ δὲ τὸ ἔμπικρα κατὰ τὴν γεῦσιν. καυλία δὲ καὶ τετράγωνα, ἀφ' ὧν ἄνθος ὑπέρυθρον, δύναμιν δ' ἔχει ἡ πόα θερμαντικὴν, διουρητικὴν, ποτιζομένη χλωρὰ λεία, καὶ ξηρὰ ἀφεψομένη σὺν οἴνῳ πρὸς ἑρπετῶν δήγματα καὶ θανάσιμα. Hoc eſt, Naſcitur in locis montanis & paluſtribus, folia habẽs ſimilia Chamædryi, minora tamen, nec adeo per ambitũ inciſa, aliq́ modo allii odorẽ referẽtia, adſtringentia & amara ad guſtũ. Virgulas quadratas, in quibus ſubrubeſcẽs flos eſt. Vim habet herba calefaciẽdi ac urinã ciendi. Potat̃ & ſicca in uino decocta cõtra ſerpentium morſus ictus ue, ac contra uenena. De hac eadẽ herba Galenus quoq́ lib. de ſimplici. medica. ad Paternianum ita ſcribit: Scordium herba eſt, uirgulas producens quadratas, rectas & oblongas, folia adſtringentia, & ad guſtum ſubamara, odore Allium referentia, flore ſubrubicundo. Vires habet calefaciendi & urinã ciendi, ac contra uiperarum ictus. Hãc pariter herbam idem Galenus Lib. viii. de ſimplicib. medic. Cap. xvii. inter cæteras quæ putrefactionibus aduerſantur, cõmendat. Hinc eſt, quod a grauiſſimis ac fide dignis Medicinæ authoribus ſcribitur Scordii tantam eſſe uim, ut cum corpora eorũ qui in prælio ceciderant, diu inſepulta iacere contigiſſet, quæcunq́ ſors tulit, ut ſupra Scordium iacerẽt, diutius incorrupta manerent, minuſq́ q̃ reliqua putredinem ſentirent, ſecundum eas præcipue partes, quæ herbam ipſam attigerant. Vnde creditũ eſt eandem uenenis ferarum ac peſtiferis medicamentis, quæ uim putrefaciendi habẽt, uehementer repugnare. Thlaſpi noſtro ſeculo penitus incognita eſt, quamuis Ioannes Manardus Lib. vi. ſuarum epiſtolarum medicinalium apud Ioannem Auguſtum Laurienſem Epiſcopum ſibi compertam eſſe herbam ſcribat, quam ueram eſſe Thlaſpi exiſtimet, quando in totum Dioſcorides Lib. ii. Cap. cxxxxii. notis

correspondeat, βοτάνιον δέ ἐστι στενὸν τοῖς φύλλοις ὡς δακτύλου μῆκος, πεπτωκόσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκροσχιδέσιν, ὑπολιπαρέσιν. καυλὸν δὲ λεπτὸν ἀνίησι δισπιθαμιαῖον. παραφυάδας ὀλίγας ἔχοντα, καὶ περὶ ὅλον αὐτὸν καρπὸς ὑπόπλατυς δὲ ἄκρου. ἐν ᾧ σπερμάτιον ἐμφερὲς καρδάμῳ, δισκοειδὲς. οἱονεὶ ἐντεθλασμένον ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἔσχηκεν. ἄνθος δὲ ὑπόλευκον. ἐν ὁδοῖς καὶ τοίχων καὶ τῶν θριγκῶν φυόμενον. σπέρμα δριμύ. Quod est, Herbula enim est foliis angustis ad digiti longitudinem, in terram cadentibus, in summo scissis, subpinguibus. uirgam tenuem duorum palmorum emittit, adnascentias paucas habentem, & circa totam ipsam fructus in summo modice latus, in quo exiguum semen est nasturtio simile, disci figura, ueluti infractum, unde & nomē inuenit. Flos illi subalbus, nascitur in uiis, sepulchris, sepibusq;. Semen illi acre est. Easdem notas tribuit & Plinius Thlaspi Lib. xxvii. Cap. xiii. dicens, Thlaspe duum generum est, angustis foliis, digitali longitudine & latitudine in terram uersus, in cacumine diuisis, cauliculo semipedali, non sine ramis, peltarum specie, semine incluso, lenticulæ effigie, nisi quod infringitur unde nomen flos albicat. Nascitur in semitis & sepibus. Semen asperi gustus. Galenus quoq; Lib. de simpli. medica. Cap. cclxxx. nihil a prædictis dissentit. Auicenna uero in descriptione Theriaces Andromachi, nō sine magno errore, ꝓ nomine Thlaspeos, siseleos scripsit. Porro Trochisci Hedychroi, qui in eadem Theriaces compositione iungūtur, corrupto uocabulo trochisci Alindaracoron ab Auicenna quinto sui Canonis dicuntur: a Nicolao autem Trochisci diacoralli, demutato itidem hedychroi uocabulo in diacoralli. Nicolaus nanq; cui summa atq; præcipua ætate nostra in describendis medicaminum compositionibus fides adhibetur, hac uocabuli deprauatione deceptus, pro Darsisahan, quod idem est apud Arabes quod Aspalathus græcis, ponit corallos, cum tamen longe alia res sit a corallis, id quod græce Aspalathus uocatur, quemadmodum ex Dioscoridis Lib. i. Cap. xviiii. descriptione constat, quæ talis est, ἀσπάλαθος θάμνος ἐστὶ ξυλώδης ἀκάνθαις πολλαῖς κεχρημένος. γινόμενος ἐν Ἴστρῳ καὶ Νισύρῳ καὶ Συρίᾳ καὶ Ῥόδῳ. ᾧ χρῶνται οἱ μυρεψοὶ εἰς τὰς τῶν μύρων στύψεις. ἔστι δὲ καλὸς ὁ βαρὺς, καὶ μετὰ τὸ περιφλοισθῆναι ὑπέρυθρος ἢ πορφυρίζων, πυκνὸς, εὐώδης, πικρίζων ἐν τῇ γεύσει. Id est, Aspalathus frutex est

tex eſt lignoſus, crebriſq́ſpinis aculeatus. Naſcitur ad Iſtrum & in Niſyro, in Syria & Rhodo, quo ad ſpiſſanda unguenta utuntur unguentarii. Probatur ponderoſus, & qui detracto cortice rubeſcit, ad purpureũ ue uergit, denſus odoratuſq́ eſt, & in guſtu amareſcens. Ex his colligitur Aſpalathum diuerſum eſſe a Corallis, erareq́ eos, qui, ut ij. Canon. refert Auicenna, radicem ſpicæ Indicæ Aſpalathum eſſe putauerũt, quiq́ malum Punicum ſylueſtre, qui Spinam albam, & qui Cinnamomum eſſe dixerunt. Deniq́ hallucinatur Auicenna loco prædicto, ut obiter & id indicem, ubi loco Aſpalathi ponit ſemen Aliembut, id eſt, Chylocaractæ. Galenus etenim, cui hac parte magis quã Auicennæ credendum, pro Aſpalatho nõ ſemen Chylocaractę, ſed agni caſti, ut uulgo uocãt, in ſuis ſuccidaneis recipi adſeruit. Poſtremum, quod uulgus medicorum calamum aromaticum uocat, radix eſt, non calamus, adeo ut dubium non ſit, eum calamum non eſſe, quem Dioſcorides libro primo, cap. xvij. deſcribit iis uerbis. κάλαμος ἀρωματικὸς φύεται μὲν ἐν ἰνδίᾳ. ἔστι δὲ αὐτοῦ κάλλιστος ὁ κιῤῥὸς, πυκνογόνατος, καὶ ἐις πολλοὺς σκινδαλμοὺς, ἐν δὲ τῇ διαμασήσει γλίσχρος, στυπτικὸς, ὑπόδριμυς. Hoc eſt, Calamus odoratus in India naſcitur. Probatiſſimus eſt, qui colore ruffo & crebris geniculis eſt, & in multas aſſulas fractus, ſecundum fiſtulam araneis plenus, albeſcens, & in commanducando glutinoſus, adſtringens, & ſubacer. At ſatis de iis dictum eſt. Iam ſi, ut ſcribit Galenus in libro de Theriacæ compoſitione ad Pamphilianũ, unius medicaminis adulterati uitium poteſt totam Theriaces ſtructuram corrumpere, qui nos ſperare poſſimus eandem mixturam optime confici, ubi maxima ac præcipua ſimplicium medicaminũ, quæ in ipſa iunguntur, pars ignoratur? At eius ignorantiæ nulla alia cauſa, niſi quod a Græcis ad Arabum barbarorumq́ lupanaria defecimus. Cum itaq́ hi, qui Arabum placita ſectantur, in magna caligine rerum uerſentur, facileq́ infinitis errorum nexibus implicentur, cogitent ſtudioſi, ut a fontibus potius Græcis, q̃ Arabum lacunis medicinã hauriant.

ERROR XV.

ERrant, qui antiquorũ Saccharum, q̃uod ab eo quod nũc uoce parum mutata, Zuccharum uocant, diuerſum eſt, a ſale Indo differre exiſtimant.

ERRATA

Saccharum antiquorum est id, quod Dioscorides, Galenus ac Plinius describit, speciem mellis esse dicentes, & ob eam etiā rem de eo inter mella loquuntur. Dioscoridis autem hæc de Sacchar lib. ij. cap. lxxiij. sunt uerba, καλεῖται δέ τι καὶ σάκχαρον εἶδος ὂν μέλιτος ἐν ἰνδίᾳ πεπηγότος καὶ τῇ εὐδαίμονι ἀραβίᾳ. εὑρισκόμενον ἐπὶ τῶν καλάμων. ὅμοιον τῇ συστάσει ἁλσί. καὶ θραυόμενον ὑπὸ τοῖς ὀδοῦσι καθάπερ οἱ ἅλες. Id est, Vocatur & quoddam Saccharum, quod mellis genus est in India, felicicꝫ Arabia concreti. Inuenitur id in harundinibus concretione sua sali simile, & sub dentibus instar salis confringitur. Galeni uero lib. vij. de simplicibus medicamentis, cap. xcvij. de Sacchro hæc est sententia, Saccharum aūt uocatū ex India fœlicicꝫ asportatur Arabia, in harundinibus concretum, estcꝫ mellis species. Hactenus Galeni uerba recitauimus. Plinius etiam lib. xij. cap. viij. de Sacchro scribens, nihil a superioribus uariat, eius hæc sunt uerba: Saccaron & Arabia fert, sed laudatius India. Est autem mel in harundinibus collectum, gummium modo candidum, dentibus fragile. Amplissimū nucis auellanæ magnitudine ad medicinæ tantum usum. His quocꝫ subscribit Alexander Aphrodisieus lib. ij. problem. lxxiij. ita inquiens, Quod Saccar Indi appellant, mellis coagulum est, sole cogente rores, conuertentecꝫ ad mellis dulcedinem, quod idem monte etiam Libano fieri certum est, fit Saccar id proximum salis glebulis candidum, fragile, uim id quocꝫ tergendi purgandicꝫ melli similem habet. Saccharon uero hoc antiquorum nihil differre a sale Indo, in primis ostendit Archigenes, antiquissimus medicinæ professor qui id Indicum salem, & harundineū mel uocauit. Paulus itidem Aegineta libro secundo, Saccharū salem Indum nominat, ait em, καὶ ἅλς ὁ ἰνδικὸς χροιᾷ μὲν καὶ συστάσει ὅμοιος τῷ κοινῷ ἁλὶ γεύσει δὲ μελιτώδης. Hoc est, Et sal Indicus colore quidem & concretione communi sali similis, gustu autem melleus. Hoc idem Auicenna quocꝫ iiij. Canon. capite de asperitate linguæ febricitantiū scribit, inquiens: Teneat in ore salem qui ab Indis deportatur, colore salis, dulcedine mellis. Cur autem Saccharū salem Indum nominarint, nulla alia caussa est, q̄ quod sua cōcretione sali simile sit, candoremcꝫ ac friabilem in eo siccitatem, & cum diluitur humore aliquo, liquefactionē, quæ in sale sunt, una hac similitudine ostendat. Dictū est & hoc Sacchari genus, quod ex India fœlicicꝫ Arabia portabatur, Candum, quia nimia solis excādescentia multum

obduruerat

obduruerat. Est autem sal Indus, seu Saccharum Candum, aliud a Zuccharo nostro Candi atq; Taberzeth. Nam Zuccharum Taberzeth nostro tempore non portatur ex India, sed ex Zuccharo nostro quater uel quinquies excocto, lucelli maioris corradendi gratia, seplasiarii Veneti facere didicerunt, harundines quoq; immittentes, supra quas uideri possit conglobatum, & gosapio inuoluentes, ut naui ex orientalibus regionibus inuectum putetur. Ita etiam nostrum Zuccharum Candi res factitia est, cuius materia est Zuccharũ album. Proinde errant Auicennæ expositores, Gentilis Herculanus, & alii, per salem Indum Zuccharum Candi intelligentes, nam præter hoc quod non est naturale, sed factitiũ, etiam colore non est album, uerum potius subluteum. Candum autem naturale, antiquis Saccharum nominatum, in fœlici Arabia, ut diximus, & India tantum in harundinibus, maioribus fructis, maioriq; duritia, ob uehementiores radios solis, aptioraq; ad id tolerandum harundinum folia, coagulatur. Est uero Saccharũ hoc antiquorum a Zuccharo nostro diuersum. Nam res Zuccharum a nostris dicta, nihil aliud est, q̃ succus a proprii generis planta bene contrita expressus, calore ignis plus minus ue excoctus, coactus ac defecatus, in Zuccharũ tanto candidius & durius euadens, quanto plus concoctionis defecationisq; tolerauerit. Et ut Iohannes Manardus, acerrimi iudicii uir, in suarum Epistolarum medicinalium libro secundo, se a Lusitanis & Siculis cognouisse scribit, planta, a qua Zuccharum exprimitur, humectis locis proprio semine seritur, exteriore quidem specie arundini magnæ similis, interiore substantia ualde dissimilis. Pulposa enim est, grauis, mollis, & succi plena, quum arundo econtrario sit leuis, dura, uacua. Quare si ista cum antiquorum Saccharo contuleris, nihil quod eidem conueniat, deprehendes. Nam cum antiqui omnes Saccharum suum, ut paulo ante diximus, mellis materiam ac rorem esse fateantur, certe ab eo tam differt Zucchari materia, quã planta differt ab aqua. Forma deniq;, quam illi adscribunt, minime huic nostro congruit. A Dioscoride enim salibus, quo ad consistentiam concretionem ue simile, ac dentibus, salis instar, perfringi dicitur, & a Plinio gummi modo candidum. Nostrum uero, priusquã coquatur, colore potius nigricans, & subruffum, q̃ candidum inuenies: nec dentibus fragile, sed per suctum, nõ per dentium attritionem deglutiendum. Efficiens quoq; nostri primũ est forma ipsa plantæ; secundum artifex calore ignis coquens & de-

secans, & demum in hanc, quam uidemus, metæ formam in ligne is quibusdam uasculis deducẽs. Antiquorum autem Saccharum noctis primo frigus adglutinat, dehinc superueniens solis calor obdurat. Nostrum etiam plantæ pulpa in Siciliæ & Canariæ insu lis continet, effigie tantum arundini similis. Illud supra arundinis ueræ folia in India fœlicique Arabia, & monte Libano, teste Galeno, libro tertio de alimentis, cap. xxxviij. & Alexandro Aphrodisieo, coagulatum inuenitur. Nostrum gulæ proceribus suauissimas dapes ministrat, illud ad medicinæ tantum usum, Plinio scribente, uenit: & ut docet Dioscorides, εὐστόμαχον, id est, uentriculo bonum existit. Nostrum potius pectori q̃ uentriculo utile experimur. Illud postremũ non siticulosum, teste Paulo, sicut mel: nostrum uero non minorem sitim q̃ mel facit. Quis est iam, qui Saccharum antiquorum, & Zuccharũ nostrũ esse res diuersas ambigat? quando forma, materia, efficiente, loco, uiribusque longe euarient.

ERROR XVI.

Lapsi sunt Auicenna & Serapio, herbam ex qua fit Ladanum, uel ut barbari uocant, litera addita Laudanum, Cissi, id est, hederæ speciem dicentes.

Auicenna ij. Canon. cap. CCCCxxxij. de Laudano sic scri-
„ bit: Laudanum est humiditas pendens in pilis caprarum pascen-
„ tium, & barbis earum, cum pascũt plantam, quæ nominatur Cu-
„ sus. Quibus sane uerbis Auicenna innuit, Laudanũ esse speciem Cusi, id quod & cap. Clxxiij. manifestius indicat, dum inquit:
„ Et una quidem specierum eius est, quæ nominatur Laudanum. Cusum autem Auicenna corrupto uocabulo pro Cissum posuit, Miscuit autem & hoc capite Auicenna Hederæ uires cum alterius herbæ, quæ Ladanum fert, uiribus, id quod perspicuum erit, hoc caput de Cuso conferenti cum capite de Cistho apud Dioscoridem. Serapio quoque haud aliter q̃ Auicenna de Laudano scribit,
„ dicens: Laudanũ colligitur ex una specie Cissi. Ex quibus etiam uerbis manifesto deprehendimus, eundem perinde ac Auicennã Hederæ naturam, quæ Græcis κισσὸς dicitur, nõ satis cognouisse: nec enim a Cisso, hoc est, Hedera, Cisthon herbam Ladaniferam secernere potuerunt, sed nominis uicinitate decepti, quæ Cistho debentur, una tantũ mutata litera, ad Cisson transtulerunt. Nam

pingue illud, quod a Lada herba, quæ Græcis etiã κίσθος dicitur, Ladanum nuncupatur, barbis hircorum adhærescit, nõ de Cisso siue Hedera, sed de Cistho, quemadmodum Dioscorides, Galenus, Paulus, & alii ueteres uno consensu tradunt, colligitur. Dioscorides enim libro primo, cap. cxix. de eo in hunc modũ scribit:
ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος κίσθου, καλούμενον ὑπ' ἐνίων λῆδον. θάμνος ,,
κατὰ αὐτὰ τὰ φυόμενος τῷ κίσθῳ, μακρότερα δὲ τὰ φύλλα ἔχει καὶ ,,
μελάντερα, λιπαρείας τινὰς κατὰ τὸ ἔαρ ἐπισπώμενα, οὗ φύλλου ,,
ἡ δύναμις στυπτικὴ καθέστηκε, ποιοῦσα πρὸς ὅσα καὶ ὁ κίσθος. γίνεται δὲ ,,
ἐξ αὐτοῦ τὸ λεγόμενον λάδανον. τὰ φύλλα γὰρ αὐτοῦ νεμόμεναι αἱ αἶ- ,,
γες καὶ οἱ τράγοι τὴν λιπαρείαν ἀναλαμβάνουσι τῷ πώγωνι γνοεί- ,,
μως, καὶ τοῖς μηροῖς προσπλαττομένην διὰ τὸ τυγχάνειν ἰξώδη, ἣν ,,
ἀφαιροῦντες ὑλίζουσι καὶ ἀποτίθενται ἀναπλάσσοντες μαγίδας. ,,
Id est, Est & alterum genus Cisthi, quod Ladon a quibusdam dici ,,
tur, frutex Cistho similiter nascens, longiora tantũ nigrioraq́ fo- ,,
lia habet, quibus per uer pinguitudo quædam, quæ adstringẽdo ,,
sit, inhæret, omnibus quibus & Cisthus accommodata. Fit ex eo ,,
Ladanũ, folia eius pascentes hirci capræq́ pinguitudinẽ barbis ,,
& femoribus, quoniam uiscosa sit, inhærentem reportant, quam ,,
depectentes per colum liquant, seruantq́ in offas conformatam. ,,
Galenus etiam lib. vij. simplicium medicamentorum, cap. xxvij. ita de Cistho scribit: Cisthos in calidioribus quidem locis genera ,,
tur. Fit autem ex eo Ladanum medicamentum. Accedit Paulus ,,
Aegineta, qui non aliter q̃ prædicti de Ladano differit, cuius hæc sunt uerba, λάδανον ἀπὸ κίσθου τῆς λάδωνος λεγομένου γίνεται. ἔστι ,,
δὲ ἐν κύπρῳ, Hoc est, Ladanum ex Cistho, quam Ladona uocant, ,,
fit, est uero in Cypro. ,,

Iam consyderandum, quo pacto fieri posset ut ex Hedera colligeretur, fieret ue Ladanum, quando in Cypro insula, si Theophrasto grauissimo authori credimus, nec Hedera quidem nascatur. Est igitur Cisthos uel Lada, siue Ledon, non autem Cissos, id est Hedera, cuius flore depasto, Ladanũ hircorum barbis adhærescit. In hoc equidem errore, quemadmodũ in multis aliis, fuit author pandectarum, qui uolens forte Auicennam tueri, Hederæ nomen aliquanto etiam, q̃ cæteri, fusius accepit, adeo ut omnem herbã, qua capræ libenter uescerentur, ab edendo Hederam appellari posse, non tam docte q̃ stulte arbitratus sit. In eundem errorem incidit & Plinius, utriusq́ enim historiam confun-

dam, hæc Cisso tribuit, quæ Cistho Dioscoridis ac reliquorũ probatissimorũ testimoniis conueniunt. Plura ea de re offendes apud Nicolaum Leonicenum, nunquã laudatæ eruditionis hominem, in eo libro, quem de Plinii erroribus ædidit.

ERROR XVII.

HAllucinatur Auicenna, qui Sucutũ Semperuiuam, aut speciem Mandragoræ, secundum duas opiniones, utranq; tamen falsam interpretatur, cum tamen nihil aliud sit, q̃ id quod antiquitas Symphytum petræum nominauit.

» Auicenna secundo libro sui uasti canonis, cap. DCxv. ait; Semperuiua est Sucutum. Et cap. Dxlij. dicitur, quod Sucutum est Semper uiua, & dicitur, quod est species seminis Mandragoræ, & dicitur aliud. Ex quibus satis constat, ignorasse Auicennã, quid esset Sucutum, nam uarias de eo sententias afferens, uni præ aliis nõ inhæret, sed solum refert alios existimasse, quod esset Semperuiua, alios Mandragoræ cuiusdam semen, alios aliam rem, nihil tamen interim certi in re tam dubia pronuncians. Id quod fecit quoq; Fen x. Canon. iij. Tractat. iiij. cap. vi. de sputi sanguinis curatione in hanc sententiam scribens: Sucutum est Semperuiua & scripsit uir quidam in suis aggregationibus esse calamenti speciem, nascentem inter lapides. Quid, quæso, certi ex ambigua illa descriptiõe uenetur medicæ professionis studiosus? Ah resipiscãt tandem, qui Auicennam sibi tanquã idolum erexerunt, quiq; ab eo dissentire, piaculum ducunt, cognoscantq; non solum in hoc authore omnia dubitatiõibus esse plena, sed & omnes eius libros, secundum præsertim, in quo de simplicibus medicinis tractat, innumeris scatere erroribus, quorũ magnam partem hoc libro attingimus. Sucutum uero neq; est Semperuiua, neq; semen Mandragoræ, neq; species calamenti, sed est Dioscoridis ac aliorum ueterum Symphytum, id quod dilucidum admodũ erit, si quis Auicennæ caput de Sucuto, cũ capite Dioscoridis de Symphyto com parauerit. Auicenna nanq; Sucutum in hunc modum describit: » Sucuti duæ sunt species, una petræa dicta, alia non petræa. In ipsa est humiditas calida temperata, & tenuitas, habens odorẽ & dulcedinem quandam, cuius aqua saliuam attrahit, & conglutinat

partes

partes carnis in uase. Dioscoridis uero lib. iiij. cap. x. hæc de Symphyto uerba, σύμφυτον πετραῖον φύεται ἐν πέτραις. κλωνία δὲ ἔχει ὅμοια ὀριγάνῳ λεπτά. φύλλα κεφάλια δὲ ὡς θύμου. τὸ δ᾽ ὅλον ἐστὶ ξυλῶδες καὶ εὐῶδες, γλυκύ τε πρὸς τῇ γεύσει, καὶ πτυέλου προκλητικόν. ῥίζαν δὲ ἔχει μακρὰν, ὑποπόρφυρον, ὅσον δακτύλου πάχος. τὰ κρέα δὲ συμπέττει ἑψόμενα σὺν αὐτοῖς. Id est, Symphyton cognomento petræum, nascitur in petris, ramulos habet Origano similes, graciles, folia capitula, ut Thymi, totum est lignosum & odoratum, dulceq; gustu, & saliuam prouocans. Radicem habet longam, subrufam, digitali crassitudine. Carnes etiam, cum coquuntur, cõstipat. Haud aliter Plinius lib. xxvij. cap. vi. Symphyton depingit. Alum, inquit, nos uocamus, Græci Symphyton petræum, simile cunilæ bubulæ, foliis paruis, ramis tribus aut quatuor a radice, cacuminibus Thymi, surculosum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens, longa radice, rutila, nascitur in petris, ideo petræum cognominatum. Radix carnes, cum coquũtur, conglutinat addita. Ex istis iam luce meridiana clarius est, Sucutum cum Symphyto idem esse: utriusq; enim descriptiones conueniunt, adeoq; errasse Auicennam, certum est, eo quod Sucutum idem quod Semperuiuũ esse dixit, quando Sucuti descriptio nihil commune habeat cum Semperuiui descriptione, ut constat cap. lxxxi. lib. iiij. Dioscoridis de Aizoo seu Sedo maiore legenti: uerum singula eius descriptionis Symphyto magis, quam Consolidam uulgo uocant, conueniunt, quã uel Semperuiuo, Mandragoræ, aut Calamento, ut ex eorundem descriptionibus, quas consulto prætermitimus, elucescet.

ERROR XVIII.

Lapsi sunt Auicenna, Mesue, Serapio, ac Arabes fere omnes, quod Mezereon, quæ Græcis Chamelæa uocatur, inter lactariorum genera posuerũt, multaq; huic, quæ Chamæleoni debentur, nominis uicinitate decepti, tribuerunt.

Primum omniũ, ut errorem hunc probe conuincamus, Arabum descriptiones more nostro præmittamus, ex quibus liquido monstrabimus, eosdem toto cœlo errasse. Inter Arabes autẽ Aui

cenna lib. ij. cap. CCCClxvij. de Mezereon in hunc modum scribit: Mezereon est lacticinium magnum, quod est duorum modorum, unum eorum est, magna habens folia & spissa, & hoc est deterius amborum: & quod nigrum est, perniciosum existit. Melius Mezereon est, in quo sunt folia plurima, & similia foliis oliuæ, & subtiliora. Est acutum excoriatiuum, & eius acrimonia est uehemens. Mesue uero in suo de simplicib. medicam. libro ita tradit. Mezereon est planta, uocata apud Persas rapiens uitam, cuius folia sunt similia foliis oliuæ, sed maiora. Est & planta lacticiniorum maiorum, cuius species sunt plures. Est enim quædam magna habens folia, & subtilia. Est & parua habens folia sicut folia oliuæ, & spissa nimis: & est folia habens crispa & aspera: & ex eis aliud est colorem habens uiridem, & aliud habens colorem subnigrū. Serapioni per omnia ferme cum prædictis conuenit, nisi quod ex genere lactariarum herbarum non facit. Ex quibus collige primū plantam, quæ ab Arabibus Mezereon nominatur, Græcis esse eam, quam Chamelæam uocant, ut constat, conferenti caput de Chamelæa apud Dioscoridem, cū iis, quæ de Mezereon ex Arabum sententia iam retulimus. Dioscoridis enim lib. iiij. cap. clxij. de Chamelæa hæc sunt uerba, χαμελαία κλῶνας μὲν ἔχει σπιθαμιαίους, ὁ δὲ θάμνος φρυγανώδης. φύλλα ἔχει ἐλαίᾳ παραπλήσια, λεπτότερα δὲ καὶ πυκνὰ καὶ πικρά, δάκνοντα τὴν γεῦσιν, καὶ χαράττοντα τὴν ἀρτηρίαν. Quod est, Chamelæa dodrantales habet ramulos, frutex surculosus, folia habet oleæ similia, tenuiora tamen & frequentia, amara, gustū erodentia, & scarificantia fauces. Hæc omnia Arabes suo adscribunt Mezereon, adeo ut nullus, nisi talpa cæcior sit, non uideat Mezereon Arabum, esse Græcorū Chamelæam. Quæ ideo hoc nomen apud Græcos sortita est, quia habet folia similia oliuis. Secundo ex Arabum descriptionibus collige, Auicennam & Mesuen in duplicem incidisse errorē. Primus est, quod Mezereon inter lactaria connumerant. Secundus, quia Chamæleonem herbam cum Chamelæa siue Mezereon confundunt, quarum tamen non modo nominum, sed etiam naturæ ratio diuersa est. Non esse autem Mezereon inter lactarias herbas collocandū, ex Dioscoride in primis manifestum fit, qui suæ Chamelææ nihil tale tribuit. Præterea si herba esset ex habentibus lac, aliquam esse speciem Tithymalorū cōsequeretur, aut aliam quandam lactariam herbam, quorum tamen neutrum recte dici potest,

ut constat

ut constat ex Dioscoride, singulas Tithymalorum species, ac herbas reliquas lactarias describente. Quod uero multa Mezereon seu Chameleæ tribuerint Arabes, quæ magis Chamæleoni conueniant, probari potest ex his, quas ipsi suo Mezereon adscribunt proprietatibus. Nam quod primum plures eiusdem faciunt species, album aliquod esse dicentes, aliquod uero nigrum, hoc nihil ad Mezereon attinet. Nigrum enim & album non sunt Mezereonis, id est, Chamelææ fruticis differentiæ, sed Chamæleonis herbæ aculeatæ, cuius duo quidem genera, alterum albi, alterum nigri discrimine non modo a Dioscoride, sed etiam a Plinio distinguitur: immo ab ipso quoq; Serapione, qui postea in alio loco & capite diuerso de Chamæleone albo & nigro eadem fere scribit, quæ de ambobus Dioscorides: neq; tamen meminit se de eisdem herbis, capite de Mezereon fecisse mentionem, cuius tamen simplex species est secundum Dioscoridem, Plinium ac Paulum, qui omnes Chamæleonem album & nigrum sui generis herbas fecerunt, a Chamelæa, id est, Mezereon differentes. Hunc eundem errorem repetens Auicenna ij. Canon. cap. CCClxxvij. Chamæleon, inquit, est species de Mezereon nigra, mortifera. Idem insuper Auicenna capite de Mezereon, proprietates eius enarrans, in hanc scribit sententiã: Oĩes species administrant ad Morpheam, et albaras, et ad lentigines linitæ exterius, & quandoq; admiscetur ei sulphur. Colluitur os cum decoctione eius, & proprie decoctionis nigri, & sedatur dolor dentis. Quæ singulæ proprietates a Dioscoride libro tertio, capite decimo, nõ Chamelęæ, sed Chamæleoni nigro tribuuntur. Eius eñ de Chamæleone hæc sunt uerba, δύναται δ' ἡ ῥίζα λεία μιγέντος αὐτῇ χαλκάνθου ὀλίγου, καὶ κεδρίνου ἐλαίου καὶ ὀξυγγίου ψώρας ἀπάγειν. σμήχει δὲ καὶ λειχῆνας θεῖον καὶ ἄσφαλτον προσλαβοῦσα καὶ συνεψηθεῖσα ὄξει καταχρισθεῖσα. διακλυζόμενον δὲ τὸ ἀφέψημα αὐτῆς ὀδονταλγίας παύει. Id est, Potest concisa radix, addito exiguo atramento sutorio, Cedrinoq; oleo, & Axungia, scabies exterere. Abstergit & impetigines, admixtis sulphure & asphalto, in aceto cocta & inuncta. Colluuntur decocto eius utiliter in dolore dentes. Subiungit Auicenna, quod omnes species Mezereon administrantur ad impetiginem & ulcera sordida cum melle, & eradicant cortices. Hoc quoq; dictum, ut præcedens, falsum est, quia ista proprietas purgandi ulcera sordida, & quæ Escharam habent cum melle, non est Chamæleonis al-

bi uel nigri, quos eodem capite Auicenna falso innuit esse species Mezereon, sed Chamelææ tantũ, ut habetur ex Dioscoride, cuius hæc de Chamelæa uerba, ἀναλαμβανόμενα λεῖα τὰ φύλλα μετὰ μέλιτος ἀνακαθαίρει τὰ ῥυπαρὰ ἕλκη καὶ ἐσχαρωμένα. Quod est Repurgant cum melle concisa folia, sordida, & quæ crustas contraxerunt, ulcera. Quæ deinde sequuntur apud Auicennam, ea Chamæleoni albo conueniunt, sicut est educere lumbricos, conferre hydropisi, & reliqua. Testis est Dioscorides, qui hæc omnia Chamæleoni albo adscribit, inquiens, ῥίζα τοῦ χαμαιλέοντος λευκοῦ ποθεῖσα ὀξυβάφου πλῆθος. ἄγει ἕλμινθα πλατεῖαν, τοῖς ὑδρωπικοῖς δὲ ἐπιτηδείως δίδοται ὁλκὴ σὺν οἴνῳ, ἰσχναίνει γὰρ αὐτούς. Quod est, Radix Chamæleontis albi acetabuli pondere pota, latos uentris lumbricos pellit. Datur & contra cutem subeuntes aquas utiliter drachmæ pondere cum uino, extenuat enim ac minuit eas. Hunc errorem cõtinuans Auicenna Fen vi. canon. iiij. Tract. i. Summa ij. cap. vij. accidentia atque remedia, quæ Chamæleoni nigro, radici uenenatæ a Paulo Aegineta assignantur, ipse ad Mezereon, id est, Chamelæam transfert. Nec eius erroris expers fuit Mesue, is enim non aliter q̃ Auicenna, cuius simia existit, Mezereon adscribit, quæ debentur Chamæleoni: scribit enim interficere lumbricos, collutionemque eius ex aceto conferre dolori dentium, & fieri ex eo unguentum bonum ad scabiem: quæ singula a Dioscoride Chamæleoni albo & nigro tribuuntur. Nihil uero horum conuenire Mezereon, siue Chamelææ, ex Dioscoride liquet, qui uniuersas eius proprietates breuissime his uerbis cõplexus est, ταύτης τὰ φύλλα κάτω καθαίρει φλέγμα καὶ χολήν, μάλιστα ἐν καταποτίῳ λαμβανόμενα. μιγνυμένου δὲ διπλασίονος ἀψινθίου πρὸς ἓν μέρος τῆς χαμελαίας. ἀναλαμβανέσθω δὲ ὕδατι ἢ μέλιτι εἰς καταπότιον. ἔστι δὲ ἄδηκτα. διαχωρεῖται γὰρ ὅσα λαμβάνεται. Id est, Purgant per inferna folia eius pituitam & bilem, maxime si deglutienda dantur, uni foliorum parti duabus absynthii mixtis: conformantur autem aqua mulsa in pilulas. Non conficiuntur in stomacho, sed qualia sumpta fuerunt, excernuntur. Iam arbitror, ad tædium usque ostensum est, aberrasse in Mezereon descriptione Arabes, commodum itaque ut ad alia festinemus.

Error

ERROR XIX.

NOn temere Auicennã Cicutam, Napellumq́, uulgares admodũ herbas, ignorasse dicimus, quando præter id quod in iis describendis anceps dubiusq́ fuit, etiam ea quæ Cicutæ debentur, Napello tribuat.

Ex hoc errore deprehendent, manifesteq́ agnoscent ueritatis amatores, quanta in caligine uersentur hi, qui mordicus tenent Auicennam, uniuersæq́ medicinæ principem statuunt: ac omnia quæ idem scripsit sine ullo rationis examine, pro uero admittunt: adeo ut non immerito quis sortem humanam deplorare posset, quę tot seculis mirum in modum sub Auicennæ placitis periclitata sit. Certum enim est, Auicennam nihil eorum, quæ scripsit, explorasse. Rex enim fuit, & curandis infirmis operam non dedit, transcriptorq́ tantũ Aliabatis ac Rasis, aliorumq́ fuit. Proinde ubi suis uelis nauigare tentauit, mox nauem impegit, ita ut recte admodũ Ambrosius Leo Nolanus, non obesæ naris uir, de eodem sic pronunciauerit, Auicenna dum res naturales ingenio proprio tractare aggressus est, usq́ adeo argutule disputauit, ut prosperata gloria, mali philosophi nomen adeptus sit. Et hæc uera esse, sentient omnes, qui ea quæ de Cicuta et Napello scribit, exacto iuditio trutinauerint. Animaduertendum itaq́, Sucaram apud Auicennam eandem esse cum Cicuta, eosdem siquidem Sucaram tribuit effectus, quos Cicutæ Dioscorides. Libro em̃ secundo, cap. DClxxi. Sucaram in hunc modum describit, Crus huius plantæ est, sicut crus ferulæ, & habet florem album, & semen sicut Anisum. Dioscorides uero lib. iiij. cap. lxxiij. Cicutam ita depingit, κώνειον καυλὸν ἀνίησι γονατώδη ὡς μάραθρον, μέγαν. φύλλα δὲ νάρθηκι ἐμφερῆ. στενώτερα δὲ καὶ βαρύοσμα, ἐπ' ἄκρων δὲ ἀποφύσεις καὶ σκιάδια. ἄνθος ὑπόλευκον. σπέρμα ἐμφερὲς ἀνίσῳ λευκότερον. Quod est, Cicuta geniculatum profert caulem, feniculi modo, & grandem. Folia ferulæ similia, angustiora tamen, & grauiter odorata, in cacuminibus & umbellas habet, florem subalbidum, semen simile Aniso, sed candidius. Quis est iam, qui collatis utrorumq́ descriptionibus, Sucaram esse eandem cum Cicuta non ui

deat. Verum Auicenna tanquã parum sibi cõstans, descriptione ista non contentus, Sucaram aliquando foliis cucumeris, aliquando mandragoræ, iuxta diuersorum authorum opiniones constare tradit. Eandem etiam nunc Euphorbium, nunc Alpharphas, et nonnunquã Hyoscyamum nigrum uocat. Nam Fen vi. cap. iiij. tractat. i. cap. ij. ubi de uenenis agit, Cicutam non Sucaram, sed Alpharphas appellat, existimatque esse Napellum, aut uenenum interficiens hominẽ, & non interficiens turdos. Quod & ij. Canon. cap. Diij. de Napello facit, coturnices tamen pro turdis nominat, dicens: Coturnices ex eo cibantur, & non moriuntur. Quæ equidem Galenus lib. iij. de simplicib. medica. distin. iiij. cap. i. nõ Napello & turdis, sed Cicutæ & Sturnis adscribit, cuius hæc quidem uerba sunt: Cicuta hominem sane interficit, ob meatuum latitudinem, & coloris abundantiam, ac propter magnam, quam habent arteriæ in attrahendo uim, pollens adhuc pertingit ad cor, non exanimat uero Sturnos ex contrariis caussis. In eandem quoque sententiam scribit Galenus lib. ij. de alimentis, & lib. iij. de temperamentis, cap. iiij. dicens: Cicuta Sturno nutrimentum est, homini uenenum. Quamuis, ut obiter dicam, antiquus interpres perperam semper pro Sturnis, turdis uerterit. Id quod & Alexander Aphrodisieus in prooemio suorum problematum indicat, inquiens: Veratro coturnices, Cicuta Sturni uescuntur, quæ toxica hominibus esse certũ est. Videmus itaque manifestissime, Auicennam Napello tribuisse, quæ ex authoritate omniũ ueterum debentur Cicutæ, quem etiã nostri seculi medici imitantes, de Napello constanter affirmãt, quod nulla experientia habent cõpertum. Quod autem Cicutam Hyoscyamũ nigrum nominat, id manifestum fit ex capite Fen vi. canon. iiij. tractat. i. summa iij. Vbi omnia signa quæ scribuntur ab Auicenna in eo, qui hausit Hyoscyamũ nigrũ, ac contra idem uenenum remedia non sunt alia, q̃ quæ in Cicuta Dioscorides notauit. Auicenna nanque ita ait: Accidunt ex eo præfocatio & frigus extremitatum, & tensio uehemens præfocans, et tenebrositas uisus, & forsitan non uidet aliquid, & destruit imaginationem, & infrigidat extrema, deinde spasmat & præfocat & interficit. Cura. Administra in primis clysteria & uomitum, & uentris solutionem, deinde da in potu de uino puro aliquid post aliquid, quoniam est magni iuuamenti cum eo quod bibit & absynthium, & detur in potu piper cum uino, similiter castoreum & ruta &c. Dioscorides uero libro sexto, cap. xi. in hunc modum,

κώνειον

κώνειον δὲ ποθὲν ἐπιφέρει σκοτώματα καὶ ἀχλὺν, ὥς τε μὴ δ' ἔτ' ὀλίγον βλέπειν. λυγμόντες διανοίας παραφοράν. καὶ ψύξιν ἄκρων. ἐπὶ τέλει δὲ σπώμενοι πνίγονται. στάσιν λαμβάνοντος τοῦ κατὰ τὴν ἀρτηρίαν πνεύματος. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διὰ τῶν ἐμέτων αὐτὸ κομιούμεθα. ἔπειτα κενώματι χρησάμενοι, τὸ εἰς τὰ ἔντερα προλισθηκὸς ἐκκενοῦμεν. καὶ τότε ὡς τὸ μέγιστον βοήθημα ἐπὶ τὴν ἀκρατοποσίαν παραγινόμεθα. διδόντες μεταξὺ διάστημα ἐν οἷς πιεῖν διδόμενον βοηθεῖ γάλα ὄνειον ἢ ἀψίνθιον μετὰ πεπέρεως καὶ οἴνου, καὶ καστορίου καὶ πηγάνου &c. Hoc eſt, Caliginem uertigineſq; oculis tantas Cicutæ potus affert, ut nec minimum uidere liceat. Singultus itidem, mentis alienationem, & extremarum corporis partium perfrictiones. Poſtremo conuulſione ſtrangulantur, ceſſante a motu omni in arteriis ſpiritu. A principio igitur, quemadmodum in aliis decretum eſt, uomitionibus eam educemus, mox exinanitione hac facta, delapſam in inteſtina eius partem purgabimus, tuncq; ueluti ad efficaciſſimum remedium, Meracas uini potiones tranſibimus, per interualla dantes, & in interuallis his aſininum bubulum ue lac, uel abſynthium cum pipere, caſtorioq;, aut rutam &c. Cæterũ non cognouiſſe Auicennam, Napellum, ex multis colligi poteſt. Primo, quia ſigna, quæ ab Auicenna ponuntur, in eo qui hauſit Napellum, ſunt eadem iis, quæ a Dioſcoride ſcribuntur in iis, qui toxicum biberunt, id quod dilucide eorundem uerba monſtrabunt. Auicenna enim Fen vi. lib. iiij. capite primo, ita de Napello docet: Napellus eſt ex deterioribus, & accidit potanti ipſum, ut apoſtementur labia ipſius, & lingua eius & frequentes fiunt ſuper ipſum uertigo & ſincopis, & ex eo raro euadũt, ex eiuſq; ſucco tinguntur ſagittæ. Quæ oĩa Dioſcorides lib. vi. cap. xx. non Aconito, quod idem cum Napello eſt, ut diximus errato quinto, ſed toxico adſcribit, inquiens, τὸ δὲ τοξικὸν δοκεῖ μὲν ὀνομάζεσθαι ἐκ τοῦ τὰ τόξα τῶν βαρβάρων ὑπ' αὐτοῦ χρίεσθαι. παρακολουθεῖ δὲ τοῖς πεπωκόσι χειλέων καὶ γλώττης φλεγμονὴ, μανία τε ἀκατάσχετος. ποικίλαις ἐπιβάλλουσα φαντασίαις. ὡς καὶ δυσίατος ἐστὶν ἐν ταῖς θεραπείαις. σπανίως δὲ καὶ σώζεσθαί τινας τῶν πεπωκότων, Id eſt, Toxicum creditur ideo appellari, q; barbari ſagittas telaq; ſua eo inficiunt. Sequitur potantes linguæ labrorumq; inflammatio, inſaniaq;, quæ coerceri non poſſit, uarias im-

„ mittens imagines: quo fit, ut difficilima curatione sanentur, raro „ incolumes euadant haurientes. Hoc autem ueneni genus Auicenna, oblitus quod antea de eo scripserit, mox infra cap. xxix. corrupto uocabulo, pro toxico Tusom uocat, cuius se neq; naturã, neq; curam nosse fatetur: eosdem tamen in eo ex aliorum sententia tradit effectus, quos Dioscorides in toxico notat, ac quos paulo antea ipse met Auicenna in Napello assignarat, adeo nihil penitus eorum, quæ scribit, meminit: ita ut deierare quis posset, hominem omni cerebro ac memoria caruisse, quod tam pugnantia non animaduerterit. Secundo, non cognouisse Auicennam Napellum, & ex eo colligi potest, cum Napellus barbaris nihil aliud sit, q̃ quod Aconitum Græcis & Latinis, hocq; duplex est, authoribus Galeno lib. vi. de simplicib. medica. & Dioscoride lib. iiij. cap. lxxi. unum παρδαλιαγχές, ab enecandis Pantheris sic dictum. Aliud λυκόκτονον, quod lupos interficiat, ita appellatum. Auicenna de iis duobus generibus Aconiti eosdem secutus, Fen vi. lib. iiij. de uenenis, sub nomine strangulatoris Adip, id est, lupi & strangulatoris leopardi seorsum a Napello, tanquã re diuersa egit, quod nullo pacto fieri potuisset, si Napellum cognitum habuisset. Iam uideant Medici iuniores, quo pacto suum idolũ, Auicennam tueantur, quem existimant concinno quodam ordine uastum illum suũ Canonem texuisse, & si Diis placet, uniuersam medicinam per compendium tradidisse posteris. Si enim diligenter ea, quæ de Napello ac Cicuta, ac multa alia, quæ de curandi ratione conscripsit, quorum partem in secundo tomo prosequemur, examinassent, non ordinem & lucem, sed Cimmerias tenebras, ac confusum chaos offendissent. Verũ, ueritatis studiosi facile ex uno errore æstimabũt, quantum in aliis sit fidendum Auicennæ, quem etiam, nisi iuditium accedat ac delectus, consultius est perpetuo non attigisse.

ERROR XX.

ERrat Auicenna, uicinitate nominis apud Græcos deceptus, Ixon, id est, uiscum, quem Aldibic uocat, pro Ixia inter uenena enumerans, quam quia ad diuersa capita transfert, penitus ignorasse conuincitur.

Auicenna

Auicenna Fen vi. Canon. iiij. summa ij. cap. xxxiij. de Visco sub nomine Aldibic, ita enim Arabice appellatur, tanquã ueneno loquitur: eidem enim eadem fere signa atq; remedia attribuit, quæ Dioscorides in Ixiæ ueneni potione recenset, adeoq; deceptus nominum propinquitate, ἰξὸν, id est, uiscum, pro ἰξίας ueneno descripsit. In quem etiam errorem Plinius incidit, idq; genus ueneni, quod Græci ἰξίαν uocant, nõ semel, sed iterum atq; iterum Viscũ appellauit. Quare inter iuniores quoq; nonnulli falsi, putant tam Auicẽnam, quàm Plinium loqui de Visco, quo aues decipiũtur. At fieri nõ potuit, ut aut Auicenna aut Plinius Viscum aucupum inter uenena cõnumerarit. Auicẽna siquidẽ lib. ij. cap. Dccxxviij. de Visco tanquam salubri medicina, haud aliter quàm Dioscorides lib. iij. cap. xcv. plurima scribit, nullã dans in eo ueneni mortiferi notam. Non minus Plinius lib. xvi. cap. xliiij. accuratissime de uariis Visci generibus scribẽs, tantum abest, ut uiscum uenenũ esse dicat, ut in robore arbore natum, certa tamen religione decerptum, secundum Druidum opinionem, contra oĩa uenena esse remedio astruat. Quare fateri oportet, utrosq; abusos esse uocabulo, Ixum pro Ixia accipientes. Etsi hoc nomine possint a calumnia uindicari, non est tamen, quod reliqui Auicennæ errores, quibus in Ixia multipliciter implicat, queãt tolerari. Inter quos is primus est, quod eos effectus Thephisiæ tribuit, quos Dioscorides Ixiæ ueneno, quum tamen ab Ixia sit diuersa. Verba autem Auicennæ Fen vi. canon. iiij. summa ij. tracta. i. cap. xiij. de Thephisia hæc sunt: Hæc est gummi rutæ montanæ, & quandoq; sentitur in sapore eius, sicut sapor Albedarungi, & est calida, & accidit illi qui bibit eam, retentio eorum omnium quæ currunt ex utrisq; uiis, & apostematur lingua, & accidunt rugitus & inflatio. Has notas uniuersas Dioscorides lib. vi. cap. xxi. Ixiæ ueneno adscribit, in hanc sententiam differens, ἰξίας δὲ ὃς καὶ οὐλοφόνος καλεῖται ἐν τῷ πίνεσθαι οἷόν τι ὠκίμῳ κατὰ τὴν ὀσμὴν καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμφαίνει. ἐπιφέρει δὲ γλώσσης φλεγμονὴν ἰσχυρὰν, καὶ παρακοπήν. καὶ τὰς ἐκκρίσεις ἐπέχει πάσας. βορβορυγμούς τε καὶ ψόφους μετὰ λειποθυμίας ἐπιφέρει δίχα τοῦ προχωρεῖν τι. Id est, Ixias, qui & Vlophonos dicitur, simile quiddam dum bibitur Ocymo in gustu et odore refert. Facit grauem linguæ inflammationem, insaniamq;. Cuncta corporis excrementa compescit, & cum defectu animæ intestino-

rum strepitus ac inflationes excitat, nec quicquã tamen excernit.
Ex prædictis aũt Auicennæ uerbis iterũ tres colliguntur errores.
Vnus est, quod falso Thephisiam gummi rutæ syluestris interpretatur, id quod non solum hoc loco fecisse constat, sed etiam ij. Canon. cap. Dccx. ubi inquit: Thephisia est gummi rutæ agrestis. Quem errorem deinde secuti iuniores omẽs, Thephisiam passim ita exposuerunt. Verum si caput hoc secundi Canonis de Thephisia exactius examinassent, ac cum capite de Tapsia apud Dioscoridem contulissent, procul dubio intellexissent hoc nomen Thephisiam esse apud Auicennam deprauatum, & pro Tapsia scriptum esse Thephisiam. Vnde ex errore scripturæ falsa etiam expositio habuit originem. Potuissent autem ex eodem Dioscoride discere, Tapsiam alio nomine non rutam syluestrem, sed ferulam potius syluestrem appellari. Vide iam, quantum linguarum inscitia ad intelligenda authorum scripta obsit, adeo certe, ut non modo delirent hi, uerum etiam insaniãt, qui linguarũ cognitionem medico non esse necessariam contendant. Insuper, & si error is ex falsa uocabuli tantum scriptura promanauerit, necessarium tamen erat, ut hunc indicaremus, quando non pauci sint usqꝫ adeo morosi, qui ueterem hanc Auicennæ translationem cæteris omnibus præstare putent, citiusqꝫ mori eligant, quàm ab ista quicquam dissentire. Alter error qui ex prædictis colligitur, prioribus multo grauior est, quod sibiipsi Auicenna in Thephisia contradicit. Nam in secundo Canone de Thephisia scribit, ꝙ in radice eius et corticibus ipsius & lachryma eius est solutio, hic uero de ea inter uenena tractans, ait: Et accidit ei qui bibit eam retentio eorum omnium, quæ currunt ex utrisqꝫ uiis. Quare cum solutio & retentio superfluitatum seu excrementorum, sint effectus contrarij, liquet manifestissime sibiipsi contradixisse Auicennam. Dioscorides autem lib. vi. cap. xxxiij. Tapsiam inter ea enumerat, quæ salutis quidem caussa dantur, non tamen minora aliis uenenis pericula afferunt. Strangulationes facientes, aut ultra quàm opus est purgantes. Non est itaqꝫ, ut Auicennam quis ab errato uindicet, quin apertissimam in eius uerbis esse contradictionem dicat. Tertius error est, qui ex superioribus colligitur, quoniam bis se de una eademqꝫ re scripsisse sub diuersis nominibus nõ animaduertit. Nam cum paulo antea de Thephisia tanquam de Ixia scripsisset, iterum eodem libro de eadem Ixia sub Aldibic nomine tractat, eosdemqꝫ effectus quos supra Thephisiæ tribuerat, iam Aldibic, id est, uisco adscribit; id

quod

quod mox deprehendent, qui sibi utriusque capitis uerba contulerint. Intelligent & ex isto errore medicæ professionis candidati, quod passim ambigua scribat Auicenna, de quo certe nihil mirandum: transscriptor enim tantummodo aliorum fuit, omniaque utcunque sese obtulerunt, citra iuditium atque delectum in unum corrasit, nõ aliud studens, nisi ut hoc pacto Canonem suũ ad iusti uoluminis magnitudinem deduceret, non curans utcunque consarcinati Centones sibi responderent, tanquam sua cæcis esset obtrusurus.

ERROR XXI.

IGnorauerũt Serapion, Auicenna atque Arabes alii Isatidem herbam, quam ipsi Nil siue Nilech appellant, ideoque tam uarii atque ancipites in ea describenda fuerunt.

Quod præter tenebras nihil offundant Arabes, facile uidebũt, qui ea, quæ de Isatide scripserunt, diligenti iudicio perpenderint. Isatidem uero herbam, quam nostra ætas Guadum appellat, esse eam, quam Arabes Nil, siue Nilech nominant, ostendunt ea, quæ de Nilech scripsit Serapio, nam ea fere omnia de Isatide satiua, & syluestri a Dioscoride tradũtur. Serapionis autem de Nilech hæc
sunt uerba: Est de Nilech domesticus, & syluestris. Domesticus ,,
est ille, quo tinctores utuntur, cuius folium est simile folio planta- ,,
ginis,, nisi quia est magis uiscosum, & fortioris nigredinis, & ha- ,,
bet stipitem lõgitudinis brachii unius. Sed agrestis assimilatur do- ,,
mestico, nisi quia folium eius est magis simile folio lactucæ, & ha- ,,
bet ramulos longos, plures, graciles, cum multis ramusculis, quo ,,
rum color tendit ad rubedinem, & in summitatibus ramorũ sunt ,,
uaginulę multæ similes linguis. Et est in eis semen, & habet florem ,,
paruum, subtilem. Hæc omnia Dioscorides lib. ij. cap. lxxiiij. de ,,
Isatide quoque scribit, inquiens, ἰσάτις ἥμερος. ᾗ οἱ βαφεῖς χρῶνται, ,,
φύλλον ἔχει ἀρνογλώσσῳ ἐμφερές. λιπαρώτερον δὲ καὶ μελάντερον. ,,
καυλὸν δὲ ὑπὲρ δίπηχυν. ἰσάτις δὲ ἀγρία παραπλησία οὖσα τῇ ,,
πρὸ αὐτῆς, φύλλα ἔχει μείζονα πρὸς τὰ τοῦ θρίδακος, καυλοὺς δὲ λε- ,,
πτοτέρους, πολυσχιδεῖς, ὑπερύθρους. ἔχοντας δὲ ἄκρους ὥσπερ θυλά- ,,
κια γλωσσοειδῆ πολλὰ ἀποκρεμάμενα, ἐν οἷς τὸ σπέρμα. ἄνθος μήλι- ,,
νον λεπτόν. Quod est, Isatis domestica, qua lanarum infectores ,,

ſeu tinctores utuntur, folium habet plantagini ſimile, pinguius tamen, & nigrius, caulem duobus cubitis altiorem. Iſatis uero ſylueſtris ſatiuæ ſimilis exiſtit, folia tantum minora habet, ad lactucæ folia accedentia, caules graciliores, diuiſiones multas habentes, rubeſcentes, in ſummo ueluti folliculos linguarum figura multos penduloſq́ habentes, in quibus ſemen eſt, florem fert lutheum & gracilem. Adde quod Iſatidem Græcorum eſſe Nil Arabum, colligitur etiam ex Auicenna ij. Canon. cap. Dxv. ubi eidem hos tribuit effectus, quos Dioſcorides ſuæ Iſatidi. Eius, inquit, aliud eſt domeſticum, aliud uero ſylueſtre, cuius operatio eſt operatio domeſtici. Eſt ſtipticum, & prohibet fluxum ſanguinis, detumeſcere facit apoſtemata, & confert exituris malis in membris duris, conuenit Eryſipilæ, bonum eſt ulceribus putridis. Dioſcorides ſingulos hos effectus Iſatidi adſcribit, dicens, δύναται τὰ φύλλα καταπλασσόμενα πᾶν οἴδημα διαφορεῖν, καὶ φύματα, καὶ ἔναιμα τραύματα κολλᾶν, αἱμορραγίας τε στέλλειν, καὶ φαγεδαινικὰ, καὶ ἕρποντας ἐρυσιπέλατά τε σηπεδόνας θεραπεύειν. Hoc eſt, Poſſunt Iſatidis folia illita omnes tumores, tuberculaq́ diſcutere, cruenta uulnera glutinare, ſanguinis eruptiones ſiſtere, phagedænica, comedentia ue, & ſerpentia, ſacros ignes, & exedentia ſanare. Cæterum etſi ex Dioſcoridis ſententia Nil, ſeu Nilech Serapio atq́ Auicēna deſcripſerint, tamen id non cognouiſſe, ex eo arguuntur, quod ancipites in eadem depingenda fuerunt. Serapio nanq́ prædicta notificatione non contentus, affert etiam aliorum authorum ſententias, quorum aliqui Nilech habere florem Coriandri, aliqui folio phaſeolorum conſtare dixerunt. Quas equidem opiniones facile improbare potuiſſet, ſi herbam ipſam non tam ex aliorum ſcriptis, quàm ex ſeipſo cognitam, atq́ perſpectā habuiſſet. Et ne quis meum eſſe commentum putet, ecce Serapionis uerba ſubiiciam, quorum hæc eſt ſententia: Nilech eſt arbuſtum puluerulentum, eleuaturq́ cum ſtipite ſuo longitudine unius brachii, & habet germina ramorum. In ſummitate ſua eſt flos, ſicut flos Coriandri. Et iterum: Eſt planta habens folium longum, pluſquam folium ſalicis, & aſſimilatur foliis faſeoli coloris aurei. Auicenna quoq́, etſi eadem de Nil ſcripſerit, quæ de Iſatide Dioſcorides, ut paulo ſupra patuit, quoniam eodem modo diuidit in ſatiuam, atq́ ſylueſtrem, eaſdemq́ fere uires huic tribuit, quas Dioſcorides Iſatidi, cū tamen ipſe etiam de ea tribus in locis ſub Nil uocabulo ſcribat, me

rito

rito suspitionem affert, se etiam titubasse, atque fuisse ancipitem, quid nam Isatis esset. Nam ij. Canon. cap. ccxcvij. ita scribit: Guasmen est foliũ Nil, in ipso est stipticitas, & abstersio, tingit capillos. Quæ, uniuersa quoque paulo post in capite de Nil de eodem folio scribit, ob id reprehensione carere, non potest, quod frustra de eadem re in diuersis capitibus tractat. Plurimum præterea a Dioscoride, ac ueritate discrepant, quæ idem Auicenna cap. cccvi. de grano Nil in hunc modum scribit: Granum Nil est Cartamum Indum. Item solutione educit humores crassos, multasque alias proprietates subinfert, quæ nihil ad Isatidem pertinent, pro qua Nil cap. Dxvi. retulerat. Quæ iterũ suspitionem augent, Auicennam Isatidem non cognouisse. Non præterire ualeo hic crassum Pandectarii errorẽ, apud quem in eisdem rebus, nominibusque mira est colluuio. Nam falsum admodum est, quod docet Nigel Arabice dictum, a Græcis Nesme, a Latinis autem Indicum appellari. Nesme enim æque ut Nigel barbarum est uocabulum. Indicum uero tam Græcorũ quàm Latinorum aliud multo ab Isatide est, ut uidere licet apud Dioscoridem & Plinium. Dioscorides enim lib. v. cap. lxi. inter lapides connumerans Indicum, ita de eo tradit, τοῦ δὲ λεγομένου ἰνδικοῦ λίθου, τὸ μὲν αὐτομάτως γίνεται, οἱονεὶ ἔκβρασμα ὂν τῶν ἰνδικῶν καλάμων. τὸ δὲ βαφικόν ἐστιν ἐπανθισμὸς πορφυροῦς ἐπαιωρούμενος τοῖς χαλκείοις. ὃν ἀποσύραντες ξηραίνουσιν οἱ τεχνῖται. Id est, Indici nominati lapidis duo sunt genera. Alterum quidem sponte sua nascitur in harundinibus Indicis spumæ modo erumpens. Alterum, quod infectiuum uocant, ueluti flos purpuræ æreis cortinis supernatans, quem despumantes infectores, siccant. Plinii autem, Dioscoridẽ imitantis, lib. xxxiij. cap. vi. de Indico hæc sunt uerba: Ab hoc maxima authoritas Indico. Ex India uenit harundinum spuma adhærescente limo, cum teritur nigrum. At in diluendo mixturam purpuræ, cœruleique mirabilem reddit. Alterũ genus eius est in purpurariis officinis innatans cortinis. Ex istis satis apparet, quantũ Indicum, ab Isatide differat. Insuper idem Pandectarius alio in loco, in litera uidelicet B. Osatidem, uel potius Isatidem, & Borith Græce, Arabice autem Agisdo, Latine uero Saponariam, uel herbam fullonum, eandem herbam esse, docet, at mendacissime. Nam Isatim, quam ipse uitiose Osatum uocat, non esse herbam, quam Græci Struthion, Latini radiculam, siue lanariam herbam, eo quod fullones ea in purgandis lanis utuntur, ap

pellant, satis cōstat ex Dioscoride, qui de eisdem in diuersis capitibus, tanquā natura & uiribus distantibus tractat. At nihil mirū, uirum hūc tam absurda scripsisse, quando fere ubiq; mendacissimus reperiatur. Iam satis sup erq; monstratum est, Isatidem nō satis perspectam fuisse Arabis, ideoq; ne in re satis aperta plus æquo immoremur, hic de Isatide finem faciemus. Plura si legere anhelat animus, uide quæ scribat Nicolaus Leonicenus, diligentissimæ lectionis, & exquisiti iudicii uir, in epistola ad Angelum Politianum, ex quo certe, ut ingenue fateor, non pauca toto hoc uolumine mutuatus sum. Quem ob id etiam impiū duxerim, sua laude frustari, quod is ferme primus fuerit, qui medicinam a barbarorum sordibus, innumerisq; erroribus uindicauerit, dignus hoc nomine, ut docti eundem certatim multis laudibus euehant.

ERROR XXII.

HAllucinatur Auicenna, Calamentum cum Origano confundens: sub enim Calamenti nomine de omibus ferme Origani speciebus pertractat, atq; utriusq; uires promiscue docet.

Auicenna ij. Cano. cap. clviij. Calamentum hunc in modum
,, describit: Calamentum aliud est fluuiale, & aliud montanum, si-
,, mile hyssopo in sapore, & similiter folia eius sunt ei similia. Et est
,, alia species eius, quæ nominat̃ Alhauiū. Et est quædā species eius,
,, quæ uocatur Calamentum hirci. Et montanū est fortius fluuiali.
Ex his Auicennæ uerbis nemo nō, nisi talpa cæcior sit, cernit eundem errasse, quando sub Calamenti nomine de omnibus Origani speciebus pertractet, id quod sole clarius monstrabit Dioscorides, qui lib. iij. cap. xxx. Origanum, & non Calaminthen ad Aui-
,, cennæ præscriptum depingit, uerba eius hæc sunt, ὀρίγανος ἡρα-
,, κλεωτική. οἱ δὲ κονίλην καλοῦσι. φύλλον ἔχει ἐμφερὲς ὑσσώπῳ.
,, σκιάδιον δὲ οὐ τροχοειδές. ἀλλ' ὥσπερ διῃρημένον· ἐπ' ἄκρων
,, τῶν ῥάβδων τὸ σπέρμα οὐ πυκνόν. ἡ δὲ ὀνῖτις καλουμένη, λευκοτέ-
,, ρα τοῖς φύλλοις ἐστί. ἢ μᾶλλον ἐοικυῖα ὑσσώπῳ. καὶ τὸ σπέρμα ὥσπερ
,, κορύμβους συνεχεῖς ἐπικειμένους ἔχει. τραγορίγανος θαμνίσκος ἐστὶν
,, ὀριγάνῳ ἢ ἑρπύλλῳ ἀγρίῳ ὅμοιος τὰ φύλλα καὶ τὰ κλωνία.
,, Hoc est, Origanum Heracleoticum, sunt qui Cunilam uocant,
folium

folium Hyssopo simile habet, non tamen umbellam rotæ figura, sed multifidam, & ueluti diuisam. Semen illi in summis uirgis non densum, durumque est. Quæ uero Onitis dicitur, candidior foliis est, & Hyssopo magis similis, habetque semen confertorum corymborum modo. Tragoriganus autē frutex est exiguus, Origano, Serpyllo ue agresti foliis, & ramulis similis. In eum modum quoque describit Origanum Plinius lib. xx. cap. xvij. dicens: Origanum, quod in sapore Cunilam æmulatur, plura genera in medicina habet, & Onitin, uel Prasion appellant, non dissimile Hyssopo. Tragoriganon simile est serpyllo syluestri. Quod autem Auicēna utriusque, hoc est, Calamenti, & Origani, uires miscuerit, facile deprehendent, qui eiusdem de Calamento caput, cum iis quæ Dioscorides de utrisque scripsit, contulerint. At ne ueritatis cupidi quid desyderent, ecce nonnulla conferemus, ad quorum exemplar reliqua diiudicabunt. Auicenna inter cætera de Calamenti uiribus sic scribit: Fit balneatio ex decoctione montani ad pruritū, & scabiem, & quandoque separatur icteritia, & confert hydropisi, quando comeditur cum ficubus. Et solutione educit cholerā nigram, & confert ulceribus oris, & extrahit superfluitates ex utrisque naribus. Hæc singula Dioscoridis testimonio non Calamento, sed Origano debentur. De Origano enim scribens, sic inquit, ἔστι δὲ θερμαντική. ἁρμόζει πρὸς τὰ σπάσματα καὶ ῥήγματα καὶ ὕδρωπας μετὰ σύκου βιβρωσκομένη. ξηρὰ δὲ ποθεῖσα ὀξυβάφου πλῆθος, σὺν μελικράτῳ μέλανα κατὰ κοιλίαν ἄγει. κνησμοὺς δὲ καὶ ψώρας καὶ ἴκτερον τὸ ἀφέψημα αὐτῆς ἐν λουτρῷ ὠφελεῖ. ὁ δὲ χυλὸς αὐτῆς χλωρᾶς οὔσης, τὰ παρίσθμια καὶ κιονίδας καὶ ἄφθας θεραπεύει, καὶ διὰ ῥινὸς ἄγει σὺν ἐλαίῳ ἰρίνῳ ἐγχυματιζόμενος. Id est, Calefacit Origanus, prodest ad conuulsa, ruptaque, & cutem subeuntes aquas cum fico comesta. Bibitur eadem siccata acetabuli mensura cum mulsa aqua nigram bilem per inferna trahens. Prurigines itidem, scabies, & suffusos felle emendat decoctum eius his, qui eo lauantur. Succus etiam uirentis, tonsillas, columellamque et oris ulcera sanat, & cum Irino oleo infusus naribus per eas purgat. Sunt & præter has proprietates aliæ, quas Auicenna Calamento adscribit, quæ tamen Dioscorides Tragorigano tribuit, qualia sunt hæc, Sedare nauseam, extenuare lienem, conferre stomachi doloribus, & conturbationi, sicut animaduertet is, qui Dioscoridem de Tragorigano scribentem legerit. Præterea sunt non pauca etiam, quæ ueræ Cala-

minthi, quam Romani Nepetam uocant, conueniunt, ſicut ſunt
,, iſta, Quando bibitur, aut ex eo fit emplaſtrum, confert puncturæ
,, uermium uenenoſorum, eius decoctio prouocat urinam, confert
,, ſpaſmo, & dilatationi anhelitus, dolori pungitiuo uentris, & cho-
,, lericæ paſſioni, & rigori. Et quando præmittit, & bibitur cū uino,
,, expellit uenena mortalia, interficit uermes: & quando comedit, &
,, bibitur poſt ipſum aqua caſei diebus continuis, confert elephan-
,, tiæ etc. Has enim uires ſingulas ex ordine Dioſcorides lib. iij. cap.
,, xxxix. Calaminthi adſcribit, dicens: πινομένη δὲ καλαμίνθη καὶ κα-
,, ταπλασσομένη ἀρήγει ἑρπετοδήκτοις. ἄγει δὲ καὶ οὖρα τὸ ἀφέψημα
,, πινόμενον. βοηθεῖ δὲ καὶ ῥήγμασι, σπάσμασιν, ὀρθοπνοίαις, στρόφοις,
,, χολέρᾳ, καὶ ῥίγει, καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα προπινομένη ποιεῖ σὺν οἴ-
,, νῳ, καὶ ἴκτερον ἀποκαθαίρει ἕλμινθάς τε κτείνει σὺν ἁλσὶ καὶ μέλιτι
,, πινομένη, ἑφθή τε ἢ ὠμὴ τετριμμένη. ὠφελεῖ καὶ ἐλεφαντιῶσιν.
,, Quod eſt, Calaminthe ſuccurrit pota, aut emplaſtri modo impoſi-
,, ta ſerpentium morſibus. Vrinam pellit potum eius decoctū, opi-
,, tulatur ruptis, conuulſis, in ſpiritus difficultate, & nō niſi recta cer-
,, uice ſpirantibus, torminibus, bilis profluuio, & febrium algori,
,, Contra letalia uenena præpota cum uino facit, reſtituit ſuffuſos
,, felle, uentris lumbricos cum ſale, & melle pota necat, elixa, crudaq;
,, trita, prodeſt & elephantiis. Proinde non eſt, quod quouis pacto
Auicenna ab errore uindicari queat, neq; enim de ſolo Calamen-
to hoc capite ſcripſit, quando multa ſint in eodem, quæ Origano
conueniant: neq; in nomine tantum peccatum eſt, puta quod Ca-
lamentum pro Origano ſcriptum interpretis incuria fuiſſet, ſunt
enim non pauca, ut demonſtrauimus, quæ ex Dioſcoridis autho-
ritate Calaminthi debentur. Sed quid multa? ſolent fere omnia
Auicennæ eſſe dubitationibus plena.

ERROR XXIII.

ERrat Auicenna, herbas quatuor, Helxinen uidelicet, Alſinen, Myoſotida & Anagalliden, natura, & figura plurimum differentes, ſub unius auriculæ muris appellatione confundens.

Differre non ſolum natura, ſed & figura quatuor has herbas, oſtendit non ſolum Dioſcorides, ſed & Galenus atq; Plinius, qui ſinguli

ſinguli ſeorſum iſtas depingũt, quod equidem nõ feciſſent, ſi eaſ-
dem figura aut natura non diſtare perſpectũ habuiſſent. Hoc non
animaduertẽs Auicenna, eaſdem Cano. ij. cap. xviij. ſub Auricu
læ muris nomine confundit. Nec poteſt ab errore uindicari Aui-
cenna, quod Alſine & Myoſotis, quæ proprie auricula muris dici
tur, ac Anagallis, quia foliis murium auribus ſimilibus conſtant,
merito auriculæ muris nomine nuncupari potuerint. Nam hoc
utcunq; de tribus iis dici poſſit, de Helxine certe, quæ Conuoluo
lum, ob id quod omnibus, in quas inciderit, plantis circumuolua
tur, latine appellari poteſt: cuius folia, authore Dioſcoride lib. iiij.
cap. χκά. hederæ foliis ſunt ſimilia, dici nequaquã poteſt. Quod
autẽ Anagallis ſit diuerſa ab auricula muris, fatetur met ipſe Aui-
cenna, ſeorſum deinde ſub proprio nomine de ea tractans, obli-
tus quod antea eius proprietates in auricula muris aſſignauerat.
At ne uidear per calumniam falſo reprehendere Auicẽnam, eiuſ-
dem uerba ex ſecundo de Simplicib. Medic. libro in medium affẽ
remus. Auricula, inquit, muris eſt herba, cuius uirtus ſecundum
Galenũ eſt propinqua uirtuti herbæ, qua uitrũ abſtergit. His uer
bis procul dubio Alſinen innuit, quam Galenus & Dioſcorides
teſtantur ſimiles habere uires. Galenus enim lib. vi. de ſimplicib.
medica. cap. xxv. de Alſine in hũc modum ſcribit: Hæc eſt herba
parua, & eius uirtus eſt ſimilis uirtuti herbæ, qua uitrum abſtergi-
tur, hoc eſt, Helxini, quam noſtri Parietariam nominãt. Dioſcori
des uero lib. iiij. cap. χξθ. de Alſine ita tradit, καὶ καθόλου δύναται
τὰ αὐτὰ τῇ ἑλξίνῃ. Id eſt, Et in uniuerſum eadem Helxine poteſt.
Ita Plinius quoq; lib. xxvij. cap. iiij. de eadem ſcribit, Alſine quam
quidam Myoſoton appellant, naſcitur in lucis, unde & Alſine di
cta eſt. Vſus eius ad collectiones inflammationeſq;. Quin emen-
dat omnia quæ Helxine, ſed infirmius. Subiungit Auicenna: Et
hoc nomen conceſſum eſt duabus herbis, quarum una eſt, quam
nominat Galenus. Hæc quidem Auicennæ uerba uera ſunt: non
enim ſolum huic herbæ, quæ proprie Myoſotis dicitur, auriculæ
muris nomen conceditur, ſed etiam Alſini, ut ex Plinio iam patuit
& indicat Dioſcorides, ita ſcribens, ἀλσίνη οἱ δὲ μυὸς ὦτα ἀπὸ
τοῦ ἔχειν φύλλα ὅμοια μυὸς ὠτίοις. Hoc eſt, Alſinen muris auri-
culam aliqui dixerunt, quod murium auribus ſimilia folia habet.
Quod autem addit Auicenna, quod altera quam nominauit Dio
ſcorides, ſit ſimilis Volubili, niſi quia habet minora folia, hoc per

omnia falsum est. Nam neque de ea quæ proprie Auricula Muris uocatur, neque de altera, quæ Alsine nuncupatur, dici potest, quando nulla earum sit Volubili similis, nec in foliis, nec flore. Scribitur tamen hoc de Helxine, quæ & Cissampelos dicitur, quod habeat folia hederæ similia, minora tamen. Est em̃ duplex Helxine. Vna Mercurialis herbæ foliis & hirsutis, quæ a nostris dicta est Parietaria. Altera hederæ, in uinetis nascens, ideoque Cissampelos uocata, & est Conuoluolum. Esse autem duas Helxines, dissimiles naturæ inter se notæ ostendunt, & post naturam antiquiores Græci, præsertim Dioscorides, Paulusque Aegineta, qui priuatim seor-
» sumque his uerbis de utraque in sexto egit, ἑλξίνη δὲ οἱ δὲ περδίκιον,
» οἱ δὲ παρθένιον, οἱ δὲ σιδηρίτιν, οἱ δὲ ἡράκλειαν. δύναμις δὲ αὐτῆς
» ῥυπτική τε καὶ ἀτρέμα μεθ' ὑγρότητος ὑποψύχρου συπτική. Quod
» est, Helxine sunt, qui Perdicium, qui Parthenium, qui Sideritim,
» qui Heracleam uocent. Vis eius est abstergens, & cum frigida hu-
» miditate aliqua sensim leniterque adstringens. Post hæc idem Pau-
» lus ait, ἑλξίνη ἡ καὶ κισσάμπελος διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως. Id est,
» Helxine, quæ Cissampelos dicitur, discutiendi uim habet. Primã describit Dioscorides lib. iiij. cap. xxxvi. Et Plinius lib. xxij. cap. xvij. Secundam uero idem Dioscorides libro eodem, cap. χκά.
» depingit. Post uerba paulo ante dicta, Auicenna ita ait: Et est her-
» ba expansa super faciem terræ, paruos habens stipites, et azulinos flores. Quæ utique Auicennæ uerba non conueniunt auriculæ muris, sed alteri Anagallidis generi: id quod testatur Dioscorides libro secundo, cap. clxvij. de Anagallide in hũc modum scribens,
» τῆς ἀναγαλλίδος διττὸν εἶδός ἐστι, διαφέρον ἄνθει. ἡ μὲν γὰρ κυάνεον
» ἔχουσα τὸ ἄνθος, θήλεια λέγεται. ἡ δὲ τὸ φοινικοῦν, ἄρρην. θαμνία
» δέ ἐστι κεχυμένα ἐπὶ γῆς, φύλλα ἔχοντα ἐπὶ τετραγώνου καυλίου
» μικρά. ὑποστρόγγυλα πρὸς τὰ τῆς ἑλξίνης. καρπὸν περιφερῆ.
» Quod est, Duplex diuerso floris colore Anagallidis genus est. Ha-
» bet enim altera cœruleos, quæ fœmina est: altera quæ mascula, pu-
» niceos flores. Breues sunt frutices in terra iacentes, foliis in qua-
» drangulo caule paruis, & modice rotũdis, Helxines figura, semen
» habent circinatum. Nec dissentit Galenus libro de simplicibus me-
» dicamentis ad Paternianum, cap. xxiiij. dicens: Anagallidis duæ
» species. Vna cœruleo flore, altera quasi puniceo, uerum ambæ in
» aliis sibi similes. Sicut autem frutice humiles, foliis mollibus & pu

sillis, &

fillis, & subrotundis. Plinius quoq; lib. xxv. cap. xiij. nihil a supe- ,,
rioribus quod diuersum sit, scribit, inquiens: Duo genera eius. ,,
Mas flore phœniceo, fœmina cœruleo, nō altiores palmo, frutice ,,
tenero, foliis pusillis, rotundis, in terra iacentibus, nascuntur in ,,
hortis & aquosis. Porro effectus, qui deinde ab Auicenna adno- ,,
tantur, hi Anagallidis proprii sunt, quemadmodū dum ait: Illa, ,,
quam nominauit Dioscorides, extrahit spinas & surculos, & facit ,,
adhærere plagas. Hi enim a Dioscoride quoq; tribuuntur Ana- ,,
gallidi, dum in eam sententiam scribit, εἰσὶ δὲ ἀμφότεραι πραϋντι- ,,
καὶ, ἀφλέγμαντοι, σκολόπων ἐπισπαστικαί. Quod est, Leniendi ,,
uis utriq; est, inflammationes arcent, surculos extrahunt. Easdem ,,
etiā proprietates Auicenna ipse, cum seorsum de utroq; Anagallidis genere, cap. xxxiij. sub proprio tractat nomine Anagallidi adscribit. Adiicit tamen Auicenna superioribus aliam quandam proprietatem ex sententia Musaihach cuiusdam, quod scilicet eius iuuamentum est iuuamentum absynthii, quæ certe non est Anagallidis, sed refertur a Paulo Aegineta de ea herba, quæ proprie Myosotis, id est, Auricula Muris dicitur a græcis, qui eam ad occidendos uermes adhibet. Ideoq; clarū admodum esse arbitror, Auicennam in uno eodemq; capite quatuor herbas, natura & figura differentes, miscuisse, primum referens ea quæ Alsini, secundo quæ Helxini, tertio quæ Anagallidi, & postremum quæ Auriculæ Muris conueniunt.

ERROR XXIIII.

IGnorant nostræ ætatis Medici, per Auicennam erroneæ medicinæ magistrum seducti, non sine magno multorum periculo, herbam, Pedem coruinum nominatam priscis, a nostra esse diuersam.

Nemo miretur me Auicennam erroneæ medicinæ magistrum principemq; statuisse, cur enim eo nomine non dignus sit, qui reliquis tot errandi occasiones in re medica præstiterit, non uideo. Vtinam uero non tantæ aliquando forent, ut istis uita humana periclitaretur, ita enim conniuendi nonnunquā subesset ansa. Proinde cum illa errandi occasio, quam Medicis iunioribus in herba Pedis coruini præbuit, tanta sit, ut sine uitæ humanæ ultimo discrimine tolerari nō queat, merito & hic inter reliqua eius errata locum

habebit. Nihil autem mirum, aliis errandi occasionē dedisse Auicennam, cum ipse, quid esset Pes coruinus, ignorarit: id quod nō modo ambigua, uerum etiam contraria, quæ de hac ipsa herba scribit, indicant. Canone enim secundo, cap. Dlxvij. de Pede cor
,, uino in hunc modum differit: Pes coruinus. Radix huius herbæ
,, cum decoquitur, confert solutioni uentris antiquæ. Et dixerunt,
,, Paulus, & alii, quod confert colicæ, & efficit operationem hermo
,, dactylorum absq; nocumento. Quid, per Apollinem obtestor, istis uerbis obscurius? quid deniq; magis pugnans? Si em̄ radix Pedis coruini solutioni antiquæ prodest, certe hermodactylorum operationem, qui sunt satis in soluendo potentes, facere non potest. Idem insuper Auicenna Fen xxij. Cano. iij. tracta. ij. cap. viij Pedem coruinū non colicæ, sed podagræ potius, ex eiusdem Pau li sententia prodesse docet, ita scribens: Et dixerūt quidam, quod
,, Pedi coruino inest operatio hermodactylorum, & nō est eius, no
,, cere stomacho. Vtrobiq; tamen male Paulus super hac medicina,
,, quæ facit operationem hermodactylorum, ab Auicenna citatur. Neq; enim usquā Paulus Coruinū Pedem hermodactylis compa rat in iuuando podagricos, sed compositionem, quæ nominatur apud Græcos διὰ κορωνοπόδος, id est, per Pedem coruinum, alteri præfert, quæ apud eosdem Græcos διὰ ἑρμοδακτύλων, id est, per hermodactylos nominatur, sicut uidere licet apud Paulum in septimo. Itaq; ex ambigua ista atq; falsa Auicennæ descriptione nihil certi uenari potest. Hinc est, quod tam uaria eiusdem interpretes de eadem herba pronunciauerint. Quod si uero prædicti expositores, ac tota etiam iuniorū Medicorum schola, cognouissent aliam esse herbam, a priscæ ætatis Medicis Pedem coruinū appellatam, aliamq; a nostris, nunquam tam uaria, tamq; dubia de ea scripsissent. Ridiculum enim ferme est, putare herbam, quam nostri temporis herbarii Pedem coruinum nominant, esse illā, quam ueteres Medici, Dioscorides, Galenus, Plinius & Paulus sub eodem nomine celebrarunt, quasi sit necessarium, ut quæ nunc sunt nomina herbarum, etiam priori seculo fuerint. Et ut rem clarius demonstremus, annotandum, quod antiquorum Pes coruinus, Coronopus est dicta, hancq; describit Dioscorides libro secundo
,, cap. cxvij. in hunc modum: κορωνόπους πρόμηκες βοτάνιον κατὰ
,, γῆς ἐστρωμένον, κατεσχισμένον τὰ φύλλα. λαχανεύεται
,, δὲ καὶ αὐτὸ ἑφθόν. ῥίζαν λεπτὴν ἔχον, στυπτικήν, ἐσθιομένην, πρὸς

κοιλιακοὺς

κοιλιακοῖς ποιοῦσιν. Hoc est, Coronopus oblonga herbula est
per terram strata, & folia in cisuris diuisa habet. Estur olerum mo-
do decocta. Radicem habet gracilem in cibo astringentem, ideoq;
cœliacis utilem. Nec aliter describūt Galenus lib. vij. de simplicib.
medicam. cap. xlij. Et Plinius lib. xxij. cap. xix. inquiens: Coro-
nopus oblonga herba est cum fissuris. Seritur interim, quoniam
radix præclare facit cœliacis in cinere tosta. Est autem dubio pro-
cul herba illa, quam uulgo Capriolam, aut Sanguinariam, quod
naribus apposita sanguinem eliciat: aut Pedem Galli nominant.
Quam etiam sub galli cruris nomine describit Apuleius Madau-
rensis in libro de herbarum uirtutibus, cap. xliiij. in eum modū,
Nasci amat herba Galli crus locis solidis, & circa uias, eius cacu-
men instar pedis galli. Non esse uero herbam hanc diuersam a Co-
ronopode ueterum, testatur Dioscorides, qui consimiliter admo-
dum Coronopodē describit, γίνεται δὲ ἐν χέρσοις τόποις καὶ ἐν
χώμασι καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς. Id est, nascitur locis incultis, aggeribus
& uiis. Iuniorum autem Medicorū Pes coruinus longe alia a pri-
ori existit herba; ea enim exulcerandi uim habet, & non adstrin-
gendi, quemadmodum antiquorum, atq; adeo extrinsecus appo-
sita, rodit, ampullasq; excitat: eaq; Dioscoridi & reliquis Græcis
βατράχιον, Latinis uero Ranunculus uocatur, quoniam ranis her-
bæq; in eodem elemento natales sint, aut quod inter eius frutices
frequentes inueniantur ranæ. Medici uero iuniores nō solum Pe-
dem coruinum, sed etiam apium raninum & syluestre nominant.
Sunt etiā, qui Risus apium adhuc appellant, genus & noxam eius
indicantes. Nam ea in Sardinia plurima nascitur, quæ si in cibo
potu ue sumitur, mentis alienationem, & cum labrorum contra-
ctione eas cōuulsiones facit, ut risus speciem uidentibus præbeat.
Ab eoq; affectu tristi & amaro nimis, dicterio Sardonius risus in-
ter homines quondam iactabatur. Huius herbæ, quam ueteres
βατράχιον, a rana, cuius effigiem repræsentat, nominarunt, omēs
quatuor faciunt species, eorumq; folia & caulem, si apponantur
humano corpori, uim exulcerandi habere, & escharam facere do-
cent. Id quod facit Dioscorides lib. ij. cap. clxiij. de ea in hanc sen-
tentiam scribens, βατράχιον οἱ δὲ σέλινον ἄγριον καλοῦσι. τούτου
πλείονα μὲν ἐστὶ εἴδη. δύναμις δὲ μία δριμεῖα, καὶ ἄγαν ἑλκωτική.
Et paulo post, δύναμιν δὲ ἔχει τὰ φύλλα καὶ οἱ καυλοὶ ἁπαλοὶ κα-
ταπλασσόμενοι ἑλκωτικὴν καὶ ἐσχαρωτικὴν μετὰ πόνου. Quod est,

,, Batrachion, sunt qui Apiũ agreste nominãt. Huius plura sunt ge-
,, nera. Vna tamen omniũ uis acris, & in exulcerando efficacissima.
,, Habẽt omniũ folia & caules teneri impositi exulcerandi, urendiq;
,, ignis modo, uim cũ dolore. Subscribit Galenus lib. vi. de Simpli.
,, Medic. cap. lxxvi. ita disserẽs: Genera huius plantæ quatuor. Vir
,, tus omniũ est acris, fortis in tantum, ut si extrinsecus apponantur,
,, exulceratione faciant cum dolore. Neq; dissentit Plinius lib. xxvi.
,, cap. xiij. ita scribens: Ranunculum uocamus, quem Græci Batra-
,, chion, genera eius quatuor, omĩbus uis caustica, si cruda folia im-
,, ponantur, pustulasq; ut ignis faciunt. Cogitent itaq; ueritatis stu-
diosi, quid detrimenti ex diuersitate ista duarum herbarũ eiusdem appellationis non animaduersa acciderit. Arbitrati sunt enim qui dam, cum Pedem coruinum apud Auicennam ad podagricos dolores prodesse legissent, hanc nostram, quæ Ranunculus dicitur, intellexisse, adeoq; ignorantes esse uenenum, in catapotiis deuorandum exhibuerũt. Quemadmodum Leonicenus, uir nunquã sine honoris titulo nominandus, scribit se nouisse Medicum, qui ex radice Pedis coruini, quibusdam aliis adiunctis, pilulas conficiebat, easq; podagra laborantibus propinabat, non sine magno quorundam, qui eas accepere, periculo, donec tandem per eum sui erroris admonitus, a tam periculoso medicamento abstinuit. Quod si Medicus ille cognouisset, Coronopoda Græcorum esse diuersam a nostra, nunquã in animum induxisset, hanc aut in catapotiis, aut alio quouis modo intus sine periculo adhiberi posse. Quare tu quisquis es, qui solidam medicinam ex animo sitis, disce aliorum periculo, delectumq; legendis authoribus adhibe.

ERROR XXV.

HAllucinatur Auicenna cum tota Arabum schola, fabuloso scilicet errore seductus, Carabe, q̃d Græci Electrum, Succinum uero Latini uocant, Populi arboris gummi putans.

Auicenna secundo Canonis, cap. ccclxxiiij. Carabe historiam ex professo tractans, scribit esse gummi arboris cuiusdã, quæ Nux Romana uocatur, quam cap. cccli. alio nomine Haurum appellat
,, Nam gummi, inquit, quæ ex hac arbore Romana est, Carabe est.
Manifestum uero, Arabes per Haurum Romi seu Romanum in-

telligi Populũ nigram: id quod præter cætera indicant Auicennæ uerba, quæ in capite Hauri Romani ſcribit in hunc modum: Nominatur Achiroſa, quæ ſane dictio corrupta eſt, quando Aegiros pro ea ſcribendum erat, Græcis autem αἴγειρος Populum nigram ſignificat. Quantum autem deceptus ſit Auicenna, atq; plures alij cum eo, oſtendunt ea quæ ſcribit Plinius libro naturalis hiſtoriæ xxxvij. cap. ij. Is enim fabuloſum hunc errorem explodẽs, ita ait: Phaetontis fulmine icti ſorores fletu mutatas in arbores Populos, lachrymis electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum uocamus. Et Electrum appellatum, quoniam ſol uocitatus ſit elector, plurimi Poetæ dixere, primiq; ut arbitror, Aeſchylus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus. Quod eſſe falſum, Italiæ teſtimonio patet. Ita fabuloſa etiam ſecutus pro argumento operis Ouidius, lib. ij. Metamorphoſeos, inquit: Inde fluunt lachrymæ, ſtillataq; ſole rigeſcunt, De ramis electra nouis. Capite uero tertio eiuſdem libri Plinius, poſt uarias de Succino opiniones, eius ortum certius deſcribens, ita ait: Certum eſt gigni in inſulis Septentrionalis Oceani, & a Germanis appellari Gleſſum, itaq; & a noſtris unam inſularum ob id Gleſſariam appellatam, Germanico Cæſare ibi claſſibus rem gerente, Auſtrauiam a Barbaris dictam. Naſcitur autem defluente medulla Pinei generis arboribus, ut gummi in ceraſis, reſina pineis. Erumpit humoris abundantia. Denſatur rigore uel tepore autumnali. Cum intumeſcens æſtus rapuit ex inſulis, certe in littora expellitur, ita uolubile, ut pendere uideatur, atq; conſidere in uado, quod arboris ſuccum priſci noſtri credidere, ob id Succinũ appellantes. Nec probatur etiam a Dioſcoride ea fama ac opinio, quæ ex Populi arboris reſina Succinũ durari adſtruit, id quod indicat libro primo, cap. ciiij. dum ait, ἱστορεῖται δὲ ὅτι τὸ ἐξ αὐτῶν δάκρυον κατὰ τὸν ἠριδανὸν πόταμον καταχεόμενον πήγνυται, καὶ γίνεται τὸ καλούμενον ἤλεκτρον. Id eſt, Fertur utriuſq; populi lachryma circa Eridanum fluuium in deſtillando denſari, fieri quod Electrum uocant. Eo enim quod ait, fertur, inſinuat ſe id commentum non probare. Accedit his omnibus, quod re ipſa iam hic error etiam exploſus ſit. Verum ad hunc errorem conniuendum fuiſſet, quando & inter authores nõ pauci adhuc hodie cum Auicenna ſentiant, niſi quoq; pugnantia ſibi in Carabe ſcriberet Auicenna. Capite nanq; cclxxiij aſſerit Carabe eſſe calidum parumper, id quod & facit in libello de ui

ribus cordis, calidam in primo, & siccam in secundo dicens, mox
" tamen subdit: Opinio tamen est, quod sit frigida. Capite autem cccxliiij. hoc gummi calidissimum esse scribit, quod & cap. Dx.
" confirmat, inquiens: Eius gummi est ultimum in calefaciendo. Hic iterum cogitent ueritatis studiosi, quanto in periculo uersentur, qui Auicennam sibi in uniuersum imitandum proposuerunt. Quod equidem magna Medicorum pars facit, & hi maxime, qui uulgo celebriores doctioresque habentur, qui etiam per compita et fora non uerentur prædicare, se malle cum Auicenna Arabisque aliis, quorum uerba oraculis instar habent, errare, quàm cum iis, qui medicinam a Græcis hauriũt, recte sentire. O cæcitatem. Hæc ideo iterum atque iterum inculco, ut si nullo alio pacto ab instituto peruerso auocari possent morosi isti ignauiæ propugnatores, manifestissimi saltem Arabum authorum errores eos deterrerent, ad melioremque mentem reducerent.

ERROR XXVI.

ERrat Auicenna, qui Populum arborem describens, præter hoc quod uix unquam ulla alia in re tam uarius, tamque parum sibi constans fuit, calidam etiam in tertio ordine esse adserit.

Auicenna secundo Canonis, Populum arborem sub diuersis nominibus describens, tam uarius est, tamque nusquam sibi constans, ut merito hunc Proteum aut Vertũnum dicere posses. Nam ter de una eademque re diuersis capitibus agit, cui uitio etsi non semel obnoxius sit, nunquã tamen magis quàm in Populo arbore. Hanc enim primum capite cccxliiij. sub Hauri Romani nomine describit. Dein capite cccli. sub nomine Hauri, ubi quoque confundit ea, quæ de alba & nigra Populo a Dioscoride & Galeno diuersis capitibus scribuntur. Tertio autem eandem Populũ cap. Dx. sub nomine Nucis Romanæ depingit, adeo ut a cõcinno ordine, quem præter cæteros eundem nostri seruasse clamitant, ea in re fuerit alienissimus. Proinde hoc loci iterum manifestum fit, Auicennam sua non ordine aliquo scripsisse, sed uniuersa magis ueluti in chaos quoddam confusum congessisse. Cæterũ præter hunc confusum docendi ordinem, a uero quoque aberrat Auicenna, quod cap. cccxliiij. & cap. Dx. Populum arborem in tertio ordine calidam

lidam astruit, quamuis mox capite cccli. æqualem esse in caliditate & ad paucam declinare caliditatem scribat, id quod & in Carabe, ut præcedenti errore uisum est, fecit, adeo sibi semper similis est Auicenna, hoc nusquam fere non pugnantia docet. Non esse uero Populũ in tertio ordine calidam, testatur in primis Paulus Aegineta, qui eam in primo tantum ordine calefacere refert. Ipsa insuper natura arboris ad tantum caliditatis gradum hanc nõ posse extolli monstrat. Nam quis sapor, quis odor, quæ demum qualitas tam præcellentis eam monstrat caloris? Neq; enim multũ odorata, neq; eximio aliquo sapore prædita, sed dum gustatur, primũ quidem modice adstringit, postea amaritudinem quandam subobscuram inuehit, olfacienti quid non insuaue, uerum exiguum id omnino repræsentat, quæ singula non excedere primum ordinem calefaciendo indicãt. Si quis etiam uia regia, quam Galenus in suis de Simplicibus Medicamẽtis præscripsit, incedens experiri eam in corporibus temperatis ægrisq; uoluerit, calefacientem nõ ualde inueniet. Nec est quod aliquem moueat uetus ac uulgata illa Galeni traductio, calidam in tertio ordine statuens. Nam cum illa ex Græca ad Arabicam, exq; Arabica in linguam Latinam sit uersa, id quod barbara Arabicaq; passim capitibus præfixa singulis uocabula monstrant, exigua illi fides erit adhibenda, maxime quando constet Arabicam illam traductionem nõ semel tantum, sed fere singulis quoq; capitibus multifariam deprauatã esse, sicut patet eandem cum Græca conferenti. Cum itaq; Græcæ lectionis ueritas, Paulusq; Aegineta, Galeni simia, ipsaq; rei experiẽtia, quæ reliquis omnibus præstat, confirment Populum arborem in primo tantum ordine calefacere, nihil prohibet, quin Auicennam errasse cum suis strenue pronunciemus.

ERROR XXVII.

HAllucinatur Serapion plane pueriliter, Oxymyrsinen esse arborem ferentem fructum, qui apud Arabes Cubebe nuncupatur, pronuncians.

Serapionis de Cubebe hæc sunt uerba: Cubebe est planta habens folia Myrtæ domesticæ, nisi quia sunt latiora eis, & summitates eorum sunt acutæ, sicut summitates lanceæ. Et habet fructũ rotundum, aliquantulum depressum & latum. Inter folia eius repertum, quod quando maturatur, uergit ad rubedinem inter ipsum

,, & granum triangulum. Et habet ramulos similes ramis plantæ di
,, ctæ Lauros, egredientes ab una radice sicut agrestis, difficile fran-
,, gibiles, longos circiter brachium unum, plenos foliis, & fructus
,, eius ponticus declinans ad rubedinem. Quæ profecto descriptio
in uniuersum conuenit cum descriptione syluestris Myrti, quam
ὀξυμυρσίνην, id est, Acuminatã Myrtum Græci nominant, quem
admodum deprehendet, qui eandem cum Dioscoridis descripti
,, one lib. iiij. cap. cxxxvij. quæ talis est, contulerit, Μυρσίνη ἀγρία τὸ
,, μὲν φύλλον μυρσίνῃ ἔχει ὅμοιον, πλατύτερον δὲ λογχοειδὲς, ὀξὺ
,, ἐπ' ἄκρου, τὸν δὲ καρπὸν στρογγύλον ἐν μέσῳ τῷ πετάλῳ περιφερῆ,
,, ἐρυθρὸν ἐν τῷ πεπαίνεσθαι, ἔχοντα τὸ ἐντὸς ὀστῶδες. κλωνία λυγώ
,, δη, πολλὰ, ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῆς, δύσθραυστα. ὅσον πήχεως, φύλλων
,, μεστά. ῥίζαν παραπλησίαν ἀγρώστει. γευομένῳ στρυφὴν ὑπόπικρον.
,, Quod est, Myrtus syluestris Myrto simile folium habet, latius
,, tamen, lanceæ figura, in summo acuminatum, fructum fert in me
,, dio folio hærentem, rotundum, cum maturuit, rubentem, ossea
,, intus duritie. Ramulos uitilium modo lentos, numerosos, ab ipsa
,, radice, non facile frangibiles, cubitali longitudine, foliis plenos.
,, Radicem gramini similem, sapore acerbo & subamaro. Quis itaq;
tam stupidus, qui non uideat hic cæcutisse Serapionem, ac Cube-
bas cum Oxymyrsine non sine magna ignauia confudisse, quum
tamen arbor Oxymrysine sit longe diuersa ab ea, quæ Cubebas
profert. Et qui Cubebas et baccas rubẽtes, quas Oxymyrsine pro
ducit, nouerunt, facile quantum deceptus sit sua coniectura Sera-
pion, iudicabunt. Est autem Oxymyrsine arbor, quæ Plinio teste
lib. xxiij. cap. ix. Ruscus Latine, uulgo uero a Medicis corrupto
uocabulo Bruscus appellatur, ex quo Plinii temporibus, sicut ho-
die quoq;, ruri scopæ fiebãt. At Oxymyrsinen a Romanis uocari
Ruscum, præter Plinium testatur etiam Dioscorides iis uerbis,
,, ῥωμαῖοι ῥούσκουμ καλοῦσι, Id est, Romani Ruscũ nominant. Nunc
in nullo honore Ruscus est, nisi quod in aliquibus locis, ut dixi-
mus, scopæ ad purganda pauimenta ex eo fiunt. Pueri quoq; ru-
bentes baccas ex foliis eius decerpentes, ceu Coraliis per ludum
se illis ornant. Rustica quoq; gens in carnario suspendit, tuetur eo
a murium iniuriis pernas, & casei sui fiscellas. Neq; enim acumina
ta in cuspidem foliorum eius cacumina penetrare animalia illa au
dent, quam ob causam & μυάκανθα, id est, murinam spinam qui
dam dixe

dam dixerunt. Vides hoc loco Serapioni æque ut Auicennæ in herbarum descriptionibus parum esse fidendum.

ERROR XXVIII.

ERrat magna ætatis nostræ Medicorum pars, ueram Memithe, quam Dioscorides Glauciũ uocat, ignorantes, aliis Chelidoniam, aliis Papauer cornutum esse contendentibus.

Errare magnam Medicorum partem in Memithe, notius fere est, quàm ut demonstratione egeat. Sunt enim quidam, qui hanc Chelidoniam esse adserunt, in quorum albo est Gerardus ille Cremonensis, & hi quidem cæteris magis cæcutiũt. Nam cum in confesso sit apud omes, Memithen esse frigidi temperamenti, id quod Auicenna ij. Canon. cap. ccclxxxi. quoq; confirmat, inquiens: Natura Memithe frigida est & sicca in primo, fieri non potest, ut sit Chelidonia herba, quæ Galeno lib. viij. de Simplicib. Medica. cap. clxxij. teste, in tertio ordine calefacientiũ collocatur. Seducti autem procul dubio boni illi uiri, nominum Memite & Memire uicinitate, quorum hoc Arabis Chelidoniũ, illud uero Glaucium significat. Aut quia descriptio Memithe apud Auicennam in multis cum descriptione Chelidonii maioris conueniat, quemadmodum est succus coloris crocei, cum amaritudine aliqua & odoris grauitate: hæc enim omnia in Chelidonii quoq; succo reperiuntur. Sunt alii, qui Memithen esse herbam eam dicunt, quam Græci μήκωνα κερατίδα, id est, Papauer cornutum uocant. Et eo modo interpretatus est quidam magni nominis Medicus, ut iisce audiui auribus, quotiescunq; nonum Rasii prælegerat. Istos uero nõ minus quam primos errare, conuincũt uerba Dioscoridis, quæ scribit libro quarto, cap. lx. de Papauere cornuto in hanc sententiã, ἔνιοι δὲ ἐπλανήθησαν νομίσαντες ἐκ ταύτης τὸ γλαύκιον γίνεσθαι διὰ τὴν τῶν φύλλων ἐμφέρειαν, Hoc est, Decepti sunt aliqui foliorũ similitudine, falso crediderũt ex hac fieri glauciũ. Adeoq; uides hũc errorem nõ nuper esse natũ, sed Dioscoridis seculo inualuisse. Id Plinius quoq; lib. xx. cap. xix. indicat, dum post Ceratidis, id est, Cornuti Papaueris descriptionem ita scribit: Quidam hoc genus Glaucium uocant. Esse autem Glaucium id, quod Arabes Memithen appellant, testatur utriusq; descriptio, nam per omnia conue

niunt Glaucio, quæ Arabes Memithe tribuunt. Serapio enim Memithe hunc in modũ describit: Memithe est succus herbæ eiusdem nominis, folia habens Papaueri similia, hæc calido cinere cooperiuntur, & sic succum emittunt. Alii herbam in ollam mittunt, & circũliniunt creta, & in furnum feruentem mittunt, & sic foliis maceratis succum exprimunt. Eius est optimum, quod est crocei coloris intus, & gustu amarum, & odore graui, miscetur ocularibus medicinis. Quæ sane descriptio ferme eadem est cum descriptione Glaucij, quam tradit Dioscorides libro tertio, cap. xcij. dicens: γλαύκιον χυλός ἐστι βοτάνης κατὰ ἱεράπολιν τῆς συρίας γεννωμένης. ἔοικε δὲ αὐτῆς τὰ φύλλα τῇ κερατίτιδος μήκωνος, λιπαρώτερα δὲ καὶ χαμαίζηλα, καὶ βαρύοσμα καὶ πικρότερα ἐν τῇ γεύσει. χυλὸν δὲ ἔχει πολὺν κροκίζοντα. ταύτης τὰ φύλλα βάλλοντες οἱ ἐπιχώριοι εἰς χύτραν, θερμαίνουσιν ἐν κλιβάνοις ἡμιψυχέσιν ἄχρι μαρασμοῦ. εἶτα ἐκκόψαντες ἐκθλίβουσι τὸν χυλόν. ἔστι δὲ ἡ χρῆσις αὐτοῦ πρὸς τὰ ὀφθαλμικὰ ἐν ἀρχῇ ψυκτικοῦ ὄντος. Hoc est, Glaucium succus est herbæ nascentis ad Hierapolim Syriæ. Folia eius Cornuto Papaueri similia sunt, pinguiora tamen, humiliaq́, odore tetro, & in gustu amara. Succo eadem abundat, qui croceo colore est. Eius folia incolæ in fictile conicientes, in furnis nõ adeo calentibus, usq; dum in calore inarescant, calefaciunt, mox tundentes exprimunt succum. Eius usus in oculorum medicina a principio, refrigerandi enim uires habet. Itaq; ex collatione duarum descriptionum, nihil differre Glaucium a Memithe, manifestum fit. Id quod Auicennæ quoq; ij. Canon. notificatio confirmat, quæ talis est: Memithe est simile glandibus, citrini coloris, ad nigredinem declinans. In ipso est amaritudo, & substantia aquea & terrea, & est herba manifesti odoris, & amari saporis, & crocei succi. Est frigida & sicca in primo. Sanat Erysipilam non fortem. Confert in medicinis Ophthalmiæ in principio. Hæc sane descriptio, etsi non multum a Dioscoridis euariet, magis tamen congruit cum ea quæ habetur apud Galenum lib. vi. de Simplicib. Medica. cap. xcvi. in hunc modum: Glaucium est herba habens adstringendi uim cum delectatione, frigefacitq; & curat Erysipelata, quando non est fortis. Et eius temperamentum constat ex substantia aquea & terrea, & ambæ sunt frigidæ, sed frigiditas earum non est fortis, sicut est frigiditas aquæ fontanæ. Plinius etiã lib. xxvij. cap. x. docet Glaucium id esse, quod Arabes Memite appellãt: in nullo enim a Dio-

scoride

ſcoride uariat, niſi quod hic ſuccum crocei coloris eſſe ait, ille ue-
ro granum. Et ut finem faciam, perſuadet hoc quoq; Paulus in ſex
to, quando hic Glaucium non aliter, quàm Auicenna ſuum Me-
mite refrigerare, καὶ ἐρυσιπέλατα θεραπεύειν τὰ μὴ ἰσχυρά, Hoc eſt,
Sacros ignes non admodum ualidos curare aſſerat.

ERROR XXIX.

CAecutiunt, qui Phaſelum legumen, a Phaſeo-
lo ſeu Phaſiolo, quod idem eſt Dolicho, diuer
ſum eſſe non uident.

Diuerſa eſſe inter ſe legumina, Phaſelum & Phaſeolũ ſeu Pha-
ſiolum, primum omnium manifeſtum fit legenti Galenum libro
primo de Alimentis, qui de iis tanquam diuerſis leguminibus, na
turaq; & figura plurimũ differentibus, in diuerſis etiam capitibus
agit. Capite enim xxi. eiuſdem libri, Galenus Phaſelũ ſcribit me-
diocritatẽ quandam ſeruare inter ea, quæ boni & mali ſucci ſunt,
atq; quæ facile, & quæ difficile concoquuntur: quæ tarde, & quæ
cito excernuntur, inter ea quæ inflant & non inflant, quæ parum,
& quæ multum nutriunt. Præterea nullam qualitatem efficacem
habere ait, ſicut alia habentia ſuccos aut acerbos, aut adſtringen-
tes, aut ſalſos, aut dulces, aut amaros. Addit aliquos Phaſelum ma
ceratũ donec proueniant radices, ablutumq; in Garo ſubducendi
uentrem gratia ante alios cibos ſumere, atq; magis, poſtquã diſtri-
butum fuerit, quam Fœnum Græcum alere. Idq; probat ex hiſto-
ria cuiuſdã adoleſcentis Alexandrini, qui medicæ arti operam na
uans, quotidie pulte ex Phaſelis utebatur, ſanus tamen permanſit,
nec deteriorem corporis habitum, quàm antea habuit, nactus eſt.
Subſcribit Galeno Paulus Aegineta libro primo, cap. lxxix. in-
quiens: Phaſeli ſi macerentur donec radices proueniant, atq; ex
Garo ante cibum ſumantur, uentrem ſubducunt, atq; magis quã
Fœnum Græcum alunt. Multo autem propius ad Galeni de Pha-
ſelis ſententiã accedit Pſellus, qui libro ſecundo de ratione uictus
in hunc modum ſcribit: Phaſelos aqua aſpergũt, quoad radicem
germenq; ediderint, & ante reliquum cibum manducant ad citan-
dam aluum. Garo immerſa nutriũt, ſuccumq; hæc generant, cum
bene concoquũtur. Meliora Fœno Græco, mediaq; ſunt inter bo
num & malum ſuccum, ſiue concoquantur, ſiue minus, & inter
tarda & celeriã meatu, multum nutrientia & parum. Phaſeolum

uero siue Phasiolum mox idem Galenus cap. xxiiij. tanquam legumen a Phaselo diuersum, sub Dolichi nomine depingit, docetque Phaseolos, per quatuor pronunciando syllabas, alias dici Dolichos, ad differentiam eorum, qui per tres syllabas Phaseli appellantur, de quibus antea egerat. Phaseolum autem esse eundem cum Dolicho, Paulus etiã Aegineta primo uolumine, cap. lxxix. his uerbis confirmat, οἱ δὲ φασίολοι καὶ δόλιχοι καλούμενοι. Quod est, Phasioli, qui & Dolichi nominantur. Vbi in Latina Copi traductione Phaseli falso legitur (uitio, quantum arbitror, impressoris) Paulus enĩ met ipse diuersitatem inter Phaselos & Phasiolos facit, Phaselos primo instar Galeni describens, deinde uero seorsum etiam Phaseolos dicens: Si integri cum siliquis uiridesque ingerantur, plures superfluitates cumulant. Ita & Galenus, ubi supra uirides cum siliquis comedi testatur, quo nomine & Lobos appellatos esse scribit. Describit & Dioscorides Phasiolum lib. ij. cap. cxviij. hoc pacto, φασίολος φυσώδης, πνευμάτων κινητικὸς, δύσπεπτος. ἑψηθεὶς δὲ χλωρὸς καὶ ἐσθιόμενος κοιλίας μαλακτικὸς, πρὸς δὲ ἐμέτους εὔθετος. Hoc est, Phasiolus inflat, inflationesque excitat, ægreque cõcoquitur. Si coctus uiridis in cibo sumitur, aluum mollit, uomitionibus accommodatum est. Errat autem & hoc loci interpres Florentinus, uir alioqui rara eruditione ac multiiuga rerum cognitione insignis, acerrimoque iuditio præditus, Phaselum cum Phasiolo cõfundens. Ex iis itaque satis constat, inter se differre Phaselum a phasiolo, quod nõ animaduertentes etiam magni nominis uiri, lapsi sunt. & inter Arabes etiam Serapio, qui sub Lubię nomine, quod certe a Lobo Græca uoce deflexum est, Phaselos cum Phasiolis confundit.

ERROR XXX.

ERrant Medici nostri seculi, Arabes imitantes, Iuiubas & Sebesten fructus ad uarios medicinæ usus adhibentes, ad quos ueterum testimonio minime conducunt.

Iuiubas. quas Sericas Græci nominant, ad usum medicinæ nõ conducere, præter cæteros, docet Galenus libro secundo de alimentis, cap. xxxi. de Sericis, ubi ingenue fatetur se non habere ali

quid

quid de ipsis testificari ad sanitatis cōseruationem, aut ægritudinū curationem. Sunt enim, inquit, cibus mulierū & puerorum effrenatorum, pauciq; nutrimenti & indigestibiles, simul cum hoc ꝙ neq; eustomachū est, alimentum palam quod & ipsum dant paucum corpori. Adeoq; iis uerbis in uniuersum damnat in usu medico Galenus Iuiubas. Quod nō animaduertisse Auicennam mirum admodum est, qui lib. ij. cap. ccclxxi. hæc eadem Galeni uerba citat, inquiens: Et quidem sermo in eis bonus est ille, quem dixit Galenus. Non reperi Iuiubas in conseruanda sanitate, et remouenda ægritudine aliquid operantes, sed reperi eas difficilis digestionis, & pauci nutrimenti: & nihilominus paulo post, easdem conferre pectori atq; pulmoni, item dolori renum & uesicæ adstruit. At solet ubiq; fere immemor esse eorū quæ scripsit Auicenna, tantus eiusdem mentem occupauit lethargus. Præterea nullius esse commodi in usu medico Iuiubas, testatur etiam Plinius lib. iiij. de Re Medica, cap. xlvi. de Ziziphis, dicens: Zizipha modicum cibum corpori præstant, licet illis saporis nōnulla gratia lenocinetur. Habent tamen plurima incōmoda, ægre concoquuntur, sitim accendunt, prægrauant stomachum, difficilimum reddunt officium uentris. Ex quibus Plinii uerbis collige tria. Primum, eadem esse Zizipha cum Iuiubis: nam hæc Plinii descriptio fere nihil a Galeniana distat. Accedit etiam, quod Plinius alibi, hoc est, lib. xv. cap. xiiij. Zizipha, haud aliter quàm Iuiubas esse peregrina, & ex Syria asportari scribit. Secundum, errare Medicos iuniores, qui ad purificandum sanguinem, seu ut illi loquūtur, ad mundificationem sanguinis Iuiubas adhibent. Qui enim fieri posset, ut sanguinem purificarent, cum uentriculo inutiles sint, & ad concoquendum difficiles. Et ut penitus obmutescere faciamus aduersarios, ecce cum illorum principe Auicenna eosdem cōuincamus, qui in capite de Iuiubis sic ait: Et illorum existimatio, qui putant, quod ipsæ clarificent sanguinem & lauent eum, est existimatio corrupta, ad quam ego non declino, quia magis ingrossant sanguinē & uiscosum faciunt ipsum. Quid, quæso, iis uerbis apertius? Tertium, quod ex prædictis colligitur, est, quod falso admodum fructui tribuunt, quæ foliis, radici & cortici arboris ferentis Iuiubas debentur, sicut est mitigare tussim, ad uesicæ dolores conferre. Testis eius rei est Plinius, qui libro eodem de Re Medica hæc omnia foliis, radici & cortici adscribit iis uerbis: Folia tamen ipsa contrita & imposita, Spleneticos & Hydropicos adiuuare certissimum

est. Radicis & corticis eadem uirtus habetur, quorum succus ex melle coctus tussim mitigat, cum mero mixtus, iecori medetur, ue sicam leuat urina largiori. Istis satis superq; ostensum est, Iuiubas perperam a iunioribus Medicis ad multa esse accommodatas. Reliquum igitur est, ut & itidem in Sebesten contigisse demonstremus. Fructum autem illum, quem Arabes Sebesten nominant, Paulus ac Plinius Myxam uocãt. Pauli uero hæc de Myxa uerba: Myxa est fructus quidem pruno similis, sed minor eo. Ita Plinius lib. xiij. cap. v. de Prunis in Damasco monte natis, & Myxis una loquitur, dicens: Item Pruna in Damasco monte nata, & Myxa, utranq; iam familiarem Italiæ. Ex quibus omnibus facile constat, Myxam a Sebesten nihil differre. Id quod etiam ostendunt uerba Auicennæ, de Sebesten ita scribentis: Sebesten & nominatur Mukeita. Quæ sane dictio corrupta est, ac pro ea legendum Myxa. Proprietates autem Sebesten Auicenna iis uerbis enarrat: Sunt quasi temperatæ. Sunt lenitiuæ, leniunt enim pectus & guttur. Sedant sitim, leniunt uentrem. Quæ equidem proprietates omnes, una aut altera dempta, sunt falsissimæ. Nec em̃ Sebesten sunt temperatæ, ut putat Auicenna, sed frigidæ & siccæ: neq; etiã uentrem leniunt, sed magis eundem adstringunt. Id quod testatur Plinius, uel quisquis tandem eius libri author est, nec enim eius authoritas respuenda, quando non uno loco sua Hippocraticis ac Galenianis placitis fulciat, lib. iiij. de Re Medica, cap. lvij. de Myxa hunc in modum scribens: Hoc nanq; genus manifeste stypticæ uirtutis apparet & frigidæ, quamuis plurima illi de rigore siccitas decoquat. Verum & ardores febricitantium extinguit, ore compressum, & sitim mitigat, & in cibo sumptũ, stomachum erigit, solutioni uentris obsistit. Proinde uideant Medici iuniores, qui Eclegma, siue ut ipsi loquuntur, Electuarium de Sebesten ad subducendam aluum conficiunt, quum ex Plinii sententia solutioni uentris potius obsistant. At quid multa? Nihil mirum, Arabes ementita scripsisse, qui utcunq; sua ex aliorum scriptis consarcinare studuerunt.

ERROR XXXI.

HAllucinantur Medici recentiores, herbam Lichenen a Græcis nominatam, præter omnem rationem Hepaticam uocantes, cum id nominis Eupatorio potius ueterũ testimonio sit tribuendum.

Herbam

Herbam a recentioribus uocatam Hepaticam, esse eam, quam Dioscorides, Galenus, ac Græci alii Lichenem nominant, facile ex utriusq; descriptionibus deprehenditur. Nam quæcunq; a Serapione ac aliis Hepaticæ tribuuntur, hæc omnia Dioscorides Licheni adscribit. Serapionis autem hæc de Hepatica uerba: Hepatica nascitur in lapidibus humectis, & cadit super eam ros uel gutta aquæ. Virtus eius est, quæ infrigidat frigiditate pauca, & desiccat, & abstergit. Et emplastrũ cum ea factum, abscindit hæmorrhogiam, & posita & cataplasmata etiam sedat apostemata calida, & curat impetiginem, & confert icteritiæ. Hæc descriptio in uniuersum quadrat cum Dioscoridis, quam tradit lib. iiij. cap. l. ita scribens, λειχὴν ὁ ἐπὶ τῶν πετρῶν. οἱ δὲ βρύον καλοῦσι. βρύον ἐστὶ προσεχόμενον ταῖς ἐνδρόσοις πέτραις. τοῦτο καταπλασθὲν αἱμοῤῥαγίας ἵστησι, καὶ φλεγμονὰς παραιτεῖται. καὶ λειχῆνας θεραπεύει. ὠφελεῖ δὲ καὶ ἰκτερικοὺς μετὰ μέλιτος διαχριόμενον. στόματος δὲ καὶ τῆς γλώττης ῥευματισμοὺς παραιτεῖται. Quod est, Lichen petris adhærens. Sunt qui Muscum uocant. Muscus est roscidis petris adhærens. Hic emplastri modo impositus, sanguinis eruptiones sistit, inflammationes compescit, & impetigines sanat. Inungitur idem utiliter ex melle suffusis felle, & in os linguãq; destillationes cohibet. Itaq; iam satis constat Lichenem Græcorum nihil ab Hepatica differre recentiorum. Falsum uero est, quod ex iunioribus quidam scribunt, hanc ideo Hepaticam dictam, quod hepati maxime prosit. In quorum numero Platearius est, qui in eam sententiã scribit: Hepatica est herba crescens in aquosis & lapidosis, habet folia minuta, terræ lapidibusq; adhærentia, & dicitur Hepatica, quia præcipue hepatis est iuuatiua. Pandectarius quoq; ex Galeni & Serapionis, ut uidetur, authoritate docet hanc herbam ualere contra lienis hepatisq; obstructiones, & cõtra omnem hepatis morbum, cum tamen hi effectus Licheni neq; a Galeno, neq; a Serapione usquam tribuantur, id quod ex Serapionis uerbis paulo supra adductis patuit. Quod autem Galenus nihil tale docuerit, indicant eius uerba de Lichene libro Simplicium Medica. vij. cap. lxx. ubi ita differit: Lichen, qui in petris, quidam Muscum uocant. Nominatur autem ita, quia impetigines sanat. Est uero huic uis quędam abstergendi ac refrigerandi atq; siccandi. Abstergendi uero & siccandi uirtutem habet a petra, refrigerãdi autem ab aquositate: in humidis enim petris nascitur. Plinius præterea lib. xxvi. cap. iiij.

Lichenem describens, nihil, quod cum recentiorum cõueniat sententia, de ea refert. Sunt uero hæc eiusdem uerba: Est aliud genus Lichenis, petris tantum adhærens, ut Muscus, qui & ipse illinitur. Hic & sanguinem sistit uulneribus instillatus et collectiones illitus. Morbum quoq; regium cum melle sanat ore illito & lingua. Ex his itaq; locis manifestum fit, Lichenem perperam a iunioribus dictam esse Hepaticam, quando ueterũ testimonio hepati nihil conferat. Quod si uero quis Lichenem herbam prodesse hepati ea ratione contendat, quoniam de ipsa scribant ueteres, quod ictericis conferat: morbus autem, qui icterus nominatur, plurimum hepatis uitio oriatur. Is etiam Dioscoride ac Plinio docentibus, discat non intra sumptam ad uitium ipsum tollendum, sed extra adhibitam, potius ad colorem natiuum ictericis recuperandum Lichenem herbam a Medicis prioribus commendari. Non est uero a ratione alienũ, hanc ipsam herbam, quæ, ut ait Galenus, abstergendo plurimum ualet, sicuti impetigines, ita alteram cutis in ictericis fœditatem delere. Propterea si qua herba est, quæ ob excellentem iuuandi hepar proprietatem nomine Hepatica debeat insigniri, illa profecto est Eupatorium, quæ etiam inde apud Græcos uidetur nominata, quod sit bona hepati. Cuius rei testis est Dioscorides, qui libro quarto, capite xxxviij. ita de Eupatorio scribit: τὸ δὲ σπέρμα καὶ ἡ πόα μετ' οἴνου πινόμενα ἡπατικοὺς ὠφελεῖ. Id est, Bibitur uero semen herbaq; ipsa cũ uino utiliter iocinorosis. Hoc etiam confirmat Galenus lib. vi. de Simplicib. Medic. cap. xxxix. inquiens: Eupatorium hepatis obstructiones expurgat, atq; insuper hepar corroborat. Non latet tamen Plinium scribere Eupatorium sic dictam ab Eupatore rege, a quo inuenta est. Vtcunq; autem sit, certum est, Lichenem ueterum testimonio Hepaticam appellari non posse.

ERROR XXXII.

ERrat infantiliter plane Auicenna in Volubilis herbæ descriptione, nam eiusdem proprietates cũ Hederę proprietatibus manifestissime cõfundit.

Auicenna cap. Dccxxxv. secundi Canonis de Volubili in hanc scribit sententiam: Lac Volubilis magnæ abradit pilos, et interficit pediculos. Folia funis pauperũ recentia conuenientia sunt ulceribus magnis, & consolidant ea decocta in uino, & ex eis em-

plastrum

plastrum factum superimpositum adustioni ignis, & proprie cum Cerato. Distillatur succus eius in aurem dolorosam, & confert ulceribus antiquis. Hæc porro Auicennæ descriptio in uniuersum quadrat cũ descriptiõe Hederæ, quæ traditur a Dioscoride & Galeno. Dioscorides quippe lib. ij. cap. clxviij. de Hedera ita scribit: τὸ δὲ δάκρυον κισσοῦ ψιλοῖ τρίχας, κτείνει φθεῖρας ἐπαλειφόμενον. καταπλάσσεται δὲ τὰ φύλλα πρὸς πᾶν ἕλκος ἐπιθέντα σὺν οἴνῳ, καὶ καταπλασσόμενα. κατακαύματα, κακοήθη θεραπεύει. ὁ δὲ χυλὸς τῶν φύλλων καὶ τῶν κορύμβων, ὠταλγίας καὶ πυορροοῦντα ὦτα σὺν ἐλαίῳ ἰᾶται. Quod est, Depilat Hederæ lachryma, pediculosq; inuncta necat. (Atq; hic aduerte, Auicennam ineptissime lac pro lachryma reddidisse) Omnium generum ulceribus folia in uino decocta impositaq; ambustis, dolosisq; ulceribus medentur. Succus uero foliorum corymborumq; doloribus aurium & purulentis auribus medetur. Consimiliter Galenus lib. v. de Simpli. Medica. cap. xxviij. hæc singula instar Dioscoridis Hederę tribuit in eum modum scribens: Lachryma Hederæ pediculos interficit, capillosq; destruit. Folia eius trita cum Ceroto ambustis igne prosunt. Sanant ulcera antiqua iuxta & nares. Plinius quoq; lib. xxiiij cap. x. hæc eadem Hederæ adscribit, dicens: Succus Hederæ tædia narium graueolentiamq; emendat. Infunditur etiam purulentis auribus aut dolentibus cum oleo. Illinitur decocta in uino omniũ ulcerũ generi, etiamsi cacoethe sint. Lachryma Hederæ Psilothrũ est, Phthiriasimq; tollit. Et ambustis illinitur utiliter cũ cera. Quis est, qui ex istis ueterum testimoniis nõ aperte uideat, Auicennam Hederæ proprietates cũ Volubilis proprietatibus miscuisse? Sed quid mirum hic lapsum Auicennam, quando et antea in capite de Cussos Hederæ etiam uirtutes cum alterius herbæ, quæ Ladonũ fert, uiribus miscuerit, ut in errato decimosexto indicauimus. Cæterum annotandum & hoc est, Volubilem maiorem dictam, eam esse herbam, quæ a Græcis κισσάμπελος, id est, Hedera uitealis & Helxine nuncupatur. Hæc autem herba lacte plurimo manat, & aluum cit, haud aliter quàm Scammonia. Describit autem hanc Dioscorides lib. iiij. capite χκά in hunc modum, ἑλξίνη ἔχει φύλλα ὅμοια κισσῷ ἐλάττονα δὲ καὶ κλωνία μικρὰ περιπλεκόμενα ὅπου ἂν τύχοι. φύεται δὲ ἐν φραγμοῖς καὶ ἀμπελῶσι καὶ σίτῳ. δύναμιν δὲ ἔχει τῶν φύλλων ὁ χυλὸς πινόμενος λυτικὴν κοιλίας. Id est, Helxine

„ Hederæ ſimilia folia habet, ramuſculos tamẽ minores, amplectẽ
„ tes quicquid cõtigerint. Naſcitur in ſeptis & uineis atq; frumento. Auicenna uero neſciens ueram Hederam diſtinguere a Ciſſampe lo ſiue Helxine, mixtis ambarum herbarum natura diſtantiũ poteſtatibus, magnam peperit confuſionem: & ſicuti Hederam pro Volubili, ita quoq; lac pro lachryma poſuit, cum tamen ueræ Hederæ lachryma, & non lac uitealis Hederæ ſit, cui tam a Dioſcoride quàm Galeno ac Plinio is datur effectus, quod depilet & pediculos enecet, ut diximus. Præterea cum is error, quemadmodum alii non pauci, ex linguarum inſcitia ortus appareat, cogitent optimi quiq;, q̃ neceſſaria ſit Medico linguarum peritia, qua certe niſi inſtructus medicinam acceſſerit, non eſt quod nõ multis errorum labyrinthis inuoluatur. At nõ eſt quod moroſis iſtis barbaris perſuadeamus, ut iam ſenes Catonem imitentur.

ERROR XXXIII.

HAllucinatur Meſue, Auicennam ſecutus, deſcribendo Centaurium, maius nanq; præter antiquorum exemplũ cum minore confundit, minuſq; in omi re præfert, cum tamen multis in rebus maius a ueteribus celebretur, & minoris radix penitus dicatur inutilis.

Meſuen utrunq; Centaurium confundere, certius eſt, q̃ ut demonſtratione egeat. Sed ut iis ſatisfiat, qui authorem hunc mordicus tenent, quiq; eundem ab omni errore immunem arbitrantur, age hominem ſuis uerbis conuincemus, quæ libro ſuo de Simplicibus Medicamentis ſcribit in hunc modum:
„ Centaurea alia maior, alia minor, inter quas diſtinguũtur proprietates notæ. Minor
„ melior eſt in omni re, & melior pars plantæ ſunt flores & ſemina
„ ipſius. Calidæ cõplexionis & ſiccæ in ſecundo eſt. Et eſt compo
„ ſita ex partibus terreis aduſtis, in parte dantibus ei amaritudinem,
„ & ex partibus nõ aduſtis cum permixtione aquoſitatis, a quibus
„ ineſt ei ſtipticitas. Et eſt in ea de dulcedine aliquid a partibus aereis
„ Et in ipſa eſt ex acredine aliquid a partibus igneis. Et amaritudo in
„ ea plus eſt ſtipticitate ipſius, & ſtipticitas plus dulcedine & acredi-
„ ne, & acredo in ipſa eſt remiſſa ſine mordicatione, Quare eſt ex

maxime

maxime curantibus uulnera. Immo ipsa est absterſiua, exiccatiua consumptiua superfluitatum, et solutiua uentris. Hactenus Mesue qui in uniuersum Auicennam secundo Canone de Centauria scribentem imitatus est. Ex quibus sane uerbis manifestissimū fit, Mesuen utranque Centauriam confundere, nam de utraque tanquam de una loquitur. Etsi enim primo eandem in maiorem & minorem diuidat, tamen mox earundem mixtis proprietatibus, tanquam de una loqueretur, earum historiam confusissime tractat. Quod autem nō de una tantum agat, sed confusim de utraque, id ueterum testimoniis ostendemus. Nam primum omniū quod Centaurio inesse amaritudinem & stipticitatem scribit, hoc certe de minori intelligendum erit. Id enim propter amaritudinem aliqui Fel terræ nominarunt. Quod indicat Plinius lib. xxv. cap. vi. ita scribens: Hoc Centaurion nostri Fel terræ uocant, propter amaritudinem summam. Galenus etiam lib. vij. de Simplicib. Medica. cap. xvij. ista Centaurio minori conuenire docet, in eam sententiam disserens: Dominatur in eo amara qualitas modica stipticitate participans, & propter hoc temperamentum exiccans fortiter, est medicamentum sine mordicatione. Quod uero deinceps Mesue Centaurio inesse dulcedinem cum acredine ait, hoc equidem maiori accommodari debet. Nam ut minor ob amaritudinem Fel terræ uocatur, ita maior ob dulcedinem Mel terræ appellari potest. Id quod testatur lib. iij. cap. vij. ita de maiori Centaurio scribens, ῥίζα, παχεῖα. στερρά. βαρεῖα. ἐπὶ πήχεις δύο. μεστὴ χυλοῦ. δριμεῖα μετὰ ποσῆς στύψεως καὶ γλυκύτητος. Hoc est, Radix illi densa, dura, ponderosa, longitudine ad bina cubita, succo plena, sapore acri cum adstrictione, dulcedineque aliqua. Et cōfirmat Galenus lib. vij. Simplicium Medicamentorum, cap. xvi. ita docens: Secundum gustum enim acris simul et stiptica apparet cum quadam dulcedine. Plinius quoque ubi supra inquiens: Radix uasta, rubescens, tenera, fragilisque, ad bina cubita, madida succo, amara cum quadam dulcedine. Verba autem Mesue quæ sequuntur, quod scilicet sit in ea acredo remissa sine mordicatione, iterum de minori, ut diximus, intelligūtur. Quod uero post ait, quare est ex maxime curantibus uulnera, id maiori aptari debet. De eo enim sic scribit Dioscorides, ἡ ῥίζα ἐστὶ δὲ καὶ τραυματική. συνάγει γὰρ καὶ κολλᾷ, καὶ τὰ ἑψόμενα δὲ κρέα συνάγει, ἐάν τις αὐτὴν κόψας συνεψήσῃ. Id est, Radix eius utilis est uulneribus. Constipat em̄ & glutinat,

,, carnesq; elixas cogit, si quis ipsam contundens simul decoxerit.
,, Quod & Plinius confirmat, dicens: Vis in uulneribus tanta, ut co
,, hærescere etiam carnes tradãt, si coquantur simul. Præterea quod
subiicit Mesue, Immo ipsa est abstersiua, exiccatiua, consumptiua
superfluitatum, & solutiua uentris, hoc minori Centaurio tribuũt
ueteres. Id quod facit Dioscorides, hunc in modum scribens,
,, ἀφεψηθεῖσα δὲ καὶ καταπινομένη ἄγει κατὰ κοιλίαν χολώδη καὶ
,, παχέα. Quod est, Potum decoctum eius per inferna biliosa trahit
,, & crassa. Galenus etiã inquit: Decoctionem huius herbæ iniiciũt
,, quidã Ischiadicis, ceu educentem biliosa et crassa. Quid porro iam
notius, quam Mesuen utriusq; Centaurii uires miscuisse? adeo
ut nemo etiã, licet oculatissimus sit, citra ueterum scripta istas dis-
cernere, ac cuilibet suas adaptari possit. Hinc factum est, ut Centau
rium maius nostro æuo fere omnibus incognitum sit, quando
passim in officinis solius minoris usus sit, non sine magno errore.
At solent hoc pacto per authorũ inscitiam non pauca intercidere,
quæ certe si ueteres ac probatissimos authores, sicut barbaros et in
doctos istos spermologos legere curassemus, minime iam nos la-
terent. Postremum, quod Mesue Centaurium minus præfert ma-
iori, iterum exemplo Auicennæ facit, quem ferme in omnibus se-
,, quitur: Is enim secundo Canonis de Centauria ita scribit: Sed mi
,, nor est magis iuuatiua ad omnia illa. Verum hoc quoq; præter an
tiquorum exemplum factum est, qui cuiq; suas uires seorsum tri-
buerunt, nec unum alteri prætulerunt, quemadmodum uidere li-
cet apud Dioscoridem atq; Galenũ, qui certe præter alia radicem
quoq; Centaurii minoris inutilẽ, ac nullius in re medica usus esse
,, scribunt. Dioscoridis enim hæc uerba, ῥίζα μικρὰ ἄχρηστος. Quod
,, est, Radix parua, nullius usus. Galeni uero illa: Centaurii minoris
,, radix quidem omnifariam inutilis est. Id quod & Plinius docet, in
,, quiens: Centaurium minus radice tenui & superuacua. Videant
hic medici iuniores, quantũ cæcutiant, quantumq; a uero aberrẽt,
hi enim non solum ignorant Centaurium maius, uerum eti
am radice minoris utuntur in usu medico, quæ ta-
men omniũ ueterum testimonio penitus inuti
lis ac superuacua est. Ita barbarorum in-
scitia uniuersus medicinæ decor pe-
riit, quem faxint Superi, docto
rum omnium studiis re
cuperemus.

Error

ERROR XXXIIII.

ERrant Arabes, Auicenna maxime & Serapio, Armenum & Lazuli lapides simul eodem capite confundentes.

Auicennam sub uno eodemq; capite Armenum lapidem cum Lazuli confundere, ex eiusdem uerbis manifestum fit. Is enim libro secundo, cap. lvij. de lapide Lazuli ita scribit: Virtus eius est sicut uirtus eius, quo adhæret aurum, debilior parum est. Hæc aũt nõ de lapide Lazuli a ueteribus scribuntur, sed de Armeno dicto lapide. Id quod in primis testatur Dioscorides, qui lib. v. cap. lix. de Armeno lapide ita tradit, τὰ ἀυτὰ ποιεῖ τῇ χρυσοκόλλῃ, πολὺ τὴν εὐτονίαν μόνον λειπόμενον ἀυτῆς. Id est, Præstat eadẽ quæ Chrysocolla, uiribus tamen ea infirmior. Hoc etiam confirmat Plinius lib. xxxv. cap. vi. inquiens: Armenia mittit, quod eius nomine appellatur. Lapis hic quoq; Chrysocollæ uiribus similis. Subiicit post hæc Auicenna de lapide Lazuli: Inest ei uirtus eradicatiua, putrefactiua, & abstersio eius cum acuitate & stipticitate pauca. Quæ certe a Galeno lib. ix. de Simplicib. Medica. tracta. iij. cap. ij. lapidi Armeno tribuuntur, dum ait: Habet uires abstergentes cum acredine, & pauca quadam adstringendi facultate. Quod autem addit Auicenna: Bonos efficit pilos palpebrarum, & prolongat eos, & est ultimum sicut dicitur in illo, propter proprietatem quæ est in ipso, & dicitur propterea, quia ipsum euacuat humores malos, prohibentes oriri pilos, hoc itidem lapidi Armeno, et non Lazuli adaptari debet. Ita em̃ de eo Dioscorides scribit, ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐν βλεφάροις τριχῶν αὐξητικόν. Quod est, Facit ad alendos in palpebris pilos. Galenus quoq; haud aliter quàm Dioscorides ista lapidi Armeno cõuenire docet, ita scribens: Quum igitur tali natura præditus sit, miscetur medicaminibus oculorum, ipsum quoq; seorsum terentes, & in puluerem quodãmodo redigentes, utuntur sicco ad augendos pilos palpebrarũ, quando ob humorum acredinem quidam ex ipsis decidunt, quidam non augentur neq; nutriuntur. Nam ubi huiuscemodi humorum acrimonia fuerit consumpta, ad naturalem habitũ palpebra restituitur. Ex his itaq; clarum est, quod quæcunq; fere de lapide Lazuli refert Auicenna, eadem omnia a Græcis authoribus Armeno lapidi tribui. In eundem uero errorem lapsus est & Serapio, hic enim lapidem

Lazuli notificans, eiusq; potestates exponens, non alia refert, quã
„ quæ de lapide Armeno Græci tradunt. Ait enim: Virtus eius est
„ similis glutini auri, nisi quia est debilior eo, & facit nasci pilos in
„ palpebris. Hanc autem descriptionem non conuenire lapidi La-
zuli, sed Armeno, in superioribus ostensum est. Quod uero Aui-
cenna de lapide Lazuli scribit huic inesse uirtutem eradicatiuam et
putrefactiuam, id uerum equidem est. Nam ea proprietas peculia
ris est huic lapidi, qui ab Arabis Lazuli, a Græcis uero Cyanus di
citur. Testis Dioscorides, qui libro quinto, cap. lx. de eo ita scribit:
„ κυανὸσ δύναμιν δὲ ἔχει κατασταλτικὴν, καὶ μετρίως σηπτικὴν, ἐσχα
„ ρωτικήν τε καὶ ἑλκωματικήν. Hoc est, Cyanus seu Ceruleus uim
„ habet reprimendi, leniter putrefaciendi, exulcerandi, ac crustas
„ ignis modo inducendi. Proinde satis constat Auicẽnam, ut in ple-
risq; aliis, ita & in hoc lapide rerũ differentias miscuisse. Et nisi hoc
fateantur aduersarii, numen eorum Auicennam in grandius erra
tum incidisse cõuincemus, nimirum quod sibi pugnantia in uno
eodemq; capite scripserit. Si enim de uno tantum lapide tractat,
quomodo conuenient, eundem habere uirtutem eradicatiuam, et
nutriendi pilos? nam uirtute eradicatiua, quæ est innata ipsi, nullo
pacto nutrire & producere capillos potest, sed eosdem magis ex-
tirpat atq; radicitus perdit. Insuper ne hoc prætercam, si hic lapis
putrefaciendi uim habet, sicut Auicẽna atq; Dioscorides fatentur,
omniaq; eam uim habentia a Medicis, Galeno præsertim, inter ue
nena cõputentur, quo pacto ab exitiali errore se uindicabunt no-
stri temporis Medici, hunc lapidem, qui non minus uenenum est,
q̃ quod uulgus Cenabrium uocat, in catapotiis deuorandũ quoti
die præbentes? Nullius em̃ ueteris authoritate sese tueri possunt,
quando nemo ex Græcis authoribus Cyanum lapidem in pilulis
purgandæ atræ bilis gratia deuorari docuerit. Nec Arabum ea in
re satis est authoritas, quando luce clarius sit, illos eorundem lapi-
dum proprietates miscuisse, atq; adeo quod docent lapidi Lazuli
inesse uirtutem atræ bilis purgandæ, hoc falsum admodum est, ea
enim proprietas doctissimi Alexandri Greci testimonio Armeno
debetur lapidi. Hinc cum Arabes unius uires ac proprietates in al
tero notent, consequitur illis parum aut omnino nihil esse fiden-
dum. Itaq; caueant post hac omnes uere ac candide docti a lapidis
Lazuli usu, quando is putrefaciendi ac exulcerandi uim habeat,
atq; hoc nomine merito inter uenena connumerandus.

ERROR XXXV.

HAllucinantur insigniter, nec sine magno multorum periculo, Medici iuniores, qui in Cantharidum exhibitione alas, tanquam reliquis partibus magis pestiferas, abiiciunt, cum iuxta ueterum placita pedes potius proiiciendi sint.

Non arbitror esse aliquem, qui ignoret nostræ ætatis Medicos in Cantharidibus propinandis omnes ex æquo proiiciendas esse alas docere, idq; quantum cõiectura assequi possum, Arabum aut eosdem male interpretantium præscripto factum est, quando passim in istis, dum Canthárides exhibẽt, scribatur abiicere oportere alas & caput. Id quod maxime liquet legenti Razam libro nono ad Almansorem, capite de mingendi difficultate, & Auicennam Fen xix. lib. iiij. tractat. ij. cap. viij. & passim alibi. Quantũ autem ea in re errauerint boni illi uiri, aut certe eorundem interpretes, satis patebit huic, qui Cantharidum uires atq; naturam iuxta ueterũ descriptionem expenderit. Illi enim ex professo docent, alas maleficio Cantharidum esse remedio, atq; hoc nomine minus abiiciendas. Testis est in primis Dioscorides libro secũdo, cap. liij. dicens, οἱ δὲ τὰ πτερὰ αὐτῶν καὶ τοὺς πόδας τοῖς πιοῦσιν αὐτὰς ἀντιφάρμακον ἀνέγραψαν. Quod est, Retulerunt pleriq; alas & pedes Cantharidum cõtra earundem maleficia remedio esse. Quamuis uero Dioscorides id ex aliorum potius sententia quã propria scribat, ita tamen esse post eum Plinius lib. xix. cap. iiij. manifestissime indicat, sic scribens: Ipsarum Cantharidum uenenum in qua parte sit, non constat inter authores. Alii in pedibus & capite existimant esse, alii negant. Conuenit tamen pennas earum auxiliari, in quacunq; parte sit uenenum. Hinc est quod Hippocrates libro quarto de uictu morborum acutorum, Aph. cxiiij. in curatione aquæ inter cutem, non alas, ut nostri seculi Medici, sed pedes & caput proiicere doceat. Eius enim hæc sunt uerba: Cantharides tres, abiectis pedibus & capite, terũtur in aquæ cyathis tribus &c. Vbi antiquus interpres non sine errore reddidit in sua traductione, Auferens caput & pedes & alas. Proinde utcunq; de pedibus adhuc dissentiant authores, conuenit tamen inter omnes, ut ex Plinii authoritate diximus, alas eorundem maleficio medicari, atq; ob id

minime proiiciendas. Vides iam, quantũ in manifestissimis etiam cæcutiant Medici iuniores. Hinc factum, quod non raro eisdem Cantharidum usus male cessit, ita ut Cantharides sua ui erodendi sæpius sanguinẽ promanare fecerint. Quod si uero alas, quæ huic maleficio remedio sunt, nõ abiectas uoluissent, forte nihil horum consecutum uidissent. Quamuis si me audierint, in uniuersum ab exhibitione Cantharidum abstinebunt Medici. Verum utcunq; moneas, frustra uereor moneas, quando errore penitus obstinati obsurduerint.

ERROR XXXVI.

ERrat Pandectarius, Alibium herbam Eryngiũ interpretãs, cum illa sit uerius, quam Græci Bubonion, Latini uero Inguinariam uocant.

Author Pandectarum in litera A. Alibium falsissime pro Eryngio interpretatur, quando sit ea uerius herba, quæ Inguinaria Latinis dicitur. Id quod in hunc modum ostendimus. Cum Arabis Aliben uel Alhalibẽ sit inguen, aut abscessus qui fit in inguinibus, hoc quod etiam Pandectarius fatetur, consequitur necessario, ut Alibium sit Inguinaria herba, quæ id nominis sortita est, ꝙ prosit inguinibus. At quid opus multis in re omnium apertissima? Annotandũ tamen, eandem herbam alio nomine a nostris appellari Stellariã, a positura & forma, quibus stellæ modo radiatur. Græci uero non solum a foliorũ situ & figura ἀστέρα, sed etiam, quoniam inguinibus, quæ Bubones illi appellant, tam pręsenti remedio medetur, ut adalligata tantum medicinam in eo malo homini faciat, Bubonium uocarũt. Id quod testatur in primis Paulus Aegineta
„ his uerbis, ὁ δὲ ἀττικὸς ἀστὴρ ἡ πόα ἣν καὶ βουβώνιον διὰ αὐτὸ καλοῦ-
„ σιν οὐ μόνον καταπλαττόμενον ἀλλὰ περιαπτόμενον ὠφελεῖν πεπί-
„ στευται. Id est, Atticus autem Aster herba, quam Buboniũ, id est,
„ inguinalem ob hoc ipsum uocant, nõ tantum emplastri modo im
„ posita, uerũ adalligata etiam prodesse creditur. Describit uero &
Dioscorides hanc herbam libro quarto, cap. cxi. in hũc modum,
„ ἀστὴρ ἀττικὸς, πορφυροῦν ἢ μήλινον, ὥσπερ ἀνθεμίδος κεφάλιον
„ περισχιδές. ἔχει δὲ φυλλάρια ἀστέρι ὅμοια, τὰ δὲ περὶ τὸν καυλὸν
„ φύλλα ὑπομήκη καὶ δασεία. Quod est, Aster Atticus lignosus caulis, in

lis, in summo habens florem purpureum & luteum, ueluti Cha- „
mæniali capitulum, undiq; per orbem in cisuris diuisum. Folia au „
tem habet stellæ similia, quæ uero circa caulem folia oblonga & „
densa. Haud dissimiliter eandem depingit Plinius lib. xxvij. capite „
quinto, inquiens: Aster ab aliquibus Bubonion appellatur, quo „
niam inguinum præsentaneũ remedium est. Cauliculus foliis ob- „
longis duobus aut tribus, in cacumine capitula stellæ modo radia „
ta. Præterea non prætereundũ, quod apud Auicennam secundo Canonis, cap. xxvij. falso scribatur Atratisus, pro Aster Atticus, ita fere omnia herbarum nomina apud eundem corrupta sunt. Verum hic finem de hoc Pandectarii errore faciamus, cuius equi dem hominis errata uniuersa si quis prosequi uellet, nunquam finem sortiretur, adeo omnes fere paginæ erroribus scatent. Nos tamen cogitamus aliquando conscribere Pandectas omniũ earum rerum, quæ ad Græcam Latinamq; medicinã spectant, ut tandem consulatur iis, qui mendacissimi hominis Pandectarii interpretationibus seducuntur. Atq; hic, primi Tomi, continentis ea quæ ad plantarum ac Medicæ rei notitiam attinent errata, finis esto.

TOMVS SECVNDVS, ERRORES CONTINENS, qui ad Medendi Methodum attinent.

ERROR XXXVIII.

PErperam Medici recentiores Auicẽnam sequentes, in interiorum membrorum ac uiscerum inflammationibus uenam, quæ ex opposito est lateris affecti, incidendam contendunt, cum potius ueterum omnium testimonio, ac ratione ipsa astipulante, ea quæ e directo est, sit secanda.

Auicenna Fen prima, Canon. iij. tractat. i. cap. xxix. uidetur eius erroris esse author, dum inter cætera sic scribit: Et oportet ut fiat phlebotomia earum in contraria parte doloris. Quem errorem & passim in tertio libro, ubi morborum curationes tractat,

ſequitur. Errori huic obnoxii ſunt & Arabes alii, ut in eorundem libris uidere licet, quos totus iuniorum Medicorum chorus imitatus eſt. Sed quantũ ea in re a ueritatis tramite deuiauerint, lucidiſſime oſtendemus. Primum igitur omniũ peruerſam hanc Arabum atq; recentiorũ opinionem ueterum authoritas explodit atq; conuincit, qui in omnibus interiorum uiſcerum inflãmationibus uenam, quæ e directo loci affecti eſt, ſecandam docẽt. Id quod in primis facit Hippocrates lib. iiij. de uictus ratione in morbis acutis, Aph. lxvij. de curatione Pleuritidis & Peripneumoniæ agens,
,, ubi in hanc ſcribit ſententiam: Si dolor ad ſuperiores partes exten
,, ditur, ut iugulum, mamillam, brachium, internam brachii uenam
,, ſecare oportet, ab eo uidelicet latere, quod dolore fuerit affectum.
Idem docet Hippocrates libro primo de morbis, ubi iterũ de Pleu
,, ritide & Peripneumonia loquitur, ita inquiens: Lienarem uenam
,, manus huius, uel iocinoralem pertundere conferet, qua morbus
,, fuerit, ſicq; dolor lateris aliorumq; lenitur. Quod uero de Pleuritide dixit, hoc in uniuerſum de omnibus omnium interiorum membrorum inflammationibus intelligendum uenit. Id quod idem Hippocrates ſexto Epidemiorũ libro confirmat, inquiens,
,, ὀδυνέων τὴν ἐγγύτατα κοιλίην. καθαίρειν. αἵματος δὲ κοιλίην διαιρεῖν.
,, Id eſt, Dolorum proximum uentriculũ purgare, ſanguinis autem
,, uentriculum diuidere ſeu ſecare conuenit. Horum autem omniũ
cauſſam reddit Galenus libro de conſtitutione artis medicinalis,
,, cap. vij. dicens: Quoniam ex uicinioribus & cõmunioribus pa
,, tienti particulæ uenis, fit euacuatio & optima & facilis. Accedunt
huic ſententiæ & ea, quæ ſcribuntur per eundem Galenum libro
,, de phlebothomia in hunc modum: Reuulſio e directo facta, eui
,, dens iuuamentum celeriter oſtendit, at econuerſo nequaquam.
,, Magnifice eñ opitulatur ſpleni male affecto, ſanguinis ex ſiniſtra
,, manu euacuatio. At uero deinceps & in Pleureticis uenæ ſectio e
,, directo lateris affecti facta, præſentiſſimam utilitatem ſępenumero
,, oſtendit, ex oppoſita autem manu, uel non magnam, uel certe tar
,, dam, doloreſq; oculorũ uehementiſſimos ſæpe infra unam diem
,, ſedauit e directo miſſus ſanguis. Et paulo poſt: Adeo uero euiden
,, tem utilitatem & interdum etiam repente affert uenæ ſectio e dire
,, cto affectarum partium facta, ut & ægrotantes ipſi & eorum ne
ceſſarii plerunq; ſtupidi maneant. Idem quoq; xiij. Therapeuticæ Methodi, cap. v. quærens per quæ loca ſanguis mitti debeat in in
,, flammationum principio, ait: Satius igitur ſit, ubi partes quæ in

ore ſunt

ore sunt, phlegmonem accersere cœperint, deriuare ad nares. Pari modo uenam quoq;, ubi hæ partes sic laborant, incidere humeralem in manu. Si ea nõ cernitur, mediam. Vbi iecur, pectus, pulmo aut cor sic afficiuntur, internam. In angina primas in manibus, secundas eas quæ sub lingua habentur. At iis quæ in occipite sunt sic afflictis, etiam eam quæ in cubito est, necnon eam quæ habetur in fronte. Renibus uero & uesica, & pudendo & utero sic habentibus, eas quæ in cruribus sunt sitæ, ac potissimum quæ circa poplitem sunt. Sin minus, eas quæ iuxta malleolum. Ac perpetuo quidem in omnibus quæ e directo est. Vbi iecur phlegmone inuadit, quæ in dextra sunt manu: ubi lienem, contra. Item Galenus libro secundo ad Glauconem, capite septimo prædicta cõfirmat, ita docens: Et si quidem dextra uteri pars affecta fuerit, a dextra manu & crure detraxeris sanguinem. Sinistra autem affecta, a membris quæ illi e directo sunt. Idem agit in libro de Præsagio experimento confirmato, inquiens: In Pleuriticis in rectum languentis ex uena sanguinis detractio utilitatem frequenter magnam ac euidentissimam ostendit. At ex opposita manu, aut prorsus obscuram, aut expectabilem. Istis Hippocratis & Galeni testimoniis quid apertius? quid deniq; euidentius? adeo ut nullus sanæ mentis hic tergiuersari possit. Nec est q aliquem moueat author libri, uulgo uocati Passionarii, sub Galeni nomine libro secũdo, capite de pleuritide, diuersum tradens. Librũ enim hunc constat nõ esse Galeni, quod hoc argumento colligimus. Author eius libri, quisquis tandem fuerit, cap. xxvi. libri secundi citat Oribasiũ Medicum, quem quantum ex historiis deprehendi potest, plus q̃ centum & uiginti annos post Galenum uixisse certum est. Sub Iuliano enim Imperatore floruit Oribasius, id quod præter eius monumenta, quorum aliqua superioribus diebus in lucem prodierunt, lepidum etiam hoc Epigramma testatur.

Ἰητὴρ μέγας οὗτος Ἰουλιανοῦ βασιλῆος
ἄξιος εὐσεβίης δῖος Ὀρειβάσιος.
εἶχε γὰρ οἷα μέλισσα σοφὸν νόον, ἄλλοθεν ἄλλα
ἰητρῶν προτέρων ἄνθεα δρεψάμενος.

Iuliani Medicus celebris qui Cæsaris olim
Dignus erat cultu diuus Oribasius.
Huic opibus tanquã sapiens animus, quia carpit
Flores, quos Medicus priscus ubiq; tenet.

Galenus uero, Suida teste, sub Marco Antonino, Commodo & Helio Pertinace uixit. Proinde fieri non potuit, ut eum in suis libris citaret, quem multis seculis post eiusdem mortem in lucem prodire primum contigit. Hinc mirum in modum cæcutiunt, qui manifestissimam hanc coniecturam nõ animaduertentes, Galeno Passionarium adscribunt. Præterea ex istis satis apparet, recentiorum ac Arabum opinionem ex Diametro cum optimorum ueterumq; Medicorum placitis pugnare, adeoq; hoc nomine merito a doctis damnandam. Verum, ut proteruis istis ac mire morosis Sophistis satisfiat, ueterum etiam sententiam ratione roboremus, ut non sit aliquis subterfugiendi locus, quin falsam illico, pernitiosamq; esse Arabum opinionem fateantur. Itaq; Adamantina illa Galeni ratio prima sit ad hunc conuincendum errorem, quem do-
» cet lib. iij. de Potentiis naturalibus, cap. xiij. ita scribens: Quando
» ex corporis partibus aliqua ob quamuis dispositionem facta fue-
» rit imbecillior, ex omnibus aliis ad ipsam confluere superfluitates
» est necessarium. Nam quæ fortior est, reponit ad uiciniores, atq;
» harum quæq; ad alias quasdam imbecilliores, deinde rursus harũ
» unaquæq; ad alias, & hoc tam diu fit, donec ex omnibus pulsa su-
» perfluitas in aliquam unam imbecilliorẽ partem decubuerit. Hinc
» enim nõ potest amplius defluere, quum nulla ex iis quæ fortiores
» sunt, possit ab imbecilliori recipere, neq; illa quæ patitur, a se ipsa
» repellere. Si itaq; hæc Galeni uerba uera sunt, ut certe sunt uerissima, consequitur in interiorum uiscerum inflammationibus nulla opus esse humorum, quæ per distantissima fit retractione, uel ex opposito, ut nostri loquuntur, diuersione, sed mox secanda uena quæ affecto lateri est uicina ac cõmunis. Nam ad locum affectum, tanquam ad partem imbecilliorem, omnes reliquæ partes uti fortiores, suas superfluitates reposuerunt, ob id in opposita parte aut multum distante nulla est superfluitas, quæ possit ultra ad affectam partem defluere, gratia cuius retractio uel diuersio fieri debeat, cũ tota ad affectam partem, quæ in uniuerso fuit corpore, superfluitas defluxerit. Dato autem, quod nondum uniuersæ corporis superfluitates in ægram partem decubuerint, nihilominus tamen uena in affecto latere secanda est, quandoquidẽ Medicus semper id, quod magis urget, auferre debet. Magis autem urgent humores, qui præter naturam iam ad ægram partem fluxerũt, dolorem enim ac tensionem ingentem procreant, q̃ qui in opposita parte sunt, ob id etiam auferendi primum; at non aliunde commodius,

nisi ex uena lateris affecti, communitatem cum loco affecto haben
te. Non est autem quod nobis obiiciant aduersarii, ob commotio
nem humorum, quæ fit per uenæ in latere affecto sectionem, ma-
iorem ad partem affectam fieri humorum cursum. Currunt equi-
dem atq; fluunt humores, at nõ in partem ægram, sed foras, quod
utile est, ac minime præter naturam. Quod nõ in partem ægram,
quomodo nanq; pars imbecillior traheret a fortioribus? quando
Galeno eodem loco referente, duobus æqualiter esurientibus nõ
subtrahit manu panem alter alteri, nisi ualentior. Trahendũ uero
q̃ maxime foret, cum in fortioribus nulla sit superfluitas, quam sua
sponte reponant. Itaq; cum fortiores non possint ab imbecilliori-
bus partibus recipere, quandoquidem in illis nullus sit defectus ut
attrahant, nec affecta a se, tanquam reliquis imbecillior, repellere:
alias enim a debiliori in fortius fieret actio, quod naturæ impossi-
bile est: reliquũ est, ut Medicus id quod in partem ægram defluxit
euacuet, non autem alio pacto potest, nisi ut uenam e directo la-
tus affectum respicientem, communitatemq; cum ægra parte ha-
bentem incidat. Hoc enim modo per ea loca, per quæ natura com
mode sineq; detrimento tendit, simul totum corpus & uniuersa su
perfluitas, quam illuc omnes corporis partes reposuerunt, euacu
atur, pariterq; pars inflammata, eiusq; propria uena nõ solum eua
cuatur, sed & celerrime, & in aduersum defluxionis siue retrahen
do. Quæ euacuatio iuste Antispastica dicitur, simul enim euacuat
& retrahit. Adeoq; in uniuersum uerum est, quod ab Hippocrate Aph. xxi.
parte prima Aphorismorum dicitur, Α δεῖ ἄγειν ὅκου ἂν μάλιστα ῥέ
πῃ, ταύτῃ ἄγειν διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. Quod est, Quæ du ,,
cere oportet, quo maxime natura uergit, eo ducere per loca con- ,,
ferentia oportet. Sed iterum obtrudent Sophistæ. In euacuatorũ ,,
locum alii succedũt humores, ergo augetur fluxus. Neutrum fieri
oportet. Si enim solus excessus tollatur in eius locum, non fluet
humor euacuationis ratione, quoniã neq; in transmittentibus est
excessus ut pellant, quando iam omnem superfluitatem in ægram
partem reposuerint: neq; in recipiẽtibus est defectus, ut attrahant,
illuc enim omnes omnium partium superfluitates decubuerunt.
Detur tamen, quoniam fieri potest, ut alii humores in euacuatorũ
locum succedant, uicinis uenis uehementer uacuatis, iam fluent
humores, fateor, sed non præter naturam, quoniam neq; mali: de
teriores enim per uenæ uicinioris sectionem euacuati sunt: neq;
multi, phlebotomiæ saltem ratione, cum sit parcitas sanguinis in

toto corpore, omniũ enim partiũ corporis superfluitates in ægrā partem repositæ euacuatæ sunt, atq; adeo in iis nihil superfluum. Si nihil superfluum, consequitur necessario parcitatem esse in uniuerso corpore, eam scilicet, quæ pro partium nutrimẽto sufficiat. Verum tamen est, quod partes euacuatæ ac loco affecto uiciniores, alimentum exigent a distantioribus ac plenioribus, propter totius corporis consensum, ea saltem quantitate, qua tenuiter refici queant, minus tamen attrahent q̃ reliquerunt, naturalis analogiæ comparatione, alioqui uis minor traheret maiorem, quod est absurdum. In æquali uero alimenti inopia facilius est continere q̃ attrahere, alioqui ab æqualitate fieret actio. Non ergo replebũtur præter naturam uicinæ morbo partes, neq; is humorum fluxus præter naturam erit, sed cessabit, ubi ad analogiam humorum peruenitur. Multo tamen præstantius est, in partibus morbo uicinis tam modicum alimenti esse, ut aliunde trahant, q̃ esse tam multum ut uel in alias pellant, uel trahentibus concedant. Ob id fluxus per se non est præter naturam, sed plenitudinis ratione, quæ ipsum sequitur. Neq; obsistendum est, ne fluant humores, sed ne copiosiores q̃ pars exigat. Insuper cum inflammationis essentiam compleant hæc, redundantia calidi sanguinis, & ab hoc calor & tumor, deinceps autem ex multitudine & tumore distendente ac premente dolor, conandũ maxime, ut istis succurratur q̃ celerrime. Non potest uero celerius iis omnibus simul opitulari, q̃ plurimum sanguinis & celerrime inde retrahendo in uenas, pariterq; totum corpus euacuando, quod ualidissime fiet, incisa ampla uena, cuius origo coniunctissima sit cum ea uena, per quam in inflammationem defluebat humor, & minime ea quæ est in parte opposita aut distantissima. Hac enim ratione sanguis, qui nuper defluxit, neq; adhuc uehemẽter inhæsit, affixus ue est, remeabit in uenas, & eo ablato, mitigabitur calor, distensio ac solutio continui, & proinde dolor. Quoniam igitur calor & dolor defluxionem trahebãt, pellebant aũt aliæ partes, copia aut uitiosa qualitate humorũ incitatæ, iis defluxionis caussis uel omnino ablatis, uel apprime minutis, cessabit etiam defluxio. In opposita uero parte uel maxime distante uenæ sectio facta, tametsi totam humorũ molem in se cõuertere nata est, imbecillius tamen tardiusq; trahit distantiorem propiore, quando omne agens potentius agat in propiora q̃ distantiora. Sed quia in morbis acutis ualde concitata est excretoria facultas, neq; enim aliter fierent morbi uitæ discrimen afferentes, idcirco in

iis non

iis non satis esse potest retractio ex distantissimis partibus, aut ex opposito facta, sed ea quæ fit ex uiciniorибus, & communitatem quandam cum parte affecta habentibus uenis. His accedit, quod detrahendo sanguinem per distantiora, uires euacuant, & a morbo nihil leuatur. Et quod maximum est, pars uitiosæ materiæ alio transfertur, quæ dein altera sanguinis missione per propiora iterum ad Phlegmonem retrahitur, nec euacuatur. Hinc secta aduersi lateris uena, uel nulla fit retractio a loco affecto, uel periculũ imminet transitionis morbi in alterum latus. Venæ enim sectio proximum sanguinem & consequentem, quantumuis bonum, euacuat, atq; adeo in opposita aut distãtissima parte sanguis optimus solus euacuatur, & in eius locum paulatim surrogatur atq; transit uitiosus, & quod reliquũ est, inficit. Quod ne accideret in pestilentia, unanimis uotis constituerunt recentiores, ut uena, quæ e directo locum pestilentiali bubone affectum respiceret, secaretur, & minime ea quæ ex opposito est, quando hoc pacto uenenum ex affecto loco tractum, illæsam quoq; partem infectam redderet. Mirum autem, cur eundem euentum in interiorum uiscerum inflammationibus non timuerint, cum diuersitatis nulla penitus subsit ratio, similiter enim sanguis uitiosus a loco affecto in non affectum trahitur. Prædictis fidem quoq; faciunt, ꝙ ubi intumuerit utrunq; crus, incisa uena brachii dextri, detumescit crus dextrum, sinistro nullam utilitatem sentiente. Similiter in febribus acutis intumescente utroq; uiscere, hepate & liene, incisa dextra brachii uena soluitur iecoris tumor & dolor, non autem lienis. Item sanguis de nare dextra profluens, soluit iecoris dolores, lienis autem de sinistra. Hinc est quod Galenus libro tertio de Crisibus, capite tertio, et ultimo in bonis inflammationis crisibus per directum oportere fluere sanguinem docet. Iterum obiicient aduersarii, interdum nõ tolli totam exuberantiam una sanguinis missione, tunc ergo uerti impetum excretoriæ facultatis uersus phlegmonem & ipsam impleri. Quibus ita respondeo. Rarissime id fieri, si tamen contingeret colligi idoneam quantitatem, quæ inflammatione iterum infestari posset, quod uix ante horam quartã a uenæ sectione fieri solet, tunc iterum ex eadem uena detractus sanguis id totum expurgabit, deinde ubi res exigit, studendum reuulsioni tertia sanguinis detractione, non ut solent aduersarii prima. Id quod Galenus confirmat, libro de Sanitate tuenda quarto, iis uerbis: Quoniam igi- ״
tur in hac quæ ueluti phlegmone fatigat lassitudine, uis calidi sang ״

" uinis congesta in corporis mole est, uenæ autem sectio succos e
" uase emittit, utile est post priorem detractionem tantisper intermit
" tere, dum aliquid eorum qui in corpore sunt humores, remigrent
" ad uenas. Quod tamen, quoniam committendum nõ est, ut in iis
" maneat, utpote ex dimidio corruptum, sed potius plurimum eius
" expellatur, idcirco detractiones sanguinis etiam secundo die itera
" mus, aliquando uero & in tertio, ubi uidelicet & reuellere, & ex
" aliis in alia transferre uisum est conducere. Ex quibus manifestum est, quod duæ primæ detractiones, quæ euacuandi gratia fiunt, præcipiendæ sunt eodem die, si liceat, sed post quartã horam: sin minus, secundo. Tertia uero, quæ fit reuulsionis tantũ caussa, in tertio etiam die fieri potest. Minime prætereundum & hoc est, ꝙ iste iuniorum Medicorum error ex quodam etiam Galeni loco male intellecto promanasse uidetur. Is autem est in arte Medicina
" li cap. xcv. ubi in hunc modum scribit: Si uniuersum corpus plus
" æquo plenum fuerit, per patientem locum minime euacuandum. Patientem locum intelligentes latus uniuersum, in quo affectus ipse consistit. Verbi gratia, basilicam lateris affecti in Pleuritide, at abusiue, ut ita loquar, atq; omnium falsissime, cum patiens locus in præsentiarum non sit aliud, nisi membrum hoc, in quo affectus existit, hoc est, locus inflãmatus & dolens, ut sunt costæ dolentes in Pleuritide. Et ita uerum est, quod uena quæ per hũc locũ dolentem, aut ualde uicinũ transit, secari non debet. Pellente em̃ natura totius corporis excrementa ad inflãmationem, & eo propensius, quod uia fluxui facta est, periculũ imminet, ne plus humoris perueniat q̃ per angustam uiam ac uenam transmitti possit. Semper etiam aliquid crassioris sanguinis detinebitur, contra q̃ in amplis uenis, qua redundantia necesse est excrementum in phlegmonem distribui, & morbũ augeri. Adde quod per paruas uenas uix potest idonea quantitas euacuari, ut totum corpus expurgetur, quales in Pleuritide, quæ semper exempli loco erit, sunt uenæ quæ in costis. Sensus itaq; Galeni uerborum est, quod redundantibus humoribus in toto corpore, non sit incidenda uena in ipsa phlegmone, aut ualde uicina, uel compatiente particula, neq; omnino fluentibus humoribus. In ipsa enim inflammatione & uicina parte uehementer condolente, irritatur dolor uel uulnere, uel uiolento cucurbitæ tractu, & proinde ad ipsam phlegmonem uehemẽtius trahunt calor & dolor humorẽ alioqui sponte defluentem, immo cum cucurbitula modicum sanguinis diluti per angustos meatus euacuet

euacuet, plus attrahit ad phlegmonem q̃ euacuetur. Hinc recte su pra paulo adductis uerbis annectit Galenus. Nam si scarificationi bus aut sectionibus sensibiliter euacuabimus, plus ratione excitati doloris attrahemus. Si uero calefacientibus dispergere tentabimus, plus erit id quod ui caloris ad partẽ attrahitur q̃ dispersum. Quod si in eo elaborabimus, ut quod influxit retrocedat, corpus plenũ nõ admittet. Ad hæc igitur ambo totũ corpus euacuare oportet, aut omnino ad contraria loca retrahere quod patienti particulæ influit, quo perfecto opere prius a parte repellendum, mox disper gendum. Quanto em̃ per minora fit, tanto expeditior euacuatio. Ex quibus uerbis nihil aliud colligitur, nisi quod in interiorum membrorum inflãmationibus in principio nõ sit, neq; per ipsam inflammationem, neq; per partem ualde uicinam euacuandum. Verbi gratia, factis extrinsecus in membri patientis superficie scari ficationibus, adhibitisq; cucurbitulis, sed aut trãsferendus ad alias partes qui in ægra continebatur sanguis, aut foris a corpore expel lendus, diligenter tamen obseruato, ne qua ex accidente læsio se quatur, ita ut morbus nõ efficiatur maior, auctis iis quæ in inflam matione sunt præter naturã, calore, plenitudine, & inde nata tensi one ac dolore, idq; in parte inflammata, uel in parte opposita re tractione, uel etiam febre in toto corpore. Quod non commodi us fieri potest, q̃ sanguinis missione per sectionem uenæ amplæ, cuius origo coniunctissima sit origini uenæ, quæ peculiariter alit partem ægram, a qua trahere propositum est, qualis est in Pleuriti de basilica, & in angina humeralis, e directo ægram partem respi cientes. Rectitudinem autem, ne silentio transeam, intellige nõ ma thematicam, sed naturalem, quæ in neruis & uenis fit secundum filamenta, quam satis constat a latere dextro ad cubitum dextrum perpetuo incessu procedere, nõ autem ad sinistrum. Ergo ut com mode fiat retractio, non est facienda ex ipsa parte dolente, neq; ex contigua uehementer per consensum condolente, sed deinceps consequente, idq; ad extremam usq; ac distantissimam, nõ quouis modo, sed secundum directum. Id quod Galenus libro de uenæ sectione probat, in hanc scribens sententiam: Sed & reuulsio e di recto facta, euidens iuuamentum celeriter ostendit, at e conuerso nequaquam. Hæc enim retractionis species plurimum & citissime a loco inflammationem patiente euacuat. Primum nanq; ex uici nis partibus deterior sanguis trahenti cedit, celeriterq; uitiosus san guis ex partibus transmittentibus profluit, adiuuante impetu fa

cultatis excretoriæ eo uergente. Quoniam uero laborans particula in propositam sectamq́ uenam sese exonerare nititur, utpote familiarissimam, cõmunitatemq́ cum ea habentem, necesse est, si insignis copia adest, regurgitare humoris partem in proximam uenam, quæ maximam societatem habet cum loci ægrotantis peculiari uena: potentissime itaq́ retrahet hæc uenæ sectio humorem ab inflammatione, peculiariq́ eius uena, quando ea sese in sectam uenam, ut paulo ante diximus, exoneret. At hæc sufficiant ad confutandum manifestissimũ hunc errorem, cum Arabum, tum recentiorum, nec plura desyderabunt, qui ueritatem ex animo amant, reliquos qui iam in eo errore tanquam ad Sirenios scopulos consenuerunt, nil moror, quando istis ne Dii quidem diuersum persuadebunt. Quod si uero studiosi plura de hac re scire cupiunt, legant Petrum Brissotum Medicum, Philosophumq́ doctissimũ, in sua aduersus quendam inscitiæ propugnatorẽ Apologia. Quem uirum utinam Dii uita longiori, qua certe ob singularem eruditionem dignissimus erat, perfrui dedissent, proculdubio multo maiora præstitisset, ueteremq́ medicinam pro uiribus a tenebris uindicare curasset.

ERROR XXXVIII.

ERrat magna recentiorum Medicorũ pars, dum in Colico cruciatu ac dysenteria, medicinas purgantes, ex Scãmonia & similibus cõfectas, exhibẽt.

Magnam iuniorum Medicorũ partem in Colica exhibere medicinas purgantes, easq́ ex Scammonia atq́ Turbit confectas, nõ aliunde certius q̃ ex eorundem libris agnoscitur, in quibus eclegmata seu electuaria, ut uocant, Indi & Diapheniconis, iis qui Colicę dolore laborant propinanda docent, quorum confectionem Scammonia atq́ Turbit etiam constituunt. Ita non desunt, qui & in Dysenteria eius farinæ medicamina propinant, sicut est electuarium de succo rosarum, aut de prunis solutiuum, quorum constitutio citra Scammoniam non fit. Quamuis nec etiam eorum sententiam probem, qui Rheubarbaro, utcũq́ etiam torrefacto, utuntur. Hi nanq́, etsi ueterum se ea in re exemplũ imitari existiment, falluntur tamen sua opinione: nec enim unquam aliquem ex ueteribus, immo nec Auicennam, eorum principem, Rheubarbaro ad subducendam aluum usum fuisse comperient. Neq́ id mirum,

antiquorum

antiquorum enim Rheubarbarũ a nostro penitus diuersum erat, id quod errore tertio ostendimus. Hinc cum nostrum hoc Rheubarbarum aliud sit ab eo, quo ueteres utebantur, decipi necessarium est eos, qui hoc nostro se ad antiquorũ exemplum uti putant. Quod uero in Colico cruciatu nõ sit utendum medicamentis purgatoriis ratio est, quoniam magnam humorum copiam ui forti, qua prædita sunt, ad uentriculum, ac dein quoq; ad intestina trahunt, atq; hoc pacto dolorem Coli adaugent. Quod eo etiam citius fit, quod illic sit magna obstructio, atq; adeo una cũ excrementis, humorum quoq; attractorum per medicamẽta ingens copia, in intestinis detinetur, quod non sine magno & dolore & ægri periculo summo fieri potest. Cuius rei testis est, recentiorum Medicorum numen & idolum, Auicenna, qui Fen xvi. Canon. iij. tractat. iiij. capite primo de Colicæ cura ita scribit: Et accidit interdum, ut medicinæ attrahentes ex corpore, attrahant ad intestina humores malos alios, & quandoq; attrahũt humores puros, quare aggregãtur excoriatio & Colica simul, & hoc est ex nocumentis mortalibus. Hinc est quod Galenus, uel quisquis tandem eius libri author fuit, cap. iiij. Dinamidiorum, omnes Colica affectos ad purgationes inhabiles esse affirmat. Quod etiam cõfirmat historia, quæ scribitur a Galeno lib. xiij. Therap. Metho. cap. viij de quodã iuuene, qui sæpe Colico cruciatu affectus, ex Scammoniæ succo purgatus est. Cum autem bene largiterq; fuisset uacuatus, postea similis rediit cruciatus. Quod deinde audiens Galenus symptomataq; eius expendens, intellexit noxam ex Scãmonia in illis maxime intestinis procubuisse. Ideo ut cautos redderet Medicos, ne simili noxa ægros afficerent, libro primo de affectis locis iis modum præscribit, quem propinandis medicamentis in Coli cruciatibus obseruare debent, dicens: Non est dubium, quin possint ea exhiberi, quæ educunt humores ex intestinis, nec aliunde alios attrahunt. Hoc autem eodem teste, potest confectio, quæ Hiera picea nominatur, si cum clysteri iniiciatur. Fortiora autem minime adhibenda sunt. Ita & Oribasius in libro Curationum in primis clysterem adhiberi ex mulsa, aut ex succo Ptisanæ docet, & cibos enchymos, & qui non facile corrumpãt accipere. Oportere aũt & euacuari humores, aut temperari. Neutrũ tamen fieri posse ait. Quibus uerbis subindicat, nõ posse medicamẽtis purgatorijs in Coli curatione fieri euacuationẽ, obstructa enim esse intestina. Cæterum, quod purgantibus medicamentis, ex Scammonia &

huius generis fortibus confectis, nec in dysenteria sit utendũ, euincitur ex Hippocrate, qui in libro de morbis, qui extra dysenteriæ curationem ex professo tractans, nihil medicamentorum deiicientium aluum exhibet, sed uentrem cum lacte decocto tantũ diluit. Idquod facit paulo post, in Lienteriæ quoq; curatione. Nec discedit ab Hippocratis sententia Alexander Græcus, lib. ij. cap. viij. qui curationem dysenteriæ in hunc modum tradit: Dysentericorum ergo fluxum, uentrisq; & intestinorum curabis stipticis cataplasmatibus. Et potui dabis lac decoctum, sit autem non minus hemina una. Cornelius quoq; Celsus bonus Hippocratis interpres, lib. iiij. cap. xv. de dysenteriæ curatione, omnia ea fugienda esse docet, quæ exulcerationẽ concitari possint, ob id ait: Oportet in primis cõquiescere. Siquidem om̃is agitatio exulcerat, deinde ieiunum sorbere uini cyathũ, cui cõtrita radix quinquefolii sit adiecta. Et paulo infra: Si uetustior morbus est, ex inferioribus partibus tepidum infundere oportet uel Ptisanæ cremorem,, uel lac, uel adipem liquatam, uel medullam ceruinam. Iam si ex Celsi consilio omnia quæ exulcerationem mouere nata sunt, abiicienda procul erunt, quid per Deum immortalem remotius abesse debet, q̃ purgatorium medicamentum? quod ui sua magnam acrium humorum molem ad exulcerata iam intestina deducit. Proinde recte ad modum author Dinamidiorum capite quarto dixit, Dysenteria affectos purgationi per medicamenta ineptos esse. Quod & Galenus lib. xiij. Therap. Metho. cap. iij. iis uerbis insinuat: Neq; igitur cum uel circa sedem, uel aliquam huic uicinam partem initium plegmones incidit, aluum deiicies. Neq; cum in uesica uel renibus cœpta est, pharmaca quæ urinas prouocent, bibenda dabis. Nec si mulieri in utero uel pudendo insedit, menses huic prouocabis, sed ad alias partes quæ maxime longinquæ sunt, semper auersionem facies. Et rursus libro primo ad Glauconem, cap. xiij. inquiens: Sed neq; si fuerit febris cum profluuio uentris, alia est opus euacuatione, uerum hæc sola sufficit, quamuis non sit pro multitudinis ratione. Quicunq; enim iis plura adimere fore necessarium putantes aut sanguinem mittere, aut uentrem mouere tentarunt, in grauiora pericula duxerũt. Quod si itaq; in alui profluuio cum febre Galenus medicinam aluum subducentem, obuitandum animæ defectum, propinare prohibuit, cur non magis ad eiusdem exhibitione cauebit Medicus in Dysenteriæ malo? Vbi non solum ad eius acceptionem maior sequitur intestinorũ exulceratio, uerũ

etiam

etiam animæ defectus ob crebrum egerendi conatum multo celerius accidit, cui malo antea quoque affecti Dysenteria plus satis obnoxii sunt. Id quod testatur Galenus, qui paulo post subdit: Animo deficiunt & in morbo, cui Choleræ nomen est, & in profluuiis uentris, & difficultatibus intestinorũ ac leuitatibus. Idem hoc quod prædicti authores, docet & Auicenna, quem utinam iuniores Medici in iis magis, ubi recte ac cum uetustioribus sentit, q̃ in iis, ubi falsa docet, imitari uoluissent. Is enim Fen xvi. Canon. iij. tractat. ij. cap. vij. de cura exulcerationis intestinorum ita inquit: Et si fuerit necessaria euacuatio propter humoris malitiam, utere ea cum timore & cautela, & stude, ne solutiuum uehementer noceat uestigio & ulceri, immo sit sicut Myrobalanus, et rectifica ipsum cum eo quod miscetur ei ex eis quæ sunt sicut Dragagantum, & similia. Si itaque Myrobalanus ex Auicennæ sententia, cui præcipua uis est extinguendi bilis feruorem, sine medicamine cõglutinandi uim habente, exhiberi non debet, quid de Rheubarbaro sentiendũ erit? At sufficiant ista ad confutationẽ eorum, qui in Coli dolore ac Dysenteria medicamentis trahendi ui præditis utuntur temere.

ERROR XXXIX.

PErperam ac præter decorum Medici iuniores Cacochymiam definiunt, eandemque repletionem ad uirtutem alio nomine uocari non minori errore affirmant.

Vt errorem hunc certius deprehendere queant studiosi, rem ab ouo, ut dicitur, repetemus. Recentiores duplicem repletionem faciunt, & hoc recte quidem, unam ad uasa, alteram ad uirtutem nominãtes. Aut unã in quantitate, & alteram in qualitate, illamque alio nomine Plectoriam, ita enim loquuntur, hanc uero Cacochymiam appellant. Plectoriam autem seu repletionem in quantitate definiunt esse, ubi omnes simul humores sua quantitate excedũt, aut unus tantum. Cacochymiam uero, ubi humores sua qualitate tantum, puta frigiditate, aut caliditate, humiditate aut siccitate exuperant. Et illam alio nomine uocari Repletionem ad uirtutem docent. At quantum sic definiendo fuerint hallucinati, iam meridiano sole clarius indicabimus. Primum itaque omnium in diuidendo ab eisdem erratũ est, dicentibus, Repletionem unam esse in quanti

tate, & eam dici Plectoriam: alteram in qualitate, & illam uocari Cacochymiam. Quando potius ex ueterum sententia ita diuidendum erat. Repletio duplex, una ad uasa, altera ad uirtutem. Ad uasa rursus duplex, nam una est Plethora, altera autem Cacochymia. Hoc modo uero esse diuidendum, ex earundem descriptionibus probabimus. Galenus porro libro quarto Therap. Metho. cap. iiij. & lib. xiij. cap. iij. eas ita definit: Vbi æquabiliter inter se succi seu humores sunt adaucti, id & Plethoram Græci uocant, nos Plenitudinem, & succorum abundantiam dixerimus. Vbi uero uel flaua bili, uel nigra, uel pituita, uel serosis humoribus refertũ corpus est, eum habitum Cacochymiam, quasi succorum uitium dicas, nominant. Et libro secundo de tuenda sanitate. Plethora, inquit, est succorum æquabiliter se habentium redundantia. Cacochymia uero uitiosi succi abundantia & copia. Repletio autem ad uirtutem, eodem Galeno lib. iiij. de tuenda sanitate teste, est quæ uires prægrauat. Ex quibus Galeni descriptionibus manifestũ fit primo errore, iuniores in Plethoræ descriptione, dum eandem etiam esse affirmant, ubi unus humor abundat. Nam id ex diametro cum Galeni definitione pugnat, qui eam humorum omnium ex æquo abundantiam esse dicit. Proinde ubi unus abundat humor, non Plethora, sed Cacochymia appellari debet, quemadmodum ex eius definitione satis constat. Secundo errant describendo Cacochymiam, asserentes eam esse, ubi humores sua qualitate excedunt, cum ea sit ex Galeni sententia, ubi unius ex humoribus adest copia ac abundantia. Quod si uerum est, certe non qualitate tantũ sed etiam quantitate nocet Cacochymia, id quod Galeni etiam docent uerba, dum inquit: Vbi flaua bili uel nigra, uel pituita refertũ corpus est, Cacochymiam nominant. Si itaq; humore aliquo corpus in Cacochymia refertum est, ergo merito repletio ad uasa, aut in quantitate uocatur, quando sine uenarũ extensione corpus refertum dici non possit, non autem repletio in qualitate, quando ea potius sit, ubi sanguis sua qualitate excedit. Id quod testatur Galenus lib. xi. Therap. Methodi, cap. xij. in hunc modum scribens: Porro deficiunt redundantq; quædam in quantitate, quædam in qualitate. In quantitate, cum sanguis immodice est auctus, aut rursus minor redditus. In qualitate, cum uel calidus, uel frigidus, uel crassus, uel tenuis plus iusto minus ue est effectus. Atq; adeo differt Cacochymia a repletione in qualitate, quandoquidem & illarum etiam curatio differt; illa enim, ut dicemus, purgantia medicamenta

camenta

camenta, hæc uero alterantia solũ desyderat. Tertio errant, quod Cacochymiam repletionẽ ad uirtutem nominant. Nam etsi omnis Plethora, omnisq; Cacochymia repletio ad uirtutem dici queat, tamen econuerso quæ uere repletio ad uirtutem dicitur, neq; est Plethora, neq; Cacochymia: ut si quis cibum boni succi non in tanta quantitate sumat, ut extendat uentriculum, eum tamen, etsi modicum, ob imbecillitatem concoquere non potest, tunc quia grauat uirtutem, uocatur repletio ad uirtutem: non autem Plethora, quia uentriculum quantitas cibi sumpta non extendit: nec Cacochymia, quia uitiosi nihil in se continet. Ideoq; repletio ad uirtutem reliquis non commiscetur, sed seorsum diuisionis membrum constituit. De ea loquitur Hippocrates lib. ij. Apho. xvij. dicens, ὅκου ἂν τροφὴ πλείω παρὰ φύσιν ἐσέλθῃ, τοῦτο νόσον ποιέει. Id est Vbi cibus præter naturam plus ingestus est, hic morbum facit. In cuius Aphorismi explicatione Galenus multa de ista ad uirtutem repletione disserit, atq; ibidem ad nostram sentẽtiam repletionem diuidens, in eum modum scribit: Plus cibi q̃ modo naturæ conueniat, repletio nominatur. Verum ea in nostris corporibus duplex est, una quantum ad uasorum amplam capacitatem, altera quantum ad illam, quæ nos gubernat, naturam, de qua nunc Hippocrates docet. Ista autem nemo frustra me admonuisse existimet, quando ad istarum definitionum præscriptum facile etiam curationem adhibebit Medicus. Plethora nanq;, referente Galeno libro xiij Therap. Metho. cap. iij. sanguinis missione curatur. Cacochymia autem purgatione, quæ cuiq; superanti succo sit accommodata, corrigitur. Ea uero quæ ad uirtutem dicitur, sola uirtutis roboratione sanatur. Redundantia autem in qualitate, alteratione tantum, manente adhuc substantia, curatur. Quod si uero recentiorum præscripto obsecundatus fueris, mox a uera medendi methodo te aberrare continget. Ex his itaq; colligitur, quod quemadmodum Plethoræ, Cacochymiæ atq; repletionis ad uirtutem diuersæ sunt curationes, ita etiã easdem inter se esse diuersas ac differentes conuenit, atq; adeo commentum iuniorum plane frigidum est, repletionem ad uirtutem, alias Cacochymiam nominari.

ERROR XL.

INdocte admodum, ac præter antiquorum exemplum agunt iuniores, qui in curando renũ Calculo, assidua Clysteriũ iniectione ægros excarnificãt.

ERRATA

Frequens clysterium usus in iis, qui renum calculo laborant,
ideo damnandus uidetur, quod sua quantitate ac copia intestina
extendentes, meatus, per quos calculo ad uesicam transitus est, co
artant, quo nomine nō solum dolor auctior fit, sed & calculi tran
situs impeditur. Quod eo magis efficiunt, si istis purgantia medi-
camenta commiscentur: nam tunc humores per medicamenta at
tracti, plus etiam intestina tendūt, meatusq́; per quos calculo tran
situs est, comprimunt, adeo ut non solum calculus, sed & clyster,
non sine magno ægrorum & damno & cruciatu, aliquando die-
bus aliquot detineatur. Quemadmodum & ipse scio, quibus ad
tertium usq; diem detenta sunt. Proinde cōsultius fecerint Medici,
si uel penitus neglexerint clysteres, ac balanis, seu ut ipsi uocant,
suppositoriis utantur, aut lenientes tantum, ubi aliter fieri haud
potest, ac modicæ quantitatis iniiciant. Id quod etiam Auicenna
„ perdocet Fen. xviij. Canon. iij. tractat. ij. cap. xix. dicens: Et si fue
„ rit constrictio aliqua naturæ, tunc de rectoribus rebus est extrahe
„ re fecem cum suppositorio, aut cum clysteri non magno, quod co
„ artet & dolorem faciat, immo suppositorium amabilius est mihi.
Hinc est quod Razes in nono ad Almansorem nihil de clysterium
iniectione præcipiat. Quarum usum si ad calculi curationem ac-
commodatum cognouisset, dubio procul non reticuisset, quem-
admodum & in Colico dolore earundem usum nō neglexit. Ideo
recte admodum Galenus libro sexto de affectis locis, capite secun
„ do dixit: Colicorum cruciatus multo magis q̃ nephiriticorum,
„ lenientibus mitigantur clysteribus. Hippocrates quoq; in libro de
morbis, qui intus, ubi ex professo calculi curationem tractat, cly-
sterium nunquam meminit. Ita & Alexander Græcus lib. ij. cap.
clxxx. nihil de illarum iniectione præcipit. Porro in curatione cal
culi ea methodus erit obseruanda, ut si æger robustus ac iuuenis
fuerit, tunc aut purgans medicamentum deuoret, aut poplitis ue
nam secet, dein balneo aquæ dulcis, & inunctionibus laxantibus
meatus, mollientibusq́; utatur, atq; post hæc medicinas etiam uri-
nam mouentes accipiat. Eam certe medendi methodum præscri-
psere ueteres, inter quos Hippocrates primum obtinens locum,
„ in sexto Epidemiorū libro, sectione prima, sic docet, καὶ ἐς νεφρὸν,
„ ὀδύνη βαρεῖα, ὅταν πληρῶνται σίτου, ἐμέουσί γε φλέγμα, ὅταν δὲ
„ πλεονάζωσιν ἰώδεα, καὶ ῥᾴους μὲν γίνονται. λύονται δὲ ὅταν σίτου
“ κενωθῶσι, ψαμμιά τε πυῤῥὰ ὑφίσανται, αἱματώδεσ τε ῥέουσι, νάρ

κη μηροῦ

κνήμης μηροῦ τοῦ κατ᾽ ἴξιν. ἐλινύειν οὐ ξυμφέρει, ἀλλὰ γυμνάσια, μὴ ,,
ἐμπίπλασθαι, τοὺς νέους ἐλλεβορίζειν, ἰγνύην τάμνειν, οὐρητικοῖσι κα ,,
θαίρειν, λεπτύνειν καὶ ἁπαλύνειν. Quod est, Et in renem dolor gra ,,
uis, quando cibo implentur, pituitam uomunt: cum uero dolo- ,,
res crescunt, uirulenta, & faciles quidem fiunt, soluuntur autem, ,,
cum cibis euacuantur, arenulæ rufæ subsistũt, subcruenta proflu- ,,
unt, stupor seu torpor fœmoris secundum rectum quiescere non ,,
confert, sed exercitari, nec impleri, iuuenes Veratro purgare, po- ,,
plitem secare, lotiũ mouentibus purgare, extenuare, mollificare. ,,
Quibus sane breuibus admodum et succinctis uerbis, non solum
curationem paulo ante præscriptam, sed & signorum quoque cata-
logum complexus est Hippocrates. Nec dissentiunt a prædictis,
quæ idem Hippocrates libro de morbis, qui intus de calculi cura
tione scribit in hunc modum: Cum sic habet, prius corpus foue- ,,
to, Scammoniæque succo uel eius radice subter purgato, postridie ,,
ciceris albi decocto sale asperso, duobus congiis propinato, po- ,,
stea cibo, potu, balneisque curato, medicamẽta dato, quæ stillicidio ,,
urinæ laboranti. Cum uero dolet, multa calida lauato. His accedit ,,
etiam Alexander Græcus, loco quo supra, ita inquiens: Mox igi ,,
tur in accessione quæ laxant & mitigant sunt adhibenda. Vtilissi- ,,
mum est balneum omnibus, non enim mitigare tantum, sed & cu ,,
rare potest. Et cum lotus fuerit, loca dolẽtia oleo Chamæmelino ,,
sunt inungenda. Idem etiam suadet Razes, ita scribens: Cum in ,,
renibus fuerit lapis, æger balneum aquæ dulcis frequenter ingre- ,,
diatur, & renes & ilia ex oleis inungantur. In potu quoque suman ,,
tur, quæ lapidem frangunt. Quod uero sectio uenæ poplitis in cu ,,
ratione calculi locum habeat, ita demonstratur. Cum in eo affectu
non modicus sit dolor, certum est ad affectum locum magnam
quoque humorum copiam conflui. Dolor enim, Galeno libro Ar
tis Medicinalis cap. xcv. teste, fluxiones commouet. Id quod &
libro tertio Therap. Metho. capite quarto confirmat, inquiens:
Quod dolet, plus aliquid affluere facit. Hinc iterum constringi ob ,,
eum humorum defluxum, atque coartari meatus necesse est. Vt er
go ab affecto loco retrahantur, euacuenturque humores, uenæ se-
ctione opus erit, & non alia nisi poplitis, eius enim origo coniun-
ctissima est origini uenæ, quæ peculiariter alit partẽ ægram, a qua
trahere propositum est, & ita retractis euacuatisque humoribus, me
atus dilatantur, calculoque ad uesicam facilior descensus paratur, id

quod & experientia compertum habeo. Hinc est quod Galenus
" libro de Venæ Sectione ita scribat: In quibus est affectus, quem
" νεφρῖτιν uocant, eam quæ secundum poplitem est, uel eam omni-
" no demum, quæ secundum malleolum est, uenam secare oportet.
Insuper mirari satis nõ possum, cur eius uenæ sectio in calculo tam
raro, immo fere nunquam adhibeatur a nostri temporis Medicis,
cum tamen hoc genus auxilii Hippocratis & Galeni quoq; testi-
moniis sit comprobatum. At solent ferme semper meliora interci
dere, atq; in eorundem locum pessima irrepere.

ERROR XLI.

Error est, asserere purgatorium medicamentum attractis humoribus non esse simile, atq; adeo hallucinatur Mesue, id non ideo certũ purgare humorem, quia sit huic simile, contendens.

Mesue libro primo Canonum uniuersalium, capite primo, in-
tentionis primæ, manifestissime innuit, Medicinã purgantem hu
" moribus attractis non esse similem, iis uerbis: Medicina laxatiua
" non euacuat seu attrahit talem humorem, quia sit similis humori,
" sed quia talis. Quam quidem sententiam esse erroneam, ueterum
scriptis ostendemus, qui unanimiter medicamentũ purgandi uim
habentem, attractis humoribus esse simile adserũt. Id quod in pri
mis facit Hippocrates, qui in libro de natura humana in hanc scri-
" bit sententiam: Pharmacum cum corpus intrat, primo id quod
" omnium maxime sibi secundum naturam cognatũ atq; simile est,
" agit, exinde reliqua trahit & purgat. Quemadmodum stirpes &
" semina terram ingressæ, sibi quod ex ipsarum natura est, trahunt,
" uel acre, uel amarũ, uel dulce, uel salsum, uel aliud quid diuersum:
" in primisq; ex eo plurimum, quod sibi naturali propinquitate ma
" xime coniunctũ est, arripiendo, tum cætera deinceps attrahendo.
Idem docet Galenus lib. iij. de Simplicib. Medica. cap. iiij. inqui-
" ens: Vnumquodq; medicamentorũ purgantium, humori, quem
" attrahit, simile est: at fortius aliquo modo medicamen humore exi
" stit, & propterea trahit, non aũt trahitur. Quemadmodũ Magnes
" lapis similis est ferro, at quia fortior, ob id ferrum attrahit, nec fer-
" rum attrahit ipsum. Ita Cartamus est pituitæ similis, uerum ob cali
" ditatem suam pituita fortior, ideo & eandem attrahit, at non attra

hitur ab

situr ab ipsa. Quibus uerbis argumentatio etiam diluitur, quam
subobscure Mesue innuit, quæ huiusmodi est. Si similitudo caussa
esset, quare medicamentum humorem traheret, ita humor trahe-
ret medicinam, sicuti medicina humorem: huic enim occurrens
Galenus, rationē reddit, quare cum sint similia, hoc potius trahit,
illud trahitur, id ex similibus trahere dicens quod sit potentius. Fir
ma itaq; stat adhuc ueterum sententia, quod scilicet medicamētum
purgans attracto humori simile sit. Si enim dissimile esset ac con-
trarium, tunc eundem magis procul a se pelleret, fugaretq;, q̃ tra
heret, cuius tamen contrariū diutina nos experientia, rerum qua-
rumlibet magistra, edocet. Plura ea de re cōquirant studiosi apud
Galenum libro secundo de Elementis. De atra bile cap. vi. Libro
primo de potentiis naturalibus, cap. xiij. & xiiij. Libro de uirtute
medicamentorum purgantium.

ERROR XLII.

**ERrant, contraq; ueterum præscriptum agunt re
centiores, qui nō turgentibus humoribus, con
coctioni minorationem, ut illi loquuntur, præmit-
tunt, post uero coctionem eradicationem adhibēt.**

Humores turgent, dum motu uehementiore atq; transfluxu,
ab una corporis parte ad aliā in morbi principio feruntur, ægrūq;
infestant, ac quiescere non permittunt, quod in acutis præcipue
morbis contingit. Tales quidem humores, qui de loco ad locum
transfluunt, euacuare conuenit, non expectata aliqua concoctio-
ne, quemadmodū docet Hippocrates primo, Aph. xxiiij. dicens, „
ἐν τοῖσι ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακίῃσι χρέ „
εσθαι. Id est, In acutis passionibus raro & in principiis medicinis „
purgantibus uti conuenit. Vbi uero humores sunt in aliqua parte
firmati, nec de loco ad locum mouentur, quemadmodum contin
git in morbis longis, eos medicamento purgante euacuare ante
concoctionem non oportet. Neq; etiam minorandi, ut consueto
nostris medicis uerbo utar, sunt humores non cocti, quando quæ
cruda sunt, nullo penitus pacto mouere conueniat. Ita enim præ-
cipit Hippocrates libro primo, Apho. xxij. inquiens, πέπονα φαρ „
μακεύειν καὶ κινεῖν μὴ ὠμά. μηδὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ. Hoc est, „

Concocta medicari, et mouere nō cruda, neq; in principiis, si non turgent. Proinde cum minoratio humorum fieri non queat citra eorundem motum, certum est, eam adhiberi a Medicis ante concoctionem nō deberi. Nam ea deiectio tormina, animiq; deliquia cum eo quod nec quippiam notatu dignum educit, procreat: crudi enim omnes sunt humores atq; pigri, adeoq; ob crassitudinem frigiditatemq; ad motum inepti. Quo fit, ut etiam uias omnes angustas obstruant, per quas id quod medicamentum deiicit, ferri ad aluum debeat, & ita nec ipsi educūtur, & aliis sunt impedimento. Accedit, quod Medicina imbecillis multis ac copiosis humoribus præualere non potest: alias enim a debiliori in fortius fieret actio, quod naturæ impossibile est, adeoq; eosdem solum mouet, nec educit, ita ut magna totius corporis fiat turbatio. Medicamentis ergo tentanda sunt, iuxta Hippocratis edictum, concocta tantum, non cruda. Id quod Galenus quoq; prima Aphor. Cōmen. xxiiij. docet, ita scribens: In longis morbis semper oportet expectare concoctionem: tunc enim naturam ipsam habemus euacuationi adminiculantem, uidetur siquidem & ipsa post concoctiones, humores discernere, & superfluitates expellere. Sed cum perfecte ipsa mouet, medicamento opus non est. Si uero mediocrius atq; imbecillius agat, id quod deficit oportet supplere medicādo, ut ex utroq; noxii humoris fiat euacuatio, natura quidem expellente, medicamento uero attrahente. Iam quemadmodum humores ante concoctionem non sunt minorandi, ita nec post eandem sunt eradicandi, id enim uetat Hippocrates lib. ῆ. Apho. li. in eam sententiam scribens: τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης κενοῦν ἢ πληροῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν σφαλερόν. διότι πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἀσφαλές. Quod est, Plurimum atq; repente euacuare, uel replere, uel calefacere, uel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere periculosum. Quoniam omne nimis est naturæ inimicū, quod autem paulatim fit, tutum est. Multa enim euacutio, quam eradicatiuam appellant nostri, cōmoderationem Elementorum, in qua natura consistit, teste Galeno, destruit, unaq; animalis substantiam dissoluit, eoq; nomine maxime a Medicis fugienda.

ERROR XLIII.

CAecutiunt plane Medici, qui Elephantiasin, Lepram

Lepramq; aliter apud Arabes, aliter apud Græcos accipi non uident.

Aliter accipi Elephantiasin atq; Lepram apud Arabes, aliter apud Græcos, ex eorundem descriptionibus, nominumq; ui euidentissimum fiet. Auicenna siquidem Fen xxiij. Canon. iij. tract. primo, cap. xvi. Elephantiasin in hunc modū describit: Elephantia est additio in pedibus secundum modum, qui accidit in uenis uaricum, quare ingrossat pedem cum æqualitate sua. Razes uero lib. ix. cap. xciij. ita: Elephantiasis est, cum pedis grossities augeri uidetur, et color obfuscari, uenæ quoq;, quæ uites uocantur, apparere cœperint. Auenzoar autē lib. ij. cap. xxvi. de eadem in eam sententiam tradit: Et accidit cruribus grossitudo præter naturam, quæ dicitur Elephantia, & hoc ideo, quia assimilatur cruribus Elephantis in grossitudine. Hos deinde imitati sunt recentiores oēs Elephantiasin pro morbo accipiētes, in quo pedes supra modum intumescunt. Et hæc Arabum de Elephantiasi sententia. Lepram uero Auicenna Fen iij. Canon. iiij. tracta. iij. capite primo ita definit: Lepra est infirmitas mala, proueniens ex sparsione Choleræ nigræ in corpore toto, quare corrūpitur complexio membrorū, & forma ipsorum, & figura eorū, & fortasse corrumpitur in fine eius, ipsorum continuitas, ita ut corrodantur membra, & cadant casu qui fit ab ulceratione, & est sicut cancer cōmunis toti corpori. Ita Razes quoq; lib. v. cap. xxxv. scribit esse morbum uulnerantem membra, ac eorum corrumpentem figuras. Auenzoar etiam lib. ij. cap. xij. Lepram, ait, esse cancrum pessimum ortum in corporibus hominum. Nec aliter deniq; omnes Medici iuniores, qui Arabum doctrinam ex magna parte sequuntur, definierunt. Verum si Hippocratis, Galeni, Pauli Aeginetæ, reliquorumq; Græcorum, Latinorumq; descriptiones cum iam dictis Arabum contuleris, mox deprehēdes eosdem in uerbo Elephantiasi eum morbum intelligere, quem Arabes ac Medici iuniores Lepram appellant, atq; ab altero morbo, quem illi Lepram nominant, omnino diuersum. Galenus enim libro secundo de Morborum Caussis, cap. vij. Elephantiasin haud aliter, q̄ Auicēna Lepram, inter morbos figuram corrumpentes, enumerat, ita scribens: Quippe morbus qui Elephas nominatur, plane formam immutat, etenim nasus simus, labra crassa, aures acuminatæ uidentur. Nomen autem Elephantiasis tractum est a similitudine Elephantis, quoniam eo-

dem Galeno teste, qui hoc morbo laborant, carnem habent nigram, & tuberibus plenam, ita ut Elephantũ corio uideatur prorsus assimilis. Paulus itidem Aegineta lib. iiij. cap. primo, Elephantiasin esse cancrum totum corpus occupantem, non secus q̃ Auicenna & Arabes alii Lepram, astruit. Eius hæc uerba: Si cancer unum tantum membrum infestans, secundum sententiam Hippocratis insanabilis est, quãto magis Elephas, qui cancer quidam est uniuersalis, omnem curationem superabit? Quam profecto sententiam Auicenna, ut multa alia, ex Paulo mutuatus est, Canone quarto, capite de Lepra, idq; Lepræ tribuit, quod Paulus Elephantiasi, inquiens: Et cum cancer, qui est Lepra membri unius, sit de illis quibus nõ est sanatio, quid dicemus de Lepra, quæ est cancer totius corporis. Haud aliter de Elephantiasi q̃ Græci, scribunt Latini quoq;, sed in uniuersum illis consentiunt. Celsus enim, Latinus Hippocrates, lib. iij. cap. xxv. de Elephantia in hunc modum disserit: Ignotus autem pene in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quem ἐλεφαντίαν Græci uocant, isq; longis annumeratur. Totũ corpus afficitur, ita ut ossa quoq; uitiari dicãtur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosq; tumores habet. Rubor harũ paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæquabiliter crassa, tenuis, dura, mollisq;, quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Plinius quoq; lib. xxvi. capite primo, a Celso nihil dissentiens, Elephantiasin ita depingit: Diximus Elephantiasin ante Pompei Magni ætatem non accidisse in Italia, & ipsam a facie sæpius incipientẽ. In nare prima ueluti lenticula, mox inualescente per totum corpus, maculosa, uariis coloribus, & inæquali cute, alibi crassa, alibi tenui, dura, ceu scabie aspera, ad posterum uero nigrescente, & ad carnes apprimente, intumescentibus digitis in pedibus manibusq;. Aegypti peculiare hoc malũ. Hæc equidem singula clarissime indicant Elephantiasin Græcorũ & Latinorum non esse diuersum morbi genus a Lepra, quã Arabes describunt. Accedit iis omnibus, quod Auicẽna eodem de Lepra scribit, quæ Galenus de Elephantiasi. Auicenna enim, ubi supra sic scribit: Et quando aggregatur caliditas aeris cũ malitia cibi, & eius essentia est ex genere piscium, & carne salita, & carne grossa, & carnibus asinorum & lentibus, proculdubio est ut eueniat lepra, sicut multiplicatur in Alexandria. Quæ quidem Auicennæ uerba ex secũdo libro Galeni artis Curatiuæ ad Glauconem, cap. xv. uidentur desumpta,

desumpta, ubi de Elephantiasi ita loquitur: In Alexandria uero ,,
plurimum generatur ex uictus ratione. Comedunt enim farinam ,,
elixatam, & lentem, & cochleas, & plura salita, et nonnulli ex ipsis ,,
carnes asininas, & alia quaedam, quae crassum & atrae bilis humo- ,,
rem generant: nam cum aer circunstans calidus sit, motus humo ,,
rum agitur uersus cutē. Praeterea Galenus libro eodem, cap. xvij. ,,
Viperarum esum his, qui Elephantiam patiuntur, esse mirabile auxilium docet. Quod idem etiam lib. xi. de Simplicib. Medica. capite secundo, duabus elegantissimis historiis, quas ne plus aequo uerbosior sim praetereo, confirmat. Auicenna autem id genus remedii Leprae accōmodat, inquiens: Et caro uiperae est de nobilibus ,,
medicinis ei. Et paulo post Galeni historias citat, dicens: Et ex po- ,,
tatione quidem uini, in quo moritur uipera, aut uiuit, iam sanati ,,
sunt quidam accidentaliter, aut intentione interficiendi. Ex iis satis ,,
superq; demonstratum esse puto, Graecos et Latinos per Elephantiasin intelligere morbum tristem, & ipso nomine, ut ait Q. Serenus cap. x. dirum, eum nempe, quē uulgus totaq; Arabum schola Lepram appellat, cum contra Arabes ac iuniores omnes per eandem crurum ac pedum quendam tumorem immodicum intelligant. Reliquum est, ut Lepram quoq; Graecorū, diuersum esse morbi genus ab Arabum Lepra demonstremus, id quod paucis admodum faciemus. Nam cum ex superioribus manifestum sit, Lepram Arabum dirum esse ac horrendum morbi genus, & id quidem quod Graeci Elephantiasin nominant, certū erit, Lepram Graecorum esse penitus diuersum. Nam ea a Graecis inter faciles computatur morbos, id quod in primis testatur Hippocrates Libro de Morbis, qui extra ita scribens: Lepra, pruritus, scabies, li- ,,
chenes, uitiligo, pituita gignuntur, potiusq; corporis turpe quid ,,
sunt q̄ morbi? Subscribit Galenus, qui libro de Tumoribus prae- ,,
ter naturam sic ait: Lepra solius cutis passio est. Id quod idem Ga ,,
lenus libro quinto de Symptomatum caussis, aliis etiam uerbis indicat, ita scribens: In Lepra & Psora plus est succi, & succus ipse ,,
crassior, atq; ob hunc magis crebriusq; pruriunt hi, q̄ reliqui omes ,,
sine huiusmodi affectibus prurientes, ac nihil iuuantur, uel si uehe ,,
mentissime scalpentes detraxerint. Succus enim noxius manet in ,,
fixus, atq; in cute impactus. Horum certe nihil huic morbo, quem ,,
uulgo Lepram appellant, conuenit, quando is non solum aspectu turpis sit, sed etiam ingentem cruciatum excitet, nec solam cutem, sed & carnem & ossa, sicut ex Celso diximus, plerūq; uitiet. Quod

Si uero quis obiecerit, Lepræ nomen in Sacris Literis pro graui accipi morbo, huic Augustinum obtrudam, qui Lepram coloris uitium, non ualetudinis aut integritatis sensuū atq; membrorum esse dicit. Quod uerum esse, etiam caput decimū tertium Leuitici ostendit, ibidem enim Lepræ notæ atq; inditia enarrātur, quæ certe præter cutis ac coloris uitium nihil præ se ferunt. Videant ex hoc errato studiosi, Arabum medicinam a ueteri atq; Græcorū in plerisq; in uniuersum uariare, ob id diligenter admodum caueant, ne diuersitate ista non animaduersa, in errorum laqueos incidant.

ERROR XLIIII.

NOn tria sunt caussarum insalubriū genera, ut Auicenna, totusq; recentiorū Medicorum cœtus arbitratur, sed duæ tantum in uniuersum sunt caussæ, interna scilicet & externa, uel ut uulgus Medicorum uocat, primitiua & antecedens, coniuncta enim a morbo nihil differt.

Auicenna Fen ij. primi Canonis, summa prima, doctr. ij. capite primo, de caussarum insalubrium generibus ita scribit: Caussæ dispositionum corporis sunt tres, primitiuæ, antecedentes, & coniunctæ. Hunc deinde imitati sunt iuniores omnes, easdem in suis libris cuiusq; morbi curationi præfixerunt. Verum, quantum ea in re lapsi sint, facile intelligent hi, qui id genus commenti diligenti examini commiserint, ad ueterumq; scripta exegerint. Veteris enim Medicinæ scriptores duo tantum caussarum morbi genera ponunt, externam uidelicet & internam, uel ut nostri loquuntur, primitiuam & antecedentem. Id quod facit Galenus libro primo Therap. Methodi, cap. iiij. in hunc modum scribens, Quartum uero ab iis genus statuito, quod sit insalubrium, siue morbificarum caussarum. Atq; harum, quæ quidem in animalis corpore consistunt, internas aut antecedentes nomina. Quæ extrinsecus, externas uel primitiuas. Idem docet lib. ij. de morborum caussis cap. ij. ubi ita disserit: Redeamus igitur ad id quod propositū nobis erat, nempe ut singulorum simplicium morborū caussas explicemus, tum præcedentes, tū procatarcticas. Eas igitur quæ in animali ipso consistunt, siue affectiones sint, siue motiones præter naturam, caussas nominant morbum præcedentes. Quæ uero extrinsecus

aduenient

adueniunt, si uehementer alterant, immutantq; corpora, eas interim procatarchontas, interim procatarcticas caussas appellāt, quasi præincipientes dicas. προκατάρχεσθαι enim uerbum, incipere significat. Quemadmodum itaq; in Musicis & choro canentibus fit, in quibus choreæ dux primam carminis modulatus partem incipit, reliquum uniuerso choro silens ipse canendum relinquit, sic in huiuscemodi motus principium intellexisse oportet. Ex prædictis porro meridiano sole clarius erit, Galenum caussam coniunctam, inter genera caussarum morbum facientes, minime numerasse. Proinde cum apud Galenum caussæ cōiunctæ non queant assignari, colligitur toto cœlo errare Auicēnam, recentioresq; Medicos hunc imitantes, caussam coniunctam inter reliquas morbi caussas numerantes. Non autem Galeni dogmata sequentes, caussam coniunctam statuere posse, ita probamus. Caussa enim coniuncta assignata sequitur affectum principaliter lædentem operationem non esse morbum, sed morbi caussam, quod maxime contra Galenum est, secundū quem affectus lædens operationem, et non operatio læsa, seu actio uitiata est morbus. Is enim libro tertio de Symptomatum differentia, capite primo, morbum ita definit: Morbus est affectus præter naturam, a quo actio primum impeditur. Id quod multis etiam docet libro primo & secundo Therap. Metho. contra Methodicos disputans, qui actionem impeditam morbum esse dixerunt. Quod uero sequeretur affectum seu dispositionem principaliter lædentem operationem non esse morbum, sed morbi caussam, hoc ex caussæ coniunctæ descriptione scitur, quæ iuxta Auicennam, Ioannitiumq;, ac totam iuniorū Medicorum scholam hæc est: Caussa coniuncta est, quæ cum adest, adest morbus: & quæ cum abest, abest morbus. Hæc em̄ definitio aliud præ se fert nihil, nisi quod innuit caussam coniunctam esse talem affectum, qui primo lædit actionem, id quod indicat iis uerbis, Si adest, morbus adest. Galeno em̄ cap. viij. Artis Medicinalis, teste, morbus non dicitur, nisi læsio operationum sensibilis adsit. Proinde caussa coniuncta iuxta hanc definitionem non erit aliud, q̄ dispositio seu affectus principaliter lædens operationem, quod tamen affirmari nō potest. Nam dispositio illa non caussæ, sed morbi meretur appellationem. Caussa enim morbi qualiscūq; sit, non impedit læditue actionem primo & immediate, sed per morbum medium. Nam sicuti peculiare est morbo, primo & immediate lædere ac uitiare actiones seu operatiōes, ita proprium est caussæ, nō

primo, sed morbo mediante actiones impedire. Idq; ut innueret Galenus in morbi descriptione non simpliciter dixit, Morbus est affectus præter naturã, a quo actio impeditur, sed addidit primo, ut hoc pacto secluderet caussam, quæ nõ primo, sed per morbum medium actionem impedit. Viderit ergo Auicenna, qui se Galeni fatetur ac gloriatur interpretem, ne male in hoc interpretetur Galenum, cum Fen ij. primi Canon. doctr. i. cap. ij. ægritudinem eodem, quo Galenus, modo definit: Dispositionem, inquiens, esse, per quam hominis corpus in sua complexione tale existit, ut ex ea omnes operationes eius proueniant impeditæ, & tamen nihilo minus paulo post caussas ægritudinũ contentiuas siue coniunctas ponit, cum iuxta id dogma operatio læsa diceretur morbus, & nõ affectus lædens operationes seu actiones primo: quod ut ex superioribus patuit, Galenianis placitis ex diametro pugnat, quæ affectum præter naturam, actionem primo impedientem morbum, actionem uero impeditã morbi, Symptoma dici perdocent. Atq; adeo caussa coniuncta ab iis, qui Galeni sectam sequuntur, nõ potest tolerari: ab affectu enim primo impediente actionem, nihil differt, huicq; non caussæ, sed morbi nomen competit.

ERROR XLV.

HAllucinantur inter Medicos recentiores non pauci, morbum quem uulgo Gallicũ uocant, esse eum quem Græci Lichenem appellant, contendentes, cum is uerius sit, quem Impetiginem Latini nominant.

Esse complures, qui Lichenas a morbo Gallico nihil differre putant, notius est, q̃ ut demonstrem. Vnum tamen Simphorianũ Champerium indicasse satis sit, qui capite duodecimo libri secũdi suæ Practices Lichenem eum morbum esse asserit, quem Neapolitanum aut Gallicum nominant uulgo. At q̃ false, in primis indicatid, quod is morbus in Gallorũ exercitu, qui apud Neapolim Caroli sui regis auspiciis belligerabat, primũ circa annum a Christo nato M. CCCC. XCIII. apparuit ac irrepsit, ob idq; Gallicus dictus est. Lichenas autem Hippocratis uetustissimi authoris fuisse seculo certum est. Nam is in tertia particula Aphorismorum in Aestiuorum morborum mentione, & in Libro de Morbis, &

passim

passim alibi Lichenum cōmeminit. Quare Plinius quoq;, Hippocrate iunior, errat, qui Libro Naturalis Historiæ xxvi. capite primo, Lichenas morbum, ut ipse ait, grauissimum, non italiæ modo uerum etiam uniuersæ prope Europæ incognitum ante Tiberii Claudii Cæsaris principatum fuisse scribit. Hippocrates enim Plinio multo uetustior tam crebram de Lichenibus mentionem non fecisset, si eius ætate totius fere Europæ hic morbus fuisset incognitus. Verum tamen est, quod paucis ante Claudii principatum in Italia fuit cognitus, quia nondum Romano imperio ad exteras nationes propagato nomine carebat, donec Medici Græci, qui urbem Romanam frequentare cœperunt, eundem morbum suæ linguæ uocabulo Lichenas nominātes, fecere illustriorem. Meminit & passim Lichenū Dioscorides, adeo ut clarum iam sit ex utriusq; origine, Lichenas non esse morbum Gallicum. Proinde λειχὴν Græcis aliud morbi genus est, cutis scilicet uitiū & aspredo, Latini id malū impetiginē dixerunt. Ita Galenus in suis definitionibus Lichenas dixit esse cum multo pruritu summæ cutis asperitatem. In sua autem Isagoge rem copiosius tradidit iis uerbis: Cutis malum est Lichen. Duplex eius genus, mite alterum, ferum & difficilius alterum, pelluntur ab eo ex summa cute squamulæ, rubetq; sub illis locus tantum, et non exulceratur. Eundem uero esse apud Latinos impetiginē, qui Lichen apud Græcos, testatur in primis Cassius Fœlix, cuius authoris hæc sunt uerba: Impetigines Græci Lichenas dicunt, nascuntur ex Melancholico humore, rotundo schemate, in superficie cutis cū ingenti pruritu.† Quod itidem confirmat Cælius Aurelianus libro primo Chronion, cap. iiij. de Lichenibus equorum loquens, dum ait: Sunt autem squamulæ anteriorum crurum sub armorū partibus in ipsis animalibus natæ, has Græci Lichenas uocant, nos uero Impetigines. Præterea quæcunq; remedia Paulus, Galenusq;, ac omnes alii Græci authores contra Lichenas docuerunt, eadem fere omnia contra Impetiginem a Q. Sereno, Raza & Auicenna traduntur. Et ut ex multis unum referamus, Græci Lichenibus puerorum ieiunam hominis saliuam adhibent, hanc quoq; Q. Serenus Samonicus cap. xi. Impetigini adhibendam esse docet iis uerbis: Si uero uitium est, quod ducit ab impete nomen, hoc matutina poteris cohibere saliua. Idem etiam docet Auicenna Fen vi. Canonis quarti, tract. iij. cap. iiij. Accedit etiam, quod Arabes non aliter Impetiginem, q̄ Græci Lichenas generari tradiderunt, ita ut dubium non sit, quin

† Pli. q. lib. 20. c. [illegible] a radice cucumeris sil[illegible] [illegible] Impetigines [illegible] [illegible] et Lichenes vocat.

Latinis Impetigo id sit, quod Lichen Græcis. Annotandũ tamen, quod ea quæ Celsus de Impetigine scribit, Lepræ Græcis dictæ conuenire: & quemadmodum hic Lepram Impetiginem, ita Lichenas Papulas nominauit, quod hinc maxime colligitur. Sicut enim a Cassio Fœlice scribitur, nasci Lichenas rotunda figura in superficie cutis, cum ingenti pruritu & asperitate: ita Celsus lib. v. ait alterum genus Papularum esse, in quo per minimas pustulas cutis exasperatur, rubet, leniterq; roditur, tardeq; serpit, idq; uitiũ maxime rotundum incipit, eademq; ratione in orbem procedit. Porro quod Galenus ac Paulus dicunt ex Lichenibus diuturnis fieri lepram, idem Celsus de quadam specie Papularum pronunciat, inquiens: Quæ minus rotunda est, difficilius sanescit, nisi sublata est, in impetiginem uertitur. Insuper quemadmodum Galenus duplex Lichenum genus facit, alterũ mite, alterum ferum: ita Celsus duplices Papulas, alterã mitem ac leuem, alterã quam ἀγρίαν, id est, feram Græci appellant. Et ut Græci Lichenibus, & Arabes Impetigini ieiuni hominis saliua medentur, ita Celsus leui Papulæ eandem esse remedio refert, adeo ut manifestissimum sit, Celsum Lichenas uocare Papulas. Quod uero id malum, quod Græci lepram nominant, sit id quod Celsus Impetiginem appellat, non aliunde certius q̃ ex utriusq; morbi diffinitione colligitur. Galenus nanq; in libro Definitionum Medicinalium, lepram ita definit: Lepra est transmutatio cutis ad contrarium naturæ habitum cum asperitate & dolore atq; pruritu, ac squamularum resolutione, & quandoq; unam, quandoq; plures corporis partes depascitur. Quæ sane descriptio quadrat in omibus cum Celsi, qui libro quinto in Impetigine cutem exasperari, squamulas resolui, rosionem uehementem esse scribit, ita ut luce meridiana clarius sit, Impetiginem Celsi esse lepram Græcorum. Plura ea de re doctissimus Leonicenus in libello de Gallico morbo.

ERROR XLVI.

DEcipiuntur Medici iuniores, Prunã, seu ignem Persicum, Carbunculum atq; Anthracem diuersa morborũ genera existimantes, cũ tamen unus ideq; diuersis istis nominibus morbus designetur.

Non pauci inter recentiores sunt Medici, qui Prunã seu Ignem

Persicum

Persicum, Carbunculū ue ab Anthrace diuersum esse malum putant: differreq; ea ratione Anthracem a Carbunculo arbitrantur, quoniam Anthrax fiat ex materia maligniore & magis adusta, q̃ sit illa, ex qua carbo generatur. Hinc est quod de iis etiam in diuersis capitibus tractarunt. In quorum numero est Valescus, qui in tantum quoq; desipuit, ut uerbo Græco Latinam daret deriuationem, anthracem ab antro, quod idem est quod fouea, dictū existimans, quoniam foueam faciat, non intelligens quod ἄνθραξ idem Græcis significet quod Latinis carbo. Ex quo iterū studiosi deprehendunt, quot errorū ambagibus irretiant̃, qui linguarū peritia carēt. Moti aūt sunt iuniores Medici, ut inter Anthracē atq; carbonē siue prunā differentiā statuerent, quia uiderūt Auicennā uno capite de pruna agentē, mox postmodū altero capite de Althohoin, quē ipsi Anthracē interpretant̃, tanq̃ de morbo a Pruna diuerso, tractantē. Razam quoq; in libro Diuisionum cap. cxxxiij. de Igne Persico primū, mox cap. cxxxv. de Anthrace seorsum scripsisse intellexerūt. At cogitare debuissent boni illi uiri, nō rarū esse Arabis de una re sub uariis nominibus, tanq̃ diuersa, alio & alio loco tractasse. Quod & hoc loco factum esse quis nō uidet? atq; adeo Auicenna ac Razes de eodem tumore sub diuersis nominibus, Pruna scilicet & Althohoin, frustra in duobus locis tractasse iudicabunt̃. Quamuis Auicenna hoc nomine excusari possit, quod dixerit forte Althohoin esse Anthracem nō in omni tempore, sed solum pestilente: neq; in omni corporis parte, sed tantum in glandulosa, ac præcipue in inguinibus ortum: atq; ita fortassis Paulum secutus, Althohoin a Pruna, quemadmodū ipse Bubonem ab Anthrace seu Carbunculo seiunxit. Quod uero ἄνθραξ a Carbunculo nihil differat, uel iis qui primis labris tantum, ut aiunt, Græca degustarunt, notum esse potest. Nam ubicūq; Latinus interpres Carbunculum uertit, hic cōtextus Græcus ἄνθρακα habet. Quod si autem inter carbones siue Prunam atq; Anthracem erit differentia, mirū admodum Galenum, tantum rei Medices magistrum, de Anthrace in eo quem iuniores sub hoc uocabulo intelligunt significatu, nusquam in suis libris fecisse mentionem. Tantum enim morbum ac magis q̃ cæteros exitialem latuisse Galenum, atq; ideo neq; in libro xiiij. Therap. Metho. cap. x. neq; in secundo ad Glauconem capite primo, neq; in libro de tumoribus præter naturam, ab ipso fuisse nominatum, pene ridiculum suspicari. Quare manifestum

admodum est, Anthracem a Carbunculo penitus nihil differre, id quod & antiquus maxime Galeni interpres non ignorauit, hic enim libro xiiij. Thera. Metho. cap. x. Anthracẽ, Prunam, Ignem Persicum, & Carbunculum interpretatur. Cæterum quod Carbunculus nihil ab Igne Persico seu pruna distet, non aliunde certius, q̃ ex eorundem descriptionibus scitur, per om̃ia enim sibi quadrant. Galenus nanq; libro secũdo ad Glauconem, capite primo, Carbunculum iis uerbis describit: Quum sanguis influens calidus sufficienter extiterit & crassus, quodcũq; membrorum subito occupauerit hoc comburendo, facit ulcus cum crusta, quicquid uero circumiacet in inflammationem leuat, & efferuescentem grauemq; dolorẽ infert. Vocatur autem Carbo huiuscemodi passio. Quæ sane descriptio a Prunæ Ignisq; Persici descriptione, quam tradit Auicenna Fen iij. Canon. iiij, cap. ix. nihil differt, ait enim: Hæc duo nomina fortasse absoluta sunt super omnem pustulam corrosiuam, uesicantem, adurentem, facientẽ accidere Escharam, qualem facit accidere combustio & cauteriũ. Insuper Anthracem seu Carbunculum nihil distare a Pruna & Igne Persico, ex eo colligi potest, quia quam curationem Galenus Carbunculo adhibet, eandem Auicenna ac Arabes alii Prunæ accõmodant. Galenus nanq; libro quarto Therap. Metho. cap. x. de curatione Carbunculi in hunc modum scribit: Sed & incipiendam ab incisa uena curationem esse, id quoq; neminem latere arbitror. Nec illud obscurum, sanguinis uacuationem quæ ad animi defectũ usq; sit adhibita, magis his etiam collaturam. Auicenna uero a prædictis nihil uarians, ita de Prunæ Ignisq; Persici medicatiõe docet. Necessaria est phlebotomia, ut euacuetur sanguis cholericus, & quando ægritudo est timorosa, tunc necessarium est, ipsam approximare Sincopi. Quibus utiq; uerbis nihil ferme a Galeni præscripto dissentit, in hoc tamen Galeno cõtrarius est, a ueritateq; deuiat, quod Prunam seu Ignem Persicum a Cholera citrina, liceat enim uti barbaris uocibus, quibus Medici hodie utuntur, generari putat, id quod iis innuit uerbis, ut euacuetur sanguis Cholericus. Galenus enim libro secundo ad Glauconem, ait Carbunculum seu Anthracem ex sanguine crasso ac Melancholico feruente generari. Quẽ secutus Paulus & reliqui Græcorum Medici, dixerunt fieri Carbunculũ, cum referbuerit sanguis copiosiore atra bili abundans, et in reliquam partem ingruerit. Videat igitur Auicenna, si Pruna ex Cholera citrina fit, quomodo hic curationis modus sibi aut rationi

tioni

ctoni conueniat, qui sanguinem esse frenum Cholerae ubicq insinu
at, & primo libro cauendum esse admonet, ne superflua sanguinis
missione aegrum ad humorum biliosorum ebulitionem perduca
mus. Quare, si ipsius in aliis locis doctrinam sequimur in morbo
ex Cholera seu sanguine Cholerico facto, phlebotomia non com
petit, uel non tanta, ut ad Sincopen usq perducat. Quare falsum
in uniuersum est,, quod Auicēna dixit Prunam ex Cholerico san
guine generari, cū magis ex crasso & Melancholico fiat. Id quod
met ipse Auicenna, sibi ipsi contradicens, Fen iij. Canon. iiij. tra-
ctatu primo, capite primo testatur, inquiens: At uero ex sanguine ,,
grosso malo fiunt species exiturarum malarum. Nam si eius mali- ,,
tia uehemens fiat, & ipsius adustio proueniet Erysypela, & ueniet ,,
combustio & crusta, & deterior, ea est Ignis Persicus. Errat praeter ,,
ea Auicēna, ac a Galeno ratio necq ipsa dissentit in Pruna uel Igne
Persico, quando materia est decliuis ad Choleram, iis enim uerbis
utitur, scalpellationem profundam prohibens, & tamen capite su
periori, sexto scilicet, ubi egit de Formica, suaserat ex Galeni sen- ,,
tentia, extirpare Formicam cum aliquo quod sit sicut Embuba & ,,
extremitas pennae aut alterius rei, cuius extremitas sit acuta, quam ,,
possibile sit deglutire Formicam. Atqui haec extirpatio Formicae ,,
si diligenter inspiciatur, multo est uiolentior quā scalpellatio, ut si
hanc timet Auicenna, quando materia est decliuis ad Choleram,
multo magis tale aliquid facere, debuerat formidare in morbo ex
materia non decliui ad Choleram, sed mera Cholera, ut ipse opi-
natur, procreato. Falso autem allegauit Galenum, id enim artifici
um ait esse conueniēs non ad tollendam Formicam, uel miliarem,
uel corrosiuā, sed quoddam potius genus uerrucarū, quas Graeci
μυρμηκίας, id est, Formicas appellant. Notus est ergo error Aui
cennae ex nominis ambiguitate, quia eñ Graeci pustulas quasdam
ex humore Cholerico genitas solam cutem occupantes atq etiā
serpentes, ab hac serpendi natura Herpeta uocant. Arabes quocq
a simili proprietate easdem pustulas Formicam nominarunt. Sunt
uero & quaedam genera Verrucarum, quae Graeci μυρμηκίας, no
mine sumpto a formicis, appellant, quia sensum quasi sint morsus
formicarum, patientibus inferunt. Has quocq Verrucas Arabes
ad imitationem Graecorum, Formicas nuncuparunt. Quo fit, ut
uerbum Formica, apud Arabes duorum morborū generibus,
quamuis natura differentibus, accommodetur. Auicenna ergo
utrancq Formicam, tam pro pustulis Cholericis, q̃ etiam pro Ver

rucis acceptam, atq; utriusq; morbi curationem in uno capite copulauit, licet alter ex humore tenui & bilioso fiat, alter ex crasso ac Melancholico, atq; ideo ut genere distinguuntur, ita diuersum genus curationis exposcunt. Pustulæ siquidem biliosæ uel sola totius corporis purgatione, uel etiam emplastris super locum affectum impositis, nonnunq̃ autem manu curantur. Verrucæ uero, ut docet Galenus lib. xiiij. Artis Curatiuæ, cap. xvij. cum aliis instrumentis, tum etiam pinna ita adaptata, ut totam Verrucam sua cauitate comprehendat, atq; adeo firmiter hæreat, quod ea desubter acta Verruca radicitus euellatur. Quem etiam modum docet Auicenna Fen. vij. Canon. iiij. cap. xiij. & hunc locum uere potuit ad Galenum authorem referre. Sed ubi oportuit Galenum citare testem, ibi eius testimoniũ prætermisit: ubi uero reticere, quoniam nõ de Verrucis, sed Formica potius corrosiua curanda agebatur, perperam allegauit. At solent omnia Auicennæ fere placita esse talia, in quibus fides desyderatur. Quod uero scarificatio Prunæ seu Carbunculo sit adhibenda, docet Galenus lib. xiiij. Therap. Methodi, cap. x. dicens: Quinetiã scarificare eiusmodi tumores post sanguinis missionem, alienum non sit. Sunto autem incisiones mediocribus altiores, propter infestantis humoris crassitiem. Quibus uerbis Galenus Auicennæ sententiam penitus damnat: nõ enim solum scarificationem adhibendam esse docet, uerum etiam non ex bile, sed crassis magis humoribus prouenire Carbunculum innuit. Ex istis satis constat, Prunam seu Ignem Persicũ, Carbunculumq; esse idem morbi genus, non obstante, q Auicenna in eius morbi curatione nonnihil a Galeno dissentiat, solet enim is homo plerunq; morborum curationes confundere, id quod sequenti errore dilucidum fiet.

ERROR XLVII.

HAllucinatur Auicẽna, Erysypelam, Formicam Miliarem, Ignemq; Persicum, morbos natura distantes, eorundemq; curationes confundens.

Primum omniũ Auicennam cõfundere Erysypelam cum Formica Miliari, certum fit ex Fen iij. Canon. iiij. Tracta. primo, cap. iiij. ubi inter cæteras Erysypelæ notas hanc etiã ponit, quod comburit, & sua uirtute uesicat. Quæ sane magis propria est alteri morbo, de quo agit in sequenti capite, quem ipse Formicam Miliarem

Galenus

Galenus uero & Paulus ἑρπῆτην κεγχρίαν, id est Herpeten Milia-
rem, ea potissimum ratione nominant, quod serpit, atq; in cute ue
sicas siue pustulas milio similes excitat. Galenus eñ lib. ij. ad Glau
conem, capite primo, ita de ea tradit: Altera uero Miliaris, quoniã ,,
in hoc affectu pustulæ paruæ ac multæ per summam cutem similes ,,
miliis excitantur. Fit autem Herpes huiuscemodi ex bile quidem ,,
ipsa, sed minus calida & acri. Ita & Paulus Aegineta de eadem scri ,,
bit: Si uero tenuis bilis, minoreq; acrimonia fuerit, & calore exi- ,,
guas pustulas milii seminibus similes in superficie cutis excitarit, ,,
Miliaris Herpes a similitudine nominatur. Ita & Fen iij. quarti Ca ,,
nonis, tracta. i. cap. i. Erysypelæ notas cũ Anthracis seu Ignis Per-
sici cõfundit: nam astruit Erysypelam e sanguine grosso et adusto
procreari, euenireq; in eo crustam & combustionem: quas singu-
las notas Galenus libro secundo ad Glauconem Anthraci accom
modat. Non autem solum prædictorum morborum notas, sed
etiam curationes confundit Auicenna. Nam remedia, quæ ipse
adhibet ad Erysypelã super cutem existentem, sunt quæ a Paulo
ad Formicam Miliarem, seu ut ut ipse uocat, ad Herpetem pustulo
sum accommodantur. Pauli uerba hæc sunt: Ad Herpetem pustu ,,
losum scoria plumbi ex uino austero contrita, mox illinita, cata- ,,
plasma ex foliis Betæ in uino decoctis superimpone. Hæc reme- ,,
dia Auicenna ad Pauli imitationem scribẽs, Erysypelæ adscribit,
ita inquiens: Et si fuerit Erysypela super cutem, curetur ex scoria ,,
plumbi, cum uino Pontico bullito, cum foliis Siclæ bullitæ cum ui ,,
no. Sed & uerba sequentia apertissime monstrant, quod curatio
Erysypelæ apud Auicennam Formicæ Miliari potius conueniat.
Statim enim subiungit: Et curetur cum eo, in quo est resolutio & ,,
exiccatio fortis cum infrigidatiõe. Nemo enim est qui nesciat, nisi ,,
qui tritum illud in Medicina principium ignorat, Contraria con-
trariis curari, Erysypelæ morbo calido & sicco fortiter exiccantia
non competere, sed magis Formicæ Corrosiuæ, seu Herpeti exe-
denti. Quod confirmat Galenus, qui libro secundo Artis Curati-
uæ ad Glauconem cap. iij. in hanc sententiam scribit: Herpes au ,,
tem, quantum ad totius corporis euacuationẽ attinet, ut Erysype ,,
lata curare oportet. Quantum uero ad ipsius particulæ patientis ,,
locum, non omnino similis cura adhibetur. Nam qui exedentes ,,
sunt, refrigerari quidem desyderant, similiter aliis Herpetibus & ,,
Erysypelatis: nõ tamen ea ferũt medicamẽta, quæ præter id quod ,,
refrigerant, etiam humectare natura apta sunt, sed sola admittunt ,,

" refrigerantia, quæ etiã maxime possunt exiccare. Ex quibus utiq; Galeni uerbis tria colligimus. Primum est, quod idem sit Herpes exedẽs, de quo agit Galenus, & Formica corrosiua, de qua tractat Auicenna, id quod etiam maxime liquet ex iis quæ Auicenna de Formicę corrosiuæ curatione scribit, nam eadem sunt his, quæ de Herpetis exedentis cura præcepit Galenus, uerba eius hæc sunt:
" Via autem secundum quam curatur Formica est, ut quæ ex ipsa
" est corrosiua, alienetur ab humectatione, quam iam administrasti
" in Erysypela: humectatio enim nõ est conueniens in hulceribus. Secundum, quod ex uerbis Galeni colligitur, est, quod fortiter exiccantia non conueniant Erysypelæ, sed Formicæ corrosiuæ. Tertium est, quod omnis humectatio sit prohibenda in Formica cor-
" rosiua, seu Herpete exedente, hinc est quod mox subiungat: Nõ
" igitur uel Lactucam, uel Poligonium, neq; ex stagnis Lentem, aut
" palustrem Lotum, uel Anthylion, uel Psylion, uel Portulacã, uel
" Serim, uel Semperuiuam, uel tale aliquid, quod refrigerare possit
" atq; humectare, apponendum, quæ Erysypelatibus erant oppor
" tuna. Ex iis itaq; crassus admodum Auicennæ error manifestatur, qui has ipsas herbas, uel magnam earum partem in principio cu-
" rationis corrosiuæ Formicæ probat, inquiens: Et administra in
" principiis eius post sicut Lactucã & Nenuphar, & Semperuiuam
" & Volubilem, & Portulacam. Adeoq; Auicenna sibiipsi pugnat, nam paulo ante dixerat, q̃ ea quæ debetur Erysypelæ humectatio sit fugienda in curanda Formica corrosiua, mox tamen lactucam, Semperuiuam & Portulacam iubet adhiberi, quæ Galenus lib. xiiij. Therap. Meth. cap. iij. ad Erysypelæ quidem curationẽ cõmendat, in secundo uero ad Glauconem in Herpete exedente, propter eorum humiditatem censet euitanda. Itaq; iam satis constat, Auicẽnam Erysypelam pro Formica, et e regione Formicam pro Erysypela, nõ sine magna confusione, accepisse: siquidẽ quæ erant Erysypelæ remedia refrigerãtia & humectantia, ea Formicæ corrosiuæ adaptauit: quæ uero Formicæ competebãt, exiccantia scilicet, hæc retulit ad Erysypelam, tantus est Auicenna Medicinæ magister. Nec minori, sed aliquanto maiori in Pruna & Igne Persico usus est confusione Auicenna: nam quid sit Ignis Persicus, apud eundem nõ satis constat. Aliquando enim ipsum ex sanguine crasso & Melancholico docet generari, ut facit Fen iij. Canon. iiij. tracta. i. cap. i. iis uerbis: At uero a sanguine grosso malo fiunt species exiturarum malarum, Nam si eius malitia uehemens fuerit

& ipsius

& ipsius adustio, proueniet Erysypela, & eueniet cōbustio & cru- ,,
sta, & deterior est, Ignis Persicus. Aliquando uero ex bile flaua, ut ,,
errore praecedenti indicauimus, constare affirmat. Insuper Ignem
Persicum nunc idem genus facit, ut uere est cum Pruna, sicut Fen
iij. Canon. iiij. tracta. i. cap. ix. ubi ita scribit: Haec duo nomina ab ,,
soluta sunt super omnem pustulam corrosiuam uesicantem, adu- ,,
rentem, faciente accidere Escaram, qualem facit accidere combu- ,,
stio & cauterium. Nunc uero diuersum a Pruna, ut cum eodem ,,
loco ait: Ignis Persicus est magis Cholericus, Pruna uero magis ,,
Melancholica. Quandoq; etiam trahit ipsum ad Formicam corro ,,
siuam, sicut cum eodem loco scribit: Et quandoq; absoluitur no- ,,
men Ignis Persici de illis, super quo est illic pustula de genere For- ,,
micae comestiuae, adurans, uesicans, in qua est aliquid ambulans. ,,
Interdum ad Formicam Miliarem transfert, ut cum capite praedi-
cto inquit: Et quandoq; sunt cum Formicae speciebus & Miliaris ,,
malae, febres uehemētis caliditatis, pernitiosae. Quasi apud ipsum ,,
Auicennā Ignis Persicus & Formica Miliaris nō differrent. Neq;
multū referat, utrum Ignis Persici uel Formicae Miliaris signa ma-
nifestet, idem quoq; Auicenna Fen iij. Canon. iiij. tracta. primo,
capite primo de apostematibus & pustulis, Ignem Persicum non
Formicae Miliari, sed potius Erysypelae in naturae uicinitate conso
ciat, dum ita scribit: At uero ex sanguine grosso & malo fiunt spe ,,
cies exiturarū malarum, nam si eius malitia uehemens fiat, & ipsi- ,,
us adustio proueniet Erysypela, & eueniet cōbustio & crusta, & ,,
deterior ea est, Ignis Persicus. His uerbis Auicenna Ignem Persicū ,,
facit nō modo in materia, sed etiam in forma cum Erysypela com
municare: neq; hoc in loco nominati ab eo Erysypela & Ignis Per
sicus morbi, aliter differunt, nisi quod alter altero deterior est. Iam
cum manifestum sit Ignem Persicum seu Prunam Auicennae non
satis fuisse cognitū, nihil mirum, si statim in initio curationis erret,
uenae sectionem ob id conferre docens, ut sanguis euacuetur bilio
sus. Qui error cum praecedenti errato satis superq; sit impugnatus
ideo hic plura non addemus. Plura tamen si qui cupiunt, Leoni-
cenum, nunquā satis laudatae eruditionis hominem, legant. Ani-
mo expendant iam studiosi ueritatis, quantae in Auicennae Cano
nibus subsint tenebrae, quantae deniq; errandi occasiones, quādo
uix duae sint paginae, in quibus hic homo nō mox sibi pugnantia
scribat, quod utinam aliquando animaduertant, qui eundem satis
temere Medicinae principem statuunt.

ERROR XLVIII.

ERrat Auicenna plane infantiliter in curatione Althohoin, id est, Bubonis pestiferi, remedia reprimentia adhibenda docens.

Satis notum est ex iis, quæ in errorem quadragesimum sextum annotauimus, Althohoin apud Auicennam esse Carbunculum seu Anthracem, & eum maxime qui pestilentiæ tempore in inguinibus, quæ Græci Bubones appellant, oritur. Id quod etiam indicant uerba Auicennæ, quæ scribit Fen iij. Cano. iiij. tracta. primo, cap. xvij. inquiens: Antiquissimi Medicorum nominauerũt eum nomine, quod translatum est in Arabico Althohoin, omne apostema existens in membris glandulosæ carnis. Præterea Althohoin Auicẽnæ esse Bubonem pestiferũ, facile deprehendet, quisquis eiusdem de Althohoin uerba cũ iis, quæ Paulus Aegineta de Bubone scripsit, contulerit: sunt enim eadem quasi remedia, quibus Auicenna Althohoin, & Paulus Bubonem curat. Βουβῶνας uero omnium generum præter naturam tumores in quacunq; corporis parte factos, Græci quondam uocabant. Paulatim deinde ad certa aliqua genera contracta fuit uox, priuatimq; dicti Bubones, qui aut offensa propinqua parte, aut hulceribus aliis, aut doloribus sine periculo plerunq; adnasci consueuerũt. Aut qui per pestilentiã in febribus præsenti periculo ingruere solẽt in inguinibus, alis, colloq;. Hinc Paulus iuxta duplicem etiam Bubonem, alterũ qui fit a caussa extrinseca, atq; adeo ex sanguine nõ necessario maligno: alterum qui fit, ut diximus, ex materia uenenata, tempore præcipue pestilentiæ, suam quoq; curationem distinxit. In primo quidem Bubone inchoante, Paulus utitur refrigerantibus atq; adstringentibus medicamentis, ueluti spongia ex Pusca, & lana ex uino & oleo acerbo, uel Rosaceo, uel melino, uel Lentiscino, uel Myrtino: nullum enim ex his in tali Bubone periculum imminet, ut quiuis artis Medicæ peritus intelligit. In secundo uero refrigerantibus atq; adstringentibus, reprimentibusq; remediis nequaq̃ utitur. Secutus in hoc Galenum, qui libro xiiij. Therap. Methodi cap. x. de Carbunculi pestilentiæ tempore exorti curatione in hũc modum scribit: Imponi autem sibi laborans particula quod ad inflammationem spectat refrigerantia desyderat. Cæterum propter humoris crassitudinem, atq; etiam malitiam nec fluxionẽ auertere

poteris

poteris: et si quando id feceris aliud quippiam, quod in alto sit corpore offendes. Galenum quoque imitantur omes nostræ ætatis Medici, qui Bubonibus istis nullo pacto refrigerantia, reprimentiaque medicamenta, sed calida potius & digerentia, discutientia ue adhibent, probe intelligentes reprimentia medicamina ad interiora impetum uenenatorũ humorum uertere. Hoc uero non animaduertens Auicenna, nulla adhibita distinctione, remedia ex reprimentibus adhibet in principio ad Althohoin, id est, Bubonem pestiferum, quibus nihil potest in hoc malo esse periculosius. Auicennæ hæc sunt uerba: Althohoin uero ipsum, & quod currit cursu eius de eis quæ nominata sunt, curetur in principio cum eis, quæ constringunt & infrigidant, cum spongia infusa in aqua & aceto, aut in oleo Rosarũ, aut oleo de pomis, & arbore Masticis, aut oleo de Myrto, ista fiunt in principio. Quibus uerbis manifestum fit, Auicennam hæc remedia accommodare Buboni pestifero, quæ Paulus ei qui a caussa primitiua, seu extrinseca oritur, adhibuit, ita ut iam satis constet, Auicennam sua fere omnia utcũque sine iuditio ac delectu corrasisse, quando remedia quæ huic debentur morbo, alteri apposuit, adeo ut præter confusum quoddam chaos in authore hoc nihil ostendere possis. Mirum igitur est, cur Canonem, quem Fen prima, Canone primo, capite primo ponit, nõ animaduerterit, quo innuit in omnibus apostematibus calidis adhibenda esse in principio, quæ repellant & infrigidẽt, demptis iis quæ sunt de materiis, quas principalia membra expellunt. Quis est uero qui nesciat cerebri emũctoria esse Adenes quæ sunt collo: cordis, quæ sub alis: hepatis autem, quæ sunt in inguinibus? Proinde nunquã licet Medico, his reprimentia adaptare medicamenta, maxime in pestiferis Bubonibus, quando alias ad nobiliora membra, quæque in alto corpore sita sunt, humores detruderentur, quod non sine magno ægri pernitie fieret. Non desunt tamen, qui in Auicennæ excusationem dicant, quod uidelicet uoluerit non super ipsum Althohoin, sed potius partes ipsi uicinas, ne corruptio perambulet, reprimentia imponi medicamina. Quibus respondeo, in hoc genere morbi præstare semper nõ solum ad locum affectum, sed etiam proxima tabem pestiferam quantũ fieri potest euocare. Si enim a locis circunstantibus repercutiatur, quantum ab extrinsecis partibus, ignobilioribusque mali depelletur, tantum ad intrinseca, & plerunque letalia detrudetur. Illud denique in pestilentia obseruatum est, quanto plures cutis exterioris partes afficiuntur, tota ui

noxia foras prodeunte, tanto minus subesse periculi, sicut ubi unū solum locum occupauerit Carbunculus, ægri salus pene despera ta est. Non est ergo, quod Auicenna ab errore excusari queat.

ERROR XLIX.

ABerrant nostræ ætatis Medici, immodicis medicamentis purgantibus febricitantes, tertiana maxime correptos febre, excarnificantes, cum alterantibus uti remediis, iuxta Galeni placita, magis consultum sit.

Nemo est qui ignorat, q̃ omnes ferme nostri seculi Medici id maxime conentur, ut in Febribus intermittentibus, tertiana etiam exquisita, non semel, sed iterum atq; iterum purgantes medicinas propinent deuorandas. Id quod ipse quoq; olim, nō sine maxima corpusculi iactura, expertus sum. Quàm uero erroneum sit, primum ueterum testimoniis, deinde etiam ratione una aut altera demonstrabimus. In primis itaq; inter Latinos occurrit Cornelius Celsus, qui libro secundo, capite undecimo ita scribit: Ergo nunquam in aduersa ualetudine medicamentum eius rei caussa recte datur, nisi ubi is morbus sine Febre est. At ubi Febres sunt, satius est eius rei caussa cibos potionesq; assumere, qui simul & alant, & uentrem molliāt. Oribasius quoq; in Medicinæ Compendio ait: Crudi autem existentes humores, antequam incipiant generare ægritudines, caute sunt euacuandi, iam autem Febrientes nullo modo. Galenus etiā libro primo Artis Curatiuæ ad Glauconem, cap. ix. de tertianæ exquisitæ curatione in hunc modum scribit: Marinæ autem aquæ, salsæ, nitrosæ, atq; sulphureæ plus quidem bilis educunt, sed multo minus q̃ potabiles prosunt. Præstat uero neq; ipsas utiles dicere, quandoquidem plus qualitate nocent q̃ euacuationibus iuuent. Equidem noui quendā corrupto iuditio iisce balneis uti persuasum, deinde extenuato corporis habitu, ad tantam uenisse pernitiem, ut tabe consumptus interiret, reliqua uero uictus ratio ad bilem etiam excernendam exhibeatur. Semper autem oportet contrarias qualitates illis quæ præter naturam inualuerunt opponere, cum hoc multo plus iuuet, q̃ quomodolibet euacuare, sed neq; hoc ipse nouerat, neq; ab alio docente didicerat. Quibus sane uerbis Galenus manifestissime docet in tertiana

Febre

Febre, id magis conari debere Medicum, ut cõtrariis qualitatibus Febrem oppugnet, q̃ ut quomodolibet euacuet, quando euacuationes istæ subinde plus qualitate noceãt, q̃ expurgando prosint. Proinde, si aquæ salsæ & nitrosæ tantum huic, de quo scribit Galenus, obfuerunt, ut ad tabem peruenerit, cur nõ itidem deiectoriis medicamentis, iisq; immodicis, fieri posset? quæ certe prædictis pariter multum bilis educunt, attamen qualitate sua nõ minus obsunt. Et fuerunt non pauci, quos Medici hoc pacto ad tabem deduxerunt. Hinc ut in exhibendis purgatoriis medicamentis, in acutis morbis, cautos redderet Medicos Hippocrates, ita prima Aphorismorum xxiiij. præcepit, ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις „ καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακίῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο προστρευνήσαντας „ ποιέειν. Id est, In acutis passionibus raro, et in principiis medicinis „ purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum. „ Neq; tamen temere id fecisse Hippocratem constat, quando ut Galenus in eius Aphorismi explicatione scribit, neq; periculum minimum in morbo acuto, uti purgante medicamento, cum omnia id generis sint potentia calida: Febris uero quatenus Febris est, & sui ratione nedum calefacientibus atq; exiccantibus, sed potius contrariis, hoc est, humectantibus et refrigerantibus egeat. Quare ut paulo post ait Galenus, si exhibetur medicamentũ purgans, oportet consyderare, an maior ex noxiorum humorum euacuatione fiat utilitas, q̃ consequatur detrimentũ. Erit autem utilitas, si absq; molestia om̃is humor noxius & infestans euacuetur: ut uero hoc fiat, primo oportet consyderare, nunquid æger idonee se ad huiusmodi purgationem habeat. Sed quia calidi & sicci ut plurimum tertiana Febre corripiuntur, ob id etiam reliquis minus, ut tali maxime apti, ad purgantia medicamenta idonei erunt. Præterea si Galeno credimus lib. x. Therap. Metho. cap. v. inedia calidis & siccis corporibus maxime noxia est. His uero qui in calida et sicca æstate Febre laborant, quæ scilicet ex ustione, aut labore immodico, aut uigiliis, aut comprehensis iam animi motibus sit contracta, non tantum noxia est, sed si quicquã aliud plane pernitiosa, quippe uel in Febres ardentes ex ea incidunt, a quibus nisi prius mors occupet, in Hecticas migrant, atq; ab his in Marasmum, uel protinus ardentibus præteritis in Hecticas. Quod si itaq; calidas & siccas naturas tantum malum ex inedia corripit, cur idem non & ab immodicis deiectoriis medicamẽtis, quæ subinde inedia multo magis corpus

exhauriunt, cõtingeret? Porro cum curatio tertianæ & omnium quoq; Febrium putrescentium in hoc sita sit, ut humores noxii Fe bres facientes euacuentur, & calor qui præter naturã inualuit, ex- pugnetur, calor autem in tertiana multo humoribus noxiis ma- ior sit, ideo in eiusdem medicatione, ut antea ex Galeni quoq; de- creto diximus, Medicus magis ad cõtrariam qualitatẽ expugnan dam animum uertat, q̃ ut quomodolibet euacuet. Quod nõ ideo dixerim, quasi in uniuersum febrientes purgatoriis medicamentis non esse tentandos putem, quando euacuatio per eadem commo de facta, iuxta Galeni etiam sententiam, a ratione nõ sit aliena. Hoc unum aũt moneo, ne iterum atq; iterũ adhibeatur, atq; hoc pacto ægrum ad tabem usq; perducat. Et id uoluit quoq; Auerrois libro vij. colliget, cap. xi. in hunc modum scribens: Hæc Febris si fue- rit pura tertiana, erit secura & absq; periculo. Et scimus certissime, quod natura habebit dominiũ super hunc humorem, & propter hoc non debemus eum mouere cum medicinis attractiuis, sicut est Scammonia, eo quod rectificando eam quantum plus possumus, semper membris principalibus habet inducere nocumentum, & propter hoc uirtutem debilitat, & auget etiam caliditatẽ febrilem & siccitatem suam. Et si aliud non induceret nocumentum, nisi co namen surgendi & decumbendi, modicum nõ inueniretur, quia complexio inde supercalefit et debilitatur. Sed apparente signo di gestionis, non est malum, dare aliquam medicinam attractiuam in hunc modum, ut des ea quæ habent lenire materiã & humectare. Proinde diligenter admodum Medicæ professionis candidati, ista animo perpendant, nec plus æquo ad purgatoria medicamenta febrientibus propinanda sint propensi, sed alterantibus etiam re- mediis aliquem esse in iis curandis locum sinant.

ERROR L.

DEuiant a uero nostri seculi Medici, qui febrien tibus balneo interdicunt, cum tamen ueterum testimoniis ad Febrium curationẽ balneo commo- de adhibito, nihil sit utilius.

Mirari profecto satis non possum, quo pacto magna Medico- rum nostri temporis pars in eam deuenerit insaniam, ut febricitan tes omẽs, tertiana etiam exquisita correptos Febre, a balneo peni

tus arceant

tus arceant, cum tamen id nullius authoritate, nec ratione aliqua ualente ratum sit. Razam fortassis obtrudent, qui tracta. x. cap. iiij. de Cura tertianæ Febris in hunc modū scribit: Cum Febris ægrū dimiserit, adhuc eodem regimine quo prius, post Febrem per tres dies erit regēdus. Quibus trāsactis, pullina caro aut hedina danda est. Interim tamen a balneo & sole & uino abstinendus est. In quibus uerbis Razes insinuat, in tertianis Febribus etiam post depugnatam iam Febrem non esse balneandum, atq̄ stolide, satis indicant ea quæ docet Galenus libro primo Artis Curatiuæ ad Glauconem, cap. ix. de Curatione Tertianæ exquisitæ ita scribens: Balnea uero calida ex aqua potabili prosunt, tum quia aliquid bilis educunt, tum etiam quia sua qualitate plurimum iuuant, nam huiuscemodi balnea humectant, & potentia refrigerāt. Et paulo post At qui balneis admodum delectantur, si etiam bis in die lauari permiseris, non aberrabis, sed illud semper habeto in memoria, ut in tempore id faciant: si uero etiam coctionis signa ostendantur, tūc etiam si sæpius laueris, nihil deliqueris. Quibus utiq; uerbis Galenus edocet, balneum in Tertiana exquisita non solum post concoctionem, sed etiam statim circa initia esse utile, id quod iis uerbis indicat, Si uero coctionis signa ostendantur, tunc etiam si sæpius laueris, nihil deliqueris. Quasi dicat, ante concoctionem semel aut bis, si delectentur, in die tuto lauari possunt, concoctionis autem notis apparentibus, si sæpius etiam lauentur, nihil oberit. Quod clarius ostendit capite sequenti de Tertianæ notæ curatione, eandem ad exquisitæ curationem comparans, dum inquit: In tertianis uero non exquisitis neq; statim circa initia balneare expedit, quemadmodū in exquisitis intellige, sed cum primū coctionis signa apparuerint. Conuenit aūt ideo Febribus, tertianæ præcipue, balneū, eo q̄ ut Galenus ait, potentiam humectat atq; refrigerat, Pri. αἱ ὑγραὶ δὲ δίαιται, Hippocrate scribēte, πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι Aph. ξυμφέρουσι, Id est, Victus autem humidus febricitantibus omībus, η. confert. Quod uero balneum aquæ dulcis, de quo uniuerso hoc errore nobis mentio est, non solum humectet, uerum etiam refrigeret, præter Galenum etiam ostendit Hippocrates libro secundo de Ratione uictus sic scribēs: Dulcis aqua madefacit & refrigerat. Et præter iam dicta Galenus lib. x. Therap. Metho. cap. vij. Soliū aquæ dulcis etiā recenset inter remedia, quæ extrinsecus admota, corpus refrigerant & humectant, ait enim: Extrinsecus corpori accedunt tum aer ipse qui nos ambit, tum pharmaca, quæcūq; hu

mectandi refrigerandiq; uim obtinent, & tertiū præter hæc, dulcis aquæ solium. Id quod facit libro quoq; undecimo, cap. x. His omnibus accedunt & ea, quæ scribit Alexander Græcus libro secundo, cap. ccvi. de balneo dicens: Didicimus quia balnea de dulci aqua quæ fiunt, infrigidandi & humectandi uim habent atq; uirtutem: infrigidant enim interiora. Si itaq; balneum refrigerandi & humectandi uim habet, ut ueterum testimonio probauimus, quid est cur id suo tempore febrientibus accōmodare uereamur? cum sua qualitate Febrium naturę in uniuersum repugnet? Quod autem in reliquis quoq; Febribus, præter tertianā, balneo uti conferat, docet Galenus etiam, qui lib. x. Therap. Metho. cap. x. Febribus esse utile balneū & per se & ex accidenti scribit. Nam cum uacuatio quidem excrementorum omni Febri utilissima sit, & in balneo necessario ob æqualem per omne corpus calorem, exiguorum meatuum rarefactio, densatorum uero fusio, atq; adeo tandem excrementorū multa euacuatio succedat, consequitur & balneum prodesse. Hinc lib. ij de Tabe, cap. ij. inquit: Earum autem Febrium, quæ ob humores putrefactos fiunt, post humorum coctionem, sanatio est balneum. Hippocrates deniq; non solum in tertiana, sed & quartana Febre balneandum esse docet libro secundo & tertio de morbis. Celsus quoq; nō uno in loco balneandum esse admonet, ut hoc pacto frigus Febriū præueniatur. Auerrois item lib. vij. colliget, cap. x. dicit: Et scias quod balneū in declinatione Febrium collaudatur, quoniam superfluitates euacuat subtiles. Nec Auicenna iuniorum Medicorum princeps nostræ sententiæ repugnat: is enim in cura tertianæ, post coctionem tamen, adhibet balneum. Proinde ex iis dilucidum admodum est, aberrare Medicos nonnullos, qui Febribus occupatos a balneo penitus arcent, nulla alia ratione moti, quantum ex Valesco deprehendere potui, qui una cum Sophistis insigniter delirat, nisi quod arbitrentur sufficere hodiernis temporibus sudorē in fine Paroxysmi factum. Ne uero quis me per calumniā reprehendisse Valescum suspicetur, ecce eius uerba quæ scribit lib. vij. cap. vij. subiiciam: Antiqui, ait, post digestionis signa balneabāt in aqua dulci tepida, & ualet eis, ut uult Galenus. Iam autem sciunt uulgares, quod uera breuis est terminationis, ideo nunc tales non ponuntur in balneo, sed sufficit eis quod sudent in fine Paroxysmorum. Quibus Valesci uerbis quid stultius esse posset, non uideo. Etenim si balneum febrientibus, ut fatetur, confert, quid est cur id non adhibeat?

neq; enim

necꝫ enim Medicus cenſeri debet, qui commoda auxilia ægro denegat. Ridiculum præterea eſt, non balneandos tertiana exquiſita laborantes, ideo quia breuiſſima eſſe ſoleat, quaſi Hippocratis ſeculo breuis nō fuerit tertiana, qui tamen iiij. Apho. lix. ita ſcribit, τριταῖος ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ περιόδοισιν ὁ μακρότατον. Hoc eſt, Tertiana exquiſita ſeptenis circuitibus, quod longiſſimū eſt, iudicatur. Verum nec hoc nomine a balneo prohibuit correptos tertiana, ſicut in ſuperioribus uiſum eſt. Multo autem ridiculoſius eſt, quod ait hodie non balneandos eſſe, quia ſudent in Paroxyſmi declinatione. An Hippocratis Galeniꝗ temporibus nō ſudaſſe febrientes putat Valeſcus, aut naturæ ordinem inuerſum ſuſpicatur? Verum hac ratione tanti uiri Febricitantibus balneo non interdixerunt, ob id nec Valeſcus, nec alius quiſquam iſtis uiris multo inferior iure interdicere poteſt.

ERROR LI.

ERrant noſtro tempore Medici non pauci, iuxta ſanos atꝗ ægros immodicis deiectoriis medicamentis excarnificantes, adeo ut quidam ne infantes etiam adhuc in cunis uagientes, ab iſtis immunes eſſe permittant, tanta eſt illorum inſcitia, ſeu ut rectius dicam, ſæuitia.

Scio quos hoc loco notem, nec enim omnes a me perſtringuntur, ſed ii tantum, qui in quouis affectu purgantibus medicinis uti commode poſſe putant, & qui hoc pacto omne morborū genus deuitandum eſſe exiſtimant, nec aliud in ore habent magis tritum ꝗ hoc unum, Purgatione opus habes, hoc em̄ remedio quicquid in corpore nocuum eſt abiges. Quantum enim a ueritatis ſemita aberrent, facile intelligent, qui Galeni uerba quæ lib. iij. Aphor. Commen. xv. in hunc ſcribit modum, diligenter expenderint. In ſiccitatibus ſuperfluæ humiditates diſſoluunt, per hymbres aūt intra corpus collectæ putreſiunt, niſi quis ſingulis diebus collectas exercitiis expurget. Quæ em̄ fit per balneas euacuatio, parua eſt, & ſolā fere cutem euacuat. Quæ autem ſunt per carnem & partes ſolidiores diſperſæ ſuperfluitates, haud ſufficienter ex balneis euacuant; necꝫ tamen ea quæ fit per purgantia pharmaca, ſuperfluita

,, tum euacuatio idonea est. Nam ualde indigentibus, & ex longis
,, interuallis utilis est. Earum uero quæ quotidie generantur in cor-
,, pore superfluitatum euacuatio minor est, q̃ ut exigat purgantis
,, pharmaci operationem. Si uero quispiam uoluerit bis mense, aut
,, semel saltem ea uti, ueritus ne superfluitatũ multitudo aggregetur,
,, præter id quod nocebit, corpora etiam in malam trahet consuetu
,, dinem. Perpendant, inquam, per Apollinem oro, aduersarii au-
rea hæc Galeni uerba, quando penitus illorum sententiam dam-
nent. Non enim quibusuis purgantia medicamenta esse exhiben-
da docent, sed indigentibus tantum, neq; quocunq; tempore, sed
ex longis interuallis: nam quotidiana in corpore humano super
fluitatũ generatio multo minor est, q̃ ut quotidie aut quouis tem-
pore purgans exigat pharmacum. Nec etiam omni mense: nam
hoc pacto non solum nocebũt, sed corpora in prauam quoq; con
suetudinem trahent. Quid ad ista respondebunt, qui non tantum
semel aut bis mense, sed quauis etiam hebdomada bis aut ter, uel
catapotia, uel eligma aliquod deuorandũ propinant? & iis etiam
qui integra sanitate fruuntur. Proinde magis id conentur Medici,
ut malorum humorum superfluitatumq; generationem prohibe
ant, q̃ ut semper euacuationibus immodicis sanos iuxta ægrosq;
excrucient. Id quod docuit Galenus etiam lib. ij. de Potentiis natu
ralibus, cap. viij. contra Erasistratum disputans in eum modum:
,, Sicuti igitur neq; cum iis qui de humorum generatiõe, de quibus
,, cum non habeat aliquid aliud, uel parum uerisimile dicere putat,
,, a se opus repellere fingens, quod de illis consyderatio nullam ha-
,, beat utilitatem. Itaq; per Deos, quomodo quidem cibi in uentri-
,, culo concoquantur, scire conducit, quomodo autem in uenis bi-
,, lis generetur, superfluum est quærere, & de sola ipsius euacuatiõe
,, cura habenda est, negligenda autem generatio, tanquam nõ mul-
,, to melius existat, ne plus de ipsa generetur, statim ab initio prohi-
,, bere, q̃ in eius euacuatione solicitari. Conueniet itaq; hoc unum
anxie curare nostros Medicos, si nõ Erasistratii magis q̃ Galeniani
esse cupiunt, ut humorum generationem, conuenientem præscri
bendo uictum, magis prohibeant, quã ut tot pharmacis enecent.
Accedit omnibus, quod cum magna morborum quoq; pars ex
indigentia oriatur, non tam procliues quouis momento ad purga
toria adhibenda medicamẽta esse decet, quando eosdem repletio-
ij. ne ac nutrimento magis curare cõueniat, iuxta Hippocraticũ hoc
Aph. xxij. ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται, κένωσιν ἰῆται, καὶ ὁκόσα

ἀπὸ

ἀπὸ κενώσιος, πληρμονὴ. καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντίωσις. Quod est ,,
Quicunq; morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio. Et quicunq; ,,
ex euacuatione repletio, & aliorum cōtrarietas. In summa, quod ,,
exuperat, ablatio: quod deficiens est, adiectio sanat. Hinc libro de flatibus recte a sene dictum est, ἰητρικὴ γὰρ ἐστι πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις, ἀφαίρεσις μὲν τῶν ὑπερβαλλόντων, πρόσθεσις δὲ τῶν ἐλλειπόντων. Hoc est, Medicina appositio et detractio est, deficientium quidem appositio, redundantiū uero detractio. Lubens hic prætereo alia nocumenta, quæ frequens medicamentorum acceptio in uentriculo, hepate, ac aliis membris procreat, quæ passim apud authores inculcantur. Cæterū non desunt inter Medicos, qui non solum ea ratione peccant, sed qui in eam etiam sæuitiam prorumpunt, ut infantibus adhuc pueris medicamenta deiectoria propinent. Scythæ certe uerius q̄ Medici, contra omniū cum ueterum, tum recentiorum præscriptū ætatem non animaduertentes. Cum præcipue magnus ille Hippocrates moneat in purgationibus ἐπιβλέπειν δεῖν τὴν χώρην καὶ ὥρην, καὶ ἡλικίην, καὶ νούσους, ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ μή. Id est, Inspicere oportere & regionem, & tempus, & ætatem & morbos, in quibus conueniant aut non. Quod autem purgatoriis medicamentis, quæ attrahendi uim habent, non sint tentandi pueri, taceo infantes. Inter alia etiam docet Galenus libro nono Therap. Metho. cap. xvij. dicens: Puerorū substantia omnium facilime digeritur ac dissipatur, propterea quod est omniū humidissima, nulla uero frigidior, quo minus uacuantis præsidii eget, cum habeat ex se ipsa, unde naturaliter uacuetur. Proinde multo prudentius Hippocrates sexto Epidemiorum docuit, ut si purgatione egeant pueri, tūc nutrix aliquid, quod aluum subducat, aut animal e cuius lacte nutritur infans, comedat, hoc em̄ pacto recte purgari puerū. Verba eius hæc sunt, γυνὴ, αἴξ, ἐλατήριον ἢ σικύον ἄγριον βεβρωκυῖαι, καὶ παιδίοισι κάθαρσις. Id est, Mulier, capra, cucumerem agrestem comedētes, pueris purgatio. Id quod etiam confirmat Galenus lib. iij. de alimentis, cap. xiij. & lib. v. de Tuenda ualetudine, haud aliter q̄ Hippocrates, purgandos esse pueros docens. Quinetiam Paulus Aegineta libro primo, cap. vi. multo rectius q̄ isti carnifices solent, adstrictum aluum puerorum cum melle, quod cibo adiicitur, aut Resina Terebinthina deiiciendam præcipit. At quid multis? Nulla profecto lex est, ut Plinius ait,

Pri. Aph. xvi.

Pri. Aph. ij.

lib. xxix. capite primo, quæ puniat inscitiam capitalem Medicorum, nullum exemplum uindictæ. Discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt, Medicoque tantum hominem occidisse, summa impunitas est, quando Hercule in hac artium sola eueniat, ut cuicunque medicum se profitenti statim credatur. Verum iusto Dei iuditio ita fit, quando nulli penitus fides habeatur, apud magnates etiã atque principes, quam huic uni qui cæteris garriendo, iactando, pollicendo, mentiendo, adulandoque polleat, quique famam nouitate aliqua aucupare, atque hoc pacto animas negotiari studeat. Docti interim ludibrio habentur, nec est qui eosdem admiretur.

TOMVS TERTIVS, CONTINENS ERRORES, qui ad Anatomiam spectant.

ERROR LII.

HAllucinantur Neoterici, Mundinum sequentes, meatum bilem ad intestina ferentem in omnibus esse geminum asserentes, quorum maior ad duodenum feratur, minor autem ad uentriculi fundum, ut ex calore bilis ad eum prouenientis, uentriculus ad concoquendum cibum fortiter efficiatur, cum tamen is in omnibus ferme unicus sit.

Mundini uerba de bilis anatomia, ne quis nostro Marte conficta suspicetur, hæc sunt: „ Alter magnus ramus fertur ad intestinum „ duodenum uocatum, & is dispescitur, quia ab ipso paruus admo„ dum ramus oritur, qui uadit ad fundum stomachi ad confortan„ dam digestiuam, & iste fuit paruus, ut expulsiuam stomachi super„ flue non irritaret uel stimularet, & istud est uerum, ut in pluribus. „ Aliquibus uero iste ramus maior est eo, qui uadit ad intestina præ„ dicta. Quæ quantum in uniuersum a ueritate sint aliena, primum demonstrant ea quæ scribit Galenus lib. v. de Vtilitate Partium, cap. iiij. ubi docet, cur natura non æque meatum fecerit bilem importantem ad uentriculum, sicut ad duodenum: nam hoc nõ esse

naturæ negligentiæ adſcribendum ait, ſed potius benignitati, quæ paruo cõmodo quod ex tali meatu uentriculus erat cõſecuturus, aliud multo maius incommodum uoluit euitare, continuam ſcili cet ciborum euomitionẽ, quos flauæ bilis acritudine uentriculus irritatus non poſſet, eo quo concoqui debent tempore, retinere. Item ea quoq; quæ ſcribit libro ſexto de Iuuamentis Membrorũ, capite tertio, dum inquit: Et non fuit curſus bilis flauæ ad uentri- ,,
culum. Et libro ſecundo de Temperamentis, cap. vi. ubi meatum illum, per quem iecur bilem ad inteſtina euomit, non ſemper eſſe geminum, ut uidetur ſentire Mundinus, ſed aliquando ſimplicem eſſe ait. Verba eius hæc ſunt: Sed incidit hoc loco ſpeculatio quæ ,,
dam anatomica, quam aliqui Medicorum ignorantes ex Sympto ,,
matum diſſonantia, magnopere anguntur, dum parum intelligũt ,,
meatum illum, per quem iecur bilem in uentriculum euomit, aliis ,,
geminum eſſe, aliis unicum, id quod in quadrupedum diſſectioni ,,
bus uidere licet. Ac plurimũ quidem unicus is eſt, in id inteſtinum ,,
quod Pylori et Ieiuni medium eſt, inſertus. Vel ſi geminus meatus ,,
ſit, in Duodenũ maior inſeritur, minor in fundum uentriculi pau- ,,
lo ſupra pyloron inuenitur, ſed tamẽ in pauciſſimis ſuperior pars ,,
maior, inferior minor. Cæterum quibus eſt maior, iis in uentrem ,,
quotidie non exiguum bilis effunditur, quam & euomant ante ci ,,
bos oportet, & niſi id faciant, læduntur. Quibus autem unicus eſt ,,
omnino meatus, his tota bilis confluit in Ieiunum. Iſtis Galeni uer ,,
bis non ſolum Mundini ſententia confutatur, ſed & Carpi Mun- dinum defendentis. Is enim Commento duodecimo ſuper Mun dinum, eundem ab errore uindicare ſtudens, ait ſe uidiſſe ad ſen- ſum, ita enim loquitur, meatum iſtum euntem ad uentriculũ, qui tamen erat minor alio tendente ad Duodenum, & talia tamen ni- hilominus ſana fuiſſe corpora, nec euomuiſſe quotidie. Nam eo quod aſtruit meatum illum, qui pertingebat ad uentriculũ, altero qui ad duodenũ tendebat, fuiſſe minorem, ſeipſum cõfutat, quan do Galenus nõ omnes, quibus is bilis meatus ad uentriculum ua dit, euomere dicat, ſed hos præſertim, quibus maior eſt, inquit eñ
Quibus eſt maior, iis in uentrem quotidie nõ exiguum bilis effun ,,
ditur, quam & euomant ante cibos oportet. Quod & eleganti ad- ,,
modum hiſtoria idem Galenus cap. lxxiiij. Artis Medicinalis con firmat, in eam ſententiam ſcribens: Alterum uidi, cuius totus ha- ,,
bitus pituitam præ ſe ferebat, quotidie tamen bilem rufam euome ,,
bat. Cenſui igitur inſpicienda alui excrementa, in quibus minimũ ,,

bilis apparebat. Quare coniectura quadam cōprehendi eum meatum, qui biliosum egurgitat humorem, non minimā eiusdem partem ad imum uentriculi locum effundere. Interim quod dicit, non minimam eiusdem partem, subindicat maiorem bilis partem ad uentriculum promanasse. Hanc Galeni opinionem, probat recentiorum Medicorū numen Auicenna lib. iij. Fen xv. tracta. primo, capite primo de Fellis Anatomia, inquiens: Et pluribus nominibus est meatus unus continuus cum duodeno. Et paulo post: Et non fuit creata in pluribus fellibus uia ad stomachum, ut lauarentur humiditates cum Cholera, sicut lauantur humiditates intestinorum, nisi quia stomachus læditur per eas, & patitur nauseam, et corrumpitur digestio in ipso, per illud quod miscetur cibo de humore illo. Idem quoq; Fen prima Canonis primi, doctr. iiij. cap. i. duas tantum bilis exponit commoditates: Vnam quæ est, ut ipse ait, intestina a stercore, & uiscosa pituita abluere. Aliam intestina & ani musculos pungere ac concitare, ut quid sit eis necessarium sentiant. & egestiones emittant. Tertiam autem, quam Mundinus & sui sequaces fingunt bilis ad fundum uentriculi euntis commoditatem, ut scilicet concoctionem adiuuet, omnino Auicenna, ueteresq; omnes reticent. Accedit iis etiam, quod Galenus lib. iij. de Potentiis Naturalibus, cap. xiij. scribit, per idem collum uesicæ adiacentis hepati attrahi bilem & expelli, haud aliter q̄ uentriculi meatus superior, qui non solum cibos & potus ad ipsum perducit, sed etiam in uomitibus contrarium ministeriū manifeste exhibet, quemadmodū uuluæ collum idem quoq; est, per quod semen attrahit, & fœtum expellit. Proinde, nihil momenti habet Mundini figmentum, qui ad quandam distantiam uesicæ bilem deferentis collum idem unumq; esse asserit, at tandem bifurcari, hoc em̄ uerbo utitur, quando eadem ratione & collū uuluæ esse bifurcatum cōueniret. Friuola insuper ratio est, quæ eundem, ut id assereret, mouit, nempe ut bilis ad fundum uentriculi transmissa concoctricem facultatem robustiorem, firmioremq; redderet. Non enim uideo cur paruus igniculus sit necessarius illi membro calefaciendo, cui tot fornaces omentū, lien, hepar, & ipsum præterea cor, principium et fons caloris naturalis, suū calorem impartiūtur. Adeoq; magis hominum naturæ conuenit, ut is meatus unicus sit, q̄ geminus. Si uero geminus adsit, tunc naturæ multū aberrantis est peccatum, haud aliter q̄ cum natura producit sex digitos, quod tamē rarissime contingit, quando in pluribus sortiatur finem, quem intendit.

tendit. Et si aberrare in gemino meatu producendo naturam usu
ueniat, tunc conuenientius est maiorem ramum ad duodenũ per
uenire, & minorem ad uentriculi fundum transmitti, ita enim mi-
nus ei officit. Si autem maior ad uentriculi fundum pertingat, tũc
a bilis flauæ acritudine irritatus, uentriculus cibum, quousq; con-
coquatur, retinere nullo pacto potest, sed eũdem mox fere assum
ptum euomit. Itaq; ut finem faciamus, non in omnibus geminus
est bilis meatus, ut Mundinus sentit, sed plerunq; unicus. Quod si
uero geminus fiat, maiorq; ad uentriculũ ueniat, certum est, con-
tinuam ciborum accidere euomitionem, quamuis minore etiam
huc pertingente meatu, in quibusdam hoc itidem contingat, nec
hoc naturæ peccatum ullis remediis corrigi potest, adeo ut uerissi
mæ deploratæ conditionis homines, quibus id mali accidat, appel
lari queant. Itaq; non est quod ea in re quicquam auxilii pollice-
atur Medicus.

ERROR LIII.

ERrant ex iunioribus nonnulli, ac sensui & expe
rientiæ repugnant, qui stercora suum esse, ita
enim loquuntur, seu formam substantialem in sto-
macho, accidentalem uero, hoc est, colorem & figu-
ram, in intestinis suscipere contendunt.

Iacobus Forliuiensis secunda particula Aphorismorum in pri
ma conclusione sua, quæstionis in qua quærit, quo in loco fex uel
egestio seu stercus suam recipiat formam, in eum modum scribit:
Stercoris forma substantialis in corpore naturaliter disposito, & ,,
debite recto acquiritur in stomacho. Secunda uero conclusione ,,
ita: Separatio & depuratio fecis a chylo & accidentalium disposi ,,
tionum acquisitio, quibus fex a chylo discernitur, acquirit in inte- ,,
stinis. Quibus uerbis manifestissime innuit, stercora suam formã ,,
substantialem seu essentiam prius in stomacho, ac deinde acciden
talem in intestinis suscipere. Si enim in intestinis solum per separa-
tionem atq; depurationem, ut ipse ait, a chylo fiunt stercora, certo
certius est, eorundem essentiam in uentriculo prius esse procrea-
tam, alias enim a chylo iam segregari non possent. Ita autem senti
re Iacobum, tertia eius conclusio clarius indicat, quam & probabi
liter posse sustineri, inquit: Est autem hæc aliquando fex, tam quo

„ ad ſubſtantialem, q̄ quo ad accidentalem formam in inteſtinis fit.
Quibus iterum uerbis indicat, rariſſimum eſſe, ut ſtercora utranq;
formam in inteſtinis ſuſcipiant, quod q̄ falſum ſit aſſerere, paulo
poſt oſtendemus: nec em̄ raro, immo ſemper in ſanis hominibus,
ſecundū utraſq; formas in inteſtinis ſtercora fiunt. Effinxit autem
Forliuienſis has concluſiones ideo, quia arbitratus eſt ſeſe hoc pa-
cto principem ſuum Auicennā ab errore uindicare poſſe, ac Gale
no facere concordem, quaſi prima eſſet ex Auicennæ, ſecunda ue
ro ex Galeni ſententia excogitata, nec una alteri pugnaret. Aui-
cennæ autem fuiſſe ſententiam, ſtercora generari in ſtomacho, ex
eiuſdem uerbis, quæ ſcribit Fen xvi. Canon. iij. tracta. primo, ca
„ pite primo aperte colligitur: Penetranti enim, inquit, in Meri non
„ attribuitur ex uirtutibus naturalibus, niſi uirtus una. Penetrans
„ autem in inteſtino, primo patitur a duabus uirtutibus, quarū una
„ eſt expulſiua, quæ eſt in ſtomacho, & altera eſt attractiua, quæ eſt
„ in inteſtinis, & adiuuat eam fex quæ prouenit propter ſummam ci
„ bi, & fit facilis propter illud expulſio per uiam temperatæ amplitu
„ dinis. His poſtremis uerbis quid maniſeſtius eſt, q̄ Auicēnam ſen
tire, fecis ſeu ſtercoris generationem eſſe in ſtomacho? quando di
cat ui attractiua inteſtinorū, fecem a ſtomacho expulſam, attrahi.
Verum erronea hæc eſt in uniuerſum ſententia, ex Galeni nanq;
ac probatiſſimorum Medicorum mente, ſtercora non fiunt in uen
triculo, ſed in inteſtinis gracilibus per alterationem, quæ ad ſub-
ſtantiam terminatur, generantur. Proinde etſi materia, ex qua fit
ſtercus, in uentriculo gignatur, plurimamq; prius in ipſo alteratio
nem habeat, nondum tamen eſt ſtercus, donec ad tenuia inteſtina
proueniat: ſicuti & materia urinæ, aquoſa ſcilicet ſuperfluitas, &
ipſa in uentriculo ex cibis & potibus generatur, quæ eſt etiam ma
teria ſudoris, non tamen propterea dicimus, aut urinam, aut ſudo
rem ſuam formam ſubſtantialem in ſtomacho, ſed illam in uenis,
ſeu, ut Theophilo placet, in renibus, hunc uero in membris ſuſci
pere, ad quæ aquoſa illa ſuperfluitas una cū ſanguine delegatur.
Hanc porro eſſe Galeni ſententiam, teſtantur ea quæ retulit lib. iij.
„ de potentiis naturalibus, cap. vij. in hūc modum: Oſtenſum ſiqui
„ dem & prius eſt, quod nihil ſubito in contrariam uertitur qualita-
„ tem. Quomodo igitur panis fit ſanguis? Quomodo autem Beta
„ & Faba, uel aliorum aliud quidquam, niſi prius alteram ſuſceperit
„ alterationem? Quomodo autem ſtercus in ſubtilibus inteſtinis ſu
„ bito fiet? Quid enim iſtis fortius exiſtit ad alterationem, q̄ ea quæ

in uentri

in uentriculo sunt? Nunquid tunicarũ multitudo, uel uicinorum ,,
uiscerum iuxta positio, uel moræ tempus, uel natiua quædam in ,,
intestinis caliditas, atqui in nullo istorum intestina uentriculum su ,,
perant. Et quæ scribit libro eodem, cap. xij. dicens: Neq; em̃ cibi ,,
quidem pristinam permutant qualitatem ita celeriter, ut cum in te ,,
nuia inciderint intestina, stercus fiãt. Ex quibus Galeni uerbis ma ,,
nifestissimum fit, stercora in intestinis tenuibus fieri, non quidem per separationem & depurationem a chylo, ut Forliuiensis putat, sed alterationem magis, quæ ad substantiam terminatur, id quod insinuatiis uerbis, Neq; enim cibi pristinam permutãt qualitatem ita celeriter, ut cum in tenuia inciderint intestina, stercus fiant. Si itaq; nõ celeriter in tenuibus intestinis cibi permutantur in stercus, ergo multo minus in uentriculo. Quod deniq; stercus non fiat in uentriculo, ita colligitur: Si stercus gigneretur in stomacho, tunc homo quotidie uomeret stercus, quotidie singultiret, nã tale quid accidit Ileosis, non alio profecto nomine, nisi quia stercus ascendit ad uentriculum. Id quod testatur Galenus libro septimo, Aphoris
morum, Cõmento decimo, ita scribens: In Ileis nihil exit per infe ,,
riora, et hoc est proprium inseparabile passionis. Vomitus autem ,,
nõ semper adest, sed quando exitiales sunt: & si uehementius dis ,,
torqueantur, stercus eis ascendit atq; singultiunt. Itaq; si ea sympto ,,
mata stercus ascendens ab intestinis ad uentriculũ efficere potest in Ileo, cur non eadem efficeret in stomacho genitum ac procreatum? Præterea si in stomacho generaretur stercus, necessariũ non foret, quod in Ileo stercus ad proximiores superiacentium intestinorum partes expelleretur ad uentriculum, adeoq; totum tenue intestinum pertransiret, quando prius suam in eo habuisset generationem, quod tamen fieri Galenus libro tertio de Potentiis Naturalibus, cap. xiij. docet. At satis ea de re dictum. Plura si legere desyderant studiosi, adeant Epistolam Leoniceni, uiri præcellenti eruditione præditi, quam scripsit ad Franciscum Tottum Lucensem. Nos compendio rem uniuersam attigimus.

ERROR LIIII.

HAllucinatur Auicenna, ac post eum non pauci iuniores Medici, Pyloron seu Portonarium uulgo uocatum, a Duodeno nominato non distinguentes, sed inter intestina connumerantes.

Auicennam Portonarium inter intestina connumerare, nec a duodeno uocato intestino distinguere, euidentissimum fit ex iis, quæ scribit Fen xvi. Canon. iiij. Tracta. primo, capite primo, in hunc modum: Et intestinum duodenum continuatum est fundo stomachi, & habet orifitium sequens stomachum, & nominatur Portonarius. Et iterum paulo post: Duodenum dictum est, quoniam longitudo eius est huius quantitatis, duodecim digitorũ habentis ipsum, & eius quidẽ amplitudo, est amplitudo orifitii eius, quod nominatur Portonarius. Hunc deinde imitati sunt iuniores ferme omnes, Portonarium inter intestina collocarunt, nec diuersum esse a duodeno affirmarunt, non animaduertentes, alibi contrarium scripsisse Auicennam. Verum, ne quis me ista effinxisse existimet, ex multis unum aut alterum talia asserentem, in medium producam. Valescus enim lib. iiij. cap. xxij. de anatomia intestinorum differens, ita scribit: Sunt ergo tria intestina tenuia, & ista sunt superiora. Primum uocatur Portonarium siue duodenum. Quid istis uerbis apertius? Item Iohannes Matthæus de Grado, capite undecimo in Commentariis suis super nonum. Razes fere ad uerbum Auicennæ imitatus sententiam, idem sentit, dicens: Primum intestinum dicitur duodenũ, quia est longum, extensum longitudine duodecim digitorum in transuerso, & huius intestini orifitium primum terminatũ ad stomachum, ut ad fundum eius, dicitur Portonariũ. In quibus uerbis liquido apparet, Matthæum de Grado Portonarium facere partem duodeni, eius scilicet orifitium. Huius erroris nec expers fuit Cornelius Celsus lib. iiij. capite primo in hunc modum de Pyloro scribens: Inde ima uentriculi pars paululum in dexteriorem partem conuersa, in summum intestinum coartatur. Hanc iuncturã πυλωρόν Græci uocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea, quæ excreturi sumus, emittit, ab ea Ieiunum intestinum incipit. Quibus uerbis Celsus manifeste admodum docet, Pylorum primum esse intestinũ, nec quicquam a duodeno differre. In eundem errorem lapsus est & Alexander Benedictus, multæ eruditionis uir, Celsum profecto imitatus libro secundo suæ anatomices cap. viij. inquiens: Huic, ieiunum intelligit, demum ea parua iunctura alligata est a media fere uentriculi parte, parum in dexteriorem partem conuersa, πυλωρόν Græci uocant, quoniam portæ modo in inferiores partes, quæ excreturi sumus emittit, cæterisq; intestinis arctius. Ad hanc portam fellis meatus pertinet unus, eadem de caussa, hæc

duodecim

digitorum mensuram continet. In iis uerbis bis lapsus est Alexander. Primo, quod Pyloron, ad imitationem Celsi, inter intestina connumerat. Secundo, quod Celsum iterum secutus ad uerbum usq;, adserit idcirco Pylorum hoc nomen apud Græcos sortitum, quoniam portæ modo per partes inferiores ea, quæ excreturi sumus, emittit. Neq; enim ad hũc finem intestina, præsertim tenuia, a natura sunt facta, ut per ea excremẽta alui inferioris emittantur, sed potius ut sint instrumẽta ciborum deductionis, qui per uenas Messaraicas nominatas ad hepar debent transmitti. Rectius ergo Galenus scribit Pylorum ita nominatum, quod ueluti ianitor iustus nihil permittat exire, quod nõ fuerit prius in chylum conuersum atq; cõcoctum. Talem uero chyli bene concocti substantiam certum est, per Pylorum ad inferiora intestina diduci, nõ ut excernatur, sed potius ut intra corpus retineatur, ui hepatis in sanguinem transmutanda, ex quo omnia membra tandem nutriantur. Hinc Galenus libro quarto de Vtilitate partium, cap. xvij. aperte pronunciat, intestina non esse superfluitatum, excretionisq;, sed alimentorum potius instrumenta. Quod autem Pylorus seu Portonarius non sit primum intestinum, sed id foramen cui continuatur primum intestinum, in inferiore parte stomachi situm, adeoq; potius ex substantia stomachi q̃ intestinorum, testatur passim Galenus. Is enim lib. iiij. de utilitate partium cap. iij. primum ex intestinis ait ἔκφυσιν, id est, Exortũ nominari, quia ex Pyloro oriatur, aut Dodecatylon, quia ad longitudinem duodecim digitorum extendatur. Idem Galenus multo clarius in Arte Medicinali, cap. lxxiiij. astruit Pyloron uentriculi, & non duodeni esse partem, de homine pituitoso quotidie uomente bilem, in eam sententiam scribens: Quare coniectura quadam deprehendi eum meatum, qui biliosum egurgitat humorem, non minimam eiusdem partem ad imum uentriculi locum, quem Græci Pyloron uocant, effundere. Item lib. ij. de Temperamentis, cap. vi. manifestissime Pylorum a duodeno etiam distinguit, in hunc modum scribens: Aliqui Medicorum parum intelligunt meatum illum, per quem iecur bilem in uentriculum euomit, aliis geminum esse, aliis unicum. Ac plurimum quidem unicus is est, in id intestinum quod Pylori & ieiuni medium est insertus, Græci medium id γαστρὸς ἔκφυσιν, quasi quiddam e uentre enatum uocant. Ex quibus uerbis dilucidum fit Pylorum a duodeno diuersum esse, ac ex uentriculi substantia enatũ. His omnibus accedit Auicenna Fen xvi. Canon. iij. Tract. primo

capite primo, qui ad Galeni exemplum sex numero ait esse intestina, primum Duodenum, secundũ Ieiunum nominans, Portonarium autem inter intestina non numerat. Idem etiam Fen xiij. Canon. iij. Tracta. primo. capite primo, Portonarium a duodeno separat ac distinguit iis uerbis: Et inferiore parte stomachi est foramen, cui continuatur intestinum duodecim digitorum, et hoc quidem foramen nominatur Portonarius. Quæ uerba in uniuersum pugnant cum iis, quæ scribit idem Fen xvi. quæ & paulo ante a nobis adducta sunt. Præterea Pylorũ esse ex substantia uentriculi, et non Duodeni, omnium manifestissime declarat Galenus lib. vi. de Aggressibus anatomicis, inquiens: Statim autem uidebis, si diligentius animaduerteris, in locis quæ portæ hepatis nominantur meatum, qui ex bilis conceptaculo uenit ad Exortum intestinorũ, non multum post illum, qui Pylorus nominatur. Hunc aũt ipsum Pylorum in quibusdam animalibus uidebis crassiorẽ habentem, secundum propriam circunscriptionem, substantiam uentriculi, ubi primum ex ea nascitur intestinum. Nonnulli uero nondum id intestini appellatione dignum putant, priusquam implicari incipiat, ac propterea quidam uocant ipsum Exortũ simpliciter, nonnulli cum hac adiectione δωδεκαδάκτυλον. Ex quibus uerbis duo colligimus. Primum, bilem transmitti per proprium meatum prodeuntem a uesica, quæ cõceptaculum bilis nominatur, ad Exortum siue Duodenum, et non ad Pylorum. Proinde errant iuniores nõ pauci, affirmantes bilem nõ ad Duodenum, sed ad Ieiunum transmitti. Ansam errandi eisdem præbuit Auicenna Fen xvi. Canon. iij. Tractat. primo, capite primo, Choleram citrinam ad Ieiunum intestinum uenire scribens. At meminisse oportuit non esse alium meatum bilis intestino Ieiuno necessarium, ad quod satis superq; primo intestino Duodeno nominato, de eadem descendit. Quare magis proprie Galenus lib. ij. de Temperamentis, cap. vi. loquitur, inquiens: Quibus autem unicus est omnino meatus, his tota bilis confluit in Ieiunum. Magis, inquam, proprie q̃ Auicenna loquitur Galenus, dum confluere, & non uenire bilem ad Ieiunum intestinum asserit, ut qui sciret esse potius eius humores ex alio intestino superiori defluxum, q̃ aduentum. Quod uero non ad Ieiunum, sed ad Duodenũ ueniat is bilis meatus, satis etiam liquet ex lib. vi. cap. ij. & iij. de Membrorum Iuuamentis. Insuper Auicenna quoq; Fen xv. Canon. iij. Tracta. primo, capite primo, hunc bilis meatum cum Duodeno continuari scribit. Secundum, quod

ex supra

ex supradictis Galeni uerbis colligitur, est, quod Duodenum intestinum sit diuersum a Pyloro, propriam habente substantiam, eo crassiorem. Id quod etiam Cœlius, exacti iuditii uir, lib. ij. suarum lectionum antiquarum, cap. xliiij. animaduertit, in hunc modum scribens: Illud sciendũ a Galeno & Auicenna, Pylorum seu Portonarium, ut recentiores uocant, inter gracilia non numerari intestina, sed ex illis primum uocat Galenus ἔκφυσιν, id est, Exortum, quia ex Pyloro primum exoriatur: aut Dodecatylon, seu ut nunc dicimus, duodenum a digitorum mensu duodecim. Omnino Pylorum in imo stomacho foramen accipiunt, cui primum adnectitur intestinum.

ERROR LV.

ERrant Razes atq; Mundinus in sua Anatomice Ieiunum intestinum eandem habere, quam rectum intestinum, rectitudinem asserentes.

Razes libro primo, capite decimosexto in eam sententiam scribit: Gracilium autem primum est intestinum, quod ori inferiori stomachi continuari inuenitur, quod Duodenũ nominatur. Hoc autem sequitur aliud intestinũ, quod uocatur Ieiunum, quæ duo intestina erecta stant, & in longitudinem extenduntur corporis. Mundinus uero ita: Ieiunum taliter uocatur, quia ut plurimum reperitur uacuum in bene dispositis. Et caussa suæ euacuationis est duplex, scilicet rectitudo eius, nam rectum est sicut intestinum ultimum. In quibus utiq; uerbis Mundinus falsissime protulit de Ieiuno, quod uerissime de Duodeno dicere potuit. Nam id, Galeno libro sexto de Aggressibus Anatomicis teste, implicatione omni caret, ac ob id a nonnullis inter intestina non numeratum est. Quod autem Ieiunum intestinum non habeat eam rectitudinem quam rectum intestinũ habere deprehenditur, testatur passim Galenus in suis Anatomicis, scribens Ieiunum intestinum in multas inflecti inuolutiones, q̃ plurimum uasorum habentes. Præcipue libro quinto de Vtilitate Partium, capite iij. dicens: Primum omnium intestinum, quod uentriculo est coniunctum, non ad inuolutiones confestim deflexit creator, sed eo usq; produxit uersus dorsum, ut sufficiens sit spatium prædictis. Quod uero illi cõsequitur, circumuoluitur & flectitur, uocaturq; hæc pars intestinorum Ieiu

num, eo quod semper inuenitur uacuum. Et omnium manifestissi
" me libro sexto de Iuuamentis membrorum, cap. ij. ubi ait: Et pro
" uidentia creatoris indigentia illarum uenarum & neruorum loco
" amplo non posuit in primo intestino inuolutiones, sed locauit
" ipsum recte extensum super dorsum. Et cum istud intestinum per-
" transiret ad paruam remotionem inuoluebatur, & pars inuoluta
" ex intestino dicitur Ieiunū. Quæ siquidem uerba, etsi admodum
barbara sint, ex interprete barbaro desumpta, uel sola tamen suffi-
ciunt, ad hunc Mundini errorem confutandum, quando apertissi
me ostendant, Duodeno conuenire, quæ Mundinus Ieiuno tri-
buit. Auicenna porro Fen xvi. Canon. iij. Tracta. primo, capite
" primo, eum etiam errorem confodit, inquiens: Et pars intestini,
" quod sequitur Duodenum, nominatur Ieiunum, & in hac parte
" est initium inuolutionis & circuitionis. Cornelius quoq; Celsus
libro quarto, capite primo satis innuit, Ieiunum intestinum non
" carere inuolutionibus, ita scribens: Ab ea Ieiunum incipit non ita
" implicitum. His enim uerbis uult non omnino non esse implici-
tum Ieiunum, sed minus q̃ sit tenue. Hæc autem Alexander Bene-
dictus libro secundo suæ Anatomices, cap. viij. non satis intelli-
gens, Ieiunum minus q̃ reliqua, de tenuibus loquitur, esse implici-
tum scribit, quod falsissimum est. Nam Duodenum multo minus
q̃ Ieiunum implicitum est. Proinde Celsus hoc loci solum inter Ie-
iunum & tenue facit comparationem, ac Ieiunum minus q̃ tenue
implicitum esse affirmat. Id quod sequentia etiam uerba euincunt,
quæ talia sunt: Inde tenuius intestinum in sinus uehementer impli
citum. Itaq; sole clarius est, Mundinū ac Razam esse hallucinatos,
nec eosdem Carpus ab errore uindicare potest, dicens hoc intesti
num Ieiunum dictum, quantum ad partem superiorem esse Re-
ctum, & ita intellexisse utrosq;. Nam id ex diametro cum Mundi
ni uerbis pugnat, qui non simpliciter dicit esse Rectum, sed addit,
sicut intestinum ultimum, quod Rectum esse tam superiore, q̃ infe
riore parte, nemo est qui nescit.

ERROR LVI.

HAllucinatur Mundinus, ad Ileon siue tenue intestinum plures pertingere uenas Messaraicas q̃ ad aliquod aliud intestinum, affirmans.

Mundinus

Mundinus de Anatomia I'ei in hunc modū scribit: Ad ipsum ,,
perueniunt plures uenæ Meſſaraicæ, q̃ ad aliquod aliud inteſti- ,,
num. Quibus equidem uerbis non ſolum rationi & experientiæ, ,,
uerumetiam Galeno & Auicennæ cōtraria aſſerit. Ad inteſtinum
enim Ieiunum uocatū multo plures ueniunt Meſſaraicæ, per quas
hepar Chylum attrahit, q̃ ad Ileum, quia enim ob frequentes ue-
nas ſugentes ſemper uacuum inuenitur, ideo Ieiunum appellari
cœpit. Id quod teſtatur Galenus libro ſexto de Iuuamentis Mem-
brorum, capite ſecundo, dicens: Inteſtinum Ieiunum eſt propin- ,,
quum hepati, ac pertingunt ad ipſum multarum uenarum ora. ,,
Et bilis flaua defluit per ſuos meatus in primū, quod ſuper ipſum ,,
eſt. Et quia iſtud propinquiſſimum hepati inter omnia membra, ,,
quando hepar caruerit cibo, & fuerit euacuatū ab eo, capiet eum ,,
ex propinquiore ſibi loco, ſcilicet ab inteſtino Ieiuno, & a uenis ,,
cum attractione. Idem etiam lib. v. de Vtilitate Partium, cap. iij. ,,
docet, inquiens: Primum omnium inteſtinorū Ieiunum ſuſcipit ,,
in chylum uerſum & concoctum in uentriculo cibum. Situs uero ,,
eius eſt prope hepar, uaſorum autem multorum in eo ſunt ora. ,,
Galenus præterea libro ſexto de Aggreſſibus Anatomicis, plures
eſſe uenas in Ieiuno inteſtino, q̃ tenui affirmat, ita ſcribens: Tenue ,,
inteſtinum eandem habet cum Ieiuno ſubſtantiam, tantum differt ,,
duobus, & quia nunquam uacuum inuenitur, & quia non habet ,,
tantam uaſorum multitudinem. Hanc quoq; maiorem uenarum ,,
in Ieiuno multitudinem cōfirmat Auicenna Fen xvi. Canon. iij.
Tractatu primo, capite primo, ſic dicens: Et nominatur hoc in- ,,
teſtinum Ieiunum, quoniam ipſum inuenitur ſecundum pluri- ,,
mum uacuum & inanitum, & cauſſa in hoc eſt connexio duarum ,,
rerum, quarū una eſt, quoniā illud quod attrahit ad ipſum de mul- ,,
titudine chyli uelociter ſeparatur ab eo, portio nanq; eius attrahi- ,,
tur ad hepar, quoniam plures uenarum Meſſaraicarum continu- ,,
atæ ſunt huic inteſtino, quoniam hoc inteſtinum eſt propin- ,,
quius hepati, quàm alia inteſtina. Et non eſt in aliquo ,,
inteſtinorum de ramis Meſſaraicæ, quantum eſt ,,
in eo. Ex quibus omnibus ſole clarius fit, in
Ieiuno plures eſſe uenas, quàm in Ileo
ſeu tenui inteſtino. Proinde, Mun-
dinum eſſe hallucinatum, ne-
mo non uidet.

ERRATA

ERROR LVII.

ERrat Alexander Benedictus, qui contra naturæ positum, uiam uocis ac spiritus, quæ Trachea arteria dicitur, interiorem fecit, Pharyngaq; appellauit, cibi aũt & potus, quæ gula uocat̃, exteriorem.

Et si ad tanti uiri errata consultius esset forte cõniuere, attamen quia ueritas ipsa nullius nec odio, nec amore deferenda est, ideo nec huic esse parcendum putaui, maxime cum sint pauci admodum, qui ista in suis libris animaduertunt. Is itaq; libro tertio suæ Anatomices, cap. viij. de duabus his uiis ita scribit: Binæ ab oris faucibus cannaliculæ coeunt, quarũ altera breuior, interiorq; est, τραχέαν ἀρτηρίαν ἢ φάρυγγα Græci, Latini guttur, uel spiritalem fistulam appellant. Altera uero longior, exteriorq; est, οἰσοφάγον Græci, & stomachum, Latini gulam & cibalem fistulam uocant. Quibus utiq; uerbis contra naturæ positum, gulam in anteriore colli parte, Tracheam uero in posteriore non sine magno errore collocat. Nam gulam, qua cibus & potus deuoratur, esse uiam interiorem seu posteriorẽ, Tracheam uero arteriam exteriorem, etiam in homine uiuo citra dissectionem dignosci potest, primo se gutture, unde uox halitusq; procedit, in parte anteriore colli repræsentante: id quod præter sensum & Galenum passim testatur quoq; Aristoteles libro primo de historia animalium, cap. xij. sic docens: Collum quod inter pectus & faciem est, cuius pars prior Arteria, posterior Gula. Et libro tertio de partibus animalium, capite tertio: Ante gulam arteria posita est. Et paulo post: Arteria uero, quod exterior est, ut diximus posita est. Et Cornelius Celsus libro quarto, capite primo, dicens; Deinde duo itinera incipiunt. Alterum asperam arteriam nominant, alterum stomachum. Arteria exterior ad pulmonem, stomachus interior ad uentriculum fertur. At quid multis? arbitror hunc errorem in librarium magis q̃ in authorem reiiciendum, qui pro exterior, interior, ac pro interior, exterior perperam scripsit, quando alias in uno eodemq; capite sibi contrarius fuisset Alexander. Mox enim in fine eius capitis de aspera arteria loquens ita scribit: Ante gulam posita est, quia cor in priore parte collocatum est. In quibus uerbis Tracheam arteriam exteriorem facit, gulam uero interiorem seu posteriorem.

Id quod

Id quod & facit capite xvij. eiusdem libri, dicens: At nunc gulæ ratio reddenda est, quæ post Tracheam arteriam posteriorem locum tenet. Accedit, quod & in exemplaribus iam recens excussis, locus castigatus legitur, quæ certe singula authorem a calumnia uindicant. Quamuis rursus ita sensisse Alexandrum suspitionem facit locus Plinii, quem in sua æditione tanquam castigatum defendere conatur. Is est in libro undecimo, cap. xxvij. ubi in huncmodum legendũ esse contendit: Sub ea minor lingua, quæ nulli oua generantium, opera eius gemina duabus interpositæ fistulis. Interior earum appellatur Arteria, ad pulmonem atq; cor pertinens, hanc operit in epulando Epiglossis, spiritu ac uoce illac meante, ne si cibus ac potus in alienum deerrauerit tramitem, torqueat. Altera exterior est, appellatur sane Gula, qua cibus atq; potus deuoratur. At locum hunc Plinii esse deprauatum, præter iam dicta, ostendit exemplar hoc Plinianum, quod nuper ex officina Frobeniana, opera ac industria Erasmi uiri & linguarum & omnigenarum rerum peritia eminentissimi, prodiit castigatissimum, in quo is locus sic pingitur: Sub ea minor lingua Epiglossis appellata, nulli oua generantium opera eius gemina, duabus interposita fistulis. Exterior earum appellatur Arteria, ad pulmonem atq; cor pertinens. Hanc operit in epulando, ne spiritu ac uoce illac meante, si potus cibus ue in alienum deerrauerit tramitem, torqueat. Altera interior est, appellatur sane Gula, qua cibus atq; potus deuoratur. Sic legendo Plinii uerba alter etiam grauissimus error tollitur. Nam si, ne, prohibitiua particula prȩponatur uerbis illis si potus, & non prioribus, legendo ne si spiritu, illud sequetur absurdum, asperam arteriam eodem momento temporis opertam esse & apertam. Siquidem in epulando operitur, spiritu uero ac uoce meante aperitur. Nam ea operta a minore lingua neq; uox, neq; spiritus per eam potest meare. Cæterum quicquid sit de Alexandro, non potest tamen ab errore in eo excusari, quod asperam arteriam φάρυγγα Græcis appellari dicit. Nam Pharynx proprio & usitato significato, interioris oris spatium, ad quod pertingit extremum gulæ ac gutturis, significat. Testis Galenus lib. iiij. de Tuenda Sanitate, in eam sententiã scribens: Fauces uero internum oris locum, ubi simul conueniunt & gula & gutturis partes extremæ. Et in Commentatione Aphorismi xxxiiij. quartæ Aphorismorum particulæ, spatium quod gulam & guttur præiacet, nomi

nat fauces. In quo significato & ab Homero in I. Odyss. usurpatū esse asserit, ubi de Cyclope ita scribit, φάρυγγα δ' ἐξέσυτο οἶνος, ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι Id est, per fauces erūpebat uinum, frustaq; humana. Quod si per φάρυγγα Homerus intellexisset Tracheam arteriam, ut Alexander somniat, profecto uoluisset nō modo potum, sed etiam cibum euomi a Cyclope per Pharynga, id est, asperam arteriam, quod certe a tanto uate, qui non temere eruditionis omnis Oceanus uocatur, alienissimum est, quando tale quicquam ne per somnium quidem cogitauit. Quare Pharynx aliud a Trachea arteria erit, nempe spatium illud, quod gulam & guttur præiacet. Id quod præter superiora testatur Galenus etiam libro tertio Præsagiorum, Aphorismum xviij. explicans, ita scribens: Quod fauces præiacentem gulæ & gutturi sedem appellet, perspicuum est etiam ex his, quæ hoc loco scripsit Hippocrates. Porro ceruicem intelligit collum, fauces uero aperiendo os ac linguam comprimendo deorsum euidentem amplitudinem, in qua gemina hostiola uisuntur, tum gulæ, tum etiam gutturis. Ex iis itaq; clarum est, Pharynga esse locum, ad quem tam summum Tracheæ, quàm etiam œsophagi pertingit, atq; adeo errant cum Alexandro iuniores non pauci, qui Pharynga guttur interpretantur, seducti equidem Arabicis barbarisq; traductionibus, qui passim pro uerbo Pharynga guttur habent. Nam si proprie loqui curauerimus, quemadmodum maxime in membrorum dissectionibus conuenit, uocabulum guttur non Pharyngi, sed Laryngi accommodandum erit. Est enim λάρυγξ, teste Galeno libro quarto Aphor. Commento xxxiiij. Et Libro Therapeuticæ Methodi quinto, cap. xij. Caput Tracheæ arteriæ, id est, pars extrema, quæ uersus os est, quæ ad Pharynga terminatur. Id quod etiam docet libro sexto de Tuenda ualetudine, inquiens: Asperæ arteriæ summa pars, quæ ori coniungitur, λάρυγξ a Græcis dicitur. Videntiam iterum studiosi, q̃ necessaria sit Medico linguarum peritia.

ERROR LVIII.

Hallucinatur Alexander Benedictus Pliniū secutus, Diaphragmati nullā inesse carnem asserens, Mesenterionq;, ad Macrobii imitationem, medium intestinum interpretans.

Alexander

Alexander suæ Anatomices libro tertio, capite tertio de Diaphra gmate, quod Latini Septum transuersum nominant, in hunc mo dum scribit: Septum transuersum sub pulmone collocatum est, Cinctum alii appellant. Veteres, quoniam cordi prætenduntur, præcordia dixere, Diaphragma alii. Plato uero φρένας, ceu prudentiæ participes, menteq; coniunctas. Vnde quidam mentis subtilitatem accipi putauere, ideo ei nulla caro inest, sed neruosa quædam exilitas, in medio præsertim, quæ ualida est. In quibus sane uerbis Plinium, ut fere semper, secutus est, qui lib. xi. cap. xxxvij. ita differit: Exta homini ab inferiore parte uiscerum separantur membranis, quæ præcordia appellant, quia cordi prætenduntur, quod Græci appellauerunt Phrenas. Huic certe refertur accepta subtilitas mentis, ideo nulla est ei caro, sed neruosa exilitas. Ex quibus uerbis duplex error manifestatur. Primus est, quod Diaphra gmati referri acceptam mentis subtilitatem dicunt, nam falsum esse, Aristoteles, Peripateticiq; omnes contendunt, asserentes nullius esse rationis participes Phrenas, sed sic a Græcis nominari, quia adiacent, uicinaq; sint his quæ facultatem obtinent illam, sicut paulo post dicemus. Cordi igitur, iuxta Aristotelem ac Peripateticos, accepta refertur subtilitas mentis, ob uicinum uero situm septo. Secundus error priori multo maior est, quod Diaphra gmati nullam inesse carnem scribunt, hoc enim cum Galeni nobilissimi Medici, & in dissectionibus membrorum peritissimi placitis pugnat. Is nanq; libro septimo de Vtilitate partium, cap. xxi. Septum transuersum non Membranam, seu neruosam exilitatem, sed Musculum potius nominat. Eius hæc sunt uerba: Phrenarum propria quidem substantia Musculus est. Si Musculus est, carnem habeat necesse erit, nam id propriæ naturæ ratio indicat, cum musculus nihil aliud sit, nisi caro neruis intexta. Testis est Razes, qui libro primo, capite tertio Musculum ita depingit: Musculum itaq; ex carne & neruo & ligamento componi dicimus. Nec aliter describit Musculum Auicenna Fen prima, Canonis primi, doctr. v. Summa ij. capite primo, dicens: Musculus est membrum ex neruo & ligamento, & eorum uillis, & carne implente, & panniculo cooperiente compositum. Galenus quoq; libro secundo de Temperamentis, scribens omnem musculum esse carnosum, satis indicat Diaphragma habere carnem. Omnium autem apertissime Aristoteles libro secundo de Partibus Animalium,

capite decimo plane hoc esse carnosum significat, in eam sententiam scribens: Annectitur hoc Septum siue cinctus costis parte sui carnosiore, ualidioreq;, media autem constat membrana exiliori, ita enim & ad robur, & ad prætentum commodius est. Contra calorem se efferentem hoc ueluti sobolem esse argumentum ex iis, quæ plerunq; accidunt ducitur. Vbi enim propter uicinitatem attraxerint humorem calidum atq; excrementitium, continuo mentem sensumq; plane perturbant. Quamobrem Phrenes áppellantur, quasi participes prudentiæ sint. Atqui nullatenus participes sunt, sed quia propinquæ sunt iis, quæ uim obtinent illam, cordi enim prætenduntur, hinc mentis mutationem aperiũt. Quam ob rem tenues parte sui media sunt, non modo de necessitate, quod cum carnosæ sint parte sui costis ammota carnosiores esse necesse sit, uerum etiam ut minus uaporis excipiant. Nam si carne pleniore constarẽt, copiam uaporis & haberent & traherent. His uerbis Aristoteles utrosq; errores prædictos affatim confutat. Mundinus quoq; in sua Anatomia, Diaphragma non ex omni parte carne carere, iis uerbis indicat: Tertius panniculus est Diaphragma, qui etiam dici potest musculus, cuius situs est in pectore, in fine pectoris & costarum altior existens in parte anteriore q̃ posteriore. Nam quantũ ad eius partem carnosam est continuatũ cum chartilaginibus costarum mendosarũ. Et paulo post: Et ex hoc apparet, quod diuersificatum est Diaphragma ab aliis musculis, quia alii musculi in loco, ubi ossibus applicantur, sunt cordosi, in aliis uero carnosi. Id quod etiam testatur Galenus libro secundo de Affectis Locis, capite primo, inquiens: Nam musculi quidem in plurimis uel capitibus, uel extremis partibus neruosi sunt. Id uero quod in medio continetur, omnes homines carnem nominant. Ex iis itaq; satis patet, Phrenas esse carnosas, ea maxima parte ubi costis admouẽtur, id quod ex sectionibus etiam liquet. Quantum ad alteram huius errati partem attinet, Alexander ita docet lib. ij. cap. viij. Horum primum quod tenuius uocatur, in sinus tortuosos uehementer implicitum est, & orbes, & intestino quod Medium Latini, Græci μεσοντέειον uocant. Imitatus est uero Macrobium, qui libro primo de Somnio Scipionis, Mesenteron inter intestina numerat, dicens: Intestina principalia tria, quorum unum Dissipium uocatur, quod uentrem & cætera intestina secernit. Alterum Medium, quod Græci μεσέντερον dicunt. Hi autem utriq;

inepte

inepte de Mesenterio scripserũt, idcirco tale apud Græcos nomen adeptum, quod Medium sit intestinũ. Nam Mesenterium non est intestinum, sed potius in medio intestinorum collocatum, unde & illi apud Græcos nomen, a positu scilicet suo. Ita passim in suis Anatomicis libris dici Galenus testatur. Vocant uero Græci alio nomine Mesareon, quoniam omnes quæ ad ipsum ex hepate feruntur uenas, una cum adiacentibus arteriis circumquaq; ambit & complectitur. Mesenteriũ itaq; latine recte Medianum dixeris.

ERROR LIX.

ERrat Alexander Benedictus, Bronchum cum Larynge confundens, Musculosq; Epiglottidi tribuens, qui Broncho iuxta eius descriptionem recte tribuendi erant.

Alexander suæ Anatomices libro tertio, cap. xviij. Bronchũ iis uerbis depingit: Bronchus in gutturis suprema parte situs est, ,, pelliculare membrum, musculosum, chartilaginosumq;, ut argu ,, tius sit, in quod percussus spiritus, sonus aut uox ipsa perfectius ,, elidatur. Quæ descriptio minime Broncho cõuenit, nam id mem ,, brum pelliculare, musculosum, neruosum, chartilaginosumq;, præcipuum uocis, de quo ipse loquitur, instrumentũ, nõ βρόγχος a Græcis, sed Bronchi caput seu λάρυγξ nominatur. Bronchus uero, teste Galeno, libro tertio de utilitate partium, cap. iij. & xi. est ipsa arteria, inquit enim: & ipsam arteriam Bronchum nomi- ,, nant. Et libro sexto de Tuenda Sanitate ait: Sed excrementi in hos ,, decursum, tum gula excipit, tum aspera arteria, appellant hanc ,, Græci & βρόγχον, cuius summa pars quæ ori coniũgitur, λάρυγξ ,, autem Græce dicitur, instrumentũ est uocis. Quare cum Alexan ,, der scribit Bronchum esse in gutturis suprema parte constitutum, nihil aliud dicit, nisi guttur esse in suprema gutturis parte, siue Tracheam arteriam in suprema arteriæ parte, rem dictu ridiculam, constitutam. Nam secundum eundem Tracheam arteriam Latini proprio uocabulo guttur nominant, libro enim tertio, cap. viij ait, Tracheam arteriam Latini guttur uocant. At deceptus est, quando antiquissimi Græcorum, qui de Anatomia, & corporis nostri partibus certius, magisq; proprie egerunt, Tracheæ arteriæ

caput λάρυγγα, Latini uero guttur appellauerint. Hinc est, q; & Theodorus Gaza non uno in loco apud Aristotelem perperam Tracheā arteriam guttur nominet. Proinde manifestum admodū est Alexandrū, Bronchū cum Larynge confudisse, nec enim membrum illud, quod est præcipuum uocis instrumentum, Bronchus simpliciter uocatur, sed sicut diximus, Bronchi caput seu Larynx, & guttur. Testis Galenus, qui libro septimo de Vtilitate Partium, cap. xi. in hunc modum scribit: Larynx instrumentum spiritus est, nominatur autem non hoc nomine solum, sed & Bronchi caput. Quod autem Musculos tribuat Epiglottidi, qui tribuendi erant Broncho, id est, Laryngi, nam ipse Bronchum pro Bronchi capite descripsit, ex eiusdem uerbis colligi potest, quæ scribit libro quinto suæ Anatomices cap. xviij. in hunc modum: In Epiglottide, gutture ac gula trigintaduo sunt musculi. Quibus equidem uerbis nec quot Epiglottidi, quot gutturi, quot ue gulæ tribuat, insinuat. Quia uero per guttur intelligit asperam & superiorem eius terminum, ut antea ostensum est, erunt ipsius quidem arteriæ musculi quatuor, Laryngis uero uiginti, iuxta Galeni libro septimo de Vtilitate Partium sententiam, secundū autem Auicennam, decem & octo. Quare simul iuncti erunt uiginti quatuor, uel uiginti duo, decem ergo supererunt Epiglottidi & gulæ tribuendi. Verum apud quem authorem, uel Græcum, uel Latinum legit Epiglottida, quam Plinius minorē linguam uocat, habere Musculos? Certe non apud Galenum aut alium quempiam ex Græcis aut Latinis, sed apud Auicennam Fen prima, Cano. primi, doctr. v. Summa ij. cap. xi. de Anatomia Musculorum Epiglottis. At sciat Auicennam in hoc capite, sicut & in aliis, in quibus de Epiglotto facit mentionem, per Epiglottum non minorem linguam, ut Græci et Latini intelligere, sed Larynga. Id quod eiusdem testatur descriptio, quæ huiusmodi est: Epiglottis est membrum chartilaginosum, creatum, ut sit uocis instrumentū, quod ex tribus compositum est chartilaginibus. Hæc enim descriptio in uniuersum quadrat cum ea, quæ Laryngis est, ut licet uidere apud Galenum libro septimo de Vtilitate partium, cap. xi. ubi Larynga ex tribus chartilaginibus magnis constare scribit. Auicennam secuti sunt Arabes alii, ac recentiores ferme omes, qui uocabulo abutentes, per Epiglottida Larynga falso intellexerunt. Quo in errore & antiquus Galeni interpres hæsit, passim Larynga Epiglottum interpretans.

pretans. Est autem ἐπιγλώττις, quam Ligulam aliqui, Plinius uero libro undecimo, cap. xxxvij. minorem linguam uocat, operculum quoddam Tracheæ arteriæ accommodatum, ne inter epulandum cibus potus ue in alienum tramitem delabatur, ac hoc pacto deerrans torqueat. Non secus ἐπιγλώττιδα definiuit Alexander libro tertio, cap. xi. adeo ut a tam crasso errore se defendere non possit, nisi plane deficiat ad barbaros, & se per Epiglottida, nõ minorem linguam, seu operculum Tracheæ arteriæ, ut antea fecit, sed id uocis instrumentum, quod illi abutentes uocabulo, Epiglottum appellant, dixerit intellexisse. His itaq; satis constat, Alexandrũ perperam Epiglottidi Musculos tribuisse: qui si recte loqui uoluisset, Broncho iuxta suã descriptionẽ erant tribuendi.

ERROR LX.

CAecutiunt omnes fere Medici barbari, iunioresq; barbaram medicinam sequentes, Oesophago aut gulæ Musculos motui illi obseruientes, quo gula deorsum fertur, guttur uero sursum, tribuentes, cum motus ille plane sit naturalis, adeoq; Musculis opus non habeat.

Auicenna Fen prima, Canonis primi, doctr. vi. capite ultimo transglutionem duabus compleri uirtutibus, iis uerbis indicat: Et ,,
similiter transglutiendi operatio duabus cõpletur uirtutibus. Vna ,,
est attractiua naturalis, & altera est attractiua uoluntaria. Et prima ,,
quidem suam operationem complet per uillum, qui secundum ,,
longitudinem protenditur, qui est in ore stomachi & Isophagi. Et ,,
secundo completur operatio per uillum lacerti transglutiendi. In ,,
eandem fere sententiam de duabus uirtutibus, altera naturali, altera animali, adiuuantibus deglutionem, loquitur idem Auicenna Fen xvi. Canon. iij. Tractatu primo, capite primo in hunc modum: Et secunda caussa est, quod penetranti in Meri non attribui ,,
tur ex uirtutibus naturalibus, nisi uirtus una, quamuis uoluntas ,,
adiuuet ipsum ex parte una, & est attractiua. Adiuuat ergo aperi ,,
endo uiam, & dilatando ipsam. Apertius autem circa finem eius ,,
dem capitis Auicenna in Meri ostendit esse lacertum, et consequio

„ motum uoluntarium ita scribens: Et non mouetur aliquod ho-
„ rum membrorũ, quæ sunt uia cibi per lacertos, nisi duo extrema,
„ scilicet caput, & est Meri & guttur, & inferius, & est ficteris. Si itaq;
„ in Meri est motus uoluntarius, colligitur necessario eandem habe
„ re Musculos. Nam ut ait Razes libro primo, capite tertio, Omne
„ membrum quod uoluntario mouetur motu, Musculum habet
„ quo mouetur. Auicenna deniq; Fen ix. Canon. v. cap. viij. terti-
am speciem suffocationis apostemosæ in intrinsecis Meri lacertis
„ fieri scribit, inquiens: Aut erit in lacertis intrinsecis Meri, et quæ se
„ quuntur ipsum, & stringit anhelitum. Ex quibus Auicennæ locis
manifestissime colligitur, eundem uoluisse Meri habere lacertos, atq; ita ipsum moueri non modo ex ui naturali, sed etiam animali, quæ per lacertos operatur. Auicennam secutus est Iacobus Forliuiensis in expositione Aphorismi trigesimi quarti, quartæ particulæ, ubi quatuor species anginæ enumerans, tertiam numero ponit illam, quæ fit in lacertis intrinsecis Meri. Quamuis hoc loci Iacobus non solum erret, quod falso Musculos Meri intrinsecus tribuit, qui nulli sunt, sed falso allegat & Hippocratem tertio Præsagiorum, & Galenum quarto Interiorum, de tali specie anginæ intrinsecos Meri Musculos obtinente, mentionem facientes, cum tamen neq; Hippocrates neq; Galenus in expositionibus suis, neq; etiam libro quarto, capite tertio de Affectis Locis, ubi & ipse anginæ quatuor species facit, quicquam de tali specie loquantur, in qua Musculi intrinseci Meri seu Isophagi sint apostemati, liceat enim uti barbaris usitatissimo uocabulo. Alexander quoq; Benedictus libro quinto suæ Anatomices, cap. xviij. ita Musculos gulæ sicut Epiglottidi & arteriæ tribuit. Verum motus deglutionis, quo cibus deuoratur, mere naturalis existit, hoc est, factus uirtute uillorum gulæ, qui deglutionis tempore in se contrahuntur, & ea cessante relaxantur, non autem ut Auicenna ac iuniores alii sentiunt, ex naturali & animali compositus. Quare ad eum nulli Musculi sunt necessarii, sed illi tantum, quos Græci ἶνας, Medici recentiores Villos, per quos uis attractiua naturalis suum exercet opus. Adeoq; ipsum Meri seu Oesophagus potius præstat Musculi in animalibus ministerium, quàm ut moueatur per Musculos, & hoc posse quoq; aliquos existimare libro primo de motibus Musculorum Galenus insinuauit. Sunt autem ἶνες siue uilli corporis partes substantiæ tenacioris, solidæ, graciles, oblongæq;, filo persimiles, quæ

ses, quæ motui subseruiunt, & carni robur adiiciunt. Non habere uero gulam Musculos, testatur in primis Galenus, qui multis in locis librorum suorum de Potentiis Naturalibus, & præsertim capite octauo tertii deglutionem fieri per facultatem attractiuam uentriculi, uirtute uillorum ostendit. Hinc est quod nusquam in suis de Sectione libris, siue aliis in quibus de uarietate loquitur Musculorum, ullam facit de Musculis Oesophagi seu gulæ mentionem. Sed neq; Auicenna ipse Fen prima, Canonis primi, doctr. v. summa ij. ubi de omnibus Musculis per singula membra tractat, quid quam de Meri Musculis refert, sed solum de Musculis gutturis, quos adiuuare deglutionem dicit. Per guttur autem Pharynga seu fauces, ut Arabes omnes intelligit. Aliabas quoq; tertio Theorices nec uerbum unum facit de lacertis Meri, sed tantum de lacertis gurgulionis, hoc est, faucium. Aliud uero esse fauces, aliud Meri, pueris etiam notum. Alexander deniq; libro tertio, cap. xvij. de uirtute naturali gulæ loquitur, hunc in modum scribens: Gula duplici membrana, uarioq; uillorum ordine constat. Altera stamine per latitudinem procedente cibum expellit, qui cum attrahitur cedit, nec læditur. Altera uero interior, deorsum trahit uillorum oblongo stamine cibum, ea uis καθελκτικὴ dicitur, faucium peculiaris, qua in epulando crassam, congestamq; materiam per faucium angusta farcimus. In quibus uerbis in actu deuorandi nullam aliam uim gulæ tribuit præter naturalem, quem καθελκτικὴν Græci uocant, oblongo uillorum stamine cibum trahentem. Proinde merito culpandus fuit, quod postea gulę Musculos tribuerit, nam naturam hoc pacto aliquid frustra fecisse putauit, gulæ scilicet Musculos. Ad quem enim usum illos gulæ natura dedit, nisi uel ad attrahendum, uel expellendum cibum? At quia uillorum hoc opus est, Musculi frustra creati sunt. Quare nullo pacto committendũ erit, ut gulæ seu Meri intrinsecos Musculos tribuamus. Si qui uero Musculi sunt extrinsecus ipsum contingentes duo in parte anteriori uersus guttur, duo in posteriori uersus colli uertebras, neutrum uero par seruit motibus Meri, sed alterum quod contingit anterius, motum præstat chartilagini gutturis, quæ clypealis nominatur, alterum autem contingens exterius, ad colli facit flexiones, ut ex Galeni Anatomicis, & præcipue libro septimo de Vtilitate partium, cap. xi. licet intelligere. Plura de hac re poteris uidere apud Leonicenum. Iam Coronide inducta conti-

cescam, satis enim superque de recentiorum Medicorum erratis dictum esse puto. Nam etsi uniuersa hoc uolumine non complexus sum, id enim non unius hominis labor est, poterunt tamen studiosi instar horum facile reliqua etiam deprehendere, modo diligenti examine iuniorum dicta ad ueterum placita ac rationem ipsam exigant. Ego certe nullo alio nomine in hunc scribendi campum diuerti, nisi ut studiosis uiam præstruerem, ansamque præberem, ut & ipse arrepto barbito dulcius sonarēt. Quod si meum hunc laborem probauerint, tum quicquid uitæ superest, ita iisce curis impertiar, ut studiosorum subseruiat commodis. Valete, & boni consulite.

FINIS.

HAGANOÆ IOHANNES SEcerius excudebat, Anno a Christi Natiuitate M. D. XXX. Mense Martio.

